

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
SERMAYE PİYASASI VE TİCARET HUKUKU YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

**KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KURUMSAL
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİNE AVRUPA BİRLİĞİ
HUKUKU İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
SEVİM SELİN SARAÇ**

İSTANBUL 2025

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
SERMAYE PİYASASI VE TİCARET HUKUKU YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KURUMSAL
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİNE AVRUPA BİRLİĞİ
HUKUKU İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVİM SELİN SARAÇ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ TUĞBA SEMERCİ VURALOĞLU

İSTANBUL 2025

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

21/11/2025

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	Sermaye Piyasası ve Ticaret Hukuku
Öğrencinin Adı Soyadı:	Sevim Selin Saraç
Tezin Adı:	Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerine Avrupa Birliği Hukuku ile Karşılaştırmalı Bir Bakış
Tez Savunma Tarihi:	21.11.2025

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yücel Batu SALMAN
Enstitü Müdürü

Bu tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmza
Tez Danışmanı:	Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Semerci Vuraloğlu	Bahçeşehir Üniversitesi	
2. Üye (Kurum İçi):	Doç. Dr. Ayşe Şahin	Bahçeşehir Üniversitesi	
3. Üye (Kurum Dışı):	Doç. Dr. Esra Hamamcıoğlu	Kadir Has Üniversitesi	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Sevim Selin SARAÇ

İmza :

ÖZET

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK DÜZENLEMELERİNE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU İLE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Saraç, Sevim Selin

Sermaye Piyasası ve Ticaret Hukuku Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Semerci Vuraloğlu

Kasım 2025, 153 sayfa

Türk Hukuku’nda “kurumsal sürdürülebilirlik” kavramı, özellikle çevresel, sosyal ve yönetim ilkelerinin şirketler nezdindeki entegrasyonu bağlamında son yıllarda büyük önem kazanmıştır. Bununla birlikte Türk Hukuku’nda ilkeler daha çok “uy ya da açıkla” prensibi çerçevesinde şekillenmektedir. Buna karşılık Avrupa Birliği, getirdiği farklı hukuki düzenlemelerle şirketlerin sürdürülebilirlik performanslarını raporlama, tedarik zincirleri de dahil olmak üzere insan hakları ve çevre standartlarına uyum sağlama gibi zorunlu yükümlülükler içeren kapsamlı çerçeveler oluşturmuştur. Bu tezde, kurumsal sürdürülebilirlik kavramının ortaya çıkışı ile gelişimi, sürdürülebilirlik raporlamaları ve kurumsal sürdürülebilirlik kavramı bağlamında son yıllarda literatüre giren kavramların yanı sıra kurumsal sürdürülebilirlik bağlamında Türk Hukuku ile AB Hukuku arasındaki düzenlemeler ve bunlar arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Her ne kadar Türk Hukuku’nda kurumsal sürdürülebilirliğe ilişkin düzenlemeler henüz AB standartlarının gerisinde olsa da küresel ticari ilişkilerde rekabet gücünün korunması ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi amacıyla, mevzuatın AB yaklaşımıyla uyumlu hale getirilmesi kaçınılmaz gözükmemektedir. Bu uyumlaştırma sürecinin hem şirketler hem de paydaşlar açısından şeffaflık, hesap verebilirlik ve uzun vadeli değer yaratımı bakımından önemli faydalar sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kurumsal Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilirlik Raporlamaları, Sürdürülebilirlik Dili, Türk Hukuku, AB Hukuku.

ABSTRACT

CORPORATE SUSTAINABILITY AND A COMPARATIVE OVERVIEW OF CORPORATE SUSTAINABILITY REGULATIONS UNDER EUROPEAN UNION LAW

Saraç, Sevim Selin

Master's Program in Capital Markets and Commercial Law

Supervisor: Assist. Prof. Tuğba Semerci Vuraloğlu

November 2025, 153 pages

Within the framework of Turkish legislation, the notion of “corporate sustainability” has, in recent years, attained considerable significance, particularly in relation to the integration of environmental, social, and governance (ESG) principles into corporate governance structures. However, in Turkish law, principles are predominantly shaped within the framework of the ‘comply or explain’ approach. By contrast, the European Union, through an array of legislative measures, has established an extensive framework imposing binding obligations upon undertakings, including the reporting of sustainability performance and the adherence to human rights and environmental standards across supply chains. In this thesis, the emergence and evolution of the concept of corporate sustainability, the terminology recently introduced into the literature in connection with sustainability reporting and corporate sustainability, as well as the regulations in Turkish law and European Union Law regarding corporate sustainability and the differences between these regulations, have been examined.

Although the current regulatory framework in Turkey pertaining to corporate sustainability remains below the standards established within the European Union, the alignment of domestic legislation with the EU approach appears inevitable in order to safeguard competitiveness in global commercial relations and to achieve sustainable development objectives. Such a harmonisation process is anticipated to yield substantial benefits in terms of transparency, accountability, and the creation of long-term value for both undertakings and stakeholders.

Key Words: Corporate Sustainability, Sustainability Reporting, Sustainability Terminology, Turkish Law, EU Law.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

I. Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramı ve Gelişimi	3
A. Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramının Ortaya Çıkışı ve İlk Yaklaşımlar.....	3
B. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Teorik Çerçevesi	7
C. Kurumsal Sürdürülebilirlik Anlayışının Gelişim Süreci ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	8
II. Sürdürülebilirlik Dili: Kavramlar ve Tanımlar	14
A. Genel Olarak	14
B. Karbon Ayak İzi.....	15
C. Karbon Telifi	16
D. Karbon Fiyatlandırması.....	16
E. Karbon Kredisi	17
F. Karbon Borsası.....	18
G. Karbon Vergisi.....	20
H. Emisyon Ticareti	21
I. Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması (CBAM).....	22
J. Su Ayak İzi.....	23
K. Yeşil Borçlanma Araçları	23
L. Yeşil Tahviller	24
M. Döngüsel Ekonomi	24
III. Sürdürülebilirlik İlkeleri	25
A. Genel Olarak	25
B. Çevresel Açısından Bütünlük İlkesi	26

1. Çevresel Performans ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlantısı.....	26
C. Sosyal Adaleti Sağlama İlkesi	27
1. Sosyal Performans ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlantısı	28
D. Ekonomik Refahı Sağlama İlkesi	28
1. Ekonomik Performans ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlantısı	28
IV. Şirket Süreçlerinde Sürdürülebilirlik Uygulamaları ve Etkileri	29
A. Sürdürülebilirliğin Şirket Faaliyetlerine Entegre Edilmesinin Yolları	29
B. Sürdürülebilirlik Raporlamaları	32
1. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Değerlendirilmesi	32
2. Neden Sürdürülebilirlik Raporlamalarına İhtiyaç Duyulmaktadır?	34
3. Sürdürülebilirlik Raporlamalarının Olası Olumsuz Etkileri	36
a. Greenwashing	36
b. Gerçek Dışı İddialar veya Belirsiz Dil Kullanımı	37
c. Doğa Görselleri ve Yeşil İçerikli Kullanımlar	38
d. Bilgi Saklama	38
e. Karbon Dengelemesine Dair Hileler	39
f. Şirket Sahipliğini Gizleme	40
g. Yeşil Aklama Uygulamalarının Haksız Rekabet Boyutu	40
C. Türkiye'deki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Performanslarının Ölçümü	43
D. Sürdürülebilirliğin Şirket Değerine Etkisi	45
E. Türk Şirketleri Bakımından Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri Nezinde Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları	46

II. BÖLÜM

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ

HUKUKİ BOYUTU

I. Avrupa Birliği Hukuku'nda Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri	50
A. Avrupa Birliği Hukuku Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerinin Gelişimi	50
1. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2014/95 Sayılı Finansal Olmayan Raporlama Direktifi	53
2. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2019/2088 Sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri İçin Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü	56

3. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2020/852 Sayılı Taksonomi Tüzüğü	60
4. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2022/1288 Sayılı Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü	66
5. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2022/2464 Sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi.....	69
6. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2023/2631 Sayılı Avrupa Yeşil Standardı Tüzüğü	75
7. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2024/1760 Sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi.....	79
8. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2024/1781 Sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Eko Tasarım Tüzüğü.....	89
9. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2024/2853 Sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi	94
10. Omnibus Yasa Teklifi	97

III. BÖLÜM

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TÜRKİYE’DEKİ HUKUKİ BOYUTU İLE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU’NA KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

I. Türk Hukuku’nda Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri	100
A. Türk Hukuku Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerinin Gelişimi.....	100
1. II.17.1 Sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik	103
2. Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi.....	103
a. Genel Esaslar	105
b. Çevresel İlkeler	106
c. Sosyal İlkeler	107
d. Kurumsal Yönetim İlkeleri.....	110
3. Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi.....	111
a. Genel Esaslar	112
b. Yeşil Borçlanma Aracına İlişkin Temel Bileşenler.....	113

aa. İhraçtan Elde Edilen Fonun Kullanım Şekli.....	114
bb. Projenin Değerlendirilmesi ve Proje Seçme Süreci	114
cc. İhraçtan Elde Edilen Fonun Yönetim Şekli	116
dd. Raporlama Süreci	116
ee. Dış Değerlendirme.....	117
ff. Yurt dışı ihraçlar	118
4. Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı	119
a. Genel Esaslar	119
b. Projenin Değerlendirilmesi ve Proje Seçme Süreci	122
c. İhraçtan Elde Edilen Fon Yönetimi ve Raporlama.....	123
d. Dış Değerlendirme	124
e. Yurt Dışı İhraçlar	124
5. Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı..	125
a. Genel Esaslar	126
b. Temel Performans Göstergelerinin Seçimi.....	126
c. Sürdürülebilirlik Performans Hedeflerinin Ayarlanması.....	127
d. Sermaye Piyasası Araçları Özellikleri.....	127
e. Raporlama	128
f. Dış Değerlendirme	128
g. Yurt Dışı İhraçlar	129
6. TSRS-1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler	129
7. TSRS-2: İklimle İlgili Açıklamalar	136
8. İklim Kanunu	138
9. Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukuku Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerine Karşılaştırmalı Bakış	144
SONUÇ.....	151
KAYNAKÇA	154

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
Avro	Avrupa Birliği Para Birimi
Başkanlık	İklim Değişikliği Başkanlığı
BIST	Borsa İstanbul A.Ş.
Bknz	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CDP	Carbon Disclosure Project (Karbon Saydamlık Projesi)
CDSB	Climate Disclosure Standards Board (İklim Beyan Standartları Kurulu)
COP	Conference of the Parties (Taraflar Konferansı)
CSRD	Corporate Sustainability Reporting Directive (Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi)
CSDDD	Corporate Sustainability Due Diligence Directive (Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi)
ÇSY	Çevresel, Sosyal ve Yönetişim
EFRAG	European Financial Reporting Advisory Group (Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu)
ESG	Environmental, Social and Governance (Çevresel, Sosyal ve Yönetişim)
ESMA	European Securities and Markets Authority (Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi)
EuGB	European Green Bond (Avrupa Yeşil Tahvili)
f.	Fıkra
GBP	Green Bond Principles (Yeşil Tahvil İlkeleri)
GRI	Global Reporting Initiative (Küresel Raporlama Girişimi)
ICMA	International Capital Market Association (Uluslararası Sermaye Piyasaları Birliği)
IFRS	International Financial Reporting Standards (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)

ILO	International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IIRC	International Integrated Reporting Council (Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi)
ISIN	International Securities Identification Number (Uluslararası Menkul Kıymet Tanımlama Numarası)
KGK	Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
KAP	Kamuyu Aydınlatma Platformu
KPG	Kilit Performans Göstergeleri
Kurul	Sermaye Piyasası Kurulu
LEI	Legal Entity Identifier (Tüzel Kişi Tanımlama Kodu)
md.	Madde
NFRD	Non-Financial Reporting Directive (Finansal Olmayan Raporlama Direktifi)
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
parag.	Paragraf
RTS	Regulatory Technical Standards (Düzenleyici Teknik Standartlar)
R.G	Resmi Gazete
SASB	Sustainability Accounting Standards Board (Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu)
SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation (Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü)
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SPKn	Sermaye Piyasası Kanunu
TSC	Technical Screening Criteria (Teknik Tarama Kriterleri)
TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures (İklimle İlişkili Finansal Açıklamalar Görev Gücü)
TSRS	Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları
UNEP	United Nations Environment Programme (Birleşmiş Milletler Çevre Programı)
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi)

WCED	World Commission on Environment and Development (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu)
WBCSD	World Business Council for Sustainable Development (Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi)
yy	Yüzyıl

GİRİŞ

Günümüz dünyasında doğal kaynakların tükenme riski ve iklim krizinin etkilerinin daha görünür hale gelmesi ile küresel çevre sorunlarının derinleşmesi, sadece devletlerin değil, şirketlerin de sorumluluklarını yeniden tanımlamalarını zorunlu hale getirmiştir. Bu bağlamda, “kurumsal sürdürülebilirlik” kavramı, çevresel, sosyal ve yönetim temelli yaklaşımlar çerçevesinde giderek daha fazla önem kazanmaya başlamıştır. Kurumsal sürdürülebilirlik hedeflerinin ortaya çıkmasıyla birlikte şirketlerin yalnızca ekonomik kâr elde etmeleri artık tek başına bir başarı ölçütü olarak görülmekten çıkmıştır. Toplumların artan beklentileri, çevresel kaygılar ve küresel düzeyde yaşanan krizler; şirketlerin paydaşlarına karşı sorumluluklarını yeniden değerlendirmeleri gerektiğini ortaya koymuş; çevresel, sosyal ve yönetim alanlarındaki sürdürülebilirlik esaslı yaklaşımlar şirketlerin uzun vadeli stratejilerinde yer alması gereken çok boyutlu kurumsal birer sorumluluk haline gelmiştir.

Kurumsal sürdürülebilirliğin giderek daha fazla önem kazanmasıyla birlikte çevresel etkilerin ölçülmesi, yönetilmesi ve azaltılması amacıyla çeşitli kavramlar ve hukuksal araçlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda, biyoçeşitlilik, ekolojik ayak izi, su ayak izi, iklim değişikliği ve yenilenebilir enerji gibi kavramlar, şirketlerin çevresel sorumluluklarının belirlenmesinde temel referans noktaları haline gelmiştir. Bununla birlikte, özellikle iklim değişikliğiyle mücadelede daha somut ve ölçülebilir araçlara duyulan ihtiyaç doğrultusunda, karbon ayak izi, karbon telafisi, karbon borsası, karbon kredisi, karbon fiyatlandırması, karbon vergisi, döngüsel ekonomi, emisyon ticaret sistemi, sınırda karbon düzenlemesi mekanizması, yeşil borçlanma araçları ve yeşil tahviller gibi kavramlar da sürdürülebilirlik politikalarının merkezine yerleşmiştir.

Avrupa Birliği, sürdürülebilirliğe ilişkin süreçlerde öncü bir rol üstlenmiş, aldığı karar ve uygulamaya koyduğu düzenlemelerle şirketlerin sürdürülebilirlik sorumluluklarının hukuki bir çerçeveye oturtulmasını sağlamıştır. AB’nin bu düzenlemeleri yalnızca üye devletleri değil, AB ile ekonomik ilişkileri bulunan ülkeleri ve şirketleri de doğrudan etkiler niteliktedir. Türkiye açısından bakıldığında, sürdürülebilirliğe ilişkin ulusal politikaların AB normları ile uyumlu hale getirilmesi özellikle çevresel ve ekonomik açıdan bir gereklilik halini almıştır. Bu bağlamda, Türk hukuk sisteminde de son yıllarda sürdürülebilirlik alanında çeşitli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmakta olup özellikle Sermaye Piyasası Kurulu ve Kamu Gözetimi,

Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yayımlanan düzenlemeler şirketler açısından yol gösterici olmuştur.

Bu tezin birinci bölümünde, kurumsal sürdürülebilirlik kavramı ve gelişimi kapsamlı bir şekilde ele alınacak; tezin ilerleyen bölümlerinde yer alan hukuki düzenlemelerde sıkça anılması sebebiyle sürdürülebilirlikle ilgili kavram ve tanımlar açıklanacaktır. Devamında sürdürülebilirlik ilkelerinin üç boyutlu etkileri değerlendirilerek şirket süreçlerinde sürdürülebilirlik uygulamaları ile bunların etkileri incelenecek ve Türk Hukuku'nda yönetim kurulu üyelerinin sürdürülebilirlik bağlamındaki sorumlulukları değerlendirilecektir. Bunlara ek olarak, Türk Hukuku'nda haksız rekabet uygulamalarının yeşil aklama uygulamaları ile kesişen tarafları, sadece bu alanla sınırlı olmak üzere değerlendirilecektir. Her ne kadar kurumsal yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk kavramları ile kurumsal sürdürülebilirlik kavramları birbirlerinin bileşeni niteliğinde kavramlar olsalar da bu tezde kurumsal yönetim ve kurumsal sosyal sorumluluk kavramlarının teorik yönleri detaylı olarak ele alınmamıştır; nitekim çalışmanın odak noktası, bu kavramların teorik temellerinden ziyade kurumsal sürdürülebilirliğin hukuki düzenlemelere yansımaları ve özellikle Avrupa Birliği ile Türk hukuk sistemlerinde nasıl somutlaştığı üzerinedir. İkinci bölümde kurumsal sürdürülebilirlik kapsamında AB Hukuku'ndaki düzenlemeler incelenecek, bunların zaman içerisindeki gelişimi ile söz konusu düzenlemelere ilişkin eleştiriler değerlendirilecektir. Üçüncü bölümde ise kurumsal sürdürülebilirlik kapsamında Türk Hukuku'ndaki düzenlemeler incelenecek ve Avrupa Birliği Hukuku'ndaki kurumsal sürdürülebilirlik düzenlemelerinin Türk Hukuku'na yansımaları karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir. Bu karşılaştırma, Avrupa Birliği Hukuku'ndaki kurumsal sürdürülebilirlik düzenlemeleri ile Türk Hukuku'ndaki düzenlemeler arasında birebir bir karşılaştırmaya dayanmamaktadır; nitekim Türk Hukuku'nda, Avrupa Birliği'ndeki kurumsal sürdürülebilirlik düzenlemelerinin tam anlamıyla karşılık bulduğu normatif düzenlemeler mevcut değildir. Bu nedenle, söz konusu karşılaştırma genel düzeyde yapılmış; farklılık arz eden ve geliştirilmesi gereken yönleri bakımından değerlendirmelerde bulunulmuştur.

I. BÖLÜM

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

I. Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramı ve Gelişimi

A. Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramının Ortaya Çıkışı ve İlk Yaklaşımlar

Klasik iktisatçılar, üretimdeki artışa önem vermekte ve bu amaç doğrultusunda doğal kaynakların tükenmeyeceğini, sınırsız olduğunu varsayarak üretim artışını esas almaktaydılar. Bu bakış açısı, çevre problemlerini üretim ve kalkınma süreçlerinin kaçınılmaz sonuçları olarak görmekte ve bunların önlenemeyeceği varsayımıyla, yalnızca sonradan giderilmesi gereken olumsuzluklar olarak ele almaktaydı. Ne var ki söz konusu bakış açısının tersine, şirketlerin verdikleri kararların etkisi dünyanın her yerinde ve anında hissedilebilmekteydi; kaynakların tükenmeye başlaması, iklim değişikliği sebebiyle yaşanan olumsuzluklar, ekosistemin bozulması ve nihayetinde ortaya çıkan kaynak maliyetlerinde yaşanan artışlarla yüzleşmek zorunda kalan şirketler, gösterdikleri faaliyetler neticesinde çevresel anlamda geri dönüşü olmayacak seviyelerde etkiler yarattıklarını fark etmeye başlamışlardır¹. Unilever yöneticilerinden Santiago Gowland bu durumu “20. yüzyıl bolluk yüzyılı olarak görülmekteydi ve zenginleşme devam ettiği sürece ticaretin yarattığı olumsuz etkiler önemli görülmedi. Şimdi ise zenginlik kavramına daha bütünsel bakmak gerekiyor” şeklinde özetlemiştir². Diğer taraftan, sürdürülebilirlik üzerine çokça konuşulmasına ve iş dünyasında daha sürdürülebilir bir yapı oluşturmak amacıyla samimi birtakım girişimlerde bulunulmasına rağmen, yapılan tercihler çoğu zaman günümüz iş dünyasını gerçek anlamda sürdürülebilir olmaktan uzak kılmaktadır. Buradaki sorun, şirketler hukukunun kurumsal amaç veya kurumsal yönetimin temel unsurları hakkında herhangi bir düzenleme getirmemesi ve bu boşluğun büyük ölçüde hissedar üstünlüğüne dayalı sosyal norm tarafından doldurulmuş olmasıdır. Finansal piyasa mantığı ve hukuk-ekonomi teorisinin kapsamında şekillenen bu sosyal norm, şirketlerin hissedarlara ait olduğunu, yönetim kurullarının hissedarların temsilcileri olarak hareket ettiğini ve temel yükümlülüklerinin hissedarlara en yüksek getiriye

¹ FISK, Philip, *Sürdürülebilir Büyüme: İnsan, Gezegen, Kar*, İstanbul, Optimist Yayınları, 2010, s. 12; ROCKSTRÖM, Johan; STEFFEN, Will; NOONE, Kevin ve diğerleri, A Safe Operating Space for Humanity, *Nature*, Cilt: 461, Sayı: 7263, 2009, s. 472–475.

² FISK, s. 48.

sağlamak olduğunu ileri sürmektedir. Bununla birlikte, hissedarların önceliğinin hissedarlara da zarar verdiği ve gerçek anlamda bir hissedar koruması sağlayabilmek bakımından daha sürdürülebilir yatırımlar çerçevesinde hareket etme gerekliliği de ön plana çıkmaktadır³. Bu bağlamda sürdürülebilir değer, şirketlerin kurumsallığı nasıl işlevselleştirebileceğidir ve hissedarlar için getiriye maksimize etme düşüncesinin panzehri olup “değer yaratma” kavramından “sürdürülebilir değer yaratma” kavramına geçişi sağlamaktadır. Sürdürülebilir değer yaratma fikrini, şirket yönetimine entegre etmek ise farklı zaman perspektiflerinin risk değerlendirmesini zorlaştırdığı hallerde, şirket yöneticilerine rehberlik edebilir ve mevcut iş modellerinin ötesinde bakış açıları sunabilir⁴.

Hissedarların kısa vadede karlarını artırmaları ile gerek hissedarların gerek tüm menfaat sahiplerinin çıkarları gözetilerek uzun vadeli değer yaratımı hedefine ilişkin tartışmalar doktrini uzun süre meşgul etmiştir⁵. Kurumsal sürdürülebilirlik kavramının bir bileşeni olan kurumsal sosyal sorumluluk kavramının ilk ortaya çıktığı ülkelerden biri olan Amerika Birleşik Devletleri’nde bu konuda iki temel görüş ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki, “hissedar önceliği” olarak bilinen klasik yaklaşımdır. Bu görüşe göre şirket, özel mülkiyet niteliği taşıyan bir ekonomik aktördür ve temel görevi, hissedarlarının çıkarlarını koruyarak kârını maksimize etmektir. Bu düşüncüyü en açık şekilde ifade edenlerden biri ekonomist Milton Friedman olmuştur. Friedman’a göre, “iş dünyasının tek sosyal sorumluluğu, kârını artırmaktır.” Bu anlayış doğrultusunda, şirketlerin odak noktası genellikle kısa vadeli ekonomik ve finansal kazançlar sağlamak olmuştur⁶. Zaman içerisinde, kurumsal sürdürülebilirlik hedeflerinin ortaya çıkmasıyla birlikte şirketler sadece üretmek, ekonomik değer ve kâr maksimizasyonu amacıyla hareket etmekten vazgeçerek sosyal ve çevresel konuları sorumluluk alanlarına dahil etmeye başlamışlardır. Şirketlerin doğrudan ya da dolaylı menfaat sahipleri, şirketlerin finansal performanslarına ek olarak sosyal ve çevresel

³ SJÅFJELL, Beate, Conceptualising Corporate Sustainability Law, *University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series*, Sayı: 13, 2024, s. 4-5.

⁴ SJÅFJELL, s. 16-17.

⁵ WISE, Amanda, Corporate Law and the Business Roundtable: Adding to the Debate on Shareholder Primacy vs. Stakeholder Theory, *Capital University Law Review*, Sayı: 49, 2021, s. 500.

⁶ ŞAHİN, Ayşe, How to Incorporate Corporate Social Responsibility Into DNA of The Companies?, *Revistia Publishing and Research, European Journal of Marketing and Economics*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2018, s. 133.

performanslarına dair de bilgi isteyerek, tüm bu alanlara ilişkin şeffaflık talep etmişlerdir⁷.

Diğer taraftan sürdürülebilirlik kavramı bilim çevreleri, doktrin ve şirketler başta olmak üzere yoğun olarak tartışılmakla birlikte, uzun bir süre ortak bir tanım üzerinde anlaşılammıştır. Şirketler açısından, sürdürülebilirlik tanımı değerlendirildiği ve kurumsal açıdan entegrasyonu göz önünde bulundurulduğu takdirde, şirketle doğrudan ya da dolaylı olarak temas halinde olan menfaat sahiplerinin, hâlihazırdaki ihtiyaçlarının, gelecekteki ihtiyaçlarının da güvence altına alınması suretiyle karşılanması şeklinde bir tanımlama yapılması uygun görülmüştür. Bu kapsamda kurumsal sürdürülebilirlik kavramı; şirketlerin çevresel, sosyal ve ekonomik kaynakları hem bugünü hem de gelecekteki ihtiyaçları göz önünde bulundurmak suretiyle kullanması şeklinde ifade edilmiştir⁸. Nitekim sürdürülebilirliğin yaygın bir şekilde kabul gören tanımını “günümüz toplumunun ihtiyaçlarını gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılamaktır” şeklindedir⁹. Bu tanım, gelecek nesillerin paydaş olarak kabul edilmesi olarak yorumlanabilir¹⁰.

Epstein ve Buhovac, kurumsal sürdürülebilirliği; ekonomik, çevresel ve sosyal unsurların kurumsal stratejilere entegre edilerek uzun vadeli değer yaratılmasını hedefleyen bir yaklaşım olarak değerlendirmektedir¹¹. Schaltegger ve Wagner, sürdürülebilirlik ilkelerinin temel iş süreçlerine dâhil edilmesini ve ekonomik başarının çevresel ve sosyal faktörlerle dengelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır¹². Bansal’a göre ise kurumsal sürdürülebilirlik; ekonomik bütünlük, toplumsal eşitlik ve

⁷ ÖZÇELİK, Feyza, Sürdürülebilirlik Performans Karnesi, *Journal of Yaşar University*, Cilt: 8, Sayı: 30, 2013, s. 4987.

⁸ DYLLICK, Thomas, HOCKERTS, Kai, Beyond the Business Case for Corporate Sustainability, *Business Strategy and the Environment*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2002, s. 131-132.

⁹ WCED, Brundtland Raporu, s. 16.

¹⁰ WHITE, Gwendolen, How to Report a Company’s Sustainability Activities, *Management Accounting Quarterly*, Cilt: 7, Sayı: 1, 2005, s. 62.

¹¹ EPSTEIN, Marc J.; BUHOVAC, Adriana Rejc., *Making sustainability work: Best practices in managing and measuring corporate social, environmental, and economic impacts*, London: Routledge, 2014, s. 18-22.

¹² SCHALTEGGER, Stefan; WAGNER, Marcus, Managing and measuring the business case for sustainability: Capturing the relationship between sustainability performance, business competitiveness, and economic performance, *International Journal of Productivity and Performance Management*, Cilt: 55, Sayı: 4, 2006, s. 98.

çevresel bütünlüğün aynı anda dikkate alınarak ürünlere, politikalara ve uygulamalara yansıtılmasıdır¹³.

Bu bağlamda şirketler, faaliyetlerine devam ederken hammaddeyi elde ettikleri doğa ile ekolojik dengeye zarar vermemeyi amaç edinen bakış açısı kapsamında bir sorumluluk bilinci geliştirmelidirler¹⁴. Söz konusu süreçlerin, şirketlerin faaliyet gösterdikleri bina tasarımları, üretim şekilleri, tedarikçi seçimleri, hizmetleri sağlama süreçleri, ambalajlama ve dağıtım süreçleri de dahil olmak üzere, varoluşlarının her aşamasında dikkate alınacak şekilde dizayn edilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bununla birlikte şirketler açısından sürdürülebilirlik, sadece çevresel boyutu olan ve doğal kaynaklara zarar vermeyecek şekilde faaliyetlerin devam etmesi anlamına gelmemekte olup aynı zamanda sosyal ve ekonomik açılardan da devamlılığı esas alan iş yapış şekillerinin geliştirilmesi anlamına da gelmektedir. Nasıl ki şirketlerin devamlılığı açısından doğal kaynakların korunmasına özen gösteriliyorsa, aynı şekilde finansal sermaye yönetimine, çalışanların refah ve devamlılığına, kurumsal yönetişime ve toplumsal katkıya da gerekli özenin gösterilmesi ve bu alanlarda da farkındalık geliştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla hammaddenin elde edilış yöntemleri, atık yönetimi, geri dönüşüm süreçleri, zehirli maddeler ve karbon salınımı kadar; kullanılan finansman kaynaklarının niteliği, yatırım kararlarının uzun vadeli etkileri, çalışanların ödüllendirilme ve gelişim süreçleri, fırsat eşitliği politikaları ve paydaş ilişkileri de sürdürülebilirlik kapsamında dikkate alınması gereken unsurlar olarak kabul edilmelidir¹⁵. Enerji kullanımında azaltıma gidilmesi, yenilenebilir teknolojiler kullanılması, yeni atık yönetim formüllerinin geliştirilmesi, yapay katkı maddelerinin kullanımından vazgeçilmesi, tüm üretim ve dağıtım faaliyetlerinde uluslararası standartlara riayet edilmesi önem arz etmektedir. Diğer taraftan iç denetim süreçleri oluşturulması, iş ortaklarından sürdürülebilirlik uygulamalarına ilişkin bilgi talep edilmesi ve bu süreçlere katkı sağlanması, gerektiğinde sektörel düzeyde bu bağlamdaki sorunlarla başa çıkabilmek adına diğer şirketlerle ortak çalışma

¹³ BANSAL, Pratima, Evolving sustainably: A longitudinal study of corporate sustainable development, *Strategic Management Journal*, Sayı: 26, 2005, s. 198.

¹⁴ ISAKSSON, Raine, STEIMLE, Ulf, What Does GRI Reporting Tell Us About Corporate Sustainability?, *The TQM Journal*, Cilt: 21, Sayı: 2, 2009, s. 169-170.

¹⁵ MENGİ, Bilge T., ÖZGÜL, Betül, *Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Güvencesi: İç Denetim: BIST Sürdürülebilirlik Endeksine Tabi Şirketlerde Anket Çalışması*, İstanbul, İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayınları, 2016, s. 121.

platformlarının oluşturulması son derece önemli iken¹⁶ bunlara ek olarak şirketlerin ekonomik ve sosyal açıdan kalkınmaya katkı sağlamaları, yeni iş olanakları geliştirmeleri, çalışanlar arasında oluşabilecek ırk, cinsiyet, dil, din gibi ayrımcılıklara izin vermemeleri, çalışan memnuniyetini artırmaları ve uzun vadeli çalışma imkânları yaratmaları da sürdürülebilirlik uygulamalarının önemli bir bacağını oluşturmaktadır. Bunlara ek olarak şirketlerin insana değer veren stratejiler geliştirerek tüketici taleplerini karşılamaları gerek toplumun gerek gelecek kuşakların ihtiyaçlarını ve yaşam kalitesini dikkate almaları da önem arz etmektedir¹⁷.

Ekonomik, sosyal ve çevresel konulardaki kurumsal yönetim stratejilerini doğru sürdürülebilirlik faktörleriyle uyumlandıran ve karar mekanizmalarına dahil eden şirketler, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşabilecek olan şirketler haline gelirler¹⁸. Bu açıdan bakıldığında kurumsal sürdürülebilirlik; ekonomik, sosyal ve çevresel faktörlerin şirketlerin operasyonlarına ve karar mekanizmalarına uyarlanarak kurumsal yönetim ilkeleriyle birlikte entegre edilmesi ve risklerin bu stratejiler çerçevesinde yönetilerek şirketlerde uzun vadeli değer yaratımı sağlanmasıdır¹⁹. Nitekim, dünyaca ünlü gıda şirketlerinden birinin yöneticisi olan Ben Clarke bunu “Sürdürülebilirlik, artık kârlılık olarak algılanmalı; işte bu da 21. yüzyılın bir fırsatı olarak görülmelidir” şeklinde ifade etmiştir²⁰.

Sürdürülebilir şirketler yaratabilmek için, söz konusu şirketlerin sürekliliğinin belirli kişilerin varlığına muhtaç olmaması ve şirketlerin devamlılığı ve gelişimi için organizasyon yapıları ve sistemler geliştirilmesi gerekmektedir.

B. Kurumsal Sürdürülebilirliğin Teorik Çerçevesi

Menfaat sahipliği teorisi ile meşruluk teorisi, kurumsal sürdürülebilirlik açısından genel teorik çerçeveyi ifade etmektedir. Menfaat sahipliği teorisi kapsamında menfaat sahibi olarak tanımlanan kişiler, şirket faaliyetlerinden olumlu ya da olumsuz olarak etkilenen; menfaatleri gözetilen ya da ihmal edilen kişiler olarak

¹⁶ FISK, s. 190-191.

¹⁷ ARAS, Güler, SARIOĞLU, Gaye Uğur, *Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama*, İstanbul, Yöneticinin Kitaplığı Yayınları, 2015, s. 26.

¹⁸ BORSA İSTANBUL (BİST), *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, Erişim tarihi: 1 Mart 2025, <https://borsaistanbul.com/files/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>

¹⁹ ÖZÇELİK, s. 4988.

²⁰ FISK, s. 15.

ifade edilebilir. Menfaat sahipliği teorisine göre, bir anonim şirkette yalnızca pay sahiplerinin çıkarları değil, şirketin faaliyetlerinden etkilenen ya da bu faaliyetler üzerinde etkisi bulunan tüm kesimlerin menfaatleri dikkate alınmalıdır. Bu menfaat grupları oldukça geniş bir yelpazeye yayılır. Bir yanda ortaklığın içinde yer alan pay sahipleri, yöneticiler ve çalışanlar bulunurken; diğer yanda şirket dışında konumlanan tedarikçiler, müşteriler ve alacaklılar gibi birçok dış paydaş vardır²¹.

Kurumsal sürdürülebilirlik çerçevesinde ise şirketin çevresel, sosyal ve ekonomik kaynakları ne oranda verimli kullanılır ve bu alanlarda sürdürülebilirlik sağlanır ise menfaat sahiplerinin ihtiyaçları karşılanabilir hale gelerek uzun vadede menfaat sahiplerinin memnuniyetini sağlayacak değer yaratımı kolay hale gelir²².

Meşruluk teorisi ise, bir şirketin toplum tarafından kabul edilebilir olarak algılanmasını sağlama çabasını açıklar. Bu teoriye göre, bir şirketin hayatta kalması ve başarılı olması, faaliyetlerinin toplumun normlarına, değerlerine ve inançlarına uyumlu olarak algılanmasına bağlıdır. Meşruiyet, toplumun geniş kesimlerinin şirketin faaliyetlerini ve değerlerini onaylamasıyla güçlenir. Meşruluk teorisi, özellikle kurumsal yönetimde, şirketlerin etik davranışlar sergileyerek ve sosyal sorumluluklarını yerine getirerek toplum güvenini kazanması gerektiğini vurgular. Şirketler yalnızca ekonomik performanslarıyla değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal performanslarıyla da değerlendirilmektedir. Meşruluk teorisi bu bağlamda, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlaması, çevresel sorumluluk projeleri ve sosyal girişimler gibi uygulamalarına rehberlik eder²³.

C. Kurumsal Sürdürülebilirlik Anlayışının Gelişim Süreci ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Kurumsal sürdürülebilirlik anlayışı zaman içerisinde farklı bakış açılarıyla ele alınmıştır. 1980'li yıllarda şirketlerin değerini belirleyen esaslı unsur ekipman ve fabrika gibi duran varlıklardan oluşmakta iken ilerleyen zamanlarda çalışan yeterliliği

²¹ WISE, s. 500.

²² JONES, Thomas M., Instrumental Stakeholder Theory: A Synthesis of Ethics and Economics, *Academy of Management Review*, Cilt: 20, Sayı: 2, 1995, s. 421-422.

²³ DEEGAN, Craig, Introduction: The Legitimising Effect of Social and Environmental Disclosures – A Theoretical Foundation, *Accounting, Auditing ve Accountability Journal*, Cilt: 15, Sayı: 3, 2002, s. 282–311; SUCHMAN, Mark C., Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches, *Academy of Management Review*, Cilt: 20, Sayı: 3, 1995, s. 571–610.

ve sürdürülebilirliği, itibar, know how, yenilikçi teknolojiler ile şirketlerin sahip olduğu lisanslar gibi unsurlar önem kazanmıştır. Dolayısıyla 1980’li yıllarda kurumsal sürdürülebilirlik anlayışında şirketin değerini belirlemede maddi varlıklar yüzde seksen öneme sahip iken günümüzde ise borsada işlem gören şirketler bakımından, hisselerin toplam değerinin yüzde sekseni çalışan yeterliliği ve sürdürülebilirliği, itibar, know how, yenilikçi teknolojiler ve sahip olunan lisanslar haline gelmiştir²⁴. Nitekim maddi başarı hangi düzeyde olursa olsun, kurumsal itibar zamanla kazanılan ve ikame edilmesi mümkün olmayan bir kavramdır. Şirketler, kurumsal itibarlarını muhafaza edemedikleri takdirde maddi anlamda kazandıkları başarıların da sürdürülebilir olması ve korunması mümkün olmayacaktır²⁵.

Özellikle gelişmiş ülkelerde 20. yy’da karşı karşıya kalınan çevresel sorunlar sebebiyle, çevre odaklı hareketler sürdürülebilirlik kavramı ile bir arada ele alınır hale gelmiştir. Bu durum, küresel ölçekte sürdürülebilirlik politikalarının geliştirilmesine yön vermiş ve BM sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Böylece sürdürülebilirlik politikalarının geliştirilmesindeki tek hedef şirketler olmaktan çıkmış; ülkeler, hükümetler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum ve bireyler de bu kapsama dâhil olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin şirketler nezdindeki olumlu katkısı ise şirketlerin, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini bir yol haritası olarak kullanarak sürdürülebilirlik stratejilerini bu yönde şekillendirmesi noktasında olmuştur. Şirketlerin tek başlarına hareket etmedikleri ve kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel topluluklar gibi menfaat sahipleri ile iş birliği halinde oldukları göz önünde bulundurulduğunda; söz konusu iş birliğinin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin çok paydaşlı doğasına uygun olduğu açıkça görülmektedir.

1972 senesinde Stockholm’de sosyal ve ekonomik açılardan gelişimin çevre ile ilişkisi kurularak, çevresel kalkınma ve sürdürülebilirlik kavramının gelişimine ilişkin uluslararası ilk adımın atıldığı “Birleşmiş Milletler İnsani Çevre Konferansı” ise bir

²⁴ DANCAKOVÁ, Darya; SOPKOÍ, Jakub; GLOVA, Jozef; ANDREJOVSKÁ, Alena, The Impact of Intangible Assets on the Market Value of Companies: Cross-Sector Evidence, *Mathematics*, Cilt: 10, Sayı: 20, 2022; TURKISHTIME, *Şirketlerde Sürdürülebilirlik*, Erişim tarihi: 5 Temmuz 2025. <http://turkishtimedergi.com/genel/sirketlerde-surdurulebilirlik/>

²⁵ SEZGİN, Cüneyt, İç Denetimin İtibarı Yönetmesi, *İç Denetim Dergisi*, Sayı: 40, 2014, s. 17.

dönüm noktasıdır²⁶. Birleşmiş Milletler kapsamında, 1987 yılında yirmi farklı ülkenin katılımcılarından oluşan “Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu” kurulmuş ve “Ortak Geleceğimiz” başlıklı “Brundtland Raporu” hazırlanarak yayımlanmıştır. Sürdürülebilirlikle ilgili daha sonra düzenlenen konferans ve raporlamaların zeminini hazırlaması bakımından Brundtland Raporu önemli bir yere sahiptir.

Uluslar açısından sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için şirketlerin bu süreçlere katılımı şarttır. Nitekim, uluslararası boyutta etkileri olan büyük şirketlerin katılımı olmaksızın, yürüttükleri süreçlerde ulusların sürdürülebilir kalkınma konusunda başarılı olmaları oldukça zordur. Rio Belgelerinde de iş dünyasının katkılarının sürdürülebilir kalkınma açısından ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu vurgulanmıştır. Günümüzde şirketler, süreklilik arz eden bir başarı için farklı paydaş gruplarının varlığı ve bunların sağladıkları kaynakların öneminin farkına varmışlardır. Buradaki kaynaktan kasıt sadece maddi kaynaklar olmayıp bununla birlikte çalışan kapasitesi, bilgi ve erişim kaynakları ile faaliyetlerinin meşruiyeti gibi hususları da ihtiva eder. Bir şirketin varlığına devam edebilmesi için gösterdiği faaliyetler ve bunların sonuçlarının meşruiyeti büyük önem arz eder; nitekim bunlar ilgili şirketin dahil olduğu toplumun “sosyal faaliyet lisansı” haline gelir²⁷.

1992 yılında Rio’da gerçekleştirilen BM Çevre ve Kalkınma Konferansında sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin işlerlik kazanması için hükümet ile diğer ilgili kuruluşların süreçlere katılımına dikkat çekilmiştir. Konferansta insanoğlunun, doğayla uyumlu sürdürülebilir bir hayat yaşama kaygısı ve gayesi üzerinde durulmuştur. Bu konferansta ayrıca “Gündem 21” (Agenda 21) adlı belge ile ekosistemde yaşanan kötüleşme, bu kapsamda yerleşim ve tarım alanlarında iyileştirilmesi gereken sürdürülebilirlik anlayışı, kaynakların verimli kullanımı ile atık kontrolü ve kırsaldaki kalkınmanın teşvik edilmesi gibi birçok konu ele alınmıştır²⁸. Bunu takip eden 5. yılda “Rio+5”, Birleşmiş Milletler tarafından New York’ta düzenlenmiştir. Bu forum ile 1992 yılında yayınlanan ilkeler ile gündemin uygulanması amaçlanmıştır.

²⁶ AKSOY HAZİR, Çağrı, *Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Performansının Ölçümü*, İstanbul, Sürdürülebilirlik Akademisi Yayınları, 2018, s. 21.

²⁷ WHITE, s. 63.

²⁸ AKSOY HAZİR, s. 22-23.

Brundtland Raporu ile Rio Belgelerinde ekonomik, sosyal ve çevresel süreçlerle ilgili karşılıklı etkileşim ve uyum gerekliliği ele alınmıştır. Nitekim sürdürülebilirlik ilk zamanlarda, şirketlerin çevreye olan duyarlı davranışları ile olumsuz etkilerin azaltılması şeklinde bir konsept olarak değerlendirilmişse de söz konusu yaklaşım zaman içerisinde yerini sürdürülebilirliğin üç ayağı şeklinde tanımlanan ekonomik, çevresel ve sosyal hedeflerin dengeli bir şekilde gözetilmesi ile söz konusu üç boyutun eşit derecede önem arz ettiği ve sürdürülebilirlik açısından her birinin eşit seviyede ele alınması gerektiğinin kabul gördüğü bir aşamaya gelmiştir. Örneğin çevresel süreçler hatalı yönetildiği takdirde, sadece ekolojik sistemin değil; buna ek olarak sosyal ve ekonomik süreçlere ilişkin akışın da bozulacağı ve hatta çökebileceği öngörülmüştür. Söz konusu karşılıklı bağımlılık durumuna ek olarak, bu üç parametre arasında birbiriyle çatışan menfaatler ve bazı hallerde ödün verme gerekliliği sorunları ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Kalkınmada sürdürülebilirliği sağlayabilmek için sosyal, ekonomik ve çevresel süreçlerin bir koordinasyon çerçevesinde dengelenmesi gerekmektedir²⁹. Nitekim Brundtland Raporu'nda da kalkınmanın gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik büyüme ile sınırlı bir bağlamda görülmemesi gerektiği; insanlığın ilerlemesinin ise sadece ilerideki birkaç yıl için değil, tüm gezegen açısından uzak geleceğe kadar sürdürülecek yeni bir kalkınma yolu için gerekli görülmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu açıdan 'sürdürülebilir kalkınma' sadece 'gelişmekte olan' ülkeler için değil, aynı zamanda endüstriyel faaliyetleri olan tüm ülkeler için de bir hedef haline gelmelidir şeklinde bir öngöründe bulunulmuştur³⁰. Rapora göre mevcut neslin bilançolarında kar gösterilen parametrelerin zararları, ileriki nesillere miras kalacak olumsuz etkiler yaratabilir. Gelecek nesillerden, geri ödeme niyeti ya da beklentisi olmadan çevresel sermaye ödünç alınmaktadır³¹. Raporda da altı çizildiği üzere insanlık, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeksizin bugünün ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamak adına, 'kalkınma'yı sürdürülebilir kılma yeteneğine sahiptir³². Rapor uyarınca ulusal sınırların gözenekli hale gelmesiyle birlikte yerel, ulusal ve uluslararası öneme sahip konular arasındaki geleneksel ayrımlar bulanıklaşmaya başlamıştır. Özellikle eko sistemler bakımından

²⁹ WHITE, s. 24.

³⁰ WCED, *Brundtland Raporu*, s. 13.

³¹ WCED, *Brundtland Raporu*, s. 16.

³² WCED, *Brundtland Raporu*, s. 16.

ulusal sınır ayrımı bulunmamaktadır. Dolayısıyla eskiden yalnızca ‘ulusal meseleler’ olarak görülen politikalar, diğer ulusların kalkınma ve hayatta kalmalarının ekolojik temelleri üzerinde de etkili olduğundan, bazı ulusların politikalarının (ekonomik, ticari, maddi ve çoğu sektörel politikalar) diğer ulusların egemen topraklarına artan erişim hali, etkilenen ulusların ‘kendi’ sorunlarına ulusal çözümler geliştirme seçeneklerini sınırlı hale getirmeye başlamıştır. Ulusal eylem için hızla değişen bu bağlam, uluslararası iş birliği için yeni zorunluluklar ve yeni fırsatlar ortaya çıkarmıştır³³.

Sürdürülebilir Kalkınma için Dünya İş Konseyi (WBCSD) “eko-verimlilik” kavramını; yaşam döngüsü süresince, ekolojik etki ve kaynak yoğunluğunu en azından dünyanın tahmini taşıma kapasitesine uygun bir seviyeye indirirken, insan ihtiyaçlarına cevap veren ve yaşam kalitesini korumak adına rekabet edilebilir fiyatlı mal ve hizmetlerin sunulması suretiyle elde edilen verimlilik olarak tanımlamıştır. Özetle, eko verimlilik doğada minimum olumsuz etki yaratarak daha fazla değer yaratmaya ilişkindir³⁴.

1997 yılında Kyoto Protokolü ile ilk kez sanayileşmiş ülkeler için bağlayıcı karbon emisyonu hedefleri belirlenmiş; 2005 yılında yürürlüğe girerek küresel sera gazı emisyonlarının azaltılması hedeflenmiştir. 2002 yılında Johannesburg’ta düzenlenen “Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi’nde (World Summit on Sustainable Development), daha önce gerçekleşen ve yayınlanan Rio Bildirgesi, Gündem 21 (Agenda 21) ile Rio+5 Forumunda gündeme gelen konuların uygulanıp uygulanmadığı ile uygulama alanı bulduğu hallerde fayda sağlayıp sağlamadığı, uygulamaya ilişkin süreçlerde ne gibi sorunların ortaya çıktığı ve bu sorunlara karşı alınabilecek önlemler değerlendirilmiştir. Bu konferansı diğer konferanslardan ayıran unsur, konferans katılımcıları arasında kamu kuruluşları ve sendika temsilcilerinin yanı sıra özel sektörden katılımcıların da yer alması olmuştur. Bu vesile ile ilk defa sürdürülebilir kalkınma konusunun kurumsal tarafı da değerlendirilmiştir³⁵. Bu zirveden ise iki karar çıkmıştır. Birincisi, hükümetlerin sürdürülebilir kalkınma konusundaki taahhütleri ve bununla ilgili eylem planları ile uygulamaya konulacak

³³ WCED, *Brundtland Raporu*, s. 258.

³⁴ WBCSD, *Eco-Efficiency: Creating More Value with Less Impact*, Erişim tarihi: 1 Ekim 2024, <https://www.wbcsd.org>

³⁵ AKSOY HAZIR, s. 23.

planlar; ikincisi ise, bu kapsamdaki sorumlulukların paydaşlarca üstlenilmesidir. Zirve, ticari kuruluşlara gerek ekonomik alanda gerek sosyal ve çevresel alanda sorumluluklarını ileri seviyeye taşımaları için faaliyet gösterdikleri coğrafyalardaki topluluklarla ve paydaşlarla iletişim ve etkileşim halinde olmaları gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmaktadır³⁶.

Haziran 2012 tarihinde, Rio de Janerio’da Rio+20 gerçekleştirilmiştir. Konferans, mevcut ve gelecek nesillere sürdürülebilir; sosyal, ekonomik ve çevresel açıdan eşit bir dünya yaratmak adına hükümet temsilcileri ve devlet başkanlarının da katılımı ile gerçekleştirilmiş ve bu konferansta “İstedğimiz Gelecek” (The Future We Want) adlı bildirge kabul edilmiştir³⁷.

Evrensel çerçevede kalkınma açısından önem arz eden ve gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkelerin iş birliği içerisinde ortak bir gelecek inşa etmesine aracılık eden “Binyıl Bildirisi” (Millenium Declaration) ile “Binyıl Kalkınma Hedefleri” (Millennium Development Goals), 2000 yılında hükümetlerce kabul görmüş ve 2015 yılına dair hedefler konulmasını sağlamıştır. Binyıl Kalkınma Hedefleri ile ulusal politikalarda sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yer verilmesine; biyolojik çeşitlilikte yaşanan kaybın azaltılmasına, sağlıklı içme suyuna ulaşımında sürekliliğin sağlanmasına ve genel olarak doğal kaynaklarda yaşanan azalmanın önüne geçilmesine uzanan, çevresel sürdürülebilirlik açısından dikkate alınması gereken unsurlar ele alınmıştır. Eylül 2015’te ise New York’ta, Binyıl Kalkınma Hedeflerinin devamını oluşturacak şekilde, Gündem 2030: BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Agenda 2030: United Nations Sustainable Development Goals) kabul edilmiştir. Bu hedeflerde kuraklıkla mücadele, olumsuz iklim değişikliklerine karşı alınması gereken önlemler, bio çeşitliliğin korunması gibi çevresel açıdan önem arz eden konulara eğilmek suretiyle sürdürülebilir şehirler yaratılması gündeme alınmıştır. Bahsi geçen hedeflerin kabul edilmesinden itibaren ilk toplantı New York’ta Temmuz 2016 tarihinde “BM Sürdürülebilir Kalkınma Yüksek Düzeyli Siyasi Forumu” (United Nations High-Level Political Forum on Sustainable Development) olarak düzenlenmiştir³⁸.

³⁶ SARIKAYA, Muammer, Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk, *Yönetimde Güncel Yaklaşımlar*, ed. Senem Besler, H. Zümrüt Tonus, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 200.

³⁷ AKSOY HAZIR, s. 23.

³⁸ AKSOY HAZIR, s. 23-24.

Küresel ısınmanın etkilerini azaltmak ve Dünya genelinde sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek amacıyla 2015 yılında hayata geçirilen Paris Anlaşması, iklim değişikliğine karşı uluslararası iş birliğini teşvik eden en önemli adımlardan biridir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin bir uzantısı olarak kabul edilen bu anlaşma, sera gazı emisyonlarını kontrol altına almayı ve küresel sıcaklık artışını sınırlandırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda ekonomik kalkınma, yoksulluğun azaltılması, gıda güvenliği ve teknolojik ilerlemelerle uyumlu bir yaklaşımı benimsemektedir³⁹. Türkiye, Paris Anlaşması'nı, 22 Nisan 2016 tarihinde, New York'ta düzenlenen Yüksek Düzeyli İmza Töreni'nde 175 ülke temsilcisiyle birlikte imzalamış ancak Paris Anlaşması 7 Ekim 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı Kararı ile onaylanmış olup iç hukuk onay süreci tamamlanmıştır. Anlaşma onay belgesi, ulusal beyanla birlikte, 11 Ekim 2021 tarihinde BM Sekretaryasına tevdi edilmiştir⁴⁰.

Diğer taraftan 1995'ten bu yana her yıl düzenlenen BM İklim Değişikliği Konferansları (COP Zirveleri) da sürdürülebilirlik ve iklim politikalarını geliştirmek için düzenlenen en önemli ve etkin küresel toplantılardır.

II. Sürdürülebilirlik Dili: Kavramlar ve Tanımlar

A. Genel Olarak

Sürdürülebilirlik kavramı birçok yeni terimin de literatüre girmesini sağlamış olup bu terimlerin açılımı sürdürülebilirlik kavramının ve bu kapsamdaki düzenlemelerin anlaşılabilmesi ile sürdürülebilirlik süreçlerinin doğru yönetilebilmesi adına önem arz etmektedir. Bu kavramlar daha çok sürdürülebilirliğin çevresel yönünden çıkış noktasını almakta olup biyo-çeşitlilik, su ayak izi, iklim değişikliği, yenilenebilir enerji gibi bir süredir kullanmakta olduğumuz kavramlar olabildiği gibi karbon ayak izi, karbon telafisi, karbon borsası, karbon kredisi, karbon fiyatlandırması, karbon vergisi, döngüsel ekonomi, emisyon ticaret sistemi, sınırda karbon düzenlemesi mekanizması, yeşil borçlanma araçları ve yeşil tahviller gibi günümüzde daha sıklıkla duymaya başladığımız yeni kavramlar da olabilmektedir.

³⁹ UNFCCC, *The Paris Agreement*, Erişim tarihi: 12 Aralık 2024, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

⁴⁰ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, *Paris Anlaşması*, Erişim tarihi: 25 Eylül 2025, <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>

Sürdürülebilirlikle ilgili bahsetmiş olduğumuz bu kavramlar, çevresel kaygıların ötesine geçerek ekonomik ve sosyal boyutlarıyla da toplumu etkileyen geniş kapsamlı olgulardır. Nitekim bu kavramlar, hem çevre dostu politikaların hayata geçirilmesine yardımcı olur hem de ekonomilerde ve toplumlarda dönüşümlere yol açar; etkin bir şekilde uygulandıklarında, çevresel tahribatı azaltırken ekonomik fırsatlar yaratabilir ve sosyal adaleti güçlendirebilirler. Bununla birlikte, adil bir geçiş süreci sağlanmazsa, bu politikalar bazı kesimler için ek yük oluşturabilir; bu yüzden söz konusu kavramlar ve politikalara ilişkin olarak bütüncül ve kapsayıcı yaklaşımlar benimsenmelidir.

B. Karbon Ayak İzi

Karbon ayak izi, bireylerin, kuruluşların, ürünlerin veya süreçlerin doğrudan ya da dolaylı olarak neden olduğu sera gazı (karbondioksit, metan, azot oksit, hidroflorokarbonlar vb.) emisyonlarının toplamını ifade etmekte olup bu emisyonlar genellikle karbondioksit eşdeğeri cinsinden hesaplanır. Karbon ayak izi, üretim süreçleri, tüketim alışkanlıkları, enerji tüketimi ve ulaşım gibi çeşitli faaliyetlerden kaynaklanan çevresel etkiyi değerlendirmek adına önemli bir göstergedir⁴¹.

Karbon ayak izi iki farklı açıdan ele alınmaktadır. Bunların ilki, ulaştırma faaliyetleri ve enerji tüketimi sırasında kullanılan fosil yakıtların yanması neticesinde doğrudan ortaya çıkan karbondioksit emisyonlarının tespit edilebilen ölçüsüdür. İkincisi ise, kullanılan ürünlerin üretim aşamasından bozulmasına kadar geçen varlık sürecinde dolaylı olarak ortaya çıkan karbondioksit emisyonlarının ölçümü olarak görülmektedir⁴².

Bir bireyin bir yıl içerisinde doğaya salım yaptığı karbondioksitin ölçülmesi neticesinde karbon ayak izi hesaplanabilmektedir. Bu hesaplama yapılırken, kişinin kullandığı ulaşım araçları ve bunların nitelikleri, elektrik tüketim oranları, ısıtma ve soğutma için kullandığı araçlar, gıda tüketimindeki tercihleri gibi kriterler dikkate alınmaktadır. Şirketlerin karbon ayak izi hesaplamaları için ise daha detaylı değerlendirmeler yapılması gerekmektedir. Şirketlerin fosil yakıt kullanımı, üretim faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan sera gazı emisyonları, ürünlerin taşınması

⁴¹ WIEDMANN, Thomas, MINX, Jan, A Definition of 'Carbon Footprint', *Ecological Economics Research Trends*, ed. C. C. Pertsova, New York, Nova Science Publishers, 2008, s. 2.

⁴² BİRKAN, İbrahim, *Küresel Isınma ve Karbon Ayak İzimiz*, Ankara, İkinci Sayfa Yayınları, 2014, s. 2.

sırasında salınan emisyonlar, üretim süreçleri neticesinde oluşan atıkların bertaraf edilme yöntemleri, iş seyahatleri sırasında tercih edilen ulaşım yöntemleri ya da çalışanların işe ulaşımı için sağlanan araçlar gibi birçok kriterin dikkate alınması gerekmektedir⁴³.

C. Karbon Telifisi

Şirketler, atmosfere salınan sera gazı emisyonlarını dengelemek için birtakım stratejiler geliştirmektedirler. Söz konusu stratejiler, karbon telifisi olarak adlandırılmaktadır. Karbon telifisinin farklı metodları bulunmaktadır. Karbon telifisi ilk başlarda şirketin atmosfere salınan sera gazı miktarını eritebilecek seviyede ağaç dikilmesi ile sağlanırken, ilerleyen zamanlarda yenilenebilir enerji projelerine destek verilmesine, temiz yakıtların geliştirilmesine, yenilenebilir yakıtlı enerji tesislerinin kurulmasına ve hibrit motorlar gibi karbon azaltıcı ve yok edici teknolojilerin bulunmasına öncülük etmiştir⁴⁴.

Karbon telifisi, atmosferdeki sera gazlarını azaltarak küresel sıcaklık artışını sınırlamaya katkıda bulunur; telifi projeleri, yenilenebilir enerji kaynaklarının yaygınlaşmasını destekleyerek topluluklara ekonomik faydalar sağlar. Diğer taraftan karbon telifisi, şirketlerin çevresel sorumluluklarını yerine getirmelerine olanak tanıyarak sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmalarını sağlar⁴⁵.

D. Karbon Fiyatlandırması

Dünyanın önde gelen şirketleri tarafından, sera gazı emisyonlarını azaltmak ile maliyet ve risklerini dengelemek suretiyle düşük karbonlu enerji kaynaklarının kullanımına yönelik mali koşulları yaratmak amacıyla karbon fiyatlandırma sistemleri uygulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda şirketler, sera gazı envanterlerini eksiksiz ve güvenilir bir şekilde izleyip raporlamaktadırlar⁴⁶.

⁴³ DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ, *Karbon Ayak İzi*, s. 16-19, 22. Erişim tarihi: 1 Mart 2025, <http://endustri.dogus.edu.tr/lib/doc/12132/em356/06-karbon-ayakizi.pdf>

⁴⁴ MENGİ, ÖZGÜL, s. 139; FISK, s. 278.

⁴⁵ SUSTAINABLE CARBON, *Understanding Carbon Offsetting: Mechanisms, Benefits and Emerging Trends*, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2025, <https://sustainablecarbon.com/en/understanding-carbon-offsetting-mechanisms-benefits-and-emerging-trends/>

⁴⁶ CDP, *Nearly Half of World's Biggest Companies Factoring Cost of Carbon into Business Plans*, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2025, <https://www.cdp.net/en/insights/nearly-half-of-worlds-biggest-companies-factoring-cost-of-carbon-into-business-plans>

Sera gazı etkisi yaratan gazlara fiyat biçilmesi suretiyle karbon fiyatlandırması yapılmaktadır. Böylece sera gazı etkisi yaratan gazların, birim başı maliyet/fiyat ile ilişkilendirilmesi ve emisyonların finansal sistemde ifade edilebilir hale gelmesi sağlanmaktadır. Çevreye zarar veren sera gazı salınımını ekonomik açıdan maliyetli hale getirmesi ve temiz enerjiye geçişi teşvik etmesi sebebiyle karbon fiyatlandırması, iklim değişikliğiyle mücadelede kullanılan önemli bir stratejidir. Diğer taraftan şirketler, karbon fiyatlandırması yöntemiyle yatırımlarını sera gazı etkilerini azaltmaya yönelik etkinlikler ile temiz enerji kaynaklarına yönlendirmekte, enerji verimliliklerinde artış sağlamak ve böylece uzun vadede önemli rekabet avantajları sağlamaktadırlar⁴⁷.

E. Karbon Kredisi

Karbon kredisi, sera gazı emisyonlarını azaltmaya yönelik ticari sistem içerisinde kullanılan finansal bir birim olup bir karbon kredisi, sera gazlarının bir tonunu dengeleyen miktar azaltımını veya önleme halini ifade eder. Global düzeyde emisyon azaltımlarını yaygın hale getirmek amacıyla, belirli kriterler dahilinde sera gazlarına ekonomik/parasal değerler verilmekte ve sonuç olarak, emisyon azaltımını teşvik eden bir pazar mekanizması yaratılmaktadır⁴⁸. Bir sanayi tesisindeki ekipmanların yeni ve daha verimli ekipmanlar ile değiştirilmesi suretiyle enerji tüketiminin ve bunun sonucunda da karbon salınımının azaltılması; karbon yakalama ve depolama teknolojileri buna örnek olarak verilebilir. Bu doğrultuda, sera gazı salınımındaki düşüş tespit edilebiliyor ve ölçümlenebiliyorsa, satılabilen bir karbon kredisi yaratılmış olur⁴⁹. Bu çerçevede elde edilen krediler ulusal ve uluslararası kuruluşlar tarafından satılmaktadır.

Karbon kredisi uygulamaları, global düzeydeki birçok önemli şirketin, karbon ayak izlerini azaltmak, iklim değişikliği ile mücadeleye katkıda bulunmak ve nihayetinde sürdürülebilirlik hedeflerini gerçekleştirmek adına başvurduğu bir yöntemdir. Microsoft, Apple, Google gibi dünyanın en büyük şirketleri sera gazı

⁴⁷ OECD, *Pricing Greenhouse Gas Emissions 2024*, Erişim tarihi: 10 Mart 2025, https://www.oecd.org/en/publications/pricing-greenhouse-gas-emissions-2024_b44c74e6-en.html

⁴⁸ FISK, s. 286.

⁴⁹ FISK, s. 287.

emisyollarını azaltmak için projeler geliştirip bunlara yatırım yaparken, kalan karbon ayak izini dengelemek amacıyla karbon kredisi satın almaktadırlar⁵⁰.

Türkiye’de son yıllarda karbon piyasası ve benzeri çevresel mekanizmaların altyapısını oluşturma yönünde önemli adımlar atılmaktadır. Bu çabalar, hem iklim değişikliğiyle mücadele hedeflerinin somutlaşmasını sağlamakta hem de sanayi sektöründe çevresel sorumluluk bilincinin artmasına katkı sunmaktadır. Kurulması planlanan bu sistemde, sanayi işletmelerine belirli emisyon kotaları tahsis edilmekte; bu sınırları aşan işletmeler ise emisyon kredisi satın alarak fazla salımlarını telafi etme imkânı bulmaktadır. Böylece, piyasa temelli bir yaklaşım aracılığıyla çevresel sürdürülebilirlik ile ekonomik faaliyetler arasında denge kurulmaya çalışılmaktadır.

Ayrıca, Türkiye’de karbon emisyonlarının raporlanması zorunlu hale getiren düzenlemeler de yürürlüğe girmektedir. Bu raporlama yükümlülüğü, yalnızca idari bir gereklilik olmanın ötesinde, sanayi kuruluşlarının sera gazı salınımlarını izleme, kontrol etme ve azaltma konularında daha bilinçli hareket etmesine olanak tanımaktadır. Uzun vadede bu tür düzenlemelerin, Türkiye’nin hem uluslararası iklim politikalarıyla uyumunu güçlendirmesi hem de düşük karbonlu bir ekonomiye geçiş sürecini hızlandırması beklenmektedir⁵¹.

F. Karbon Borsası

Karbon Borsası, devletlerin ve şirketlerin uygun sera gazı emisyonuna ulaşabilmek için karbon kredisi alıp satabildikleri bir piyasa mekanizmasıdır. Karbon borsasının temel hedefi, sera gazı emisyonlarını piyasa temelli bir çözüm yoluyla azaltmak olup bu borsada zorunlu ve gönüllü olmak üzere iki farklı piyasa bulunmaktadır⁵².

Karbon Borsası açısından özellikle gelişmiş ülkeleri, sera gazı emisyonlarını belirli hedefler doğrultusunda azaltmaya zorlayan ilk bağlayıcı anlaşma olması bakımından Kyoto Protokolü önem arz etmektedir. Nitekim, bu protokol Birleşmiş Milletler İklım Değişikliği ereve Sözleşmesi’ne (UNFCCC) dayalı olarak 1997

⁵⁰ Detaylı bilgi için bkz. WEBB Destin, *Sustainability Leadership: Mapping The Path To Net Zero And Beyond with Apple, Google and Microsoft*, Baltimore, Maryland, 2023.

⁵¹ ERDEM Nuri, s. 1209.

⁵² MENĐİ, ÖZGÜL, s. 144.

yılında kabul edilen ve 2005 yılında yürürlüğe giren uluslararası bir anlaşma olup amacı, küresel ısınmaya neden olan sera gazlarının atmosfere salınımını azaltmaktır⁵³.

Kyoto Protokolü'ne üye her devlet için nüfus ve sanayileşme durumları göz önünde bulundurulmak suretiyle karbon emisyon kotası tahsis edilmekte ve üye devletlerin, tahsis edilen kotayı kendi ülkelerinde faaliyet gösteren şirketler arasında paylaşırması beklenmektedir⁵⁴.

Bu piyasalar aracılığıyla Kyoto Protokolü'ne taraf olan ülkeler nezdinde karbon ticaretine yönelik üç adet senaryo geliştirilmiştir⁵⁵. Bunlardan birincisi Temiz Kalkınma Mekanizmasıdır. Söz konusu mekanizma, gelişmiş ülkelerin, gelişmekte olan ülkelere karbon azaltıcı projeler gerçekleştirmesi ve böylece karbon kredisi elde etmelerine olanak sağlamasıdır. Bahsi geçen projeler; yenilenebilir enerji, ormansızlaşmayı önleme, enerji verimliliği projeleri gibi sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen projeler olup böylece gelişmekte olan ülkelere sürdürülebilir kalkınma teşvik edilirken, gelişmiş ülkeler ise kendi emisyon azaltım yükümlülüklerini düşük maliyetlerle yerine getirebilmektedirler⁵⁶.

İkincisi, Ortak Uygulama Mekanizmasıdır. Bu mekanizma, Kyoto Protokolü'ne taraf gelişmiş ülkeler arasında uygulama alanı bulmakta; ülkelere biri, diğer gelişmiş ülkelere birinde karbon azaltım projesi geliştirerek emisyon azaltım birimleri kazanmasını sağlamaktadır. Böylece, gelişmiş ülkeler arasında karbon azaltımı maliyetlerinin düşürülmesi hedeflenir. Bu projeler genel olarak atık yönetimi, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji gibi alanlarda gerçekleştirilir⁵⁷.

Üçüncüsü ise, uluslararası emisyon ticaretidir. Bu mekanizma, gelişmiş ülkelerin, emisyon izinlerini birbirleriyle ticaret yaparak alıp satmalarına olanak tanımaktadır. Böylece, ülkelerin kendi emisyon sınırlarına uymaları adına esnek ve piyasa temelli bir çözüm sunulmuş olur. Bu sistem uyarınca Kyoto Protokolü'ne taraf gelişmiş ülkelere belirli bir emisyon kotası verilir. Kendisine tahsis edilen miktardan daha az emisyon yapan ülke, artan kotasını başka bir ülkeye satabilir. Diğer taraftan,

⁵³ UNFCCC, *Kyoto Protocol*, Erişim tarihi: 1 Mart 2025, https://unfccc.int/kyoto_protocol

⁵⁴ MENGİ, ÖZGÜL, s. 142.

⁵⁵ MENGİ, ÖZGÜL, s. 142.

⁵⁶ Detaylı bilgi için bkz. Kyoto Protokolü md. 12, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

⁵⁷ Detaylı bilgi için bkz. Kyoto Protokolü md. 6, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

bir ülke emisyon sınırını aşacak ise, sınırı aşmadan başka bir ülkeden kota satın alarak emisyonlarına devam edebilir⁵⁸.

Gönüllü Karbon Piyasalarında ise, devlet düzenlemeleri veya zorunlu emisyon azaltım hedefleri olmayan kuruluş ya da bireyler, karbon ayak izlerini gönüllü olarak dengelemek istemekte ve bu sebeple karbon kredisi alıp sattıkları bir piyasa oluşturmaktadırlar. Bu piyasalar, karbon azaltımına katkıda bulunmak isteyen bireyler, şirketler ya da kurumların ve şirketlerin, karbon kredisi alıp satarak karbon emisyonlarını dengelemelerine imkân sağlar⁵⁹.

G. Karbon Vergisi

Çevrenin korunması ile ülkenin ekonomik gelişimi ve kalkınması arasında bir çıkar dengesi kurulması büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, karbon vergilerinin uygulanması ve emisyon miktarlarına yönelik kısıtlamalar getirilmesiyle, belirlenen çevresel hedeflere belli zaman dilimlerinde ulaşılması amaçlanmaktadır⁶⁰. Kyoto Protokolü'ne taraf olan ülkelerden çoğu çevresel vergiler uygulamakta olup bu vergiler içerisinde en önemli olan ve tavsiye edileni ise “Karbon Vergisi”dir⁶¹.

Söz konusu vergi, sera gazı emisyonlarına maliyet yükleyerek, şirketleri ve bireyleri çevre dostu enerji kaynaklarına yönlendirmeyi hedefler. Karbon vergisinin temel amacı, çevresel farkındalık yaratarak, sera gazı emisyonlarının azaltılmasını sağlamak, temiz teknolojilere yatırım yapılmasını teşvik ederek iklim değişikliği ile mücadele etmektir. Nitekim karbon vergisi yolu ile şirketler, atmosfere hakları olanın üzerinde bir karbon salımı yaptıklarında fazla kısım için vergi ödeme yükümlülüğüne tabi olurlar. Şirketler, karbon vergilerini ürün ve hizmetlerin ücretlerine yansıttıkları takdirde rakiplerine karşı rekabet avantajlarını kaybetmektedirler. Bu vergiyi, ürün ve hizmetin ücretine yansıtmadıkları takdirde ise kâr mahrumiyeti yaşamaktadırlar. Her iki açıdan da olumsuzluk arz eden bu durum; şirketleri fosil yakıt kullanımlarını azaltmaya ve temiz enerji kaynakları bulmaya yöneltmektedir. Bu durum nihai olarak

⁵⁸ Detaylı bilgi için bkzn. Kyoto Protokolü md. 17, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

⁵⁹ AYTÖRE, Faruk, *Çevresel Düzenlemeler: Karbon Ticareti ve Karbon Borsası*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013, s. 3.

⁶⁰ ERDEM, Nuri, İklim Değişikliği Düzenlemeleri Çerçevesinde Emisyon Ticareti Sisteminin Ticari İşletmelere Etkileri Üzerine Bir İnceleme, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 223, 2024, s. 1200.

⁶¹ MENGİ, ÖZGÜL, s. 143.

karbon salınımının kontrol altına alınmasına ve çevreye verilen zararların önlenmesine hizmet etmektedir⁶².

Türkiye, Avrupa Birliği'nin Yeşil Mutabakat kapsamındaki politikalarına uyum sağlamak amacıyla çeşitli adımlar atmaktadır. Avrupa Birliği'nin Emisyon Ticaret Sistemi ve Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması gibi uygulamaları, Türkiye'de faaliyet gösteren şirketleri de doğrudan etkileme potansiyeline sahiptir. Bu düzenlemeler, Avrupa Birliği'ne yapılan ihracatta ürünlerin karbon ayak izinin dikkate alınmasını gerektirmekte ve bu gelişmelerin, önümüzdeki dönemde hem doğrudan hem de dolaylı biçimde Türkiye'deki karbon vergisi politikalarını şekillendirmesi beklenmektedir⁶³. Türkiye'de şu an için doğrudan bir karbon vergisi uygulaması bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Avrupa Birliği ile olan yoğun ekonomik ve hukuki ilişkiler ile AB mevzuatına uyum süreci dikkate alındığında, önümüzdeki yıllarda bu tür bir verginin veya karbon düzenleme mekanizmalarının gündeme gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Türkiye'nin AB'ye uyum çalışmaları ve iklim değişikliğiyle mücadele hedefleri, karbon vergisi benzeri uygulamaların hayata geçirilmesi için uygun bir altyapı ve politik zemin oluşturmaktadır⁶⁴.

H. Emisyon Ticareti

Sera gazı emisyonu, karbondioksit başta olmak üzere sera gazı niteliği taşıyan gazların atmosfere salınmasıdır ve iklim değişikliğinin en temel nedenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu çerçevede, söz konusu gazların salınımına üst sınır getirilmekte, her bir şirkete belirli tahsisatlar ayrılmakta ve kendi kotasının altında kalanlar, fazlasına ihtiyaç duyanlara bu tahsisleri bedel karşılığında devredebilmektedir. Bu sistem günümüzde "Emisyon Ticareti" olarak adlandırılmaktadır⁶⁵.

Emisyon ticareti, çevrenin korunması ile ülke ekonomisinin büyümesi ve kalkınmanın desteklenmesi arasında dengeli bir ilişki kurulması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda, karbon vergileri ve emisyon sınırlandırmalarıyla belirlenen hedeflere belirli süreler içinde ulaşılmaya çalışılmakta, ayrıca şirketleri

⁶² ALTUNBAŞ, Mehmet, Ekolojik Dengenin Korunmasında Ekolojik Vergilerinin Etkisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 272, 2011, s. 158.

⁶³ ERDEM, s. 1209.

⁶⁴ ERDEM, s. 1209.

⁶⁵ ERDEM, s. 1214.

doğrudan etkileyen Emisyon Ticaret Sistemleri (ETS) oluşturularak kapsamı giderek genişletilmektedir. Böylece emisyon sınırlarına ilişkin tahsisatların ticareti yoluyla çevresel ve ekonomik çıkarlar arasında uyum sağlanabilmektedir. Bunun yanı sıra, enerji ve elektrik vergilerinin kapsamı genişlemekte, enerji finansmanı yapısında değişiklikler yapılmakta, şirketlerin kendi kendine yeterlilikleri sınanmakta ve binalara yönelik yeni standartlar yürürlüğe girmektedir. Bu çerçevede ortaya çıkabilecek finansal sorunların çözülmesi de giderek daha kritik hale gelmektedir. Bununla birlikte tüm bu yeni düzenlemeler hayata geçirilirken, şirketlerin iklim koruma maliyetleri açısından rekabetçi bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve enerji tasarrufuna yönelik yenileme maliyetlerinin hangi tarafça üstlenileceği hususunun öncelikli olarak netleştirilmesi gerekmektedir⁶⁶.

I. Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması (CBAM)

Sınırdaki Karbon Düzenlemesi Mekanizması, ithalat ve ihracat ürünlerinin üretim süreçlerinde oluşan karbon emisyonlarını dikkate alarak, bu ürünlere ek vergisel ya da ticari düzenlemeler getiren bir politika aracıdır. Amaç, ticaretin iklim değişikliğine olan etkisini azaltmak ve karbon yoğun üretimi sınırlamaktır. Bu sistem, vergi niteliği taşıdığı için Dünya Ticaret Örgütü kurallarıyla uyumlu olacak şekilde geliştirilmiştir. Avrupa Birliği'nin bu düzenlemeyle hedeflediği, AB'ye giren ürünlerin üretim aşamasında ortaya çıkan karbon emisyonlarına uygun bir fiyat belirleyerek, AB dışındaki üreticileri daha temiz teknolojilere yönlendirmektir. Emisyon Ticaret Sistemi ile birlikte çalışan CBAM, karbon kaçakını önlemeyi ve çevresel düzenlemelerin etkisiz kalmasını engellemeyi amaçlar. ETS, AB'deki üreticilere karbon salınımını azaltma yükümlülüğü getirirken, karbon fiyatlandırması olmayan bölgelerden gelen ürünlerin daha düşük maliyetle piyasaya girmesi haksız rekabet yaratabilir. Bu durum “karbon kaçakı” riskini doğurur. CBAM, bu riski azaltmak için, ithal edilen ürünlere karbon bazlı bir maliyet yükleyerek yerli üreticilerin korunmasını sağlar. Böylece, ETS kapsamında üretim yapan firmalar ile dışardan ürün getiren ithalatçılar arasında eşit rekabet koşulları oluşturulmuş olur. ETS, yerli üreticilere

⁶⁶ ERDEM, s. 100.

karbon salımını düşürme zorunluluğu getirirken; CBAM, bu yükümlülüklerin dış rekabette dezavantaj yaratmasının önüne geçer⁶⁷.

J. Su Ayak İzi

Su ayak izi, bir bireyin, topluluğun veya ürünün doğrudan ya da dolaylı bir şekilde tükettiği toplam su miktarının ve söz konusu tüketimin su kaynakları üzerindeki etkisini ölçen bir gösterge olarak ifade edilebilir.

Dünyadaki temiz su kaynaklarının hızlı tükenişi ve mevcut su kaynaklarının önemli bir kısmının kullanılamaz nitelikte olması, yeryüzü nüfusunun önemli bir kısmının temiz sudan yoksun kalmasına sebebiyet vermektedir⁶⁸. Bu sebeple, su kaynaklarının akılcı bir şekilde kullanımı yaşamsal önem arz etmekte olup su ayak izi, su tüketimini ve kullanımını daha sürdürülebilir hale getirmek için önemli bir araçtır ve su tüketiminin daha etkin yönetilmesini sağlar⁶⁹.

K. Yeşil Borçlanma Araçları

Yeşil borçlanma araçları, ihraççıların çevresel açıdan sürdürülebilirlik hedeflerine hizmet eden projelerini finanse etmek için ihraç ettikleri, söz konusu ihraçtan elde edilen fonların sadece çevresel projelere, bir diğer tabirle yeşil projelere yönlendirilmesi taahhüdünü içerir borçlanma senetleridir. Bu araçlar, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, sürdürülebilir su ve atık yönetimi ile temiz ulaşım gibi çevre dostu yatırımların finansmanında kullanılmaktadır.

Sermaye Piyasası Kurulunun tanımına göre, yeşil borçlanma araçları; doğal kaynaklar ve biyoçeşitliliğin korunması, çevresel kirliliğin önlenmesi, iklim değişikliğiyle mücadele etme gibi çevresel amaçlara katkı sağlayacak projeler için kaynak sağlamak amacıyla ihraç edilen borçlanma araçlarıdır⁷⁰.

⁶⁷ KOÇ, Abdüssamed; KATANALP, Bilge; TEPEGÖZ, Şükrü Mete; ZOR, Ümmügülsüm, *Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması TSRS Uygulama Rehberi*, İstanbul, Vakıfbank Kültür Yayınları, 2025, s. 69.

⁶⁸ KADIBEŞEGİL, Salim, Küresel Değerler ve Etik, *İç Denetim Dergisi*, Sayı: 25, 2010, s. 24–25.

⁶⁹ MENGİ, ÖZGÜL, s. 143.

⁷⁰ SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/6231ce881b41c612808a3a1c/b2d06c64099c9e7e8877743afc7d2484.pdf>

L. Yeşil Tahviller

Yeşil tahviller, yeşil borçlanma araçlarının bir türü olup ihraççılar tarafından sadece çevresel açıdan fayda sağlayan projeleri finanse etmek için çıkartılan, sabit getirili borçlanma senetleridir. Söz konusu tahvillerden elde edilen gelirler; yine kirliliği önleme, su ve atık yönetimi, temiz ulaşım, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, kirlilik önleme, sürdürülebilir su yönetimi, temiz ulaşım gibi çevresel açıdan sürdürülebilirlik hedeflerine hizmet eden projelere tahsis edilir⁷¹.

Sorumlu yatırım ilkeleri çerçevesinde net sıfır emisyon hedefinin gerçekleştirilmesinde, finansal sistemin dönüştürücü gücünü temsil eden yeşil tahviller öne çıkmaktadır. Bu tahvillerin ihraç edilmesinde ve aynı zamanda önemli bir yatırımcı kitlesi olarak talebin oluşmasında kurumsal yatırımcılar belirleyici bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, yeşil ve sürdürülebilir tahvillerin başlıca ihraççıları arasında kalkınma bankaları, finansal kuruluşlar, kamu destekli kurumlar, yerel yönetimler ve ulusal varlık fonları yer almakta; böylece sermaye piyasaları sürdürülebilir dönüşümün finansmanında etkin bir araç haline gelmektedir⁷².

M. Döngüsel Ekonomi

Döngüsel ekonomi, doğal kaynakların verimli ve sürdürülebilir biçimde kullanımını esas alan, ürün ve süreçlerin tasarımından kullanım ömürlerinin sonuna kadar olan aşamalarda kaynakların sistem içerisinde tutulmasını amaçlayan bir ekonomik modeldir. Bu yaklaşım, atıkların en aza indirilmesi, ortaya çıkan kaçınılmaz atıkların geri dönüştürülmesi ya da yeniden kullanıma kazandırılması yoluyla değer yaratmayı hedeflemektedir. Döngüsel ekonomi kapsamında biyolojik kaynaklar güvenli bir biçimde ekosisteme geri dönerken, teknik kaynakların ise biyosfere iadesi mümkün olmadığından sürekli olarak sistem içinde dolaşımı sağlanmaktadır. Böylelikle malzeme ve enerji kayıpları minimuma indirgenmekte, israf önlenmekte ve

⁷¹ OECD, *Mobilising Bond Markets for a Low-Carbon Transition*, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, https://www.oecd.org/en/publications/mobilising-bond-markets-for-a-low-carbon-transition_9789264272323-en.html; ICMA (International Capital Market Association), *Green Bond Principles: Voluntary Process Guidelines for Issuing Green Bonds*, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Sustainable-finance/2021-updates/Green-Bond-Principles-June-2021-100621.pdf>

⁷² SEMERCİ VURALOĞLU, Tuğba, Kocaeli Üniversitesi Sorumlu Yatırım İlkeleri Açısından Yeşil Tahviller, *Sermaye Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Kayıtları Sempozyumu (Bildiri Özetleri)*, ed. Doç. Dr. Levent Biçer ve ark., İstanbul, 2025, s. 39.

ekonomik faaliyetler yenilenebilir kaynaklar temelinde sürdürülebilir hale gelmektedir⁷³.

III. Sürdürülebilirlik İlkeleri

A. Genel Olarak

Sürdürülebilir şirketlerden bahsedebilmek için şirketlerin sadece kullandıkları finansal sermaye türleri değil, sosyal ve çevresel sermayeye olan etkilerinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Nitekim sadece finansal açıdan sürdürülebilirliğe önem verilmesi, uzun vadede şirketlerin faaliyetleri sebebiyle çevresel ve sosyal sermayesine zarar vererek daha büyük finansal kayıpların ortaya çıkmasına sebebiyet verebilecektir. Bu sebeple, şirketler faaliyetlerini devam ettirirken hem maliyetleri kontrol altında tutarak finansal sermayelerini korumalı hem de doğal kaynakların azalmasını engelleyerek kaynaklara eşit ulaşım hakkına engel olacak durumlardan kaçınmalıdır.

Şirketler, piyasa baskısına maruz kalmaları, birbirlerinden etkilenmeleri ve zamanla artan rekabet ortamının etkileri neticesinde hızlı kar etmeye yönelmeleri sebebiyle stratejilerini bu hedef doğrultusunda şekillendirmektedirler. Bununla birlikte hızlı kar elde etme politikaları, sosyal ve çevresel hassasiyetlerin dikkate alınmamasına, uzun vadeli ve kapsamlı politikaların geliştirilmemesine sebep olabilir. Oysaki şirketlerin devamlılığından bahsedebilmek için ekonomik gelişim, zamansal açıdan da doğru bir şekilde ele alınmalıdır. Şirketlerin varlığı ve devamlılığının güvence altına alınabilmesi için karar alma süreçlerinde uzun vadede elde edilecek ekonomik, çevresel ve sosyal başarıların dikkate alınması gerekmektedir. Dolayısıyla şirketlerin ekonomik açıdan aldıkları kararların sosyal ve çevresel açıdan olumsuz etki yaratmaması adına üç boyutlu değer yaratımına önem verilmeli; ekonomik verimlilik artırılırken aynı zamanda çevrenin korunması ve sosyal adaletin sağlanabilmesi adına ekonomik, çevresel ve sosyal etkenler bir bütün olarak değerlendirilmeli ve sürdürülebilir kalkınma kapsamında ele alınmalıdır⁷⁴. Üç boyutlu değer yaratımı ise sadece bu alanlarda yaratılan değerın korunması değil, söz konusu alanlarda değerin

⁷³ BALBAY, Şenay; SARIHAN, Adem; AVŞAR, Edip, Circular Economy / Industrial Sustainability Approach in the World and in Turkey, *European Journal of Science and Technology*, Sayı: 27, 2021, s. 558-559.

⁷⁴ AKSOY HAZIR, s. 21.

yaratılması ve sonrasında da devamlılığın güvence altına alınmasını ifade etmektedir⁷⁵.

Sürdürülebilirliğin kontrolü ve ölçümlenebilmesi için sürdürülebilirlik ilkelerinin değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Sürdürülebilirlik ilkeleri; çevresel açıdan bütünlük ilkesi, ekonomik refahı sağlama ilkesi, sosyal adaleti sağlama ilkesi olarak başlıklandırılabilir.

B. Çevresel Açıdan Bütünlük İlkesi

Nüfus artışıyla birlikte, bilinçsiz tüketim artmakta ve bu durum doğal kaynakların zarar görüp atmosferin zararlı gaz salınımı sebebiyle tehlike altına girmesine sebebiyet vermektedir. Çevresel bütünlüğün sağlanabilmesi ve korunabilmesi adına insan hayatı için temel nitelikte olan hava, su, toprak gibi kaynakların korunması önem arz etmekte ve ancak bunların korunabilmesi halinde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması mümkün olabilmektedir⁷⁶.

1. Çevresel Performans ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlantısı

Doğal kaynaklar, yenilenebilir ve yenilenemeyen kaynaklardan meydana gelir. Şirketlerin faaliyetlerinde kullanılabilen; güneş ışığı, rüzgâr ya da yağmur gibi kaynaklar kendiliğinden yenilenebilen kaynaklar iken; petrol ve fosil yakıtlar ise yenilenemez enerji kaynaklarıdır⁷⁷.

Endüstriyel faaliyetler ve ekosistem arasındaki ilişki, endüstriyel faaliyetler gerçekleştiren şirketlerin de canlılar gibi doğal kaynaklardan yararlanmalarına dayanır. Bu yararlanma sonucunda istenen ürün ya da hizmet elde edilebilirken istenmeyen atıklar da ortaya çıkabilir. Bir şirketin doğal kaynaklardan yararlanma oranı, o kaynağın yenilenebilme oranını aştığı takdirde, şirket eko etkinliği sağlanamamıştır⁷⁸.

Doğal kaynaklarda ve biyoçeşitlilikte yaşanan azalma ile ekosistemin zarar görmesi neticesinde şirketler, en temel faaliyetlerini dahi devam ettirememe riski ile

⁷⁵ FISCHER, Thomas M., SAWCZYN, A., BRAUCH, B., Nachhaltigkeit and Sustainability Controlling, *Controlling zwischen Shareholder Value and Stakeholder Value*, ed. F. Wall ve R. Schröder, München, Franz Vahlen Verlag, 2009, s. 262.

⁷⁶ WORLD COMMISSION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT (WCED), *Our Common Future: Towards Sustainability*, Oxford, Oxford University Press, 1987.

⁷⁷ AKSOY HAZIR, s.33; LOVINS, Amory B.; LOVINS, L. Hunter; HAWKEN, Paul, A Road Map for Natural Capitalism, *Harvard Business Review*, Cilt: 77, Sayı: 3, 1999, s. 146.

⁷⁸ AKSOY HAZIR, s. 34.

karşı karşıya kalabilirler⁷⁹. Bu durum dahi şirketlerin kurumsal çevre yönetimi kavramına göstermesi gereken önemi ortaya koyar niteliktedir. Kurumsal çevre yönetimi kavramı, şirketlerin faaliyetlerini devam ettirdikleri sırada ortaya çıkan etkileri ve çevrede bıraktıkları ekolojik ayak izlerini belirli oranda önlemek ya da azaltabilmek için kullanılmaktadır. Her şirketin çevreye olumsuz etkileri söz konusu olabilir. Söz konusu etkiler şirketin en basitinden, aydınlatılmasında ya da temizleme süreçlerinde kullanılan malzemelerden kaynaklanabileceği gibi şirketin Ar-Ge ya da üretim faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan atıklarından ya da zararlı gazlardan da kaynaklanabilir. Çevresel bütünlük tahsis edilebilmesi için söz konusu etkilerin indirgenmesi ya da ortadan kaldırılması gerekmektedir⁸⁰. Çevresel bütünlüğün sağlanabilmesi için çevresel kirlenme kavramına şirketin kurumsal politikalarında yer verilmesi, kirliliğe ilişkin önlemler alınması ve ortaya çıkan kirliliğin kontrol altına alınması gerekmektedir. Çevresel kirlilik kavramına kurumsal politikalarda yer verilmesi, şirket nezdinde bu kavramla ilgili bilinç ve farkındalık oluşması adına önem arz etmektedir. Kirliliğin önlenmesi, mevcut teknolojilerin etkin kullanımı ya da yeni teknolojiler ya da projeler geliştirilerek atıkların ortaya çıkmasının engellenmesi şeklinde sağlanabilir. Şirketlerin çevresel kirlilik konusunda tüm farkındalık ve bilinç yaratma politikaları ile kirliliği önleme çabalarına rağmen olumlu sonuçlar alınamayabilir. Bu halde ise kontrol altına alma mekanizmaları devreye girer; şirketin üretim faaliyetleri sırasında ortaya çıkan zararlı gazları engellemek adına filtre kullanması, kirliliğin kontrol altına alınmasıyla ilgili önemli bir örnek teşkil eder⁸¹.

C. Sosyal Adaleti Sağlama İlkesi

Gerek şu anki toplumun her bireyinin gerek gelecek nesillerin, şimdi ve gelecekteki kaynak ve fırsatlardan yararlanmaya ilişkin eşit haklara sahip olması, sosyal adalet ilkesinin temelini teşkil eder. Toplumsal kalkınmadan bahsedebilmek için, toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ve bunun eşitlik çerçevesinde sağlanması gereklidir⁸².

⁷⁹ ARAS, SARIOĞLU, s. 25.

⁸⁰ AKSOY HAZIR, s. 28.

⁸¹ AKSOY HAZIR, s. 28.

⁸² WCED, *Our Common Future: Towards Sustainability*.

1. Sosyal Performans ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlantısı

Şirketler, maddi değerler ortaya çıkartırken doğal kaynaklara ve çevreye zarar vermedikleri ve toplumu olumlu biçimde etkileyerek gelecek nesillerin ihtiyaçlarına da önem vererek sağlıklı ve yaşanabilir toplumlar inşa edilmesine destek verdikleri takdirde, sosyal açıdan kurumsal sürdürülebilirlik yolunda önemli adımlar atmış olurlar⁸³.

Şirketlerin sosyal performansları iki farklı sermayeye hizmet eder. Bunlardan beşerî sermaye; şirket ortakları ve çalışanlarının yetkinlikleri, bilgi ve tecrübeleri, performans ve bağlılıkları olarak ifade edilebilir. Şirketler tarafından topluma sunulan eğitim, kültürel etkinlik ile teşvikler, proje ve alt yapı geliştirme faaliyetleri ise toplumsal sermayeyi ifade eder⁸⁴. Şirketlerin sosyal performansının artırılması ise sadece topluma fayda sağlamakla kalmaz; aynı zamanda çalışan bağlılığından marka değerine, müşteri sadakatinden yatırımcı ilgisine kadar birçok alanda şirketin uzun vadeli başarısına katkıda bulunur.

D. Ekonomik Refahı Sağlama İlkesi

Ekonomik refahı sağlama ilkesi, piyasaya sunulan mal ve hizmetlerin insanların yaşam kalitesini yükseltecek şekilde üretilip bunlara ulaşımın bireyler açısından eşitlik ilkesini gözeterek şekilde tahsis edilmesine dayanır. Fırsatlara erişimde eşit koşullara sahip olmayan bir toplumda sosyal adalet duygusu zedelenir ve bu durum çevresel bütünlüğün de zarar görmesine sebebiyet verir⁸⁵. Nitekim, fırsatlara erişimde eşit şartlara sahip olmayan bireyler, en azından insan hayatının devamlılığı için gerekli olan asgari unsurlara ulaşımında dikkatli davranmayacak ve doğal kaynakların zarar görmesi, dikkat edilmesi gereken bir unsur olmaktan çıkacaktır.

1. Ekonomik Performans ile Kurumsal Sürdürülebilirlik Bağlantısı

Ekonomik performans, şirketlerin sahip olduğu varlıklar ve borçlar şeklindeki finansal değerler ile; makine, ekipman ve stoklar gibi maddi karşılığı olan ve çalışan performansı, know-how, projeler gibi direkt olarak maddi karşılığı olmayan sermayelerinin etkin biçimde kullanılıp kullanılmadığını ifade etmektedir. Diğer

⁸³ AKSOY HAZIR, s. 33; ARAS, SARIOĞLU, s. 25.

⁸⁴ AKSOY HAZIR, s. 32.

⁸⁵ WCED, *Our Common Future: Towards Sustainability*.

tarafından ekonomik performans, kar ya da hisse başına kar gibi ölçümlenebilen finansal göstergelerle de ölçümlenir⁸⁶.

Ekolojik verimlilik ve sosyal verimliliğin sağlandığı şirketler, ekonomik açıdan sürdürülebilir olmayı başarabilecektir. Nitekim ekolojik verimlilik; daha az enerji ile daha az doğal kaynak kullanan ve böylece daha az atık ortaya çıkmasını sağlayan şirketler sayesinde insani ihtiyaçların standartlara uygun olduğu ve rekabet etme kapasitesine sahip ürünler elde edildiği bir verimlilik halidir⁸⁷.

Ekonomik açıdan katma değer yaratımında sosyal etkilerin dikkate alınması ise sosyal verimliliği ifade eder. Bir şirketteki çalışan sayısında yaşanan değişimler, mesai saatleri, çalışanlara sağlanan menfaatler ya da yaşanan iş kazaları gibi veriler ile ilgili dönemde şirkette yaratılan katma değer arasındaki oran, söz konusu şirketin sosyal verimliliğini ortaya koyar⁸⁸.

Sosyal ve ekolojik verimliliğin elde edilmesi ve güvence altına alınması şirketin ekonomik performansını artırarak, ekonomik açıdan kurumsal sürdürülebilirliğini sağlar⁸⁹.

IV. Şirket Süreçlerinde Sürdürülebilirlik Uygulamaları ve Etkileri

A. Sürdürülebilirliğin Şirket Faaliyetlerine Entegre Edilmesinin Yolları

Sürdürülebilirlik amaçlarına ulaşabilmek için şirketlerin belirli kriterleri takip etmesi gerekmektedir. Öncelikle, sürdürülebilirlik hedefine hizmet edecek yollar belirlenmelidir. Örneğin, artık faaliyeti devam etmeyen eski maden sahalarına soyu tükenmekte olan bitkiler ekildiği takdirde şirket aynı zamanda bölgede eko turizmin gelişimine de katkıda bulunacaktır. Bununla birlikte geliştirilen çözümlerin olumsuz etkileri de değerlendirilmelidir. Örneğin, enerji erişimi sorunu olan bir bölge için enerji erişimi sağlayan bir ürün geliştirildiğinde söz konusu ürünün karbon ayak izi yüksek çıktığı takdirde bulunan çözümün sürdürülebilirlik hedeflerine katkısı sınırlı kalacaktır⁹⁰.

⁸⁶ AKSOY HAZIR, s. 32; ELKINGTON, John, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Oxford, Capstone Publishing, 1997, s. 74.

⁸⁷ AKSOY HAZIR, s. 23; DESIMONE, Livio D., POPOFF, Frank, *Eco-Efficiency: The Business Link to Sustainable Development*, Cambridge, MA, The MIT Press, 2000, s. 47.

⁸⁸ HOCKERTS, Kai, *The Sustainability Radar – A Tool for Innovation of Sustainable Products and Services*, *Greener Management International*, Sayı: 25, 1999, s. 36.

⁸⁹ AKSOY, HAZIR, s. 32.

⁹⁰ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 31.

Sürdürülebilirlik hedefleri belirlendikten sonra veriler toplanmalı ve analiz edilmelidir. Bu süreçte şirket çalışanları başta olmak üzere paydaşlarla iletişime geçilmeli ve şirketin hedeflerine ulaşp ulaşamadığına dair ölçümleme yapılamadığı ve/veya istenen verilerin elde edilemediğinin tespit edildiği hallerde göstergeler belirlenmelidir. Şirketin hedeflerine ulaşp ulaşamadığının ölçümlenebildiği durumlarda ise analiz sonuçları değerlendirilmeli ve gelişim alanları belirlenmelidir⁹¹.

Uluslararası raporlama standartlarına uymak ise her zaman önem arz etmektedir. Paydaşların söz konusu raporlarda neyi görmek istediğine önem göstermek ve bunların talep ve beklentilerini dikkate almak ise şirketlere avantaj sağlayan önemli bir unsurdur⁹².

Şirketin misyon ve vizyonunda sürdürülebilirliğe yer verilmesi, çalışanlarda sürdürülebilirlik farkındalığı oluşturulması, sürdürülebilirlik eğilimlerinin belirlenmesi için dış çevrenin analiz edilmesi, şirket operasyonlarının etkilerinin izlenmesi ve belirlenmesi bu süreçteki önemli yapı taşları olup şirketin karar alma süreçlerine etkisi olan çalışanlarının sürdürülebilirlik konusunda eğitilmesi ve bu politikaların karar süreçlerine nasıl entegre edileceği konusunda bilgilendirme yapılması ile iç denetim süreçlerine sürdürülebilirliğin dahil edilmesi, sürdürülebilirliğin risk yönetimine entegre edilmesi ile sürdürülebilirlik çalışmalarına kaynak ayrılması ise söz konusu süreçleri en etkin hale getirecek yöntemlerdir⁹³.

Diğer taraftan sürdürülebilirliğin şirket politikalarına hukuki yönden nasıl entegre edileceği de bağlayıcılık ve şirket yöneticilerinin sorumluluğu açısından büyük önem arz etmektedir. Nitekim sürdürülebilirlik yalnızca stratejik bir tercih değil, giderek şirketler hukuku, sermaye piyasası mevzuatı ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde şekillenen bir hal almaya başlamıştır. Bu bağlamda, öncelikli olarak şirketlerin esas sözleşmelerinde yapılabilecek düzenlemeler değerlendirilmelidir. Şirketin amacı ve faaliyet konuları arasına çevresel, sosyal ve yönetim ilkelerine uygun hareket edileceği ve sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda faaliyet gösterileceği yönünde hükümlerin eklenmesi, bu ilkenin kurumsal bir taahhüt haline gelmesini sağlayacaktır. Benzer şekilde, yönetim kurulunun görev ve yetkileri arasında sürdürülebilirlik hedeflerinin belirlenmesi ve izlenmesine yönelik

⁹¹ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 32.

⁹² BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 32-33.

⁹³ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 34.

Bunların yanı sıra, sürdürülebilirlik hedeflerinin kurumsal teşvik mekanizmalarıyla desteklenmesi mümkündür. Yönetici ücretlendirme ve prim sistemlerinin karbon ayak izinin azaltılması veya çeşitlilik oranlarının artırılması gibi somut göstergelere bağlanması, şirket yöneticilerinin uzun vadeli çevresel ve sosyal faydayı gözeten kararlar almasını teşvik eder. Ayrıca risk yönetimi süreçlerine ÇSY risklerinin dâhil edilmesi, şirketin yalnızca finansal değil, aynı zamanda çevresel ve toplumsal risklere karşı da dirençli olmasını sağlar⁹⁶.

Sonuç olarak, sürdürülebilirliğin şirket politikalarına hukuki yönden entegrasyonu, esas sözleşmeden iç yönergeler, raporlama yükümlülüklerinden yönetim kurulu sorumluluklarına kadar uzanan çok katmanlı bir süreçtir. Bu nedenle sürdürülebilirlik, artık yalnızca stratejik tercih değil, şirketlerin uzun vadeli varlığını ve rekabet gücünü güvence altına alan bağlayıcı bir kurumsal gereklilik olarak değerlendirilmelidir⁹⁷.

B. Sürdürülebilirlik Raporlamaları

1. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Değerlendirilmesi

Sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin olarak çeşitli öneri ve kılavuzlar yayınlanmış olup bunların içerisinde en geniş kullanım alanı bulan Küresel Raporlama Girişimi (GRI) Kılavuzlarıdır. GRI, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Çevreye Duyarlı Ekonomiler Koalisyonu (CERES) tarafından 1997 yılında kurulmuş olup bu kılavuzlar ilk defa 2000 yılında yayınlanmıştır. GRI Kılavuzlarının amacı, şirketleri sosyal, ekonomik ve çevresel süreçleri içerir sürdürülebilirlik raporları hazırlama konusunda teşvik etmek olup diğer taraftan da mukayese edilebilir sürdürülebilirlik raporlamasına yönelik uluslararası alanda kabul görmüş çerçeve kılavuzlar ortaya koymaktır. 2006 yılında yayımlanan GRI-G3'te sürdürülebilirlik raporlarının kapsamı ve kalitesine ilişkin unsurlar yer almakla birlikte, rapora şirketin hangi birimlerinin dahil edilmesi gerektiğine dair yönlendirmelerde de bulunulmuştur.

⁹⁶ TONELLO, Matteo, *ESG Performance Metrics in Executive Compensation Strategies*, Erişim tarihi: 21 Eylül 2025, <https://corpgov.law.harvard.edu/2025/01/07/esg-performance-metrics-in-executive-compensation-strategies>.

⁹⁷ ALTAY, Sıtkı Anlam, *Sürdürülebilirlik Kuramının Anonim Ortaklıklar Hukukuna Etkisi*, Erişim tarihi: 21 Eylül 2025, https://www.tbb.org.tr/sites/default/files/son_eklenenler/ticaret_hukuku_acisindan_surdurulebilirlik.pdf

Sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin kılavuz ilkeler; şirketin genel yapısı, yönetim sistemleri ve süreçleri ile kısa ve uzun vadeli planları ile çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan performans göstergeleri başta olmak üzere sürdürülebilirlik süreçlerinin yönetimi konusunda standart kriterleri belirlemektedir. Şirketlerin kurumsal sosyal sorumluluk yaklaşımları bakımından GRI kılavuzlarının, Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi İlkelerine uygun şekilde oluşturulması şirketler açısından önemli bir katma değer oluşturmaktadır⁹⁸. GRI kılavuzları yıllar içerisinde güncellenmiş olup son güncelleme 2021 yılında yapılmıştır. Bu versiyon, 2016 versiyonunu modernize edip daha net, kapsamlı ve küresel sürdürülebilirlik beklentilerine uyumlu hale getirmiştir.

Şirketlerin, içerisinde bulundukları toplumlar ile kendi çalışanları üzerinde önemli seviyede etkileri olmaktadır. Şirketlerin, kurumsal stratejilere uymayan davranışları ise büyük maliyetler yaratmaktadır. Nitekim, kurumsallığa aykırı davranışlar, şirketlerin içerisinde bulunduğu toplumun kültürüne, çevrelerine, kendi çalışanlarına ve nihayetinde ilgili şirketin itibar ve kârına zarar vermektedir⁹⁹.

Uzun bir dönem, finansal tablolar şirketlerin performanslarının değerlendirilmesi için tek kaynak olarak esas alınırken, çeşitli ülkelerde yaşanan ekonomik krizlerin global düzeydeki etkileri, finansal raporlamaların tek başına şirketleri doğru bir şekilde değerlendirmek ve bunların performansına ilişkin bilgi sahibi olmak için yeterli olmadığını ortaya koymuştur. Özellikle büyük şirketlerin yaşadığı olumsuz durumların global düzeyde yarattığı etkiler sebebiyle, kendilerine düşen sorumlulukların farkına varan şirketler doğal kaynakları kullanım şekillerinden, faaliyetlerinin çevreye olan etkisine, kurumsal yönetim uygulamalarından çalışan memnuniyetine kadar birçok konuyu içeren sürdürülebilirlik raporları yayınlamaya başlamışlardır¹⁰⁰.

Sürdürülebilirlik raporlaması; ekonomik, sosyal ve çevresel etkilere ilişkin üçlü sorumluluk raporlaması ile kurumsal sorumluluk raporlaması gibi raporlama çeşitleri ile eş anlamlı kullanılmaktadır. Küresel çapta geliştirilen raporlama çerçeveleri kullanılarak oluşturulan sürdürülebilirlik raporları, şirketin ilgili dönemde sürdürülebilirliğe ilişkin stratejileri, bu kapsamdaki taahhütleri ile bu konulara

⁹⁸ WHITE, s. 68.

⁹⁹ ÖZÇELİK, s. 4990.

¹⁰⁰ ARAS, SARIOĞLU, s. 15.

yönetimsel yaklaşımlar neticesinde ortaya çıkan sonuçları ihtiva etmektedir¹⁰¹. Günümüzde, şirketlerin ne kadar kar ettiği tek başına yeterli olmaktan çıkmış, bu karın nasıl elde edildiği de önem arz eder hale gelmiştir¹⁰²; bu doğrultuda yatırım kararlarının alınmasında finansal etkenler kadar finansal olmayan etkenler de önem arz eder hale gelmiş; yatırımcıların şirket seçimlerinde sürdürülebilirlik faktörü, artan bir şekilde göz önünde bulundurulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda zaman içerisinde, şirketlerin paydaş ve yatırımcıları, küresel düzeydeki normlara uygun ve düzenli raporlama beklentisi içerisine girmişlerdir. Bu kapsamda, özellikle paydaşlarının güvenini kazanmak ve pazarda itibar elde etmek isteyen şirketlerin paydaşlarıyla iletişim içerisinde olmaları ve çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilir yaklaşımları ile bunlarla ilgili paylaşımda bulunmaları gereklilik halini almıştır¹⁰³.

Bu sebeplerle şirketlerin çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim politikalarını operasyonel süreçlerine şeffaf bir şekilde entegre etmeleri ve bunları raporlamaları uzun vadeli değer yaratımı açısından oldukça önemlidir¹⁰⁴. Sürdürülebilirlik konusuna gerekli derecede önem vermeyen şirketler, finansman kuruluşlarının risklerini de artırabileceği için finansman kuruluşları tarafından tercih edilmez hale gelmişlerdir. Dünyanın önemli varlık yönetim şirketleri ve fonlarının bir kısmı çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim faktörlerine verilen önemi belirleyici kriter olarak benimseyeceklerini, bu kapsamda raporlama yapmayan şirketlere yatırım gerçekleştirmeyeceklerini beyan etmişlerdir¹⁰⁵.

2. Neden Sürdürülebilirlik Raporlamalarına İhtiyaç Duyulmaktadır?

Şirketlerin hedefleri; ekonomik, sosyal ve çevresel süreçlere ilişkin farklı amaçlara sahip olan paydaşların gereksinimleri doğrultusunda belirlenir. Kurumsal sürdürülebilirliğe ilişkin hedeflere ulaşılabilmesi sadece ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerin kurumsal anlamda yönetilmesi ve sürekliliğinin sağlanması değil; bunun yanı sıra sürdürülebilirlik açısından önem arz eden bilgilerin doğru ve uygun zaman dilimi içerisinde şirketin paydaşları ile paylaşılmasını gerektirmektedir. Nitekim kurumsal sürdürülebilirlik yönetimi, bunun sağlanmasına yönelik yapıların ve süreçlerin

¹⁰¹ ÖZÇELİK, s. 4990.

¹⁰² ARAS, SARIOĞLU, s. 23.

¹⁰³ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 5; ARAS, SARIOĞLU, s. 23.

¹⁰⁴ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 6.

¹⁰⁵ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 6.

düzenlenmesine ek olarak söz konusu yapılar ve süreçler hakkında, şirketin paydaşlarına düzenli raporlama yapmasını da kapsamaktadır¹⁰⁶.

Şirketlerin ekonomik, sosyal ve çevresel sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini ve yerine getiriyorlar ise bunların etkilerinin hangi ölçüde olduğunun paydaşlara sunulmasına fırsat veren sürdürülebilirlik raporları, kurumsal açıdan gelişime olanak sağladığı gibi yatırımcıların ilgili şirketler nezdindeki bakış açısını da olumlu açıdan etkilemektedir¹⁰⁷. Şirketlerin raporlamalarını gönüllülük prensibi çerçevesinde gerçekleştirmesinin, sürdürülebilirlik performanslarına olumlu yönde etki edeceği savunulurken, sendikalar ile kamu kuruluşları ise sürdürülebilirlik performansının tarafsız bir şekilde ortaya konması ve şeffaflık çerçevesinde yönetilen hesap verebilir şirketler yaratılmasının ancak zorunlu raporlama stratejileri ile mümkün olabileceğini savunmaktadırlar¹⁰⁸.

Küresel düzeyde birçok şirket sürdürülebilirlik raporu hazırlamaktadır. Şirketlerin bu raporları hazırlama nedenleri ise şu şekilde sıralanabilir¹⁰⁹:

1. Şirketlerde çevresel konularla ilgili farkındalık yaratması,
2. Çevresel stratejilerin uygulanmasında kolaylık sağlaması,
3. Şirket stratejilerinin şirket içinde ve dışında açık bir şekilde ifade edilmesi,
4. Şeffaflık sebebiyle şirketin kredibilitésinin artması, finansmana erişim kolaylığı sağlaması,
5. Maliyetlerde tasarruf edilerek verimliliğin artırılması,
6. Yenilikçi ürünler geliştirmeye olanak sağlaması,
7. Şirketlere risk yönetimi süreçlerini entegre etmesi,
8. Çalışan memnuniyetinin artması,
9. Marka değeri ve şirketin itibarının artması,
10. İş geliştirme imkânlarının yaratılması,
11. Yenilikçi yaklaşımlar ile inovasyon esaslı büyüme sağlaması,
12. Belirlenen hedeflere ulaşma sürecini izleme olanağını artırması.

¹⁰⁶ SCHALTEGGER, Stefan, BURRITT, Roger, "Corporate Sustainability" *The International Yearbook of Environmental and Resource Economics 2005/2006 – A Survey of Current Issues*, ed. Henk Folmer, Tom Tietenberg, Northampton, Edward Elgar Publishing, 2006, s. 185-187.

¹⁰⁷ LIN, Wen-Lin, *Corporate Social and Environmental Disclosure in Emerging Markets: China as a Case Study* (Doktora Tezi), University of Illinois at Urbana-Champaign, 2008, s. 34.

¹⁰⁸ AKSOY HAZIR, s. 44.

¹⁰⁹ WHITE, s. 38; BAŞAR, Ayşe Banu; BAŞAR, Mehmet, Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye'deki Durumu, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, 2006, s. 216; ARAS, SARIOĞLU, s. 24-30.

3. Sürdürülebilirlik Raporlamalarının Olası Olumsuz Etkileri

Sürdürülebilirlik raporlamaları, şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili aldıkları aksiyonların belirli veriler ışığında tasnif edilmesi ve ortaya konulmasıdır. Bu raporlamalarla ilgili en önemli risklerden biri, sürdürülebilirlik açısından gerçekte var olmayan birtakım önlem ve uygulamaların varmış gibi gösterilmesi ya da mevcut durumun olduğundan daha iyi gösterilerek aldattıcı beyanlar ile raporlamaların kötüye kullanılması ve bu vesileyle olumlu imaj yaratma çalışmalarıdır. Bu doğrultuda şirketler tarafından yapılan *Greenwashing* uygulamalarına değinmekte fayda görmektediriz.

a. *Greenwashing*

Şirketler çevreye duyarlı olmasalar ve hatta tam tersi bir uygulama içerisinde olsalar dahi ürünlerine ilişkin yeşil veya sürdürülebilir bir imaj yaratarak tüketicileri, bu ürünleri seçerek gezegene yardım ettiklerini düşünmeye yönlendirmektedirler. Bu yolla şirketler sosyal, ekonomik ve en çok da çevresel açıdan olumsuz etkiler yaratan faaliyetlerini gizleyebilmekte ve bir taraftan toplumun takdirini kazanırken bir taraftan da olumsuz sonuçlar doğuran faaliyetlerine devam etmektedirler. Bu durum, İngilizce’de “Greenwashing” olarak anılmakta olup Türkçe’ye ise genel olarak “yeşil aklama” şeklinde çevrilmektedir. Bunun yanı sıra, “yeşil badana” ya da “yeşil boyama” şeklinde kullanımlara da rastlanmaktadır. “Greenwashing (Yeşil Aklama)” niteliği itibarıyla kabahat ya da suç oluşturabilecek mahiyette bir durumu ifade etmesi sebebiyle, söz konusu kullanım şekilleri tam olarak bu çağrışımı yaratacak nitelikte gözükmemektedir. Nitekim, “Greenwashing (Yeşil Aklama)” mevcut durumun, yanlış aktarılması veya gizlenmesi yolu ile toplumun ya da şirket paydaşlarının iradesinin sakatlanması ve bu şekilde hatalı seçim yapmaya yönlendirilmesi olup bir anlamda piyasa dolandırıcılığıdır. Dürüstlük ve şeffaflık kurallarına aykırı hareket edilmesi suretiyle toplum, tüketiciler ya da şirket paydaşları nezdinde bilinçli bir şekilde bilgi asimetrisine sebebiyet vermek ve bu şekilde üçüncü kişilerin ters seçim yapmasına yol açmak finansal açıdan suç teşkil etmektedir. Bu sebeple “Greenwashing”ın Türkçe

çevirisinin “yeşil dolandırıcılık” olarak kullanılmasının yerinde olacağı düşüncesindeyiz¹¹⁰.

Sürdürülebilirlik raporlamalarının gönüllük esasına dayalı olduğu dönemlerde dahi çok fazla yeşil aklama vakası tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik raporlamalarının önemli seviyelerde zorunlu hale geldiği ve daha geniş içerikte raporlamaların gerekli görüldüğü günümüz dünyasında, şirketlerin sürdürülebilirlik hikâyeleri yazma niyeti çok daha fazla olacak; bu durum da daha çok yeşil aklama vakasının ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir. Dolayısıyla sürdürülebilirlik raporlamaları her ne kadar toplumlar ve ülke ekonomileri açısından olumlu gelişmeler ortaya koymakta iseler de kötüye kullanım halinde kendine özgü sosyal, ekonomik ve çevresel sorun ve riskleri de beraberinde getirmektedirler¹¹¹. Nitekim, küresel iklim krizleri sebebiyle birçok insan, çevresini daha fazla korumaya yönelmiş olup insanlar çevreye karşı daha fazla hassasiyet geliştirmiş ve bu durum bir anlamda çevre dostu şirketler ve çevre dostu markalara yönelme haline gelmeye başlamıştır. Bununla birlikte toplumun bir kısmının, çevreci olduğunu düşünerek yöneldiği bu şirketlerin gerçekten de göründükleri kadar çevreci olup olmadığı ya da söz konusu şirketlerin, toplum üzerinde yarattığı, çevreye duyarlı olduklarına dair imajın gerçeği yansıtmayıp yansıtmadığı büyük bir soru işaretidir. Son yıllarda tüm dünyada büyük ses getiren, şirketlerin çevreye duyarlı imajlar oluşturarak yarattıkları yeşil aklama uygulamaları hangi görünümelerde karşımıza çıkmaktadır; kısaca bu durumlara değineceğiz.

b. Gerçek Dışı İddialar veya Belirsiz Dil Kullanımı

Greenwashing ile ilgili olarak en fazla başvuru ve dikkat çeken uygulamalar, gerçek dışı iddialar ve belirsiz dil kullanımı sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Bu durum uluslararası alanda birçok büyük markanın reklamlarının yasaklanmasına sebebiyet vermiştir. Bunlardan biri, 2019 yılında Avrupa’nın en düşük emisyonu sahip havayolu olduğunu iddia eden Ryanair markasına ait bir reklamdır. Havayı temizlediği iddiası ile ortaya çıkan Hyundai markasına ait bir araba reklamı da ilgili kurumlar tarafından yanıltıcı olarak değerlendirilmiştir. Bir diğer yanıltıcı iddia örneği olarak, dünyaca ünlü bir fast food zinciri olan McDonalds markasının yapmış olduğu, 2018 yılında

¹¹⁰ ECOLITHIC, *Greenwashing için Türkçe Karşılık Ne Olmalı?*, Erişim tarihi: 10 Mart 2025, <https://ecolithic.com.tr/greenwashing-icin-turkce-karsilik-ne-olmeli/>

¹¹¹ ECOLITHIC, *Greenwashing için Türkçe Karşılık Ne Olmalı?*.

restoranlarında tek kullanımlık plastik pipetlerden kurtulacağı ve bunun yerine kâğıt pipetler sunacağı şeklindeki duyurusudur. Nitekim devam eden yıllarda, sürdürülebilirlik iddiasıyla gündeme getirilen pipetlerin geri dönüştürülemez olduğu ortaya çıkmış ve marka yeşil aklama suçlamasıyla karşı karşıya kalmıştır¹¹².

c. Doğa Görselleri ve Yeşil İçerikli Kullanımlar

“Yeşil”, “eko” ve “sürdürülebilir” gibi ifadeler, şirketlerin faaliyetlerini gerçekleştirirken aldıkları aksiyonların çevreye karşı duyarlı gösterilmesi amacıyla yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Oysaki söz konusu ifadeler çoğu zaman bilimsel standartlardan uzak ve kelime anlamının tam karşılığını bulmadığı durumlarda kullanılmaktadır. Dünyaca tanınmış bir giyim markası olan H&M “Conscious Collection” (Bilinçli Koleksiyon) isimli ürün serisinin reklamı, yanıltıcı iddialar içerdiğinden bahisle eleştirilmiştir. Nitekim reklamda, koleksiyonun çevreye duyarlı ve sürdürülebilir üretimle oluşturulduğu vurgulanmakta iken ilgili merciler ise markanın söz konusu reklamında kullanmış olduğu “sürdürülebilir” ifadesinin, ürünlerin üretim süreçleri ve malzeme kaynakları hakkında yeterli ve açık bilgi içermediği, bu tür beyan ve iddiaların daha somut verilerle desteklenmesi gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir¹¹³.

d. Bilgi Saklama

Şirketlerin üretimini gerçekleştirdiği ürünlerin içeriği “çevre dostu” “doğal” veya “organik” olarak lanse edilirken ürün, belirtilen kriterlerden sadece birini taşıdığı takdirde, yanıltıcı bilgilendirme söz konusu olmaktadır. Sürdürülebilir kumaş kullanarak kıyafet üreten giyim markaları, ürettikleri kıyafetlerin diğer kısımları ya da süreçleri çevreye zarar verse dahi çevre dostu oldukları iddiasıyla hareket edebilmektedirler. Sürdürülebilir kumaş kullanarak kıyafet üreten bir şirket, çevre dostu olduğu iddiasıyla hareket ederken, söz konusu ürünlerin diğer bir kısmını üretebilmek adına kömürle çalışan deniz aşırı fabrikaları tercih ederek tedarik zinciri

¹¹² GREEN BUSINESS BUREAU, *What Is Greenwashing and How to Spot It*, Erişim tarihi: 12 Mart 2025, <https://greenbusinessbureau.com/green-practices/what-is-greenwashing-and-how-to-spot-it/>; BBC NEWS, *What Is Greenwashing?*, Erişim tarihi: 1 Mart 2025, <https://www.bbc.com/news/business-59119693>

¹¹³ GREEN BUSINESS BUREAU, *What Is Greenwashing and How to Spot It*; BBC NEWS, *What Is Greenwashing?*.

emisyollarını göz önünde bulundurmadığı takdirde sürdürülebilirlik iddiası ile çelişecektir. Dolayısı ile, üretimin birtakım aşamalarını sürdürülebilirlik iddiasıyla devam ettiren şirketler, üretim zincirinin diğer kısımlarında çevreye zarar verdikleri halde bu bilgileri gizlemek suretiyle çevre dostu imaj çizmektedirler. Bununla birlikte, bir ürünün veya hizmetin içeriğine dair çevresel etkileri açısından bilgiye ulaşmakta zorlanılıyor ise bu da bir uyarı işareti olarak dikkate alınmalıdır. Nitekim, tüketiciden saklanması gerektiği düşünülen kısımlar olan veya anlatacak olumlu hikayeleri olmayan şirketler, tüketicilerin ürettikleri ürün veya ortaya koydukları hizmetin eko kimlik bilgilerini kontrol etmeleri için gerekli olan alanlara ulaşımı zorlaştırmaktadırlar¹¹⁴.

e. Karbon Dengelemesine Dair Hileler

Bir devlet veya şirket, kendi karbon emisyonlarını telafi etmek amacıyla, atmosferdeki sera gazı yoğunluğunu azaltmaya yönelik çeşitli stratejiler uygulayabilir. Bu stratejiler arasında, ağaçlandırma projeleri yürütmek, yenilenebilir enerji yatırımlarıyla fosil yakıt kullanımının azaltılması veya gönüllü ya da zorunlu karbon piyasalarından karbon kredisi satın alınması gibi yöntemler yer alabilir. Söz konusu uygulamalar genel olarak “karbon dengeleme” (carbon offsetting) olarak adlandırılmaktadır. Bununla birlikte, çevreci örgütler bu tür faaliyetlerin çoğu zaman gerçek anlamda emisyon azaltımına katkı sağlamadığını ve bu tür faaliyetlerin karbon emisyonlarını gerçekten azaltma sorunuyla uğraşmak yerine, sorunun aslında halının altına süpürülmesi olduğunu belirtmektedirler. Uzmanlar ve ilgili örgütler tarafından söz konusu durum, en çok başvurulan yeşil aklama yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Nitekim bu yöntemle karbon dengelemesi yapılması, şirketlerin herhangi bir cezaya maruz kalmaksızın karbon gazı salınımlarını sürdürmelerinin ve ilgili devlet veya şirketlerin sürdürülebilirlikle ilgili hedeflerine ulaştıklarını iddia etmelerinin önünü açmaktadır. Bu alanda çalışmalarını yürüten akademisyenler şirketlerin karbon emisyonu değerlerinin, tıpkı gıda ürünleri üzerinde yer alan kalori değerleri gibi açıkça belirtilmesi gerektiğini ifade etmektedirler¹¹⁵.

¹¹⁴ GREEN BUSINESS BUREAU, *What Is Greenwashing and How to Spot It*; BBC NEWS, *What Is Greenwashing?*.

¹¹⁵ GREEN BUSINESS BUREAU, *What Is Greenwashing and How to Spot It*; BBC NEWS, *What Is Greenwashing?*.

f. Şirket Sahipliğini Gizleme

Çevresel etkileri yüksek olan holdingler veya büyük şirketler, çevreye olumsuz etkileri olan faaliyetleri ortaya çıktığı takdirde, bu durumdan etkilenecek olan, özellikle çevreye duyarlı müşterilerini kaybetmek istemedikleri için arka planda kendilerinin yöneteceği farklı ortaklık yapılarına sahip daha küçük şirketler kurarak ya da satın alarak çevreye olumsuz etkileri olan faaliyetlerini bu şirketlerin markaları üzerinden sürdürmektedirler. Dolayısıyla, şirketlerin çevreye duyarlılıkları değerlendirilirken, dolaylı da olsa yönetim kontrolünü ellerinde tutarak arkasına saklandıkları şirketleri de tespit etmek ve bu şirketleri de ayrıca değerlendirmek gerekmektedir¹¹⁶.

Diğer taraftan melek yatırımcılar, yeşil aklama riskinin önlenmesinde kritik bir rol üstlenmektedirler. Nitekim melek yatırımcılar yatırım süreçlerinde ÇSY kriterlerini dikkate alarak girişimleri değerlendirir ve bu çerçevede karbon ayak izi, tedarik zinciri şeffaflığı ve atık yönetimi gibi somut göstergelere dayalı bilgi talep edebilirler; böylece yalnızca sözde sürdürülebilir olan şirketlerin fonlanmasının önüne geçilerek gerçek anlamda çevre dostu olan girişimlerin desteklenmesi sağlanabilir. Yatırım sonrası dönemde ise sürdürülebilirlik ve bağımsız denetim raporları ile enerji tasarrufu veya geri dönüştürülmüş malzeme oranı gibi somut etki göstergeleri talep edilebilir. Melek yatırımcılar, yatırım ağıları içindeki etkin rolleri sayesinde sürdürülebilir yatırım standartlarının benimsenmesine katkı sağlayarak ortak etik kodlar aracılığıyla yeşil aklama yapan girişimlerin yatırım bulma olasılığını düşürebilir ve yatırımcılar üzerinde dolaylı bir itibar baskısı oluşturarak, girişimlerin çevresel sorumluluklarını daha ciddi biçimde yerine getirmelerini teşvik edebilirler.

g. Yeşil Aklama Uygulamalarının Haksız Rekabet Boyutu

Haksız rekabet hukuku, çok boyutlu yapısı ve çeşitli ekonomik ilişkilerle kurduğu bağlantılar nedeniyle oldukça geniş bir inceleme alanına sahiptir. Dolayısıyla bu kısımda haksız rekabet hukukuna ilişkin ayrıntılı bir kuramsal tartışmaya

¹¹⁶ GREEN BUSINESS BUREAU, *What Is Greenwashing and How to Spot It*; BBC NEWS, *What Is Greenwashing?*.

gidilmemiş; ilgili hukuki çerçeve genel hatlarıyla ortaya konularak yeşil aklamanın haksız rekabet bağlamındaki yeri sınırlı ölçüde incelenmiştir.

Bir şirketin, ürün veya hizmetlerinin çevresel etkilerine ilişkin olarak tüketicilere yanlış, eksik ya da yanıltıcı bilgiler sunması, hem bu ürün ve hizmetlere duyulan güveni zedeleyebilir hem de piyasalarda adil rekabetin bozulmasına yol açabilir. Piyasalarda dürüst ve bozulmamış bir rekabet ortamının korunması, haksız rekabet ve rekabet hukuku hükümleri aracılığıyla güvence altına alınmaktadır. Nitekim haksız rekabet düzenlemeleri, yalnızca bireysel şirket menfaatlerini değil; aynı zamanda tüketiciler, ekonomi ve toplumun bütününe kapsayan şekilde, dürüst ve sağlıklı bir rekabet düzeninin sürdürülmesini amaçlamaktadır¹¹⁷.

Türk Hukuku’nda dürüst ve bozulmamış bir rekabet düzeninin korunması, Türk Ticaret Kanunu’nun haksız rekabete ilişkin hükümleriyle güvence altına alınmıştır. TTK m. 54/1 hükmünde, haksız rekabet düzenlemelerinin amacının “bütün katılanların menfaatine dürüst ve bozulmamış rekabetin sağlanması” olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu hüküm, rekabet hukukunun yalnızca rakip şirketler arasındaki ilişkileri değil, aynı zamanda tüketicilerin ve genel olarak toplumun ekonomik refahını da koruma amacı taşıdığını göstermektedir¹¹⁸. Dolayısıyla kanun koyucu, rekabetin korunmasını kamusal bir yarar olarak değerlendirmekte ve ekonomik düzenin istikrarı ile tüketici güvenliğini aynı çerçevede ele almaktadır. TTK m. 54/2 hükmü, haksız rekabetin genel tanımını ortaya koyarak “rakipler arasında veya tedarik edenlerle müşteriler arasındaki ilişkileri etkileyen aldatıcı veya dürüstlük kuralına aykırı diğer davranışlar ile ticari uygulamaların” haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirtmektedir. Bu hükümden hareketle bir eylemin haksız rekabet teşkil edebilmesi için iki temel unsurun varlığı aranır¹¹⁹:

1. Dürüstlük kuralına aykırı bir davranış veya ticari uygulama,
2. Bu davranışın rakipler ya da tedarikçilerle müşteriler arasındaki ilişkilere zarar verici nitelikte olması.

¹¹⁷ ARKAN, Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 31.Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2025, s. 357; BOZER, Ali; GÖLE, Celal, *Ticari İşletme Hukuku*, 8.Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2023, s. 234.

¹¹⁸ ÜLGEN, Hüseyin; HELVACI, Mehmet; KAYA, Arslan; ERTAN NOMER, Füsün N., *Ticari İşletme Hukuku*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2021, s. 555.

¹¹⁹ BAHTİYAR, Mehmet; AYLİ, Ali Ayli; ŞUA, Mehmet; KARAMANLIOĞLU, Argun, *Ticari İşletme Hukuku*, 2.Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2025, s. 207-209; BOZER, GÖLE, s. 235; ÜLGEN ve diğerleri, s. 560.

Buradaki “dürüstlük kuralı”, hem bireysel hem de kurumsal davranışların etik ve hukuki sınırlarını belirleyen temel ilkedir. Rekabet ortamının “dürüst” olması, piyasa aktörlerinin ekonomik faaliyetlerinde doğru, şeffaf ve güvenilir bir tutum sergilemelerini gerektirir. Bu bağlamda “bozulmamış rekabet” kavramı, sadece haksız ticari uygulamalardan uzak bir piyasa yapısını değil, aynı zamanda tüketicilerin bilgiye dayalı, bilinçli tercihler yapabildiği bir ekonomik düzeni ifade etmektedir. Bir şirketin çevresel performansına ilişkin gerçeğe aykırı veya abartılı açıklamalarda bulunması, tüketicilerin karar verme süreçlerini yanlış yönlendirebilir ve rakip şirketlerin piyasadaki konumunu haksız biçimde zayıflatabilir. Bu yönüyle çevresel beyanların doğruluğu, ekonomik rekabetin adillik ve şeffaflık ilkeleriyle uyum içinde yürütülmesinin bir ön koşulu olarak değerlendirilebilir. Şirketler “yeşil aklama” olarak adlandırılan uygulamalarla çevre dostu bir imaja sahip olduklarını göstermek için gerçeği yansıtmayan ya da yanıltıcı bilgiler sunabilmektedir. Bir şirketin, çevrenin korunmasına ilişkin alanda meşru ve yerleşik itibara sahip bulunan başka bir şirketin, bu güvenilirliğinden yararlanarak söz konusu şirketin ürünlerini kendi ürün, hizmet veya faaliyetleriyle karıştırılma ihtimalini artıracak nitelikte davranışlarda bulunması da haksız rekabet kapsamına girmektedir. Benzer şekilde, çevreye yönelik beyanlarda bulunurken rakiplerini haksız biçimde kötüleyici nitelikte ifadeler kullanması ya da onların tanınırlığından gereksiz surette faydalananak karşılaştırmalara başvurmaları ve aynı yöntemlerle üçüncü kişileri öne çıkarması, yeşil aklama bağlamında değerlendirilebilecek bir diğer haksız rekabet görünümü olarak nitelendirilebilir¹²⁰. Bu tür davranışlar, şirketlerin satışlarını artırmalarına ve ticari itibarlarını güçlendirmesine imkân sağladığı için rekabet koşullarını da olumsuz yönde etkiler. Bunun yanı sıra, yeşil aklamanın tüketicilerin çevre dostu ürün ve hizmetlere duyduğu güveni sarsması, sürdürülebilir ürün ve hizmet sektörüne dolaylı şekilde zarar verir. Bu güven kaybı ve piyasa bozulması, genel ekonomik işleyiş üzerinde de olumsuz sonuçlara yol açmaktadır¹²¹. Tüketicilerin çevrenin korunması bilinciyle yaptıkları tercihler bu tür eylemler sonucunda manipüle edilmekte, böylece dürüstlük ve şeffaflık ilkesi çerçevesinde hareket eden şirketler rekabet dezavantajına sürüklenmektedir. Diğer

¹²⁰ KARAMANLIOĞLU, Argun, *Haksız Rekabet Boyutuyla Yeşil Aklama (Greenwashing)*, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2025, <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/108>

¹²¹ SOLAK, Ekrem, Yeşil Aklamanın (Greenwashing) Haksız Rekabet ve Reklam Hukuku Boyutuyla Türk ve Avrupa Birliği Hukukları Kapsamında Değerlendirilmesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 31, Sayı: 1, 2025, s. 972.

tarafından tüketici güveninin zedelenmesi yalnızca ilgili şirketleri değil, aynı zamanda ülkelerin sürdürülebilirlik ve yeşil dönüşüm hedeflerini de olumsuz etkilemektedir¹²². Bu nedenle yeşil aklama uygulamalarının önlenmesi, yalnızca tüketicinin korunması açısından değil, aynı zamanda haksız rekabetin engellenmesi ve ülkelerin yeşil dönüşüm hareketlerindeki güvenilirliklerinin korunması bakımından da zorunludur. Nitekim çevresel beyanların doğruluğunun sağlanması hem sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle hem de hukuk sisteminin öngördüğü adil rekabet ilkeleriyle uyumlu bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır¹²³.

C. Türkiye’deki Şirketlerin Sürdürülebilirlik Performanslarının Ölçümü

Sürdürülebilir kalkınmadan bahsedebilmek için çevresel bütünlüğün korunması ile ekonomik refah ve sosyal adaletin aynı anda sağlanması gerekmekte olup şirketlerin bu bütünlüğü sağladığı hallerde ise kurumsal sürdürülebilirlikten bahsedilebilecektir¹²⁴.

İş gücü uygulamaları ile insani koşullarda çalışma göstergeleri; istihdam koşulları, çalışan sağlık ve güvenliğine verilen önem, çalışanlar arasında ayrımcılık yapmama, çocuk iş gücü kullanmama, eğitim ve öğretim olanakları gibi fırsatlara ilişkin ölçülerdir. İstihdam yaratma hali ile ortalama iş hacmi ilgili bölgeye/ülkeye göre raporlanmaktadır. İşten ayrılmaların fazla olması, şirket hedeflerinin karşılanamadığının işareti olabilir. Kaza ve ölüm oranlarının yüksek olması, sağlık ve güvenlik göstergelerine işaret etmekte olup, işçi sağlığı ve güvenliğine odaklanmak bu oranların azalmasını sağlayabilir. İşgücü uygulamalarında; çalışanlar arasında ayrımcılık yapılmamasını sağlama yönünde geliştirilen politikalar, çocuk iş gücüne başvurulmamasına ilişkin politikalar ile zorunlu işgücü politikalarına ilişkin göstergeler, şirketlerin bu gibi olumsuz durumlardan uzak durduğunu ortaya koyan göstergelerdir. Bu göstergelerin, şirketlerin performans karnesinin finansal boyutundaki risk yönetimine katkısı olabilir¹²⁵.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, söz konusu bütünlüğün çok dikkatli bir şekilde ele alınması ve kurumsal sürdürülebilirlik açısından yapılan performans

¹²² SOLAK, s. 985.

¹²³ BAHTİYAR ve diğerleri, s. 210-211.; BOZER, GÖLE, s. 235; ÜLGEN ve diğerleri, s. 560.

¹²⁴ AKSOY HAZIR, s. 101.

¹²⁵ ÖZÇELİK, s. 4996.

değerlendirilmelerinde çok fazla unsurun dikkate alınması gerekmektedir. Bu durum birçok zorluğu da beraberinde getirmektedir. Nitekim çok fazla kriterin aynı anda ele alınması ve objektif bir bütünlük içerisinde değerlendirilmesi oldukça zordur. Bu sorunların giderilmesi adına akademik yazında çeşitli performans ölçüm araçları geliştirilmiş olup zaman içerisinde yeni performans ölçüm kriterleri gündeme gelmektedir. Bu doğrultuda, yatırım stratejileri için kullanılan sürdürülebilirlik endekslerinin sayısı da her geçen gün artmaktadır. Türkiye’de şirketlerin kurumsal politikalarının belirlenmesinde, sürdürülebilirlik kavramı son yıllarda önem arz etmeye başlamıştır. Türkiye’deki şirketler, faaliyet raporlarında sürdürülebilirlik politikalarına ilişkin açıklamalara yer vermeye başlamış olmakla birlikte çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarla ilgili kaynak kullanım oranları, bunların etkileri veya verimliliklerini kamuya düzenli bir şekilde sunan şirket sayısı oldukça azdır¹²⁶.

Sürdürülebilirlik uygulama ve raporlamalarının risk yönetimlerinde alternatif çözümler yaratması, bunların maliyet analizlerinde ve çözümlerinde kullanılabilmesi, rekabet avantajı yaratması ve uluslararası pazarlara girişte önemli avantajlar sağlaması, Türkiye’deki şirketlerin de sürdürülebilirlikle ilgili süreçlere önem vermesini ve bunlara ilişkin raporlamalarda şeffaflık sağlamasını gerektirmektedir¹²⁷.

Dünyadaki sürdürülebilirliğe ilişkin endeks çalışmaları 2014 yılı itibarıyla Türkiye’de de aynı hedef ve yöntemlerle uygulama alanı bulmaya başlamıştır. Zamanla ortaya çıkan sürdürülebilirlik endeksi; şirketlerin finansal kaynaklara ulaşımı, birbirleriyle rekabet etme gücü, kendi aralarında karşılaştırma yaparak şeffaflık ve finansal yapılarında düzelme sağlama gibi yeni gelişim alanları açmıştır¹²⁸. Borsa İstanbul nezdinde sürdürülebilirlik endeksi oluşturulması bu bünyede yer alan, sürdürülebilirlik performansları yüksek şirketlerin bir arada olduğu bir endeks yaratarak söz konusu kavrama önem veren şirket sayısını artırmaktadır¹²⁹.

¹²⁶ AKSOY HAZIR, s. 101.

¹²⁷ AKSOY HAZIR, s. 102.

¹²⁸ DOZEN, Büşra, BAŞKAN, Tuba Derya, Firma Performansının Kâr Dağıtımına Etkisi: Sürdürülebilirlik Endeksine Tabi Firmalarda Değerlendirme, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 85, 2020, s. 258-259.

¹²⁹ DEDE, Mazhar, KARĞIN, Mahmut, *Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Kapsamında Performans Ölçümü (BIST 100 Endeksi İşletmelerinde Bir Uygulama)*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2024, s. 7.

D. Sürdürülebilirliğin Şirket Değerine Etkisi

Sürdürülebilirlik şirketlerin sosyal, çevresel ve ekonomik alanlardaki faaliyetlerini ve bunların devamlılığını dikkate almak suretiyle şirketlere önemli derecede katkı ve kazanım sağlayarak iş dünyasının öncelikli ve yükselen değeri haline gelmiştir¹³⁰. İş dünyasının dünya üzerindeki etkileri çoğu zaman hükümetlerden dahi daha yüksek düzeydedir. İş dünyası, daha faydalı ve anlaşılır bir hedef ile kendisini yeniden tanımlayabildiği takdirde ölçeği, erişim gücü ve paydaşlarına cazip gelecek olanakları sayesinde dünya üzerinde en fazla olumlu etkiye sahip olabilecek oluşumlar olarak yerini alabilir¹³¹. Bu doğrultuda, insanların hayatlarını daha iyi bir hale getirebilen şirketlerin başarıya ulaşma ihtimali daha yüksektir. Bu şirketler çalışanlarını yeni sorumluluklar alma yönünde teşvik eder, müşterilerini sadece ürettikleri ürün ve hizmetlerle değil, yeni farkındalıklar da oluşturarak harekete geçirir. Böylece gerek kendisine gerek paydaşlarına ve hükümetlere karşı, yarattıkları ekonomik faydanın çok daha ötesinde katkı sağlar¹³².

İş dünyasında sürdürülebilirlik yaklaşımlarının önem kazanmasıyla beraber finansman kuruluşları “sürdürülebilir finansman” kavramına önem vermeye ve uygulamaya başlamışlardır. Diğer taraftan finansman kuruluşları, iklim risklerine karşı bir önlem olarak bu açıdan yüksek risk arz eden şirketlere daha düşük finansman sağlama yoluna gitmeye başlamışlardır¹³³.

Sürdürülebilirlik hedeflerine uyumun şirketlere bir diğer katkısı ise, bu konuya önem veren ve paydaşları ile şeffaf bir şekilde paylaşımda bulunan şirketlerin marka değerlerinin ve itibarlarının güçlenmesi ile rekabet avantajlarının artmasıdır. Buna karşılık, yıllar içerisinde markasını büyütmüş ancak faaliyetlerini yerine getirirken sosyal ve çevresel etkilerini göz ardı etmiş olan şirketlerin ise marka ve itibarları geri dönülemez biçimde zedelenebilmekte ve rakipleri nezdinde değer kaybetmesine sebep olabilmektedir¹³⁴. Bir şirket için önemli olan, iyi olduğu her alanda tutarlılık sergilemesidir. Bu durum şirketin pazarlama faaliyetlerinden (sürdürülebilir medya iletişimi) ürün teslim süreçlerine (ambalaj kullanımı) hizmet yöntemlerine (çalışan farkındalığı) ve çalışanların ödüllendirilme şekli ile iş ortakları ile benzer

¹³⁰ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 7.

¹³¹ FISK, s. 34.

¹³² FISK, s. 35.

¹³³ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 19-21.

¹³⁴ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 26-28.

farkındalıklara sahip olması gerekliliğine kadar aynı yönde hareket etmeyi gerektirir¹³⁵.

Sürdürülebilirliğin fark yaratan bir diğer tarafı, maliyet tasarrufu sağlaması ve verimliliği artırmasıdır. Nitekim sürdürülebilirliğin çevresel tarafı, hammadde kullanımı ve enerji tüketiminin azalmasını, doğal kaynakların kullanımında tasarruflu olunmasını ve geri dönüşümü destekleyerek maliyetlerin düşmesini ve şirketin karlı ve verimli hale gelmesini sağlar. Sürdürülebilirliğin, şirketlere diğer önemli katkılarından biri, yaratıcılık ve inovasyonu geliştirmesi, yeni iş fırsatları yaratması ile yeni pazarlara geçiş sağlamasıdır. Şirketlerin iş süreçlerine tüketicilerin dahil olması, şirketlerin farklı geri bildirimler yoluyla yeni bakış açıları kazanmasına; böylece alternatif çözümler ve yeni ürünler geliştirilmesine ve yeni pazarların keşfedilmesine zemin hazırlayacaktır. Bu vesileyle örneğin tüketici talepleri neticesinde yüksek enerji tasarrufu sağlayan otomobil ve beyaz eşya üretilmesi söz konusu olabilecek; bu tür yenilikçi yaklaşımlar şirketleri rekabet açısından da güçlü hale getirecektir¹³⁶.

Sürdürülebilirlik hedeflerinde, çalışan faktörünün önemli etkileri olup iki taraflı bir arz talep durumu yaratılmaktadır. Sürdürülebilirlik hedeflerine önem veren şirketler nitelikli iş gücünü çekmeyi daha kolay başarabildikleri gibi bünyesinde sürdürülebilirlik farkındalığı yüksek çalışan profiline sahip şirketlerin uzun vadeli başarıları da kaçınılmaz olacaktır. Diğer taraftan insan kaynakları politikalarının da sürdürülebilirlik anlayışı çerçevesinde geliştirilmesi; çalışana verilen değer, motivasyon artışı ve nihayetinde şirket bağlılığı şeklinde olumlu sonuçlar doğuracaktır¹³⁷.

E. Türk Şirketleri Bakımından Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri Nezinde Yönetim Kurulu Üyelerinin Sorumlulukları

Türk Ticaret Kanunu'nun 369. maddesi, yönetim kurulu üyelerinin görevlerini yerine getirirken basiretli bir yöneticiden beklenen dikkat ve özeni göstermelerini ve kararlarını alırken şirket yararını, dürüstlük kuralı çerçevesinde gözetmelerini zorunlu kılar¹³⁸. Bu nedenle, herhangi bir işlemin veya girişimin şirket menfaatleriyle

¹³⁵ FISK, s. 39.

¹³⁶ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 28.

¹³⁷ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 29.

¹³⁸ TTK, md. 369.

bağdaşmadığı sonucuna varılıyorsa, yönetim kurulunun bu faaliyeti sürdürmesi özen borcunun ihlali anlamına gelir.

Öte yandan, özellikle sürdürülebilirlik odaklı girişimlerin şirket üzerinde ciddi bir mali külfet yaratabileceği, bu nedenle de kısa vadeli bakış açısıyla değerlendirildiğinde söz konusu faaliyetlerin şirket yararıyla tam anlamıyla örtüşmeyebileceği de değerlendirilmektedir¹³⁹. Bununla birlikte, modern yaklaşımlarda sürdürülebilirlik çalışmalarının uzun vadede şirketin itibarını güçlendirdiği, paydaş ilişkilerini iyileştirdiği ve dolaylı olarak şirket menfaatine hizmet ettiği de vurgulanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sürdürülebilirlik alanında gösterilen özen, şirket menfaati yararına addedilebilecektir. Nitekim, şirketlerin amacı bir taraftan da ekonomik bütünlüğün devamını sağlamak olup, ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak önem arz etmektedir¹⁴⁰.

Pulaşlı'ya göre, bir şirketin esas varlık nedeni olan ekonomik kazanç elde etme ve bu kazancı devamlı kılma amacı, yalnızca şirketin kendi faaliyetleriyle sınırlı değildir. Bu hedefin gerçekleşebilmesi, aynı zamanda şirketin faaliyet gösterdiği toplumun refah düzeyinin yükselmesi ve şirketin etkinliklerini sürdürebileceği elverişli bir ortamın oluşmasıyla mümkündür. Bu çerçevede yönetim organlarının karar alma süreçlerinde yalnızca pay sahiplerinin veya şirket içi menfaat gruplarının değil; tüketicilerin, iş ortaklarının, alacaklıların ve diğer ekonomik aktörlerin yanı sıra toplumsal çıkar gruplarının yararlarının da dikkate alınmasının, şirket üzerinde olumlu sonuçlar doğurduğu açıktır¹⁴¹. Bu bağlamda Pulaşlı, şirketin tek boyutlu olarak kâr maksimizasyonuna odaklanmasının uzun vadede yeterli olmadığını ve sürdürülebilir başarı için çok boyutlu bir fayda dengesi kurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Modern kurumsal yönetim anlayışı da benzer şekilde “paydaş odaklılık” yaklaşımını ön plana çıkarmaktadır. Nitekim şirketin varlığını sürdürebilmesi, yalnızca içsel çıkar gruplarının tatminiyle değil, toplumsal ve ekonomik çevrenin de destekleyici nitelikte olmasıyla güvence altına alınabilir.

¹³⁹ DİNÇER, Caner; DİNÇER, Banu; KESKİN, İrem Ayşe, Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans Arasındaki İlişkinin BİST100 ve BİST Sürdürülebilirlik Şirketleri Aracılığıyla İncelenmesi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Sayı: 658, 2021, s. 160.

¹⁴⁰ ARARAT, Melisa; EROĞLU, Muzaffer, Hukuk ve Piyasalar Açısından Sürdürülebilirlik (Birinci Bölüm), *Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu Politika Notu*, Sayı: 1, 2020, s. 3.

¹⁴¹ PULAŞLI, Hasan, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bağlamında Uluslararası İnsan Hakları ve Çevre Standartlarının Çok Uluslu Şirketlerin Merkez Yönetim Organının Hukuki Sorumluluğuna Etkisi, *BATIDER*, Cilt: 36, Sayı: 4, 2020, s. 7 vd.

Helvacı ve Cankat'a göre, yönetim kurulu üyelerinin sadakat borcu hem şirket yararını gözetme yükümlülüğünü hem de menfaat çatışmalarından uzak durma zorunluluğunu içerir. Bununla birlikte pratikte şirket menfaati ile karşıt menfaatler çoğu zaman keskin biçimde ayrıışmadığından, söz konusu çatışmanın dikkatli bir analizle değerlendirilmesi gerekir. Bu menfaatin belirlenmesinde esas sözleşme ve ortaklık amacı yol gösterici olmakla birlikte, özünde şirketin varlığını koruması ve sürdürebilmesi hedeflenir. Bununla birlikte, şirketin yalnızca ayakta kalması yeterli görülmez; risklere karşı dayanıklı olması, finansal açıdan güçlü bir yapıyı koruması ve uzun vadede istikrarlı bir kârlılık sağlayabilmesi de menfaat kavramının ayrılmaz unsurudur. Kârlılığın sağlanması şirket menfaatinin bir parçası olmakla birlikte, bunun yalnızca pay sahiplerinin çıkarlarına indirgenemeyeceği vurgulanır. Buradaki kârlılık anlayışı, şirketin verimli ve üretken bir yapıda tutulmasını ifade eder; bu verimlilikten pay sahiplerinin yanı sıra çalışanlar, ticari ilişkideki üçüncü kişiler ve toplum da yararlanır. Sonuç olarak, ele alınan yaklaşımda ön plana çıkan unsur salt kâr maksimizasyonu değil; şirketin uzun ömürlü, güçlü ve sürdürülebilir bir yapıda varlığını devam ettirmesidir¹⁴².

Sulu'ya göre, kurumsal sosyal sorumluluk (KSS) anlayışının yaygın biçimde kabul görmesi, şirketlerin yalnızca pay sahiplerinin çıkarlarını gözetten bir bakış açısıyla hareket etmesini yetersiz kılmaktadır. Artık şirketlerden, sosyal sorumluluk bilinci çerçevesinde çevrenin korunmasına yönelik adımlar atmaları, insan haklarına riayet etmeleri ve eğitim gibi toplumsal fayda sağlayan alanlarda aktif rol üstlenmeleri beklenmektedir. Bu yaklaşım, bir yandan toplumsal ve çevresel yararı artırırken, diğer yandan şirketin uzun vadeli menfaatlerini de güvence altına almaktadır¹⁴³. Sulu'nun bu tespiti, günümüzde şirketlerin toplum nezdinde önemli bir aktör olarak konumlandığını açıkça göstermektedir. KSS, yalnızca etik bir yükümlülük değil; aynı zamanda kurumsal itibarın güçlenmesine, marka değerinin artmasına ve paydaşlarla güven ilişkisi kurulmasına katkı sağlayan stratejik bir araçtır. Dolayısıyla sosyal sorumluluk odaklı faaliyetler kısa vadede ek maliyet gibi görünse dahi uzun vadede şirketin sürdürülebilir büyümesine hizmet eden önemli bir yatırım niteliği

¹⁴² HELVACI, Mehmet; CANKAT, Rifat, *Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 544-549.

¹⁴³ SULU, Muhammet, *Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s. 240.

taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında yönetim kurulu üyelerinin özen yükümlülüğünü sadece anlık bir ekonomik getiri olarak dar anlamda bir şirket menfaati olarak yorumlamamak gerektiğini söylemek yerinde olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin bu bağlamdaki özen yükümlülüğünün kapsamını dolaylı olarak yorumlamak yerine söz konusu yükümlülüğün açıkça ilgili mevzuata yansıtılması ve somut düzenlemeler yapılması, çok daha yerinde olacaktır. Her halükârda şirketler, durum tespiti politikaları geliştirip bunları şirket risk politikalarına entegre ederek de yöneticilerin sürdürülebilirlik konularını özen yükümlülüğü kapsamına dahil edebileceklerdir. Durum tespiti politikası geliştirilmesi ve açıklanması özellikle yöneticilerin özen borcu bağlamında şu açıdan önemlidir: Şirket, önden bir politika taahhüdünde bulunulması suretiyle paydaşlara karşı bir sorumluluk altına girerken, şirket yöneticilerinin şirkete karşı özen borcunun kapsamı da genişleyecektir¹⁴⁴.

¹⁴⁴ GÜVENİR, s. 402.

II. BÖLÜM

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN AVRUPA BİRLİĞİ'NDEKİ HUKUKİ BOYUTU

I. Avrupa Birliği Hukuku'nda Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri

A. Avrupa Birliği Hukuku Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerinin Gelişimi

Sürdürülebilirlik adına, Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin kabul edilmesi ve iklim değişikliğine ilişkin Paris Anlaşması'nın imza altına alınması önemli birer dönüm noktasıdır¹⁴⁵. Paris Anlaşması'nın amacı, küresel sıcaklık artışını sanayi öncesi döneme göre 2°C'nin oldukça altında tutmak, tercihen 1,5°C ile sınırlamaktır. Bu anlaşmayla şirketler, finans kuruluşları ve devletler, söz konusu hedeflere ulaşmak için somut aksiyonlar almakla yükümlü hale gelmişlerdir. Anlaşma, devletlerin yanı sıra özel sektörün de iklim hedeflerine katkıda bulunmasını sağlayarak kurumsal sürdürülebilirliğe küresel bir yön vermiştir¹⁴⁶. Devam eden süreçte AB, 2019 yılında başlattığı Avrupa Yeşil Mutabakatı ile iklim değişikliğiyle mücadele etmeye yönelik kapsamlı bir strateji geliştirmiştir. Bu strateji doğrultusunda AB, 2050 yılına kadar karbon nötr olmayı hedeflemektedir. Bu hedefe ulaşmak için çeşitli politika adımları atılmış ve çevre, ekonomi, enerji, ulaşım gibi alanlarda sürdürülebilirliğe odaklanan düzenlemeler yapılmıştır. 2021 yılında Avrupa Komisyonu tarafından açıklanan “55'e Uyum” paketiyle, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının %55 oranında azaltılması planlanmıştır. Bu bağlamda, Yeşil Mutabakat yalnızca çevresel dönüşüm değil; aynı zamanda sanayi, tarım, ulaşım, inşaat ve enerji gibi pek çok sektörde yapısal dönüşümü de içermektedir. Döngüsel ekonomi, biyoçeşitlilik, yenilikçilik ve sosyal eşitlik gibi konular da bu sürecin önemli parçaları arasında yer almaktadır. Böylece AB, sadece iklim hedeflerine ulaşmayı değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal sürdürülebilirliği de sağlama amacını taşımaktadır¹⁴⁷.

¹⁴⁵ SÖNMEZ, Melih, *Kurumsal Sürdürülebilirliğin Önemi: Güncel Değişiklikler Işığında Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukukunda Karşılaştırmalı Perspektif*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2025, s. 27.

¹⁴⁶ UNFCCC, *Paris Agreement*, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/parisagreement_publication.pdf

¹⁴⁷ KOÇ ve diğerleri, s. 55.

Kurumsal sürdürülebilirlik alanında Avrupa Birliği nezdinde gerçekleştirilen çalışmalar her ne kadar AB üye devletleri arasındaki düzenlemelerde bir yeknesaklık yaratma amacını taşısa da AB'nin kendi sınırlarının ötesine taşan bir yasa yapma gücü bulunmaktadır¹⁴⁸. Bu durum Brüksel etkisi olarak da adlandırılmakta olup AB nezdinde yapılan düzenlemelerin, sınırlarını aşır AB dışındaki şirketlerin davranış biçimlerine de etki ederek küresel standartlar yaratma gücünü ifade eder¹⁴⁹. Bu doğrultuda, Avrupa Birliği nezdinde Avrupa Birliği'nin, kurumsal sürdürülebilirliği hukukten bağlayıcı hale getirme sürecinin birer parçası olarak yürürlüğe giren düzenlemelerin ilki 2014/95 sayılı Finansal Olmayan Raporlama Direktifi (NFRD) olup bu Direktif ile beş yüzden fazla çalışanı olan, kamu yararına çalışan ve bilanço toplamı veya net cirosu belirli eşiklerin üzerinde olan şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim konularında finansal olmayan bilgileri raporlaması zorunlu hale getirilmiştir¹⁵⁰.

2019 yılında yürürlüğe giren 2019/2088 sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR) ile finansal piyasa katılımcılarının ve danışmanların sürdürülebilirlik risklerini ve etkilerini yatırım kararlarında ne şekilde dikkate aldıklarını açıklamaları zorunlu hale gelmiştir. Bu Tüzük ile sürdürülebilir finans piyasalarında şeffaflık ön plana çıkmıştır¹⁵¹.

2022 yılında yürürlüğe giren 2022/1288 sayılı Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü (RTS) ile SFDR'nin uygulanmasına yönelik teknik detaylar ve standartlar daha spesifik hale gelmiştir. Nitekim bu tüzük ile yatırım ürünleri için ayrıntılı şablonlar, açıklama formatları ve metrikler sunulmuştur¹⁵². 2020 yılında yürürlüğe giren 2020/852 sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü ile bir ekonomik faaliyetin çevresel olarak sürdürülebilir olup olmadığını tanımlamak için bilimsel kriterler getirilmiştir. Tüzük; iklim değişikliğiyle mücadele, adaptasyon, su ve

¹⁴⁸ YOUNG, Alasdair R., The European Union As a Global Regulator? Context and Comparison, *Journal of European Public Policy*, Cilt: 22, Sayı: 9, 2015, s. 1244.

¹⁴⁹ YE, Bin; YANG, Kunhao, The Extraterritorial Effects of EU Law in the Context of Green Transition: Comments on CBAM and the Proposed CSDDD, *Chinese Journal of European Studies*, Cilt: 41, Sayı: 6, 2021, s. 39.

¹⁵⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı Finansal Olmayan Raporlama Direktifi, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/eng>

¹⁵¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR), Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/2088/oj/eng>

¹⁵² AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2022/1288/oj/eng

deniz kaynakları, döngüsel ekonomi, kirliliğin azaltılması, biyoçeşitlilik gibi konulardaki iyileşmeyi hedef edinirken “sürdürülebilir yatırım” tanımına netlik kazandırmıştır¹⁵³.

2022 yılında yürürlüğe giren 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), ÇSY raporlamasını daha kapsamlı, detaylı ve bağlayıcı hale getirerek sürdürülebilirlik raporlamasında yeni bir dönemi başlatmıştır¹⁵⁴.

2023 yılında yürürlüğe giren 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, yeşil tahvil ihraçlarında ortak ve güvenilir standartlar getirmiş; yeşil yatırım araçlarının güvenilirliğini artırarak greenwashing uygulamalarının önlenmesini sağlamıştır¹⁵⁵.

2024 yılında yürürlüğe giren 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler İçin Ekotasarım Tüzüğü ürünlerin çevresel etkilerini, üretimden kullanım sonrası aşamaya kadar düzenleyerek sürdürülebilir üretim ve tüketimi destekleyerek enerji verimliliği, geri dönüştürülebilirlik, dayanıklılık gibi kriterleri zorunlu hale getirmiştir¹⁵⁶.

2024 yılında yürürlüğe giren 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD) şirketlerin çevreye etkileri ve insan hakları ihlallerinin önlenmesi açısından tedarik zincirleri boyunca sorumluluk üstlenmelerini sağlamayı amaç edinmiştir. Böylece şirketlere ihlalleri tespit etme, önleme ve müdahale etme yükümlülüğü getirmiştir¹⁵⁷.

2024 yılında yürürlüğe giren 2024/2853 sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi ile dijital, yapay zekâ ve sürdürülebilir ürünler gibi yeni nesil ürünlerin yol açabileceği zararlar için güncellenmiş sorumluluk rejimi getirilmiştir. Bu Direktif ile üreticilerin, ithalatçıların ve dağıtıcıların sorumlulukları yeniden tanımlanmış olup sürdürülebilirlik ile tüketici güvenliği arasında bağ kurulmuştur¹⁵⁸.

¹⁵³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj/eng>

¹⁵⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng>

¹⁵⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2631/oj/eng>

¹⁵⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1781/oj/eng>

¹⁵⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj/eng>

¹⁵⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>

Tüm bu düzenlemeler sadece AB üyesi ülkeleri değil, dünya genelindeki sürdürülebilirlik uygulamalarını etkilemiş olması bakımından büyük önem arz etmekte olduğundan söz konusu düzenlemeleri daha detaylı olarak incelemekte fayda görmektediriz.

1. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2014/95 Sayılı Finansal Olmayan Raporlama Direktifi

Avrupa Birliği Hukuku uyarınca kurumsal sürdürülebilirliğin ilk izleri, 2014/95 EU sayılı Finansal Olmayan Raporlama Direktifi ile görülmüştür. Söz konusu düzenlemenin genel amacı çevresel ve sosyal konularda farkındalığı ve şeffaflığı artırmakla birlikte şirketler arasında karşılaştırılabilir ve tutarlı bilgi akışı yaratmaktır¹⁵⁹. Söz konusu Direktif, 2017 mali yılı başlangıç olmak üzere, çalışan sayısı 500'den fazla olan AB merkezli ve kamu yararına faaliyet gösteren şirketlerin, çeşitlilik dâhil olmak üzere finansal olmayan bilgilerini açıklamasını zorunlu hale getirmektedir¹⁶⁰.

İlgili Direktif ile büyük teşebbüslerin mali olmayan bilgilerinin açıklanmasına ilişkin ulusal hükümlerin koordinasyonunun; diğer teşebbüslerin, hissedarların ve paydaşların menfaatleri açısından önem taşıdığının altı çizilerek söz konusu teşebbüslerin çoğunun birden fazla Üye Devlette faaliyet göstermesi sebebiyle önem arz ettiği belirtilmiştir¹⁶¹. Diğer taraftan, Birlik genelindeki teşebbüsler tarafından kamuya açıklanacak ve yetkili makamlara sunulacak olan bilgilerin kapsamına dair belirli bir asgari yasal gerekliliğin belirlenmesi gerektiği belirtilerek NFRD'ye tabi teşebbüslerin, yönetim politikaları, bunların sonuçları ve riskleri hakkında adil ve kapsamlı görüş vermeleri gerektiğine değinilmiştir¹⁶².

Direktif'te, finansal olmayan raporlamanın içeriği düzenlenmiş¹⁶³ ve teşebbüslerin mali olmayan beyan hazırlamalarının gerektiği hallerde; bu beyanın teşebbüsün faaliyetlerinin çevre üzerindeki hâlihazırdaki ve öngörülebilir etkilerinin detayları ile sağlık ve güvenlik, su kullanımı ve hava kirliliği, yenilenebilir ve/veya

¹⁵⁹ SÖNMEZ, s. 29.

¹⁶⁰ SÖNMEZ, s. 30.

¹⁶¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, Gerekçe 4.

¹⁶² AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, Gerekçe 5.

¹⁶³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi* ile 2013/34/EU sayılı Sayılı Muhasebe Direktifine eklenen md. 19.a).

yenilenemeyen enerji kullanımı, sera gazı emisyonları konularını içermesi gerektiği belirtilmiştir. Sosyal ve çalışanlarla ilgili beyanlarda, cinsiyet eşitliğini sağlamak için teşebbüsün aldığı önlemler, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün temel sözleşmelerinin uygulanmasına dair düzenlemeler, çalışma koşulları, işçilerin bilgilendirilme ve danışma hakkına saygı, sendikal haklara saygı, iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemeler ve yerel topluluklarla kurulan diyalog ve/veya yerel toplulukların korunması ve geliştirilmesini sağlamak adına alınan önlemlere değinilebileceği belirtilmiştir. İnsan hakları, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele konuları ile ilgili olarak, insan hakları ihlallerinin önlenmesi ve/veya yolsuzluk ve rüşvetle mücadele araçları hakkında bilgilerin yer alabileceğine değinilmiştir¹⁶⁴.

Direktif'e tabi olan teşebbüslerin, söz konusu bilgileri sağlarken, Eko Yönetim ve Denetim Programı gibi Birlik temelli çerçevelere veya Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi, BM 'Koru, Saygı Göster ve Çare Bul' çerçevesini uygulayan İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri gibi uluslararası çerçevelere, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Çok Uluslu Şirketler Rehberi, Uluslararası Standardizasyon Örgütü ISO 26000, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün Çok Uluslu Şirketler ve Sosyal Politika ile ilgili Üçlü İlkeler Bildirgesi, Küresel Raporlama Girişimi veya diğer tanınmış uluslararası çerçevelere başvurabileceklerinin altı çizilmiştir¹⁶⁵.

Direktife göre, mali olmayan raporlama yükümlülüklerinin kapsamı; ortalama çalışan sayısı, bilanço büyüklüğü ve net ciro gibi kriterlere göre belirlenmelidir. Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) ek yükümlülüklerden muaf tutulmalı; mali olmayan beyan zorunluluğu yalnızca kamu yararına faaliyet gösteren büyük şirketler ve konsolide raporlama söz konusuysa, her durumda ortalama 500'den fazla çalışanı olan büyük grupların ana şirketi konumundaki kamu yararına çalışan kuruluşlara uygulanmalıdır¹⁶⁶.

Direktif, gerektiğinde teşebbüsler tarafından mali olmayan bilgilerin açıklanmasını kolaylaştırmak adına Komisyon'un, genel ve sektörel mali olmayan temel performans göstergeleri de dâhil olmak üzere bağlayıcı olmayan kılavuzlar

¹⁶⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, Gerekçe 4.

¹⁶⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, Gerekçe 9.

¹⁶⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, 2013/34/EU sayılı Sayılı Muhasebe Direktifine eklenen md. 19.a f.1, Gerekçe 14.

hazırlaması gerektiğini; çevresel hususlara atıfta bulunurken en azından arazi kullanımı, su kullanımı, sera gazı emisyonları ve malzeme kullanımına değinilmesi gerektiğini vurgulamış ve Komisyon'un mevcut en iyi uygulamaları, uluslararası gelişmeleri ve ilgili Birlik girişimlerinin sonuçlarını dikkate alması gerektiğinin altını çizmiştir¹⁶⁷.

Öte yandan, Direktif'te teşebbüslerin idari, yönetim ve denetim organlarında görev alan üyelerin yetkinlik ve bakış açılarındaki çeşitliliğin, ilgili teşebbüsün işleyişi ve organizasyon yapısının daha iyi anlaşılmasına katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Bu durum, piyasaya kurumsal yönetim uygulamaları hakkında bilgi sunarak, şirketler üzerinde daha çeşitli yapıya sahip yönetim kurulları oluşturmaları yönünde dolaylı bir baskı yaratacak niteliktedir¹⁶⁸.

Direktif usuli açıdan "uy ya da açıkla" prensibini benimsemiş olup Direktif'te bahsi geçen kriterlerdeki şirketler, söz konusu düzenlemelere uydukları takdirde bahsi geçen bilgileri yıllık faaliyet raporlarında açıklamakla yükümlü değildirler. Bununla birlikte söz konusu bilgilerin herhangi birini ya da tamamını açıklamadıkları takdirde bu durumun nedenlerini finansal tablolarında ayrıntılı ve şeffaf bir şekilde belirtmek zorundadırlar¹⁶⁹.

Direktif, finansal olmayan bilgilerin kamuoyu ile paylaşımına ilişkin gerekli düzenlemeleri içermekle birlikte, hedeflenen amaca tam anlamıyla ulaşılabilmesi için dikkatle ele alınması gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Öncelikli olarak, hangi tür bilgilerin açıklanması gerektiği hususu, Direktif kapsamında genel hatlarıyla tanımlanmıştır ancak söz konusu bilgilerin kapsamı oldukça genel düzeyde belirlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında teknik ayrıntılardan kaçınmak amacıyla finansal olmayan bilgilerin daha dar ve spesifik kategoriler altında sınıflandırılması, uygulamada daha etkin sonuçlar doğurabilirdi. NFRD, raporlama bakımından da farklı raporlama örneklerinden faydalanılmasına izin vermesi itibarıyla karşılaştırılabilirlik açısından zayıf kalmış, raporlamaların denetime tabi olmaması sebebiyle de güvenilirlik kriterini tam olarak sağlayamamıştır. Diğer taraftan, her tür faaliyetin sosyal sorumluluk projesi olarak değerlendirilmesinin önüne geçilerek, yalnızca

¹⁶⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, md. 2, Gerekeçe 17.

¹⁶⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi*, Gerekeçe 18.

¹⁶⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı *Finansal Olmayan Raporlama Direktifi* ile 2013/34/EU sayılı Sayılı Muhasebe Direktifine eklenen md. 19.a; değışen madde 29.a.

yatırımcıların karar alma süreçlerini olumlu yönde etkileyebilecek nitelikteki bilgilerin paylaşımı teşvik edilebilirdi. Bir diğer önemli husus ise, Direktif kapsamında açıklanması öngörülen bilgilerin açıklanmaması durumunda uygulanacak yaptırımlara ilişkin herhangi bir bağlayıcı düzenlemenin yer almamasıdır. Hangi bilgilerin açıklanması gerektiği genel çerçevede belirtilmiş olmasına rağmen, bu yükümlülüğün ihlali halinde karşılaşılabilecek hukuki veya idari müeyyidelere dair herhangi bir hükmün bulunmaması, NFRD'nin uygulamadaki etkinliğini zayıflatmıştır. Dolayısıyla, finansal olmayan bilgilerin kamuya açıklanmasının sağlanabilmesi adına, Direktif'in caydırıcılık yönünün güçlendirilmesi ve bu doğrultuda yaptırım mekanizmalarının açık bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir¹⁷⁰. Söz konusu eksikliklerin giderilmesi adına Avrupa Birliği, 2022/2494 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi'ni kabul etmiştir. Her ne kadar CSRD'nin kabulü neticesinde NFRD nezdinde Avrupa Muhasebe Direktifi'ne yapılan ek düzenlemeler yürürlükten kalkmış ise de CSRD kapsamına giren şirketler bakımından, bu düzenlemeler farklı zaman dilimlerinde yürürlüğe girecektir. Bu sebeple, söz konusu şirketler CSRD kapsamında raporlama yapma yükümlülükleri başlayana dek NFRD uyarınca raporlama yapmaya devam edeceklerdir.

2. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2019/2088 Sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri İçin Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü

Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2019/2088 Sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri İçin Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü, finansal piyasa katılımcıları ve finansal danışmanlar için sürdürülebilirlik risklerinin entegrasyonu ve süreçlerinde olumsuz sürdürülebilirlik etkilerinin dikkate alınması ve finansal ürünler bağlamında sürdürülebilirlikle ilgili bilgilerin sağlanması konusunda şeffaflığa ilişkin uyumlaştırılmış kuralları ortaya koymaktadır¹⁷¹. Bu bağlamda Tüzük, finansal piyasa katılımcılarını çevresel, sosyal ve yönetim konularında şeffaflığa zorlayan bir düzenlemedir ve asıl amacı yeşil aklamayı önlemek, yatırımcıların sürdürülebilirlik

¹⁷⁰ SÖNMEZ, s. 108.

¹⁷¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR), md. 1.

risklerini anlamasını kolaylaştırmak, ÇSY konularının yatırım kararlarına nasıl entegre edildiğini ortaya koymaktır¹⁷².

Tüzük uyarınca Madde 9, Madde 8 ve Madde 6 ürünleri olarak bir sınıflandırma söz konusu olup bu maddeler Tüzük bağlamında kilit kavramları içermektedir. Madde 9 ürünleri, sürdürülebilir yatırımı asıl amacı olarak benimseyen ürünler iken Madde 8 ürünleri ise yalnızca sürdürülebilir yatırımı teşvik etmeyi amaçlayan ürünlerdir. Madde 8 ürünleri uygulamada genellikle “açık yeşil (light green)” ürünler olarak adlandırılırken, Madde 9 ürünleri “koyu yeşil (dark green)” ürünler olarak adlandırılır. Söz konusu terimler, ilgili finansal ürünün çevresel bir amaca katkı sağlayan ekonomik faaliyetlere yatırım yapması durumunda uygun olabilir, ancak yalnızca sosyal bir amaca (örneğin eşitsizlikle mücadele) katkı sağlayan faaliyetlere yatırım yapması halinde ise yanıltıcı olabilir. Madde 9 ürünleri, sürdürülebilir yatırım olarak nitelendirilen çok çeşitli temel varlıklara yatırım yapabilir. Madde 8 ürünleri ise sürdürülebilirlikle ilgili bir hedefe sahip olmakla birlikte, bu hedef Madde 9 ürünlerine kıyasla daha düşüktür. Eğer bir finansal ürün çevresel bir amaca sahip ancak “önemli zarar vermeme” şartını karşılamıyorsa, bu ürün Madde 8 ürünü olarak nitelendirilir. Ayrıca, Madde 8 ürünleri bağlamında belirli bir asgari yatırım eşiği zorunluluğu bulunmamaktadır.

Üçüncü bir kategori olarak Madde 6 ürünleri (gri ürünler) bulunmaktadır. Bu ürünler sürdürülebilir yatırımı ne teşvik eder ne de bu yatırımı hedef olarak benimser ancak yine de Tüzük kapsamına girerler; nitekim gri ürünler için de tıpkı Madde 8 ve Madde 9 ürünleri gibi sürdürülebilirlik risklerine ilişkin raporlama yapılmak zorundadır¹⁷³.

Tüzük uyarınca Birlik, iklim değişikliği, doğal kaynakların azalması ve sürdürülebilirlikle bağlantılı diğer tehditlerin giderek daha yıkıcı ve öngörülemez sonuçlar doğurduğu bir dönemde, yalnızca kamu politikalarıyla değil, aynı zamanda finansal hizmetler sektörü aracılığıyla da sermayenin harekete geçirilmesine acil ihtiyaç duyulduğunun altı çizilmektedir. Bu çerçevede, finansal piyasa katılımcılarının ve finansal danışmanların, sürdürülebilirlik risklerini süreçlerine nasıl entegre ettiklerini ve bu risklerin olumsuz etkilerini nasıl dikkate aldıklarını açıklamaları

¹⁷² BUSCH, Danny, EU Sustainable Finance Disclosure Regulation, *Capital Markets Law Journal*, Cilt: 18, Sayı: 1, 2023, s. 5.

¹⁷³ BUSCH, s. 7-8.

gerekmektedir¹⁷⁴. Nihai yatırımcılara yönelik sürdürülebilirlik bilgileri konusunda Birlik genelinde ortak bir düzenleme bulunmaması, her Üye Devletin kendi ulusal önlemlerini uygulamaya devam etmesiyle sonuçlanabileceği gibi finansal hizmet sektörleri arasında da farklı uygulamaların sürmesi olasıdır. Bu durum, açıklamalarda önemli tutarsızlıklara yol açarak rekabeti bozabilir; buna ek olarak, piyasanın kendi önceliklerine göre geliştirdiği uygulamalar piyasada bölünmelere neden olarak iç pazarın verimliliğini zayıflatma riski taşımaktadır. Açıklama standartlarındaki bu çeşitlilik, yatırımcıların farklı finansal ürünleri karşılaştırmasını güçleştirmekte, ürünler ve dağıtım kanalları arasında eşit olmayan bir rekabet ortamı yaratmakta ve iç pazarda yeni engeller doğmasına sebep olmaktadır. Bu karmaşa, nihai yatırımcıların yanlış yönlendirilmesine yol açabilir. Paris Anlaşması'na uyum sağlanması sürecinde, bazı Üye Devletlerin farklı yaklaşımlar benimsemesi iç pazarın işleyişini bozabilir ve finansal piyasa katılımcılarına zarar verebilir. Şeffaflık konusundaki uyum eksikliği, yatırımcıların çevresel, sosyal ve yönetim risklerini ve sürdürülebilirlik hedeflerini dikkate alarak farklı ülkelerdeki ürünleri karşılaştırmasını da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, iç pazardaki engellerin kaldırılması ve gelecekteki potansiyel engellerin önlenmesi adına, finansal ürünlerin karşılaştırılabilirliğinin artırılması büyük önem taşımaktadır¹⁷⁵.

Tüzük, finansal piyasa katılımcılarının ve danışmanların, nihai yatırımcılar adına hareket ettikleri durumlarda, sözleşme öncesinde ve sürecin devamında yatırımcılara gerekli bilgileri sağlamalarını şart koşmaktadır. Böylece sürdürülebilirlik risklerinin nasıl entegre edildiği, olumsuz etkilerin nasıl değerlendirildiği, çevresel ya da sosyal özelliklerin nasıl desteklendiği ve sürdürülebilir yatırımların nasıl gerçekleştirildiği gibi konularda bilgi asimetrisi azaltılarak, asil/vekil ilişkilerinde daha şeffaf bir yapı oluşturulması amaçlanmaktadır¹⁷⁶. Tüzük ayrıca, yatırım kararlarında ve sigorta ya da yatırım tavsiyelerinde sürdürülebilirlik risklerinin nasıl dikkate alındığına dair finansal piyasa aktörlerinin daha açık ve anlaşılır bilgi sunmalarını hedeflemektedir. Eğer bir değerlendirme sonucunda, bir finansal ürünle ilgili herhangi bir sürdürülebilirlik riski

¹⁷⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, md. 3.1, Gerekçe 8.

¹⁷⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, Gerekçe 9.

¹⁷⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, Gerekçe 10.

bulunmadığı kanaatine varılırsa, bunun gerekçesi net bir şekilde açıklanmalıdır. Öte yandan, bir riskin varlığı tespit edildiğinde ise, bu riskin ürünün performansını ne ölçüde etkileyebileceği, sayısal ya da nitel açıklamalarla ortaya konmalıdır¹⁷⁷. Finansal piyasa katılımcıları, büyüklükleri, faaliyetlerinin kapsamı ve sundukları ürün çeşitliliği göz önünde bulundurularak, yatırım kararlarının sürdürülebilirlik faktörleri üzerindeki mevcut ya da potansiyel olumsuz etkilerini değerlendirmelidir. Bu değerlendirme, durum tespiti süreçleri de dahil olmak üzere, sürdürülebilirlik risklerinin ve ilgili finansal risklerin belirlenmesini içermelidir. Katılımcılar ayrıca, bu prosedürlere ilişkin bilgileri ve temel olumsuz etkileri açıklayan içerikleri kendi internet sitelerinde yayınlamalıdır. Bu açıklamalar, sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda üstlendikleri sorumlulukların ve paydaşlara verdikleri taahhütlerin nasıl yerine getirildiğini de gösterebilir¹⁷⁸. Çevresel veya sosyal nitelik taşıyan finansal ürünlerle ilgili olarak, finansal piyasa katılımcıları, bu ürünlerin hangi sürdürülebilirlik endeksleri veya göstergeleri ile uyumlu olduğunu ve bu uyumun nasıl sağlandığını açıklamalıdır. Eğer herhangi bir karşılaştırma ölçütü kullanılmıyorsa, ürünlerin sürdürülebilirlik özelliklerinin nasıl karşılandığına dair bilgiler detaylı bir şekilde verilmelidir. Çevresel ve toplumsal fayda üretmeyi hedefleyen finansal ürünler söz konusu olduğunda ise, kullanılan sürdürülebilirlik ölçütü açıkça belirtilmeli ve herhangi bir ölçüt yoksa hedefin nasıl gerçekleştirildiği anlatılmalıdır. Tüm bu bilgiler, yıllık periyodik raporlar aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmalıdır¹⁷⁹. Şeffaflığı artırmak ve nihai yatırımcılara daha fazla bilgi sağlamak amacıyla, finansal piyasa katılımcılarının ve danışmanların yatırım kararlarında veya danışmanlık süreçlerinde önemli ya da etkili olabilecek sürdürülebilirlik risklerini nasıl ele aldıklarını açıklamaları beklenmektedir. Bu kapsamda, söz konusu risklerin organizasyonel yapıya, risk yönetimi sistemine ve kurumsal yönetim süreçlerine nasıl entegre edildiğine dair bilgiler, internet sitelerinde açık ve öz bir şekilde sunulmalıdır¹⁸⁰.

¹⁷⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, md. 3 f.2; md. 4 f.5-a, md.4 f.5-b; Gerekçe 15.

¹⁷⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, Gerekçe 18.

¹⁷⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, md. 9, Gerekçe 21.

¹⁸⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı *Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR)*, md. 10, Gerekçe 23.

Tüzüğün sunduğu, ürün kategori sistemine rağmen finans piyasalarında sürdürülebilirlik anlamında belirsizlik ve tutarsızlıklar sürmeye devam etmiştir. Nitekim teorik olarak ayrılan ürünler pratikte aynı davranışı sergileyebilirler. Fonlar kendilerini “sürdürülebilir” olarak yeniden adlandırmakta ancak içsel teşvik yapıları bu hedeflerle her zaman uyumlu olmamaktadır. Bu durum, yeşil aklama riskini artırmakta ve Tüzüğün uygulamadaki etkisinin yeteri kadar etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Tüzük teoride güçlü bir çerçeve sunsa da uygulamada beklenen etkiyi yaratmakta yetersiz kalmıştır. Bu anlamda, Tüzüğün etkinliğini artırmak için “Sürdürülebilirlik” ve “ÇSY” gibi kavramlara ilişkin daha net tanımlar, uygulama rehberleri ve denetimler gerektiği sonucuna varılmış; yasa yapıcıların Tüzüğü revize ederek daha keskin sınırlar ve denetim mekanizmaları oluşturması önem kazanmıştır¹⁸¹.

3. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2020/852 Sayılı Taksonomi Tüzüğü

Taksonomi Tüzüğü 2020 yılında kabul edilmiş olup sürdürülebilir finans alanında yasal olarak bağlayıcı ilk kapsamlı sınıflandırma sistemidir. Bu tüzük, AB’nin 2030 iklim hedeflerine ulaşmak ve 2050 yılına kadar iklim nötr bir kıta olma hedefi doğrultusunda geliştirilmiştir¹⁸². Tüzük, başlığına uygun olarak “sürdürülebilir yatırımları kolaylaştıracak bir çerçeve” oluşturmaktadır. AB düzeyinde çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomik faaliyetler ve diğer ekonomik ve düzenleyici tedbirler için temel teşkil edebilecek bir sınıflandırma sisteminin oluşturulması, çevresel açıdan sürdürülebilir finansal ürünler için AB çapında standartlar ve bunlara uygunluğu resmi olarak tanıyan etiketlerin (eko-etiketler) oluşturulması da dâhil olmak üzere, sürdürülebilir finansmanı desteklemeye yönelik gelecekteki AB politikalarının geliştirilmesini sağlamak için gerekli birer koşul olarak değerlendirilmiştir¹⁸³. Bu düzenleme, sermayenin daha sürdürülebilir bir ekonomi yönünde yönlendirilmesini hedefleyen “Sürdürülebilir Büyümenin Finansmanı” başlıklı AB Eylem Planı’nın (Avrupa Komisyonu, 2018) bir bileşenidir. Bu bağlamda, Taksonomi Yönetmeliği;

¹⁸¹ CREMASCO, Chiara; BONI, Leonardo, Is the European Union (EU) Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) Effective in Shaping Sustainability Objectives? An Analysis of Investment Funds’ Behaviour, *Journal of Sustainable Finance & Investment*, Cilt: 14, Sayı: 4, 2024, s. 1018–1036.

¹⁸² GORTSOS, Christos V.; KYRIAZIS, Dimitrios, The Taxonomy Regulation and Its Implementation, *European Banking Institute Working Paper Series*, 2024, s. 2-3.

¹⁸³ GORTSOS, KYRIAZIS, s. 8.

sürdürülebilir finans alanına yönelik politika araçlarına, Sürdürülebilir Finans Bilgilendirme Yönetmeliği kapsamındaki finansal piyasa aktörlerine ve NFRD ile CSRD kapsamında raporlama yükümlülüğü bulunan şirketlere uygulanmaktadır. Taksonomi Yönetmeliği, NFRD ve CSRD gibi sürdürülebilirlik raporlama düzenlemelerinden farklı bir işleve sahiptir. Nitekim bu tüzük, bir yandan çevresel açıdan sürdürülebilir olarak değerlendirilecek ekonomik faaliyetlerin neler olduğunu belirlemek için bir sınıflandırma sunarken, diğer yandan şirketlerin bu sınıflandırmaya uygun biçimde faaliyetlerine dair bilgi raporlamalarını zorunlu kılar¹⁸⁴.

Tüzüğün birinci maddesinde, bir ekonomik faaliyetin çevresel açıdan sürdürülebilir olup olmadığını belirlemek için kullanılacak kriterler ortaya konulmakta olup ayrıca bu düzenlemenin neleri kapsamına aldığı belirlenmiştir. Buna göre, Tüzük; finansal piyasa katılımcıları veya ihraççılar için çevresel açıdan sürdürülebilir finansal ürünler ya da şirket tahvilleriyle ilgili olarak Üye Devletler ya da Avrupa Birliği tarafından kabul edilen düzenlemeleri kapsamaktadır. Aynı şekilde, çevresel sürdürülebilirlik temelli finansal ürünleri piyasaya süren finansal piyasa katılımcıları ile belirli büyüklükteki şirketlerin mali olmayan raporlamaya ilişkin yükümlülüklerini de kapsam dâhiline almaktadır. Bu kavramsal çerçeve içerisinde Tüzük, bir ekonomik faaliyetin çevresel açıdan sürdürülebilir olup olmadığının belirlenmesine yönelik kriterleri ortaya koyarak, aynı zamanda bir yatırımın çevresel açıdan sürdürülebilir olma derecesini de belirlemektedir. Bu kriterlerin AB düzeyinde uyumlaştırılması, hem sürdürülebilirlik projeleri için fon yaratılması açısından iç pazarın işleyişinin önündeki engellerin kaldırılmasını hem de gelecekte bu tür projelere yönelik engellerin ortaya çıkmasının önlenmesini amaçlamaktadır. Bu sayede teşebbüslerin çevresel açıdan sürdürülebilir faaliyetleri için sınır ötesi finansman sağlamalarının kolaylaşacağı, zira ekonomik faaliyetlerinin çevresel açıdan sürdürülebilir yatırımlara dayanak varlık olarak seçilebilmeleri için tek tip kriterlerle karşılaştırılabileceği ve dolayısıyla AB’de sınır ötesi sürdürülebilir yatırımların kolaylaşacağı beklenmektedir¹⁸⁵.

¹⁸⁴ HUMMEL, Katrin; JOBST, Dominik, An Overview of Corporate Sustainability Reporting Legislation in the European Union, *Accounting in Europe*, Cilt: 21, Sayı: 3, 2024, s. 326.

¹⁸⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 1; GORTSOS, KYRIAZIS, s. 9.

Tüzüğün dokuzuncu maddesi, Tüzüğün çevresel hedeflerini tanımlamaktadır. Buna göre, bir ekonomik faaliyetin çevresel açıdan sürdürülebilir sayılabilmesi için bazı çevresel hedeflere katkı sağlaması gerekmektedir. Bu hedefler arasında iklim değişikliğinin azaltılması, iklim değişikliğine uyum sağlanması, su ve deniz kaynaklarının sürdürülebilir şekilde kullanımı ve korunması yer almaktadır. Ayrıca döngüsel ekonomiye geçişin teşvik edilmesi, kirliliğin önlenmesi ve kontrolü ile biyolojik çeşitliliğin ve ekosistemlerin korunması ve onarılması da çevresel hedefler arasında sayılmaktadır¹⁸⁶.

Tüzüğe göre, küresel çevresel sorunların karmaşık yapısı göz önüne alındığında; iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı, doğal kaynakların aşırı tüketimi, gıda yetersizliği, ozon tabakasının incelmesi, okyanus asitlenmesi, tatlı su kaynaklarının bozulması ve toprak sisteminde meydana gelen değişiklikler gibi mevcut tehditlerin yanı sıra, zararlı kimyasalların ve bunların birleşik etkilerinin ortaya çıkışı gibi yeni çevresel tehditlerle başa çıkmak için bütüncül ve ileriye dönük bir çevresel sürdürülebilirlik yaklaşımına ihtiyaç duyulmaktadır¹⁸⁷. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşmak ise, sermayenin sürdürülebilir yatırımlara yönlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, iç pazarın sunduğu fırsatlardan en üst düzeyde faydalanılması ve sermayenin sürdürülebilir alanlara etkin biçimde yönlendirilmesini engelleyen unsurların ortadan kaldırılması, ayrıca yeni engellerin oluşmasının önüne geçilmesi kritik önemdedir¹⁸⁸.

Tüzük, mevcut zorlukların büyüklüğü ve eylemsizliğin ya da geç kalınmış adımların yaratacağı maliyetler dikkate alındığında, finansal sistemin sürdürülebilir bir ekonomi anlayışına kademeli olarak uyum sağlaması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda, sürdürülebilir finans anlayışının yaygınlaştırılması ve finansal ürünlerle hizmetlerin çevresel etkilerinin dikkate alınması büyük önem taşımaktadır¹⁸⁹.

Tüzük uyarınca, çevresel sürdürülebilirlik esaslarını gözeten finansal ürünlerin piyasaya sunulması, özel sektör yatırımlarının çevreci faaliyetlere yönelmesinde etkili bir araçtır. Bu kapsamda, Üye Devletler ve Birlik tarafından, finansal ürünlerin veya

¹⁸⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 9.

¹⁸⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Gerekçe 7.

¹⁸⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Gerekçe 9.

¹⁸⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Gerekçe 10.

şirket tahvillerinin çevresel sürdürülebilirlik temelinde pazarlanmasına yönelik gerekliliklerin belirlenmesini, yatırımcı güveninin artırılmasını, ürünlerin çevresel etkilerine dair farkındalığın yükseltilmesini, görünürlük sağlanmasını ve yeşil aklama gibi olumsuz uygulamalara karşı önlem alınmasını amaçlamaktadır. Bununla birlikte Üye Devletlerin sürdürülebilir yatırımları tanımlamak için farklı sınıflandırma sistemleri benimsemeleri halinde, yatırım fırsatlarının karşılaştırılmasında zorluklar yaşanacak ve bu durum, yatırımcıların sınır ötesi yatırım yapma motivasyonunu azaltacaktır. Ayrıca, farklı ülkelerde yatırım çekmeyi hedefleyen girişimciler, her ülkenin farklı kriterlerini sağlamak zorunda kalacaklarından, maliyetler artacak ve bu da sürdürülebilir yatırımlar için sınır ötesi finansmana erişimi önemli ölçüde zorlaştıracaktır¹⁹⁰. Avrupa Birliği'nin, akla gelebilecek tüm ekonomik faaliyetlerin çevresel sürdürülebilirliğini belirlemek amacıyla kapsamlı ve ayrıntılı kriterler ortaya koyarak yeşil aklamayı önlemeye çalışması, uygulamada oldukça güç görünmektedir. Tam tersine, bu yaklaşımın teknik yenilikleri ve ilerlemeleri kısıtlayabilecek ölçüde “aşırı bir mevzuat yükü” oluşturma ihtimali bulunmaktadır¹⁹¹. Bu çerçevede, yürürlüğe konulan hukuk kurallarının etkinliğinin sorgulanması gerekir. Şayet söz konusu düzenlemeler yüksek işlem maliyetlerine yol açıyorsa, bu durumda kuralların etkin olmadığı sonucuna ulaşılabilir¹⁹².

Tüzüğe göre, sürdürülebilir projelerin finansmanı açısından iç pazarın etkinliğini artırmak ve gelecekte karşılaşılabilecek engelleri önlemek adına, bir ekonomik faaliyetin çevresel açıdan sürdürülebilir olup olmadığını belirleyen kriterlerin Birlik düzeyinde uyumlaştırılması gerekmektedir. Bu sayede, faaliyetler ortak kriterlere göre değerlendirilebilecek, böylece girişimcilerin sürdürülebilir projeler için uluslararası fon bulmaları kolaylaşacak ve bu da Birlik içinde sınır ötesi sürdürülebilir yatırımların önünü açacaktır¹⁹³. Diğer taraftan, Birlik düzeyinde çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerin sınıflandırılması, gelecekte sürdürülebilir finansmanı destekleyici Birlik politikalarının şekillendirilmesine katkı sunmalıdır. Bu sınıflandırma aynı zamanda, Birlik genelinde sürdürülebilir finansal ürünlere yönelik

¹⁹⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı *Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü*, Gerekçe 11.

¹⁹¹ MÖLLERS, Thomas J.; TEMEL, Erhan, *Avrupa Yeşil Mutabakatı: Yeşil Yıkama, Bilgi Taşkınlığı ve İyi Kurumsal Vatandaş Özelliği Unutulan Yatırımcı*, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 73, Sayı: 3, 2024, s. 2148.

¹⁹² MÖLLERS ve diğerleri, s. 2134.

¹⁹³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı *Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü*, Gerekçe 12.

standartların ve bu standartlara uygunluğu teyit eden etiketlerin oluşturulmasının da temelini oluşturabilir. Ayrıca, diğer ekonomik ve düzenleyici tedbirler için de bir dayanak teşkil edebilir¹⁹⁴. Bu bağlamda, Üye Devletler ve AB'nin, iç pazarın işleyişini teşvik etmek amacıyla çevresel açıdan sürdürülebilir olarak pazarlanan finansal ürünlerin veya şirket tahvillerinin etiketlenmesi amacıyla finansal piyasa katılımcıları veya ihraççıları ile ilgili ulusal ve AB düzeyinde gereklilikler getirirken çevresel açıdan sürdürülebilir ortak bir yatırım kavramı kullanmaları gerekmektedir¹⁹⁵. Finansal piyasa katılımcılarının veya ihraççıların finansal ürünleri veya şirket tahvillerini çevresel açıdan sürdürülebilir olarak pazarlamak için uymaları gereken ulusal gereklilikler, farklı kavramların bir sonucu olarak piyasanın bölünmesini ve tüketicilerin ve yatırımcıların çıkarlarının zarar görmesini önlemek için çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomik faaliyetler tek tip kriterler üzerine inşa edilmelidir¹⁹⁶.

Tüzüğe göre bir ekonomik faaliyetin çevresel açıdan sürdürülebilir sayılabilmesi için, belirli kriterlerin bir bütün olarak karşılanması gerekir. Öncelikle, söz konusu faaliyet, çevresel hedefler arasında sayılan alanlardan en az birine önemli ölçüde katkı sağlamalıdır. Bu katkı, Tüzüğün 10 ila 16. maddeleri kapsamında tanımlanmış olan hedeflerle doğrudan ve anlamlı bir ilişki kurulması anlamına gelir¹⁹⁷. Bununla birlikte yalnızca katkı sağlamak yeterli değildir; aynı zamanda bu faaliyetin diğer çevresel hedeflere önemli ölçüde zarar vermemesi gerekir. Bu ilke, “önemli zarar vermeme” prensibi olarak adlandırılır ve Tüzüğün 17. maddesiyle güvence altına alınmıştır¹⁹⁸. Buna ek olarak, faaliyetlerin çevresel sürdürülebilirliğin yanı sıra sosyal ve yönetişimsel sorumlulukları da gözetmesi beklenir. Bu nedenle, faaliyetlerin asgari koruma tedbirlerine uygun şekilde yürütülmesi; insan hakları, iş güvencesi ve benzeri temel değerlere riayet edilmesi gereklidir. Bu yükümlülük, Tüzüğün 18. maddesinde açıkça tanımlanmıştır¹⁹⁹. Son olarak, ilgili faaliyetlerin, Komisyon tarafından yetki devri yoluyla oluşturulan teknik tarama kriterlerine (TSC) uygun olması şarttır. Bu kriterler, faaliyetin niteliğini, etkisini ve katkı düzeyini somut göstergelerle

¹⁹⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Gerekçe 16.

¹⁹⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Gerekçe 11.

¹⁹⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü Gerekçe 14.

¹⁹⁷ Detaylı bilgi için bkz. 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 10-16.

¹⁹⁸ Detaylı bilgi için bkz. AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 17.

¹⁹⁹ Detaylı bilgi için bkz. AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 18.

değerlendirmeye olanak tanır²⁰⁰. Tüm bu koşullar bir arada sağlandığında, ekonomik faaliyet çevresel açıdan sürdürülebilir olarak kabul edilir ve taksonomiye uyum sağlamış sayılır.

Tüzük uyarınca, yatırımcıların haklarının korunması adına, finansal ürün sunan portföy yöneticileri ve kurumsal yatırımcılar, yaptıkları yatırımlarda çevresel sürdürülebilirlik kriterlerini ne ölçüde dikkate aldıklarını açıkça belirtmelidir. Yatırımcılar bu sayede, bir finansal ürünün dayandığı yatırımların çevresel sürdürülebilir faaliyetlerdeki oranını, toplam yatırımlar içindeki yüzdesiyle birlikte görebilecek ve yatırımın çevresel sürdürülebilirlik seviyesini daha net bir şekilde anlayabilecektir. Ayrıca, eğer yatırımlar çevresel amaçlara hizmet ediyorsa, bu amacın ne olduğu ve yatırımın bu amaca nasıl katkı sağladığı da belirtilmeli; geçiş ve kolaylaştırıcı faaliyetlerin oranlarına dair detaylı bilgiler de sunulmalıdır. Komisyon, açıklanması gereken bilgilerin çerçevesini belirlemeli ve bu sayede ulusal otoritelerin açıklama yükümlülüğünün yerine getirilip getirilmediğini denetlemesi ve uygulaması kolaylaştırılmalıdır. Finansal piyasa aktörlerinin çevresel sürdürülebilirlik kriterlerini dikkate almamaları halinde, bunu açık bir şekilde beyan etmeleri beklenmektedir²⁰¹.

Tüzük'te, çevresel sürdürülebilir ekonomik faaliyetler için teknik tarama kriterlerinin geliştirilmesindeki ilerleme; bu kriterlerin gözden geçirilmesine ve tamamlanmasına duyulan ihtiyaç; sınıflandırma sisteminin özel yatırımların bu tür faaliyetlere yönlendirilmesindeki rolü, özellikle de sermayenin özel girişimler ve diğer tüzel kişilere aktarılması açısından etkinliği; ayrıca sistemin, çevreye ciddi anlamda zarar veren faaliyetleri ve sosyal hedefler gibi diğer sürdürülebilirlik amaçlarını da içerecek şekilde kapsamının genişletilmesi alanındaki ilerlemeleri değerlendirmek amacıyla düzenli olarak gözden geçirilmesi gerekliliği ayrıca vurgulanmıştır²⁰². Nitekim her şeyden önce, ekonomik faaliyetlerin çevresel etkilerini ölçebilmek için belirli teknik ayrıntılara ihtiyaç duyulmaktadır²⁰³. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sürekli değişen yapısı göz önüne alındığında, bu kriterlerin düzenli olarak güncellenmesi zorunludur. Bu nedenle, “önemli katkı” ve “önemli zarar” gibi temel

²⁰⁰ Detaylı bilgi için bkz. AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 19.

²⁰¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 5, Gerekçe 18.

²⁰² AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Gerekçe 53.

²⁰³ Detaylı bilgi için bkz. 2020/852 sayılı Taksonomi Tüzüğü, md. 19 bağlamında md. 10 f.3, md. 11 f.3, md. 12 f.2, md. 13 f.2, md. 14 f.2 ve md. 15 f.2.

ilkeler, farklı ekonomik faaliyetler için bilimsel veriler, uzman görüşleri ve ilgili paydaşlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda daha ayrıntılı şekilde tanımlanmalıdır. Komisyon, bu bağlamda Sürdürülebilir Finans Platformu'ndan aldığı teknik girdileri esas alarak, her faaliyet türü için uyarlanmış ve detaylandırılmış kriterler geliştirmelidir. Bunun yanı sıra, farklı sektörlerin çevresel hedeflere katkı sağlama potansiyelinin birbirinden farklı olabileceği dikkate alınmalıdır. Bu farklılıkları göz önünde bulunduran TSC'ler, çevresel açıdan sürdürülebilir sayılan ekonomik faaliyetlerin eşit koşullarda değerlendirilmesini sağlamalıdır. Aynı sektörde benzer katkılar sağlayan faaliyetler arasında haksız bir ayırım yaratılmamalı, hiçbirine karşı dezavantajlı duruma düşmemelidir. Ayrıca, şirketlerin uyum sağlarken aşırı mali ve idari yüklerle karşılaşmaması önemlidir. Bu nedenle TSC'ler, yeterli hukuki netlik taşımalı, kolayca uygulanabilir ve doğrulanabilir olmalıdır. Gereksiz bürokratik süreçlerden kaçınarak makul bir uyum maliyeti çerçevesinde şirketlerin bu kurallara uygunluklarını belgelemelerine imkân tanınmalıdır. Gerekli durumlarda, bu kriterler faaliyetlerin tüm yaşam döngüsünü değerlendirmeyi de zorunlu kılabilir²⁰⁴.

4. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2022/1288 Sayılı Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü

25 Temmuz 2022 tarihinde, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2019/2088 sayılı Tüzüğünü tamamlayan 6 Nisan 2022 tarihli ve 2022/1288 sayılı Komisyon Yetkilendirilmiş Tüzüğü, Avrupa Birliği Resmî Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Yetkilendirilmiş Tüzük, SFDR kapsamında öngörülen açıklama yükümlülüklerine uyum için standartlaştırılmış bir çerçeve sunmakta ve standart şablonlar oluşturarak kuruluşlar arasında daha fazla karşılaştırılabilirlik sağlamaktadır.²⁰⁵

Tüzüğün ikinci maddesinde bilgi sunumuna ilişkin genel ilkelere yer verilmiş olup bu maddeye göre, finansal piyasa katılımcıları ile finansal danışmanlar, bu Tüzük kapsamında yatırımcılara sunulması gereken bilgileri; ücretsiz, kolayca erişilebilir, ayırım gözetmeyen, açık, sade, anlaşılır, dürüst ve yanıltıcı olmayan bir şekilde sunmakla yükümlüdür. Paylaşılan bilgilerin, rahat okunabilir şekilde hazırlanması ve kullanılan yazı tipi ile punto büyüklüğünün görsel açıdan okunabilirliği desteklemesi

²⁰⁴ GORTSOS, KYRIAZIS, s. 21.

²⁰⁵ SÖNMEZ, s.34-35.

gerekir. Şablonlarda belirtilmiş olan yazı tipi, renk, karakter ve boyutlara bağı kalınmakla birlikte, gerektiğinde uyarılama yapılabilir²⁰⁶.

Tüzük'te aksi belirtilmedikçe, ayrıca 2019/2088 sayılı Tüzüğün madde 6.f.3 ve madde 11.f.2 hükümleri doğrultusunda, ilgili bilgiler dijital ortamda aranabilir nitelikte sunulmalıdır²⁰⁷.

Finansal piyasa katılımcıları ve finansal danışmanlar, internet sitelerinde yayımladıkları bilgileri düzenli olarak güncellemekle sorumludur; her bir yayının tarihi ile varsa yapılan değişikliklerin tarihleri açıkça belirtilmelidir. Bilgiler indirilebilir bir dosya formatında sunuluyorsa, dosya adında ilgili sürüm bilgisine de yer verilmelidir. Tüzel kişilere ya da finansal ürünlere dair bilgi paylaşımı yapılırken, mümkün olduğu ölçüde tüzel kişi tanımlama kodu (LEI) ve uluslararası menkul kıymet tanımlama numarası (ISIN) gibi tanımlayıcı bilgilere de yer verilmelidir²⁰⁸.

Finansal hizmetler sektöründe sürdürülebilirlik konusundaki açıklamaların, nihai yatırımcıların bilinçli seçimler yapmasına imkân tanıyacak şekilde açık, öz ve anlaşılır olması gerekmektedir. Bu doğrultuda, yatırımcılar zamanında erişebilecekleri, güvenilir ve analiz edilebilir verilere sahip olmalıdır²⁰⁹.

Finansal piyasa katılımcıları ile finansal danışmanlar, sürdürülebilirlik performansına önem veren yatırımcılar için sağladıkları bilgilerin kapsamlı olmasına dikkat etmelidir. Bu bilgiler, finansal piyasa katılımcılarının yatırım kararlarının, danışmanların ise sundukları yatırım veya sigorta tavsiyelerinin sürdürülebilirlik faktörleri üzerindeki başlıca olumsuz etkilerini içermelidir. Ayrıca, doğrudan ve dolaylı tüm yatırımlar bu bilgilere dâhil edilmelidir²¹⁰.

Açıklanan bilgilerin karşılaştırılabilirliği sağlanmalı ve yatırım kararlarının sürdürülebilirlik üzerindeki başlıca olumsuz etkilerini yansıtan göstergelerin anlaşılması kolay olmalıdır. Bu, olumsuz etki yaratan temel göstergeler ile finansal piyasa katılımcıları açısından önemli olan diğer olumsuz etki göstergeleri arasında açık

²⁰⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, md. 2 f.1.

²⁰⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, md. 2 f.2.

²⁰⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, md. 2 f.3; md. 2 f.4.

²⁰⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, Gerekçe 1.

²¹⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, Gerekçe 3, Gerekçe 20.

bir ayırım yapılarak başarılabilir. İklim ve çevreyle ilgili olumsuz etkilerin; sosyal, çalışan hakları, insan hakları, yolsuzluk ve rüşvetle mücadele gibi diğer sürdürülebilirlik etkileri kadar dikkate alınması önem taşır²¹¹.

Karşılaştırılabilirliği artırmak adına, temel olumsuz etkilere ilişkin bilgiler her yıl 1 Ocak'tan 31 Aralık'a kadar olan dönemi kapsamalı ve 30 Haziran'a kadar kamuya açıklanmalıdır. Bununla birlikte, yatırım portföylerinde bu dönem içinde değişiklikler olabileceğinden, olumsuz etkilerin tespiti yılda en az dört kez, belirlenen tarihlerde yapılmalı ve bu ölçümlerin yıllık ortalaması paylaşılmalıdır²¹². Finansal piyasa katılımcıları ve finansal danışmanlar, her yıl 30 Haziran'a kadar, yatırım kararlarının veya yatırım ya da sigorta tavsiyelerinin sürdürülebilirlik faktörleri üzerindeki başlıca olumsuz etkilerini dikkate alıp almadıklarına ilişkin bir beyanı, bir önceki yıla atıfla yayımlamak zorundadırlar.

Sürdürülebilir yatırım amacına sahip finansal ürünlerin yalnızca sürdürülebilir yatırımlara yönelmesi beklenirken, bazı sektör düzenlemeleri çerçevesinde bu ürünlerin kısmen başka yatırımlar yapması gerekebilir. Bu durumda, sürdürülebilir yatırım hedefine ulaşmayı engellemediğinin gösterilebilmesi için bu yatırımların miktarı ve amacı hakkında bilgi verilmesi uygun olur²¹³.

Yatırımcılara netlik sağlamak için, çevresel veya sosyal faydaları destekleyen finansal ürünlerin sözleşme öncesi belgelerinde, bu ürünlerin sürdürülebilir yatırıma doğrudan hedeflemediği açık bir şekilde belirtilmelidir. Aynı zamanda, sürdürülebilir yatırım amacına sahip ürünlerle adil bir rekabet ortamı sağlamak adına, bu ürünler için sözleşme öncesi belgelerde, web sitelerinde ve periyodik raporlarda sürdürülebilir yatırımların oranı da açıklanmalıdır²¹⁴.

Yatırımcıların sunulan stratejileri daha iyi kavrayabilmesi için, finansal piyasa katılımcıları sözleşme öncesi belgelerdeki özet bilgileri web sitelerinde

²¹¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, Gerekçe 4.

²¹² AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, Gerekçe 5; Yetkilendirilmiş Tüzük, bu beyanın içeriği, web sitesinde yayımlanacağı yer ve zorunlu bilgileri detaylandırmaktadır. Tüzüğün Ek 1'inde, finansal piyasa katılımcılarının yayımlaması gereken beyana ilişkin bir şablon yer almakta olup, belirli olumsuz etkilerin nicelendirilmesine yönelik metodoloji ve dikkate alınması gereken olumsuz etki göstergelerinin listesi de bu ekte bulunmaktadır.

²¹³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, Gerekçe 15.

²¹⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, md. 24, Gerekçe 21.

detaylandırarak daha kapsamlı açıklamalar sunmalıdır. Sözleşme yapılmadan önce, yatırımcıya bu bilgilere web sitesi üzerinden erişilebileceği açıkça belirtilmeli ve doğrudan erişim sağlayacak bağlantı verilmelidir²¹⁵.

Temel yatırım seçeneklerinin birden fazla olduğu finansal ürünlerde, sözleşme öncesi belgeler genel ürün hakkında sürdürülebilirlikle ilgili yeterli düzeyde bilgi sunmalıdır. Yatırımcıya, sürdürülebilirlik açısından temel yatırım seçeneklerinin kısa bir listesi ve bu seçeneklerle ilgili bilgilerin nereden bulunabileceği açıkça gösterilmelidir. Bu liste, yatırım seçeneklerini sürdürülebilir yatırım hedefleri ve çevresel ya da sosyal katkılar açısından sınıflandıracak şekilde hazırlanmalıdır²¹⁶.

5. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2022/2464 Sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi

Şirketlerin NFRD kapsamında yıllarca raporlama yapmasının ardından, AB bu direktifin sonuçlarını gözden geçirmiş ve şirketler tarafından raporlanan bilgilerin yeterli olmadığına dair kanaat getirmiştir. Komisyon, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve 2020 Çalışma Programı kapsamında mevcut düzenlemeleri gözden geçirme ve bunların revizyonunu önerme taahhüdünde bulunmuştur. Bu çalışmaların sonucu olarak, Aralık 2022’de Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi yeni bir kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması direktifi olan 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi’ni kabul etmiştir²¹⁷. CSRD’nin amacı, AB’nin Finansal Olmayan Raporlama Direktifi’ndeki mevcut gereklilikleri iyileştirerek, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda AB’nin tam anlamıyla sürdürülebilir ve kapsayıcı bir ekonomik ve finansal sisteme geçiş potansiyelini daha iyi bir seviyeye getirmektir. Direktif ayrıca sürdürülebilirlik raporlamasının kapsamını tüm büyük şirketler ve düzenlenmiş piyasalarda işlem gören tüm şirketleri (listelenmiş mikro işletmeler hariç) kapsayacak şekilde genişletmektedir²¹⁸. Böylelikle, sürdürülebilirlik bilgilerine ilişkin daha fazla şeffaflık ve bilgiye erişim sağlanması ve raporlamalarda

²¹⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, md. 14; md. 18; Gerekçe 23.

²¹⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı *Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü*, Gerekçe 31.

²¹⁷ KAMINSKI, Rafał, *Directive (EU) 2022/2464 on Corporate Sustainability Reporting*, Erişim tarihi: 16 Temmuz 2025, <https://www.researchgate.net/publication/370629395>

²¹⁸ Direktife hangi şirketlerin tabi olduğuna dair detaylı bilgi için bkz. Kurumsal Sürdürülebilirlik Direktifi, md. 5.

yer alan çevresel ve sosyal konulara ilişkin kuralların güçlendirilerek modernize edilmesi hedeflenmiştir²¹⁹. Direktif, finansal önemlilik ve etki önemliliği olmak üzere ortaya koyduğu çifte önemlilik perspektifi²²⁰, raporlama standartları, şekli ve güvencesi, açıklamaların içeriği ve konumuna ilişkin yeni yönergeler getirmesi, dijital etiketlemenin kullanılması gibi getirdiği yeniliklerle dikkat çekmektedir²²¹. Bu bağlamda Direktif, NFRD'den, şirket kapsamının genişletilmesi, şirketin değer zinciri için raporlama gerekliliklerinin genişletilmesi, çifte önemlilik kavramının ve raporlama içeriğinin daha fazla spesifik hale getirilmesi, sürdürülebilirlik bilgilerinin yönetim raporuna entegrasyonu için gereklilikler, raporlanan bilgilerin güvence altına alınması ve dijital olarak etiketlenmesi ve yasal denetçiler için yaptırım rejimi ve uygulama gereklilikleri gibi yenilikler getirmesi anlamında ayrılmaktadır. Buna ek olarak Direktif, sürdürülebilirlik raporlama standartlarının geliştirilmesini Avrupa Komisyonuna devretmekte, Komisyon'un da Avrupa Finansal Raporlama Danışma Grubu'nun (EFRAG) teknik tavsiyelerini dikkate alması gerekmektedir²²². CSRD, NFRD'den farklı olarak raporların yeterli, anlaşılabilir ve doğrulanabilir olması şartını aramaktadır ve finansal raporlamaya benzer şekilde sürdürülebilirlik raporlamalarında da yönetim kurulu üyelerinin onayını şart koşar²²³. CSRD'de AB Muhasebe Direktifi'ne eklenen 33. madde kapsamında üye devletler nezdindeki şirketlerin danışma, idari ve yönetim organlarının raporları; CSRD'de düzenlenen standartlara uygun hazırlaması ve yayımlaması kapsamındaki sorumlulukları düzenlenmiştir²²⁴.

Direktif uyarınca, teşebbüsler sürdürülebilirlik konusunda daha etkili raporlama yaptığında, bu bilgilerden sadece yatırımcılar değil; bireyler, tasarruf sahipleri, sendikalar ve işçi temsilcileri de fayda sağlayacaktır. Bu sayede vatandaşlar daha bilinçli kararlar alabilecek ve sosyal diyaloga daha etkin katılım gösterebileceklerdir. Sürdürülebilir yatırımlara yönelmek isteyen bireyler bu imkâna kavuşurken, toplum genelinde daha istikrarlı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir ekonomik yapıdan

²¹⁹ KAMIŃSKI; SÖNMEZ, s. 42.

²²⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), md. 1, parag. 4-7, Gerekçe 29.

²²¹ SÖNMEZ, s. 43; RAIMO, Nicola; L'ABATE, Valerio; SICA, Donato; VITOLLA, Francesco, Integrated Reporting and the Corporate Sustainability Reporting Directive: Bridging the Gap or Growing Apart?, *Management Decision*, 2025.

²²² HUMMEL, JOBST, s. 324.

²²³ CSRD ile AB Muhasebe Direktifine eklenen md. 30 f.1.

²²⁴ CSRD ile AB Muhasebe Direktifine eklenen md. 33 f.1.

faaydalanılması mümkün olacaktır. Bununla birlikte bu faydaların sağlanabilmesi için teşebbüslerin sunduğu sürdürülebilirlik bilgilerinin öncelikle iki ana kullanıcı grubuna ulaşması gerekmektedir. İlk grup, yatırımların doğaya ve topluma etkilerini analiz ederek fırsatları ve riskleri değerlendirmek isteyen yatırımcılardır. İkinci grup ise, şirketlerin çevresel ve toplumsal etkileri konusunda hesap sorabilmek isteyen sivil toplum kuruluşları ve sosyal paydaşlardır. Ayrıca, farklı sektörlerdeki karşılaştırmaları kolaylaştırmak açısından diğer paydaşlar da bu bilgilere ihtiyaç duymaktadır²²⁵.

Direktif'te, son yıllarda kurumsal sürdürülebilirlik bilgilerine olan talebin, özellikle yatırım çevrelerinde hızla arttığı; bu durumun yatırımcıların, şirketlerin karşı karşıya olduğu çevresel ve sosyal risklerin finansal sonuçlarının farkına daha fazla varmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Özellikle iklimle bağlantılı riskler bu talep artışının başlıca nedenidir. Bunun yanında biyoçeşitlilik kaybı, ocuk işçiliği ve zorla alıştırma gibi diğer önemli konulara yönelik duyarlılık da artmaktadır. Covid-19 salgını bilgiye duyulan ihtiyaı daha da artırmış, tedarik zincirlerinin kırılganlığı ve şirketlerin dayanıklılığı gibi konuları ön plana çıkarmıştır. Ayrıca, evresel etkiler hakkında sunulan veriler, ekosistemlerin bozulmasının salgın hastalıkların yayılmasıyla ilişkisi göz önüne alındığında, gelecekteki pandemilere karşı hazırlıkta da kritik öneme sahiptir²²⁶.

Diğer taraftan Direktif'e göre, şirketlerin sürdürülebilirlik konusunda kaliteli raporlama yapmaları kendileri açısından da birçok avantaj sağlayacaktır. Sürdürülebilir yatırım ürünlerinin artmasıyla birlikte, iyi raporlama yapan şirketler yatırımcılardan daha kolay finansman sağlayabilir hale gelecektir. Ayrıca bu raporlamalar, şirketlerin kendi çevresel ve sosyal risklerini daha iyi görmesine ve fırsatları değerlendirmesine yardımcı olacaktır. Diğer taraftan paydaşlarla daha açık bir iletişim kurmanın da yolunu açarak kurum itibarını güçlendirecek ve sürekli bilgi taleplerini azaltarak süreçleri kolaylaştıracaktır. Tüm bu faydaların sağlanabilmesi için, raporlamanın tutarlı ve anlamlı bilgilere dayalı olması büyük önem taşır²²⁷. Yasa yapıcılar bu alanda gerekli düzenlemeleri yapmadıkları takdirde, kullanıcıların bilgi

²²⁵ AVRUPA BİRLİğİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Geree 9.

²²⁶ AVRUPA BİRLİğİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Geree 11.

²²⁷ AVRUPA BİRLİğİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Geree 12.

beklentileri ile şirketlerin sundukları bilgiler arasındaki fark giderek artacaktır. Bu da ciddi anlamda olumsuz sonuçlar doğurabilir. Yatırımcılar sürdürülebilirlik risklerini yeterince dikkate almadan yatırım kararları alabilir, bu durum zamanla finansal sistemde sistemik risklerin oluşmasına neden olabilir. Avrupa Merkez Bankası ve Finansal İstikrar Kurulu gibi kurumlar, özellikle iklimle ilgili bu tür sistemik risklere dikkat çekmiştir. Ayrıca, mali kaynaklar çevreye ve topluma zarar vermeyen faaliyetlere yönlendirilmediği sürece, Yeşil Mutabakat, Paris Anlaşması ve Sürdürülebilir Büyüme Hedefleri tehlikeye girebilir²²⁸. Hangi bilgilerin raporlanacağı konusunda ortak bir görüş birliği sağlanamadığı takdirde, bu durum hem şirketler hem de bilgi kullanıcıları için maliyet ve iş yükü açısından ciddi artışlara yol açacaktır²²⁹. Ortak kuralların bulunmaması, Üye Devletlerin kendi sürdürülebilirlik raporlama standartlarını belirleme eğilimini artırabilir. Bu da özellikle uluslararası faaliyet gösteren şirketler için ek maliyetlere ve karmaşaya neden olabilir. Böyle bir durum iç pazardaki bütünlüğü zedeleyebilir ve Avrupa genelinde sermayenin serbest dolaşımını ve sermayedarların şirket kuruluş haklarını kısıtlayabilir. Farklı raporlama sistemleri ayrıca ülkeler arasında veri karşılaştırmasını zorlaştırarak sermaye piyasalarının işleyişine zarar verebilir²³⁰. CSRD, NFRD'deki raporlama yöntemine nazaran içeriği genişleterek daha güvenilir bir raporlama sistemi getirmiştir²³¹.

Direktif'te kredi kuruluşları ve sigorta şirketlerinin, Yeşil Mutabakat kapsamında daha sürdürülebilir ve kapsayıcı bir ekonomik düzene geçişte kilit aktörler oldukları vurgulanmıştır. Bu nedenle, belirli büyüklüğe ulaşan ve hâlihazırda

²²⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 14.

²²⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 15.

²³⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 16.

²³¹ Söz konusu raporlama içeriği Direktifin 1. Maddesi 3, 4 ve 7. paragrafları ile Gerekçe 30-36 arasında detaylandırılmıştır. Bu bağlamda raporlama, özellikle sürdürülebilirlik konuları için şirketin iş modeli ve stratejisinin bir açıklaması; potansiyel sera gazı emisyon azaltımları da dahil olmak üzere sürdürülebilirlikle ilgili zamana bağlı hedeflerin tanımı, bu hedeflere ulaşmak için kaydedilen ilerlemenin tanımı ve hedeflerin bilimsel kanıtlara dayanıp dayanmadığının belirtilmesi; İdari, yönetim ve denetim organlarının sürdürülebilirlik konularındaki rolünün ve bu rolü yerine getirmek için sahip oldukları uzmanlık ve becerilerin veya bunlara erişimin bir açıklaması; şirketin sürdürülebilirlikle ilgili politikalarının bir açıklaması; idari, yönetim ve denetim organlarının üyeleri için sürdürülebilirlikle bağlantılı mevcut teşvik planları hakkında bilgi; durum tespiti süreçlerinin, şirketin kendi faaliyetlerindeki ve 'değer zincirindeki' başlıca fiili veya potansiyel olumsuz etkilerin, bu etkileri belirlemek ve izlemek için alınan önlemlerin ve bu olumsuz etkileri azaltmaya yönelik eylemlerin bir açıklaması; sürdürülebilirlikle ilgili risklerin ve bu risklerin nasıl yönetildiğinin bir açıklaması; ve bu konuların açıklanmasıyla ilgili göstergeleri içermelidir.

raporlama yükümlülüğü bulunmayan kredi ve sigorta kuruluşlarının da sürdürülebilirlik raporlaması yapmaları gerekmektedir²³².

Direktif'te ayrıca söz konusu düzenlemelerin, şirketlerin ticari sırlarını; örneğin fikri mülkiyet, know-how²³³ ya da yenilikçi fikirlerini ifşa etmelerini zorunlu kılmaması gerektiği ve bu nedenle, sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin hükümlerin, ticari sırların korunmasına yönelik 8 Haziran 2016 tarihli ve 2016/943 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nin kapsamını etkilememesi gerektiğinin altı çizilmiştir.

Direktif'te sürdürülebilirlik bilgilerinin, finansal bilgilerle aynı düzeyde önem taşıyabilmesi için, zorunlu ve ortak sürdürülebilirlik raporlama standartlarının geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir²³⁴, sürdürülebilirlik raporlama standartlarının, şirketlere aşırı idari yük getirmemesi ve orantılı olması gerektiğinin altı çizilmiştir. CSRD'ye göre mevcut standartlardan faydalanarak şirketlerde uyumu artırmak ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak hedeflenmelidir. Bu amaçla; GRI, SASB, IIRC, IFRS, TCFD, CDSB ve CDP gibi hâlihazırdaki çerçeve düzenleme ve kuruluşlardan ilham alınmalıdır. Ayrıca, BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, BM İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri, OECD kılavuzları, ILO ilkeleri ve ISO 26000 gibi uluslararası kabul görmüş ilke ve standartlar da göz önünde bulundurulmalıdır²³⁵. Raporlama standartları, şirketlerin sosyal etkilere dair bilgi sunmalarını sağlamalıdır. Bu bilgiler, çalışma koşulları, toplu pazarlık hakkı, eşitlik, ayrımcılığın önlenmesi, çeşitlilik ve insan hakları gibi alanları kapsamalıdır. Ayrıca zorla çalıştırma ve çocuk işçiliği gibi konular da değer zincirleri kapsamında açıklanmalıdır. Cinsiyet eşitliği, engelli bireylerin istihdamı, erişilebilirlik önlemleri ve yönetim kurullarında çeşitliliğe dair bilgiler de raporlanmalıdır²³⁶. Sürdürülebilirlik raporlaması, şirketlerin yönetim raporlarında sundukları bilgilerin daha bütüncül ve tutarlı olmasına katkı sağlamalıdır.

²³² AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD) 2013/34/EU sayılı Sayılı Muhasebe Direktifi 1. maddeye eklenen parag. 3.a, 3.b, Gerekçe 27.

²³³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 34.

²³⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 37.

²³⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 43.

²³⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), AB Muhasebe Direktifi değişen 29. maddeye eklenen 29.b maddesi, Gerekçe 9.

Böylece yatırımcılar ve diğer bilgi kullanıcıları, şirketlerin performansı ve çevresel-sosyal etkileri hakkında daha kapsamlı değerlendirmeler yapabilecektir²³⁷.

CSRD'ye göre, sürdürülebilirlik bilgilerinin yönetim raporuna dâhil edilmesi gerekmektedir; CSRD kapsamında gerekli açıklamanın ayrı bir sürdürülebilirlik raporunda sunulması bu nedenle artık mümkün değildir²³⁸. CSRD, şirket içerisinde sürdürülebilirlik süreçlerinin hangi organizasyon yapısı dâhilinde değerlendirildiğini beyan etme yükümlülüğü getirmiştir. Bu doğrultuda, şirket yöneticilerinin ve danışmanlarının söz konusu organizasyon yapısının hangi kısmında yer aldığı ve hangi görevleri yerine getirmekle yükümlü oldukları ile söz konusu görevleri hangi yetkinliklerine istinaden üstlendiklerine dair açıklama gereklilikleri doğmuştur²³⁹. Bunlara ek olarak, sürdürülebilirlik bilgileri elektronik raporlama formatında hazırlanmalı ve işaretlenmelidir²⁴⁰. Şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarının, finansal tablolar gibi bağımsız denetçiler tarafından denetlenmesinin, bu bilgilerin güvenilirliğini ve finansal bilgilerle uyumunu artıracığı belirtilmiş ve buna ek olarak²⁴¹ sürdürülebilirlik raporlarını denetleyecek kişilerin, bu alanda yüksek düzeyde teknik bilgiye ve uzmanlığa sahip olması gerektiğinin önemi vurgulanmıştır²⁴².

Avrupa Birliği yasa yapıcıları, CSRD ile şirketleri yüksek maliyetler altına sokmak pahasına yeni bir raporlama sistemi getirmiş; sürdürülebilirlik raporlamalarını finansal raporlamalar gibi düzenli raporlama sistematiğine bağlamayı amaçlamıştır²⁴³. Bununla birlikte Omnibus Yasa Teklifi ile CSRD'ye tabi olacak şirketlerin kriterlerinde değişiklik yapılması ve hatta kapsama dahil olacak şirketlerin oranında %80 azalmaya gidileceği ifade edilmektedir²⁴⁴.

²³⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 51.

²³⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 57.

²³⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi AB Muhasebe Direktifi'ne eklenen 19.a f.2-c.

²⁴⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), md. 1, parag1, 9, 10, md. 55-56.

²⁴¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 61.

²⁴² AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Gerekçe 67.

²⁴³ BAUMÜLLER, Josef; GRBENIC, Stefan, Moving from Non-Financial to Sustainability Reporting: Analyzing the EU Commission's Proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), *Facta Universitatis Economics and Organization*, Cilt: 18, Sayı: 4, 2021, s. 374.

²⁴⁴ Omnibus Yasa Teklifi'ne dair detaylı bilgi için bkznz. s. 93-95.

6. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2023/2631 Sayılı Avrupa Yeşil Standardı Tüzüğü

Avrupa Komisyonu, 14 Ocak 2020 tarihli “Sürdürülebilir Avrupa Yatırım Planı” başlıklı bildirimini ile çevresel açıdan sürdürülebilir yatırımların çerçevesini netleştirmek ve yatırım fırsatlarını genişletmek amacıyla, çevresel olarak sürdürülebilir tahviller için ortak bir standart geliştirilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda, Avrupa Konseyi, 11 Aralık 2020 tarihli kararlarında Komisyon’u, yeşil tahvillerin standartlaştırılmasına yönelik bir mevzuat teklifi hazırlamaya davet etmiştir. Avrupa Parlamentosu da daha önce, 29 Mayıs 2018 ve 13 Kasım 2020 tarihli kararlarında, Avrupa düzeyinde ortak bir yeşil tahvil standardı oluşturulmasının gerekliliğine dikkat çekmiştir²⁴⁵.

Avrupa Birliği Kasım 2023’te bir Avrupa Yeşil Tahvil Standardı oluşturacağını duyurmuş olup Avrupa Birliği Yeşil Tahvilleri, AB’nin sürdürülebilir finans gündeminde önemli bir gelişmeyi temsil etmektedir. Yeşil Tahvillerin, düzenlenmiş bir finansal varlık sınıfı haline gelmesi için katı kriterler oluşturması ve AB’yi sürdürülebilir finans düzenlemesinin ön saflarına yerleştirmesi beklenmektedir²⁴⁶.

Bu Tüzük, Avrupa Birliği sınırları içerisinde yatırımcılara sunulan tahvillerde “Avrupa Yeşil Tahvili” (EuGB) ifadesini kullanmak isteyen ihraççılar için ortak ve bağlayıcı kuralların belirlenmesini amaçlamakta; ayrıca bu tahvillerin dış denetçilerine ilişkin kayıt ve denetim sisteminin kurulmasını öngörmekte ve çevresel sürdürülebilirlik temelinde pazarlanan tahviller ile sürdürülebilirlik bağlantılı tahviller için isteğe bağlı olarak kullanılabilecek açıklama şablonlarına yönelik düzenlemeler getirmektedir²⁴⁷.

Yeşil tahviller, normal bir tahvilden, toplanan fonların yalnızca “yeşil” projeleri, varlıkları veya ticari faaliyetleri finanse etmek veya yeniden finanse etmek için kullanılacağına dair taahhüdü anlamına gelen etiketi ile ayrılır. Yeşil projeler, çevresel olarak sürdürülebilir faaliyetlerde ilerlemeyi teşvik eden projeler olup yeşil yatırımlar için sermayeyi harekete geçirme fırsatı sağlar. Bu tahviller, etik bir etiket taşıyarak

²⁴⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, Gereke 2.

²⁴⁶ SPIELBERGER, Lukas, EIB Policy Entrepreneurship and the EU’s Regulation of Green Bonds, *Journal of Economic Policy Reform*, Cilt: 28, Sayı: 1, 2025, s. 37–54.

²⁴⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, md. 1.

sadece yeşil projeleri, çevre dostu faaliyetleri veya varlıkları finanse etmeye yöneliktir. Yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, düşük karbonlu ulaşım, sürdürülebilir su yönetimi ve atık azaltımı gibi alanlarda yürütülen projeler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Diğer taraftan yatırımcılara, yeşil projelere yatırım yapmak için dizayn edilmiş, açık kararlar alma fırsatı sunarlar. Yeşil tahviller yeni yatırımcıları çekmenin ve dolayısıyla yeşil yatırımlar için likiditeyi harekete geçirmenin bir yoludur. Ayrıca bu finansman aracı, banka kredileri ya da öz sermaye yatırımlarının yanı sıra alternatif bir yeşil finansman kaynağı olarak da öne çıkar. Özellikle uzun vadeli banka kredilerinin sınırlı olduğu bölgelerde, yeşil projelerin sürdürülebilir şekilde fonlanmasına katkı sağlayabilir²⁴⁸.

Çevresel olarak sürdürülebilir tahviller, başta enerji ve kaynak verimliliği olmak üzere, çevreci ulaşım ve araştırma altyapılarına yönelik yatırımların finansmanında temel araçlardan biri olarak öne çıkmaktadır. Bu tahvillerin ihraççıları yalnızca özel sektör kuruluşlarıyla sınırlı olmayıp, kamu kurumları ve devletler de benzer şekilde ihraççı konumunda yer alabilmektedir. Bununla birlikte mevcut girişimler, çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin faaliyetlerin ortak bir tanımını içermemektedir. Bu durum, yatırımcıların Paris Anlaşması'nın çevresel hedefleriyle uyumlu finansal araçları tespit etmelerini zorlaştırmakta ve piyasada şeffaflık eksikliğine neden olmaktadır²⁴⁹.

Paris Anlaşması'nın hedefleri doğrultusunda, çevresel sürdürülebilirlik kriterlerinin farklı üye devletlerce farklı şekillerde yorumlanması ve uygulanması olasılığı, iç piyasanın yeknesak işleyişi açısından risk teşkil etmektedir. Piyasada ortak standartların yokluğu, ticari çıkarların önceliklendirilmesine dayalı farklı uygulamaların ortaya çıkmasına neden olarak piyasada parçalanmaya yol açabilir. Bu da hem yatırımcı güvenini sarsmakta hem de çevresel iddiaların yanlış yönlendirme amacıyla kullanıldığı yeşil aklama uygulamalarını artırma potansiyeli taşımaktadır²⁵⁰.

Bu çerçevede, 2020/852 sayılı Taksonomi Tüzüğü'nde tanımlanan çevresel kriterlerin, bir ekonomik faaliyetin çevresel olarak sürdürülebilir olarak sınıflandırılmasında temel alınması gerekmektedir. "Avrupa Yeşil Tahvili" (EuGB)

²⁴⁸ COCHU, Annica, GLENTING, Carsten, HOGG, Duncan, GEORGIEV, Ivo, SKOLINA, Justina, EISINGER, Florian, JESPERSEN, Morten, AGSTER, Rolf, FAWKES, Steven, CHOWDHURY, Toufiq, *Study on the Potential of Green Bond Finance for Resource-Efficient Investments*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2016, s. 8.

²⁴⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, Gerekçe 3.

²⁵⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, Gerekçe 11.

ibaresini taşıyan tahvillerin gelirleri, doğrudan ya da dolaylı olarak bu Tüzük'te yer verilen çevresel hedeflerle uyumlu ekonomik faaliyetlere tahsis edilmelidir. İhraççılar, bu tahvillerden elde edilen gelirlerin, tahvilin vadesi sona ermeden belirlenmiş faaliyetlere tahsis edildiğini garanti altına almalı; ayrıca, tahvilin ihraç süreciyle doğrudan ilişkili olan makul maliyetlerin bu gelirlerden düşülmesine izin verilmelidir. Bu doğrultuda, Avrupa Yeşil Tahvilleri kapsamında finanse edilebilecek varlık ve harcama kategorilerinin açıkça tanımlanması gerekmektedir²⁵¹.

Avrupa Yeşil Tahvillerinin temel amacı, çevre üzerinde uzun vadeli olumlu etkiler doğuran ekonomik faaliyetlerin finansmanını sağlamaktır²⁵². Bu hedefe ulaşabilmek için yatırımcıların, tahvil gelirlerinin kullanımı hakkında detaylı ve karşılaştırılabilir bilgiye erişimlerinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda, ihraççıların, tahvil gelirlerinin nasıl tahsis edileceğine dair planlarını ve gerçekleşen tahsisat verilerini içeren, standartlaştırılmış açıklamalar sunmaları zorunlu hale getirilmelidir. Bu şeffaflık en etkin biçimde, Avrupa Yeşil Tahvili bilgi formları ve yıllık tahsisat raporları aracılığıyla sağlanabilir. Ayrıca, bu belgelerin sunumu için ortak şablonlar oluşturulmalı ve kullanımına yönelik rehberlik sağlanmalıdır²⁵³.

Yatırımcıların güvenilir bilgiye düşük maliyetle erişebilmesi amacıyla, ihraççılar, tahvil ihracı öncesinde bilgi formlarını ve ihraç sonrasında yıllık tahsisat raporlarını değerlendirmek üzere bağımsız dış denetçilerle iş birliği içinde çalışmalıdır. Ayrıca, Avrupa Yeşil Tahvillerinin etkinliğini artırmak amacıyla, tahvillere ilişkin tüm belgelerin ve açıklamaların ihraççıların resmi internet sitelerinde yayımlanması zorunlu tutulmalı; bu yayımlarda güncellik ve önceki versiyonlarla karşılaştırılabilirlik sağlanmalıdır²⁵⁴.

Yetkili otoriteler, ihraççılar tarafından yapılan periyodik açıklamaların doğruluğunu denetlemekle yükümlüdür. Ortak şablonların kullanıldığı durumlarda, açıklamaların eksiksiz ve şeffaf bir biçimde yayımlanıp yayımlanmadığı düzenli olarak kontrol edilmelidir. Tüzük hükümlerine uyulmaması hâlinde, yetkili makamların bu ihlalleri kamuoyuyla paylaşması gerekmektedir²⁵⁵.

²⁵¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, Gerekçe 11.

²⁵² AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, Gerekçe 12.

²⁵³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, Gerekçe 21.

²⁵⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, Gerekçe 23.

²⁵⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı *Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü*, Gerekçe 34.

Diğer taraftan Tüzüğe göre, dış denetçilerin tarafsızlıklarını ve güvenilirliklerini sürdürebilmeleri açısından, denetim sağladıkları kuruluşlarla olası kişisel ya da finansal çıkar çatışmalarını değerlendirmeleri ve bu durumları açıkça belgelendirmeleri önem arz etmektedir²⁵⁶.

Tüzüğün birinci ve üçüncü maddeleri arasında kapsam ve tanımlara yer verilmiştir. Bu kapsamda Tüzük, “Avrupa Yeşil Tahvili” (EuGB) tanımlamasını kullanmak isteyen tüm tahvil ihraççıları için asgari gereklilikleri belirlemekte olup, çevresel sürdürülebilir tanıma sahip tahvillerin tanımlayıcı kriterlerini ve kapsam sınırlarını netleştirmektedir²⁵⁷.

Tüzüğün dördüncü ve yedinci maddeleri arasında gelir tahsisi ve taksonomiye uyum konularına yer verilmiş olup tahvil gelirlerinin ekseriyetinin (%85 veya üzeri) EU Taksonomi Tüzüğü kapsamındaki çevresel hedeflere yönelik ekonomik faaliyetlerde kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Buna ek olarak, teknik tarama kriterleri henüz mevcut olmayan alanlar için ise maksimum %15 esneklik tanınmıştır²⁵⁸.

Tüzüğün sekizinci ve on beşinci maddeleri arasında şeffaflık, bilgi formları ve raporlama konularına yer verilmiş olup ihraççıların, tahvil öncesi “Avrupa Yeşil Tahvil Bilgi Formu” ve sonrasında “Tahsis Raporu” ile “Etki Raporu” gibi şablonlara uygun belgeler kullanarak; tahvil gelirlerinin kullanım süreci, çevresel etkiler ve takip süreçlerine dair detaylı ve karşılaştırılabilir bilgiler sunmakla yükümlü oldukları düzenlenmiştir²⁵⁹.

Tüzüğün on altı ve yirminci maddeleri arasında dış denetim ve sertifika düzeni konularına yer verilmiş olup EuGB statüsünü kullanmak isteyen ihraççıların bağımsız dış denetçilere başvurması gerektiği; bu denetçilerin ise ESMA tarafından denetime tâbi olarak kaydedilmesi gerektiği düzenlenerek üçüncü ülke denetçileri için ise eşdeğerlik veya tanıma mekanizmalarının devreye gireceği belirlenmiştir²⁶⁰.

Tüzüğün yirmi birinci ve otuzuncu maddelerinde denetim ve gözetim konularına yer verilmiş olup milli otoriteler ve ESMA’nın, ihraççıların ve dış denetçilerin tüzük

²⁵⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, Gerekeçe 40.

²⁵⁷ Detaylı bilgi için bkz., 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, md. 1-3.

²⁵⁸ Detaylı bilgi için bkz., 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, md. 4-7.

²⁵⁹ Detaylı bilgi için bkz., 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, md. 8-15.

²⁶⁰ Detaylı bilgi için bkz., 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, md. 16-21.

gerekliliklerine uyumunu izlemesi gerektiği ve uyumsuzluk tespiti halinde yaptırımlar uygulanarak durumun kamuya açıklanması gerekliliğine değinilmiştir²⁶¹.

Tüzüğün kırk dokuzuncu maddesi aykırılık halinde uygulanacak idari cezalar ile diğer idari tedbirleri düzenleme altına almaktadır²⁶². Diğer taraftan Tüzüğün elli dokuzuncu maddesi uyarınca ESMA'ya denetim tedbiri alma yetkisi verilmiş olup Tüzüğün altmışıncı maddesi ise ESMA'nın dış değerlendirme kuruluşlarına idari yaptırım ve tedbir uygulama yetkisini düzenlemektedir. Düzenleme uyarınca dış değerlendirme kuruluşlarının kuralları ihlal etmesi halinde 20.000-Avro ile 200.000 Avro arasındaki tutarlarda idari para cezası söz konusu olabilecektir. ESMA'nın uygulayacağı tedbirler arasında ihlalin sona erdirilmesi için gereken adımların atılması, faaliyetlerin geçici olarak durdurulması, ilgili kuruluşun sicilden çıkartılması ve ihlallerin kamuoyuna duyurulması şeklinde önemli ve etkili tedbirler yer almaktadır²⁶³.

7. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2024/1760 Sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi

Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri'nin, 16 Haziran 2011'de İnsan Hakları Konseyi tarafından kabul edilmesinden yıllar sonra, 15 Mart 2024 tarihi uluslararası kurumsal yönetim açısından yeni bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihte, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin nitelikli çoğunluğu, büyük şirketlere küresel değer zincirleri boyunca insan hakları ve çevresel sorumluluklar yükleyen Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi'ni onaylamıştır. Bu Direktif, tüm AB genelinde ilk kapsamlı durum tespiti/özen yükümlülüğü düzenlemesi olmasının yanı sıra, üye devletler arasında sivil toplum kuruluşları ve iş dünyası tarafından dikkatle takip edilen önemli bir siyasi uzlaşmayı da temsil etmektedir²⁶⁴. Kurumsal Sosyal Sorumluluk, sürdürülebilirlik ve İş ve İnsan Hakları arasındaki ilişki, kurumsal yönetimde önemli bir dönüşümün göstergesidir. Bu üç yaklaşım, CSDDD kapsamında bir araya getirilerek, şirketlerin tedarik zincirlerinde ortaya çıkabilecek insan hakları ve çevreye ilişkin riskleri tespit etmelerini, önlem almalarını ve bu

²⁶¹ Detaylı bilgi için bkz, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, md. 21-30.

²⁶² Detaylı bilgi için bkz, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, md. 49.

²⁶³ SÖNMEZ, s. 54-55.

²⁶⁴ BUENO, Nicolas, BERNAZ, Nadia, HOLLY, Grace, MARTIN-ORTEGA, Olga, The EU Directive on Sustainability Due Diligence (CSDDD): The Final Political Compromise, *Business and Human Rights Journal*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2024, s. 294.

riskleri yönetmelerini zorunlu kılmaktadır. CSDDD, KSS'nin gönüllülük esasına dayalı yapısını aşarak, İş ve İnsan Hakları'nın hukuki sorumluluk anlayışıyla sürdürülebilirlik odaklı yaklaşımına bağlayıcı bir nitelik kazandırmaktadır. Böylelikle şirketlerin, tedarik zincirlerinin tamamında insan haklarına ve çevresel değerlere duyarlı politikalar benimsemeleri zorunlu hâle gelmekte ve bu kavramlar kurumsal bir çerçevede daha güçlü bir şekilde bütünleştirilmektedir²⁶⁵.

Direktif'in ilk maddesinde, düzenlemenin amacı açıklanmıştır. Buna göre, şirketlerin kendi faaliyetleri, iştirakleri ve tedarik zincirlerindeki iş ortaklarının faaliyetlerinden doğrudan ya da dolaylı olarak kaynaklanan insan hakları ihlalleri ve çevresel zararlara karşı sorumlulukları tanımlanmaktadır. Ayrıca bu yükümlülüklerin ihlali durumunda doğacak hukuki sonuçlar da kapsam altına alınmaktadır²⁶⁶. Tedarik zinciri, bir ürünün ya da hizmetin ortaya çıkması ve son kullanıcıya ulaşmasına kadar geçen süreçte, yurt içi veya yurt dışında gerçekleştirilen tüm üretim, tedarik ve dağıtım aşamalarını kapsayan bir yapı olup bu zincir, ham maddelerin temininden başlayarak ürünlerin imalatı, hizmetlerin sunulması ve nihai teslimata kadar olan tüm doğrudan

²⁶⁵ GÜVENİR, Dudu Derya, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İnsan Hakları ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi'ne (CSDDD) Kavramsal ve Hukuki Bir Bakış, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 224, 2025, s. 360-361.

²⁶⁶ CSDDD'nin 29. maddesi kapsamında, Direktifin ihlali halinde öngörülen hukuki sonuçlar şu şekilde düzenlenmiştir: Üye Devletler, şirketlerin neden oldukları zararlardan sorumlu tutulabilmelerini sağlayacak hukuki mekanizmaları kurmakla yükümlüdür. Bu sorumluluk, özellikle Direktifin ekinde belirtilen hak ve yükümlülüklerin ihlal edilmesi sonucunda gerçek veya tüzel kişilerin yasal menfaatlerinin zarar görmesi durumunda gündeme gelmektedir. Ancak, zarar münhasıran tedarik zincirindeki iş ortaklarının fiillerinden kaynaklanıyorsa, şirket tek başına sorumlu tutulmayacaktır. Şirketin sorumluluğu doğduğunda, mağdurlar ulusal hukuk çerçevesinde tam tazminat talep etme hakkına sahip olacaklardır. Bununla birlikte, tazminat cezai nitelikte olmamalı ve orantısız şekilde aşırı ödeme sonucunu doğurmamalıdır. Üye Devletler ayrıca mağdurların adalete erişimini kolaylaştıracak düzenlemeler yapmak zorundadır. Buna göre, dava açma süreleri makul olmalı ve genel sorumluluk hukukundakinden daha kısıtlayıcı olmamalıdır. Zaman aşımı süresi asgari beş yıl olacak ve ancak ihlalin sona ermesi ile mağdurun zararı ve failin kimliğini öğrenmesiyle işlemeye başlayacaktır. Dava masrafları mağdurlar açısından caydırıcı derecede yüksek olmayacak, ayrıca ihtiyati tedbirlerin ve toplu dava imkânlarının önü açılacaktır. Sendikalar, insan hakları veya çevre alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları da ulusal hukuk uyarınca mağdurlar adına dava açma yetkisine sahip olabilecektir. Yargılama sürecinde mağdurun iddiasını destekleyen verilerin şirketin elinde bulunması halinde, mahkemeler bu delillerin açıklanmasına karar verebilecektir. Ancak ifşa kararı, yalnızca gerekli ve orantılı delilleri kapsayacak, aynı zamanda gizli bilgilerin korunmasına yönelik önlemlerle desteklenecektir. Öte yandan, şirketlerin çok paydaşlı girişimlere katılması ya da üçüncü taraf doğrulama mekanizmalarından yararlanması, sorumluluklarını ortadan kaldırmayacaktır. Zarardan hem şirketin kendisi hem de bağlı ortaklıkları veya iş ortakları birlikte sorumlu ise, ulusal hukuk çerçevesinde müsterek ve müteselsil sorumluluk esas alınacaktır. Son olarak, bu düzenleme, şirketlerin mevcut ulusal veya Avrupa Birliği hukukundaki daha katı sorumluluk rejimlerinden yararlanmalarını engellemez. Üye Devletler, kendi iç hukuklarına aktardıkları kuralların, sınır ötesi ihtilaflarda da öncelikli ve zorunlu olarak uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür.

ve dolaylı faaliyetleri içerebilir²⁶⁷. Direktif ayrıca, şirketlerin iklim değişikliğiyle mücadelede sorumluluk üstlenmelerini sağlayacak şekilde, iş modelleri ile stratejilerini sürdürülebilir kalkınma ve Paris Anlaşması'ndaki 1,5 °C hedefi doğrultusunda uyarlamalarını öngörmektedir²⁶⁸. Bununla birlikte Omnibus Yasa Teklifi, CSDDD'nin kapsama alanını ilgili şirketin direkt olarak iş yaptığı iş ortakları ile sınırlamak istemektedir²⁶⁹. Diğer taraftan Omnibus, dolaylı iş ortakları sebebiyle ortaya çıkabilecek olumsuz etkileri şirketin direkt olarak takibi yerine söz konusu yükümlülüğü, iş ortağının faaliyetleri neticesinde ortaya çıkabilecek olumsuz sonuçlar hakkında olası bilgisi olma hali ile sınırlamak istemektedir²⁷⁰.

Birlik içindeki şirketler, özellikle büyük ölçekli olanlar, küresel değer zincirlerinin bir parçası olmaları sebebiyle, tüm sektörlerdeki şirketlerin davranışları, Avrupa Birliği'nin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasında belirleyici rol oynamaktadır. Tüketicilerin ve yatırımcıların bu alandaki artan duyarlılığı da göz önüne alındığında, insan haklarının ve çevrenin korunması şirketlerin kendi çıkarlarıyla da örtüşmektedir. Bu dönüşümü destekleyen çeşitli uygulamalar hem AB düzeyinde hem de ulusal düzeyde halihazırda mevcuttur²⁷¹.

Halihazırda kabul görmüş olan uluslararası sorumlu iş yapma standartları, şirketlerin insan haklarına saygı duyması gerektiğini ve çevreyi koruma yükümlülüklerini iş süreçleri ve değer zincirleri boyunca nasıl gerçekleştirmeleri gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri, şirketlerin insan haklarına zarar verebilecek etkileri belirleyerek, bunları önleyip azaltması ve bu süreçleri şeffaf biçimde raporlaması gerektiğini vurgular. Şirketlerin yalnızca kendi faaliyetleri değil, iştirakleri ve iş ortaklıklarıyla olan ilişkileri sonucu oluşabilecek insan hakları ihlallerine karşı da sorumluluğu bulunmaktadır²⁷².

²⁶⁷ ÖZBOYACI Alper, Alman Tedarik Zincirleri Özen Yükümlülüğü Yasası ve Avrupa Birliği Özen Yükümlülüğü Yönerge Taslağı Kapsamında Şirketlerin Sorumluluğu, *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, 2023, s. 207.

²⁶⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, md. 1.

²⁶⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, *Omnibus I COM (2025) 81*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, https://commission.europa.eu/publications/omnibus-i_en, md. 4 f.4-a.

²⁷⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, *Omnibus I COM (2025) 81*, md. 4 f.4- b parag. 1.

²⁷¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gerekçe 4.

²⁷² AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 5 f.1, Gerekçe 5.

İnsan haklarına ilişkin özen yükümlülüğü yaklaşımı, OECD'nin Çok Uluslu Şirketler için Rehber İlkelerinde ortaya konmuş ve çevresel ve yönetimle ilgili başlıklar da dahil edilerek daha geniş kapsamlı bir hale getirilmiştir.²⁷³

2015 yılında tüm Birleşmiş Milletler Üye Devletleri tarafından kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, kapsayıcı ve çevresel açıdan sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın desteklenmesini amaçlamaktadır. Avrupa Birliği bu hedeflere ulaşmayı kendi hedefleri arasında belirlemiş olup, özel sektörün bu hedeflere katkısı da önem taşımaktadır²⁷⁴.

Direktif'in ikinci maddesinde, Direktif'in hangi şirketleri kapsadığı açıklanmıştır. Avrupa Birliği'nde kurulu olan şirketlerden, son mali yılda en az 1.000 çalışanı bulunan ve 450 milyon Avro'nun üzerinde net ciro elde eden şirketler kapsam dahilindedir. Aynı şekilde, bu eşiği karşılamasa da bu eşiklerin üstünde faaliyet gösteren bir grubun ana şirketi olan şirketler de yükümlülük altına girmektedir. Franchising veya lisans sözleşmeleri yoluyla AB'de faaliyet gösteren, belirli ciro ve telif eşiğini aşan şirketler de bu kapsamda değerlendirilmektedir. AB dışındaki ülkelerde kurulu olan ancak AB içinde önemli düzeyde ticari faaliyet gösteren şirketler de aynı şekilde kapsama alınır. Bunun yanında, sadece iştiraklerde hisse sahibi olup fiili yönetim faaliyeti göstermeyen ana şirketler, belirli koşullar altında yükümlülüklerden muaf tutulabilir. Bununla birlikte bu muafiyet, grup içindeki bir bağlı şirketin, yükümlülükleri üstlenmesi şartıyla geçerli olur. Ayrıca, çalışan sayısı belirlenirken tam zamanlı eşdeğer esasına göre hesaplama yapılmakta, geçici çalışanlar da dahil edilmektedir. Bu yükümlülüklerin uygulanabilmesi için belirtilen eşiklerin üst üste iki mali yılda karşılanması gerekmektedir; eğer bu koşullar artık karşılanmazsa, ilgili şirket Direktif kapsamı dışına çıkmaktadır²⁷⁵.

Küresel tedarik zincirleri tam anlamıyla doğrusal bir yapıya sahip değildir; çok katmanlı bir sistemden oluşurlar ve bu katmanlar arasındaki etkileşimler belirsizliklere, üretim aksamalarına ve özellikle de düzenleme ile yönetimde boşluklara neden olabilir. Çok uluslu şirketler her ne kadar gelişmiş ülkelerde

²⁷³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gereke 6.

²⁷⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gereke 8.

²⁷⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 2.

kurulmuş olsalar da faaliyetlerinin büyük bir kısmı, düzenleyici kapasitesi sınırlı olan gelişmekte olan ülkelerde ve çoğu zaman kendi yargı alanlarının ötesinde yürütülmektedir. Bu ülkelerde ortaya çıkan düzenleme eksiklikleri ise uluslararası veya hükümetler arası kuruluşların girişimleriyle her zaman giderilememektedir. Böyle bir ortamda ev sahibi devletler, şirketlerin faaliyetlerini başka ülkelere kaydırabilecekleri endişesiyle kimi zaman iç hukuk ihlallerine göz yumabilmekte ya da insan haklarına ilişkin düzenlemeler yapmaktan kaçınabilmektedir. Bu zayıf yönetim ortamı ise yolsuzluk, çevresel tahribat ve insan hakları ihlalleri gibi sürdürülebilirliği olumsuz etkileyen sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır²⁷⁶. Bu bağlamda Direktif'in üçüncü maddesi önem arz etmektedir. Nitekim bu maddede Direktif kapsamındaki temel kavramlar tanımlanmıştır. "Faaliyet zinciri" kavramı, hammaddelelerin çıkarılmasından başlayarak, nihai ürünün veya hizmetin sunumuna kadar uzanan tüm süreçleri ve bu süreçte yer alan iş ortaklarını kapsar²⁷⁷. Bu madde uyarınca, şirketlerin özen yükümlülüğü yalnızca kendi faaliyetleriyle ve bağlı kuruluşlarının faaliyetleriyle sınırlı tutulmamakta, aynı zamanda "faaliyet zinciri" olarak adlandırılan iş ortaklarının faaliyetlerini de kapsam içine almaktadır. "İştirak" terimi, şirketin doğrudan kontrol ettiği tüzel kişilikleri ifade ederken, "iş ortağı" şirketle iş birliği yapan ancak şirketin doğrudan kontrolünde olmayan, tedarikçiler veya hizmet sağlayıcılar gibi aktörleri kapsar. "Özen Yükümlülüğü", insan hakları ve çevresel zarar risklerinin sistematik olarak belirlenmesi, önlenmesi, azaltılması ve bu süreçlerin şeffaf biçimde raporlanmasını içeren bir süreçtir. "İyileştirme" kavramı ise zarar gören kişilerin veya çevrenin, olumsuz etkinin gerçekleşmediği bir duruma mümkün olduğunca yakın hale getirilmesi anlamına gelir²⁷⁸. Tespit edilen olumsuz etkilerin aynı anda giderilmesi ya da önlenmesi mümkün olmadığı takdirde, özen yükümlülüğünün gereği gibi yerine getirilebilmesi için söz konusu etkilerin belirli bir öncelik sırası dahilinde ele alınabileceği düzenlenmiştir²⁷⁹. Şirketler öncelikli olarak olumsuz etkinin, ortaya çıkmadan önce önlenip önlenemeyeceği yönünde bir tespit yapmalıdır. Bu tespit

²⁷⁶ GÜVENİR, Dudu Derya, s. 371.

²⁷⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 3 f.1.

²⁷⁸ BUENO, BERNAZ, HOLLY, MARTIN-ORTEGA, s. 296-297.

²⁷⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 9 f.1.

yapılırken, olumsuz etkinin şirketin kendi faaliyetlerinden mi yoksa faaliyet zincirindeki diğer şirketlerden mi kaynaklandığı tespit edilmelidir. Nitekim, şirketin ancak kendi faaliyetleri üzerinde etkin bir müdahale ihtimali söz konusu olabilecektir²⁸⁰.

“İklim geçiş planı”, şirketin stratejilerini Paris Anlaşması hedefleri doğrultusunda yeniden yapılandırmaya yönelik bir eylem planıdır. Şirketlerin, kendi faaliyet alanlarında ve tüm değer zincirlerinde yer alan ortaklarının eylemlerine yönelik olarak, bu Direktif kapsamında durum tespiti yapmaları ve uygun önlemler geliştirmeleri gerekir. Bununla birlikte bu düzenleme, şirketlerin her durumda tüm olumsuz etkileri önlemesini ya da ortadan kaldırmasını zorunlu kılmaz. Örneğin, eğer olumsuz sonuçlar devlet müdahaleleri gibi dış etkenlerden kaynaklanıyorsa, şirket bu sonuçları tek başına engelleyemez. Bu nedenle, şirketlerin yükümlülüğü bir sonuç değil, çaba yükümlülüğüdür. Alınacak önlemler, risklerin ciddiyetine ve olasılığına uygun olmalı; faaliyet alanı, tedarik zinciri, sektör veya coğrafi bölge gibi bağlamlara göre belirlenmelidir²⁸¹.

Direktif’in dördüncü maddesinde, şirketlerin genel yükümlülükleri düzenlenmiştir. Buna göre, şirketler yalnızca kendi faaliyetlerinden değil, iştiraklerinin ve faaliyet zincirindeki iş ortaklarının faaliyetlerinden kaynaklanan insan hakları ve çevresel zararların da tespiti, önlenmesi, etkilerinin azaltılması ve gerekirse sona erdirilmesiyle yükümlüdürler²⁸². Beşinci maddede ise şirketlerin yazılı bir özen yükümlülüğü politikası oluşturması gerektiği belirtilmektedir. Bu politika, şirketin sürdürülebilirlik yaklaşımını, bu doğrultuda aldığı önlemleri ve potansiyel riskleri önceliklendirme yöntemlerini içermelidir. Politikanın şirketin üst yönetimi tarafından sahiplenilmesi ve periyodik olarak gözden geçirilmesi zorunludur²⁸³. Tüm şirketlerin, evrensel ve birbirine bağlı insan haklarına saygı gösterme yükümlülüğü vardır. Bu Direktif, Avrupa içindeki şirketlerin kendi faaliyetleri, iştirakleri ve iş ortaklarının eylemlerinden kaynaklanan ya da onlarla bağlantılı olabilecek mevcut veya olası insan

²⁸⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 9 f.2.

²⁸¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gerekeçe 19.

²⁸² AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 4.

²⁸³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 5.

hakları ve çevresel zararların tespit edilmesi, önceliklendirilmesi, önlenmesi ve azaltılması, tamamen ortadan kaldırılması veya etkilerinin en aza indirilmesi gibi adımlarla, sürdürülebilir kalkınma sürecine katkı sunmalarını ve bu zararları yaşayanların adalete erişimini güvence altına almayı hedeflemektedir. Direktif, Üye Devletlerin uluslararası hukuk kapsamındaki insan haklarına saygı ve çevreyi koruma sorumluluklarını ortadan kaldırmaz²⁸⁴.

Direktif'in altıncı maddesinde, şirketlerin kendi operasyonları ve değer zincirleri boyunca oluşabilecek insan hakları ve çevre risklerini belirlemesi ve bu riskleri ciddiyet ve olasılık düzeyine göre önceliklendirmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yedinci maddede, şirketlerin potansiyel zararları önlemek veya bu mümkün değilse azaltmak için gerekli önlemleri alması gerektiği vurgulanmaktadır. Şirketin doğrudan kontrolü dışındaki durumlarda, iş ortaklarıyla yapılan sözleşmeler, destekleyici faaliyetler veya iş ilişkisini sonlandırma gibi yollarla etki azaltımı sağlanabilir²⁸⁵. Şirketlerin ayrıca değer zincirleri aracılığıyla, yeterli yaşam koşullarının sağlanmasına katkı sunmaları beklenmektedir. Bu durum, çalışanlara adil bir ücret ödenmesini ve küçük çiftçiler ile serbest çalışanların geçimlerini sürdürebilecek düzeyde gelir elde etmelerini kapsar.

CSDDD çerçevesinde, üye devletlerin, ilgili şirketlerin durum tespiti süreçlerini yerine getirmesini sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu bağlamda şirketlerin, durum tespiti ve özen yükümlülüklerini kurumsal politikalarına entegre etmesi; mevcut veya olası olumsuz etkileri tespit etmesi; olası olumsuz etkileri önlemek ve hafifletmek için gerekli adımları atması; gerçekleşmiş olumsuz etkileri sona erdirmesi, etkilerini azaltması ve gerekli düzeltici önlemleri alması beklenmektedir. Şirketler, olumsuz etkileri önlemek veya sona erdirmek için uygun önlemleri belirlerken, bir etkinin şirketten mi kaynaklandığını veya kaynaklanabileceğini; şirket ile bir yan kuruluş veya iş ortağından mı kaynaklandığını; yoksa yalnızca bir iş ortağından mı kaynaklandığını ve şirketin iş ortağı üzerinde ne gibi bir etkiye sahip olduğunu da dikkate almalıdır²⁸⁶. Ayrıca, şirketler etkin bir bildirim ve şikâyet mekanizması oluşturmalı ve bunu sürdürülebilir kılmalıdır. Özen yükümlülüğü politikalarının ve

²⁸⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gereke 16.

²⁸⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 7.

²⁸⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 10 f.1; md. 11 f.1.

alınan önlemlerin etkililiği düzenli olarak izlenmeli ve bu süreçlere ilişkin kamuoyu ile açık ve şeffaf bir iletişim sağlanmalıdır. Direktif, tüm bu süreçler boyunca paydaşlarla yapıcı ve anlamlı bir işişare yürütölmesini de zorunlu kılmaktadır²⁸⁷.

Şirket, insan haklarına veya çevreye zarar verebilecek potansiyel bir olumsuz etki tespit ettiğinde, bunu önlemek veya etkisini azaltmak amacıyla uygun eylemleri gerçekleştirmelidir²⁸⁸.

Gerçekleşmiş bir olumsuz etki tespit edilirse, şirketin bu etkiyi durdurmak için uygun tedbirleri alması gerekir. Eğer bu etki tamamen ortadan kaldırılamıyorsa, en azından etkisinin mümkün olan en düşük seviyeye indirilmesi sağlanmalıdır. Şirket, bu süreci düzenli aralıklarla gözden geçirmeli ve etkileri sona erdirme ihtimallerini değerlendirmelidir²⁸⁹.

Şirket, insan hakları veya çevreye fiili olarak zarar verdiğinde ya da bu zarara müştereken neden olduğunda, iyileştirme sağlamakla yükümlüdür. Bu yükümlölük, zarar gören kişilere veya topluluklara tazminat sağlanmasını, gerektiğinde kamu makamlarının yaptığı harcamaların karşılanmasını ve zarar meydana gelmemiş olsaydı ulaşılabilir koşullara olabildiğince yakın hale getirilmesini içerir. Üye Devletler, zarar gören kişilerin mahkemeye gitmeden önce tazminat talep etmelerini zorunlu kılmamalıdır²⁹⁰.

Direktif'in sekizinci maddesinde, gerçekleşmiş zararların sona erdirilmesi ve zarar görenlerin tazmin edilmesi konu alınmaktadır. Şirketlerin, ortaya çıkan olumsuz etkileri mümkün olan en kısa sürede ortadan kaldırması ve bu etkileri sona erdirmesi mümkün değilse, etkilerin büyüklüğünü en aza indirecek önlemleri alması beklenmektedir. Dokuzuncu maddede, çalışanlar, iş ortakları, sivil toplum kuruluşları ve bireylerin şikâyetlerini iletebileceği, güvenilir ve erişilebilir bildirim sistemlerinin kurulması zorunlu kılınmaktadır. Bu sistemler, gizlilik esasına dayanmalı ve başvuruda bulunan kişilerin misillemeye uğramasını önleyecek şekilde yapılandırılmalıdır²⁹¹.

²⁸⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), md. 13 f.3, Gerekçe 38; BUENO ve diğerleri, s. 296.

²⁸⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), Gerekçe 45.

²⁸⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), Gerekçe 53.

²⁹⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), Gerekçe 58.

²⁹¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), md. 8.

Onuncu maddeye göre, şirketler aldıkları önlemlerin etkinliğini düzenli olarak izlemeli ve gerektiğinde iyileştirmelidir²⁹². On birinci madde, kamuya açık raporlama yükümlülüğünü içermekte olup, şirketler tarafından hazırlanan raporların açık, anlaşılır ve erişilebilir biçimde kamuoyuyla paylaşılmasını zorunlu kılmaktadır²⁹³.

On ikinci maddede, Üye Devletlerin bu Direktif'in uygulanmasını denetlemek üzere bağımsız ve kamuya ait en az bir yetkili denetim makamı belirlemesi gerektiği düzenlenmektedir. On üçüncü maddede ise yükümlülüklerin ihlali durumunda uygulanacak para cezaları ve bu cezaların etkili, orantılı ve caydırıcı olması gerektiği belirtilmektedir²⁹⁴. Ayrıca cezaya uyulmaması halinde kamuoyuna açıklama yapılması da öngörülmektedir²⁹⁵. Direktif'in doğru biçimde uygulanmasını sağlamak amacıyla, Üye Devletler bu alanda görevli ve bağımsız bir veya birden fazla denetim kurumu belirlemelidir. Bu kurumlar, kamuya ait olmalı, denetledikleri şirketlerden ve ekonomik çıkar çevrelerinden bağımsız hareket etmelidir²⁹⁶. Direktif'in iç hukukta etkili şekilde uygulanması için, Üye Devletlerin caydırıcı, orantılı ve etkili yaptırımlar içeren bir ceza sistemi kurmaları gerekir. Bu sistem, idari para cezaları ve yükümlülüklerin ihlali durumunda kamuoyuna yapılan açıklamaları da içermelidir. Şirket bu karara süresi içinde uymadığında, şirketin adı ve ihlal edilen yükümlülükler kamuya duyurulmalıdır.

On dördüncü madde, şirketlerin neden oldukları fiili zararlar için tazminat ödemesi gerektiğini belirtir. Bu tazminat, doğrudan mağdurlara yapılabileceği gibi, kamu kurumlarının zararı telafi için yaptığı harcamaların karşılanması şeklinde de olabilir. On beşinci madde, durum tespiti sisteminin şirketler tarafından düzenli şekilde gözden geçirilmesini ve bu sürecin iştirakler ile iş ortaklarını da kapsamasını zorunlu kılar²⁹⁷.

²⁹² AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 10.

²⁹³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 11.

²⁹⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 12.

²⁹⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gerekçe 75.

²⁹⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Gerekçe 76.

²⁹⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), md. 14.

On altıncı maddede, iklim değışikliğıyle mücadele kapsamında şirketlerin Paris Anlaşması hedefleriyle uyumlu, açık ve ölçülebilir hedefler içeren bir iklim geçiş planı hazırlamaları gerektiğı belirtilmektedir. On yedinci madde, denetim makamlarının görevlerini şeffaflık, hesap verebilirlik ve etkinlik ilkeleri çerçevesinde yürütmesini ve gerektiğinde şirketlerden bilgi isteme veya denetim yapma yetkisini içirir²⁹⁸.

Direktif'in on sekizinci maddesinde, sadece iştirakte hisse sahibi olan ancak operasyonel kararlara katılmayan şirketlerin, belirli koşulları sağılaması halinde Direktif kapsamındaki yükümlölüklerden muaf tutulabileceğı ve bu yükümlölüklerin grup içindeki başka bir şirket tarafından üstlenilmesi gerektiğı belirtilmektedir. On dokuzuncu madde, şirketlerin yalnızca kendi faaliyetlerinden değıl, değıer zincirindeki ilişkilerinden kaynaklanan etkilerden de sorumlu olduğunu, ancak bu sorumluluğun şirketin bu aktörler üzerindeki etkisiyle orantılı olması gerektiğini açıklar²⁹⁹.

Yirminci maddeye göre, Direktif'e tabi olma durumu yalnızca eşik değıerlerin (ciro ve çalışan sayısı) art arda iki mali yıl boyunca karşılanması durumunda geçerli olacak; bu koşullar artık sağılanmazsa şirket Direktif'e tabi olmaktan çıkarılacaktır. Devamında, yirmi birinci madde, Direktif'in AB'nin mevcut çevre, sosyal haklar ve insan haklarına ilişkin diğıer mevzuatlarıyla çelişmediğini ve bu konularda daha ayrıntılı veya daha ileri düzenlemeler içeren diğıer Birlik yasalarının öncelikli olarak uygulanacağını vurgulamaktadır³⁰⁰.

Şirketlerin, tüm olumsuz etkileri aynı anda ortadan kaldıramaması durumunda, bu etkileri öncelik sırasına göre ele almaları gerekir. Ciddiyet, etkilenen kişi sayısı, çevresel zarar düzeyi, kalıcılık ve geri döndürülebilirlik gibi unsurlar dikkate alınarak bu sıralama yapılmalıdır. En acil ve büyük riskler ilk olarak ele alınmalı, ardından daha az ehemmiyete sahip riskler değıerlendirilmelidir. Bununla birlikte şirketin iş ortağına olan uzaklığı veya etkisi bu önceliklendirme sürecinde esas alınmamalıdır³⁰¹.

²⁹⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), md. 16.

²⁹⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), md. 18.

³⁰⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), md. 20.

³⁰¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlölüğü Direktifi (CSDDD), Gereke 44.

Direktifin 29. maddesi, zarar görenlerce açılacak davalara, talep edilebilecek tazminatlara ve usullere yer vermiştir³⁰². Omnibus ise CSDDD’ye aykırı hareket eden şirketlerin ortaya çıkaracakları zarardan sorumlu olacaklarına dair düzenlemeyi kaldırarak sadece AB üyesi devletin kendi iç hukuku, ilgili şirketi aykırılıktan sorumlu tuttuğu takdirde şirketin zararı gidermekle yükümlü olacağına dair değerlendirmede bulunmaktadır³⁰³.

Şirketler, özen yükümlülüğü uygulamalarının etkili bir şekilde hayata geçirilip geçirilmediğini düzenli olarak değerlendirmelidir. Kendi operasyonlarını, iştiraklerini ve değer zincirlerindeki ilişkilerini bu kapsamda incelemeli, tespit edilen risklerin önlenmesi ve giderilmesine yönelik adımların yeterliliğini izlemelidir³⁰⁴.

Kimi zaman “Avrupa yapımı” olmakla eleştirilen ve siyasi gündemi tekeline almakla ya da şirketlerin yol açtığı ihlallerin temel nedenlerine inmemekle suçlanan Direktif, özünde Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Hakları Rehber İlkeleri’nden ilham alan bir “zarar vermeme” yaklaşımı sunmaktadır ancak bu yaklaşımın insan hakları, çevre ve iklim üzerindeki somut etkisi, büyük ölçüde birkaç kritik faktöre bağlıdır. Şöyle ki, üye devletlerin Direktif’i nasıl iç hukuka aktaracağı, Avrupa Komisyonunun uygulamayı nasıl denetleyeceği, sivil toplumun Direktif’le nasıl bir etkileşim geliştireceği ve şirketlerin yalnızca yasal uyumlulukla sınırlı kalmayıp, gerçekten sürece aktif ve sorumlu bir şekilde katılmalarını sağlayacak mekanizmaların olup olmadığı belirleyici olacaktır. Bu bağlamda BM Rehber İlkeleri, Direktif’in yalnızca yasal metnine uygun değil, aynı zamanda bu ilkelerin taşıdığı temel değerlere sadık biçimde hayata geçirilmesi için önemli bir yol gösterici olmaya devam edecektir³⁰⁵.

8. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2024/1781 Sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Eko Tasarım Tüzüğü

18 Temmuz 2024 tarihinde yürürlüğe giren Sürdürülebilir Ürünler için Eko-Tasarım Tüzüğü, Avrupa Komisyonunun çevre dostu, sürdürülebilir ve döngüsel ürünlere yönelik stratejisinin temel taşıdır. Avrupa Birliği’nde ürünlerin üretimi ve

³⁰² Detaylı bilgi için bkz. CSDDD, md. 29.

³⁰³ AVRUPA BİRLİĞİ, *Omnibus I COM (2025) 81*, md. 4 f.12-d.

³⁰⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, *2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD)*, Gerekçe 61.

³⁰⁵ BUENO, BERNAZ, HOLLY, MARTIN-ORTEGA, s. 300.

kullanımı, çevresel etkiler açısından büyük önem taşır. Tüketim alışkanlıkları, iklim değişikliği ve çevre kirliliğinin başlıca sebeplerinden biri olabilir. Bu bağlamda Tüzük, 2020 yılında duyurulan Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında hazırlanan önlemler paketinin önemli bir parçasıdır. Bu düzenleme, Avrupa'nın sürdürülebilirliğe geçiş sürecini desteklemeyi, kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlamayı ve rekabet gücünü artırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda, 2030 yılına kadar malzeme döngüselliklerinin artırılması, enerji verimliliği hedeflerine ulaşılması ve iklimle ilgili hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sunacaktır³⁰⁶.

Tüzük, sürdürülebilir ürünleri temel standart haline getirmeyi, bu ürünlerin yaşam döngüsü boyunca karbon ve çevresel etkilerini azaltmayı ve aynı zamanda sürdürülebilir ürünlerin iç pazarda serbestçe dolaşımını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu amaçla, ürünlerin piyasaya sunulması veya hizmete girmesi için yerine getirilmesi gereken eko-tasarım kriterlerini tanımlar. Ayrıca bu düzenleme, dijital ürün pasaportunun oluşturulmasını, zorunlu yeşil kamu alım kurallarının belirlenmesini ve satılmayan tüketici ürünlerinin imhasını önlemeye yönelik bir çerçeveyi de içerir³⁰⁷. Bu sayede gezegenin korunmasına yönelik önemli bir adım atılmış olacak, daha sürdürülebilir iş modelleri teşvik edilecek ve AB ekonomisinin genel rekabet gücü ile dayanıklılığı güçlendirilecektir³⁰⁸.

Bu Tüzük, neredeyse tüm fiziksel ürün kategorileri için “eko-tasarım gereklilikleri” olarak bilinen performans ve kurallar belirlenmesine olanak tanıyarak iklim dostu, kaynakları verimli kullanan ve döngüsel ekonomi ilkelerine uygun ürünlerin piyasaya sunulmasını destekleyen bir yasal yapı sunmayı amaçlamaktadır³⁰⁹. Atıkların azaltılması ve sürdürülebilirlik açısından en iyi uygulamaların yaygınlaştırılması yoluyla, Avrupa Birliği'nin iklim, çevre, enerji, kaynak yönetimi ve biyolojik çeşitlilik gibi genel sürdürülebilirlik hedefleri doğrultusunda üretim ve tüketim kalıpları desteklenecektir. Bu çerçevede, ürünlerin daha dayanıklı, güvenilir, onarılabilir, tekrar kullanılabilir ve geri dönüştürülebilir hale getirilmesi, bakım ve yenileme olanaklarının artırılması, zararlı kimyasalların ürünlerdeki varlığının

³⁰⁶ AVRUPA KOMİSYONU, *Ecodesign for Sustainable Products Regulation*, Erişim tarihi: 19 Temmuz 2025, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/ecodesign-sustainable-products-regulation_en

³⁰⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı *Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü*, md. 1.

³⁰⁸ AVRUPA KOMİSYONU, *Ecodesign for Sustainable Products Regulation*.

³⁰⁹ AVRUPA KOMİSYONU, *Ecodesign for Sustainable Products Regulation*.

azaltılması ve kritik ham maddelerin geri kazanımının teşvik edilmesi gibi eko-tasarım kuralları geliştirilmelidir. Ayrıca, ürünlerin performans ve güvenlik seviyeleri korunarak, karbon ve çevresel etkilerinin azaltılması hedeflenmektedir³¹⁰.

Eko-tasarım düzenlemeleri, ürünlerin planlı eskimesine neden olan uygulamalara da odaklanmalıdır. Bu tür uygulamalar, artan malzeme, enerji tüketimi ve atık oluşumu gibi çevresel zararlara neden olur. Bu zararlı etkiler, uygun eko-tasarım önlemleriyle azaltılabilir ve sürdürülebilir tüketim alışkanlıkları desteklenebilir³¹¹.

Düzenleme ayrıca, Avrupa Birliği'nin iklim ve enerji politikalarına katkı sunacaktır. 12 Aralık 2015'te kabul edilen ve 5 Ekim 2016'da AB tarafından onaylanan Paris Anlaşması doğrultusunda, Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2021/1119 sayılı Tüzüğü, 2030 yılına kadar sera gazı emisyonlarının en az %55 oranında azaltılmasını ve 2050 yılına kadar iklim nötrlüğünün sağlanmasını yasal olarak taahhüt etmiştir. Bu hedeflere ulaşmak amacıyla, Komisyon 2021 yılında "55'e Uyum" paketini kabul etmiş ve enerji verimliliği konusundaki hedefleri artırarak nihai enerji tüketiminde 2030 yılına kadar yaklaşık %36'ya ulaşılması gerektiğini belirtmiştir. Bu Tüzük kapsamında getirilecek ürün kuralları, ürünlerin enerji kullanımını azaltarak bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Aynı zamanda, bu düzenlemeler tüketicilerin artan enerji maliyetlerine karşı daha dayanıklı olmalarını sağlayacaktır. Paris Anlaşması'nın da altını çizdiği gibi sürdürülebilir üretim ve tüketim, iklim değişikliğiyle mücadelede kilit rol oynamaktadır³¹².

Düzenleme, AB'nin çevre ile ilgili daha geniş kapsamlı hedeflerine ulaşmasına da yardımcı olacaktır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2022/591 sayılı kararı ile kabul edilen 8. Çevre Eylem Programı, gezegenin sınırlarını gözetten bir hedef çerçevesi sunmakta ve toksik olmayan döngüsel ekonomiye geçiş gibi önceliklere ulaşmak için gereken şartları belirlemektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı, çevre kirliliğinin izlenmesi, raporlanması, önlenmesi ve giderilmesi çağrısında bulunurken, ürünlerin tüm yaşam döngüleri boyunca güvenli ve sürdürülebilir şekilde tasarlanmasını öngörmektedir. Bu yaklaşım, Komisyon'un "Hava, Su ve Toprak için

³¹⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, md. 5 f.1, Gereke 6.

³¹¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, md. 5 f.2, Gereke 7.

³¹² AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Gereke 9.

Sıfır Kirliliğe Doğru” eylem planı ve “Zehirsiz Bir Çevreye Doğru Kimyasal Sürdürülebilirlik Stratejisi” ile de desteklenmektedir. Aynı zamanda hem Yeşil Mutabakat hem de Döngüsel Ekonomi Eylem Planı, AB iç pazarının ürün sürdürülebilirliği konusunda küresel standartların şekillenmesinde kilit rol oynadığını kabul etmektedir. Bu düzenleme, özellikle sürdürülebilir kalkınma amacı olan sorumlu tüketim ve üretim hedefi başta olmak üzere hem AB içinde hem de küresel düzeyde 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine katkı sağlayacaktır³¹³.

Tüzüğe göre, geleceğe dönük ve etkili bir düzenleyici yapı oluşturmak için, piyasaya sunulan tüm fiziksel ürünlere – bunlara lastikler gibi bileşenler ve ara ürünler de dahildir – yönelik eko-tasarım kriterleri belirlenmelidir. Ayrıca, fiziksel ürünlerin ayrılmaz parçası olan dijital içerikler de bu kapsama dahil edilmelidir³¹⁴. Eko-tasarım yükümlülükleri gerektiğinde performans ve bilgi kriterlerini kapsamalıdır. Bu yükümlülükler, ürünlerin çevresel performansını artırmak amacıyla dayanıklılık, yeniden kullanım, onarılabilirlik, enerji verimliliği, geri dönüştürülebilirlik ve karbon/çevresel ayak izi gibi unsurlar üzerinde yoğunlaşmalıdır. Bu gereklilikler şeffaf, nesnel, orantılı olmalı ve uluslararası ticaret kurallarına uygun olmalıdır³¹⁵. Tüzüğe göre ikinci el ürün sektörü, döngüsel iş modellerinin gelişmesini destekleyerek sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarının yaygınlaşmasında kritik bir görev üstlenmektedir. Bu ürünler, piyasaya girdikten sonra getirilen eko-tasarım yükümlülüklerinden muaf tutulabilir. Bununla birlikte, yeniden üretilmiş ürünler yeni ürün kabul edildiğinden, yetkilendirme kuralları kapsamında belirlenen eko-tasarım koşullarına tabi olurlar³¹⁶. Komisyon belirli bir ürün grubu için eko-tasarım gerekliliklerini içeren yetkilendirme kurallarını kabul ettikten sonra, üye ülkelerin bu ürün parametrelerine dayalı olarak kendi ulusal düzenlemelerini oluşturmalarına artık izin verilmemelidir. Böylece iç pazarın birliği ve tutarlılığı sağlanmış olur³¹⁷. Komisyon, eko-tasarım şartlarını belirlerken ürünlerin işlevi, amacı ve pazarın dinamiklerini göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin, savunma sanayi ürünleri özel

³¹³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Gerekçe 10.

³¹⁴ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Gerekçe 13.

³¹⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Gerekçe 16.

³¹⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Gerekçe 17.

³¹⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Gerekçe 18.

koşullarda kullanılmak üzere tasarlandığından, bu alan için eko-tasarım kuralları belirlenmemelidir. Ayrıca, bu tür ürünlerin hassas bilgileri korunmalıdır³¹⁸.

Tüzük uyarınca, ürünlerin çevreye olan etkisini iyileştirmek amacıyla getirilecek bilgi şartları, ürünün çevresel ve karbon ayak izi gibi belirli parametrelerini kapsamalıdır. Üreticilerin bu bilgileri sunması ve bu bilgilere dayalı olarak ürünlerin performansının nasıl artırılabilirliğini açıklaması beklenir. Bu bilgiler, tüketicilere satın alma öncesinde sunulmalı, böylece sürdürülebilir tercihler yapmaları sağlanmalıdır. Ayrıca kamu kurumlarının da sürdürülebilir ürünler arasında karşılaştırma yapmalarına olanak tanıyacak araçlar geliştirilmelidir³¹⁹.

Diğer taraftan Tüzüğe göre, bilgi yükümlülükleri kapsamında dijital ürün pasaportunun³²⁰ hayata geçirilmesi zorunlu hale gelmelidir. Bu pasaport, ürünün tüm tedarik zinciri boyunca izlenmesini sağlayacak bilgileri içerecek ve böylece şeffaflık ve izlenebilirlik artırılabilecektir. Dijital ürün pasaportu, tüketicilerin daha bilinçli tercihler yapmasını kolaylaştıracak, üreticilerden geri dönüşümcülere kadar tüm paydaşların gerekli verilere ulaşmasını sağlayacaktır. Verilerin doğru, eksiksiz ve güncel olması büyük önem taşımaktadır. Gerekli durumlarda, bu dijital pasaport geleneksel bilgi aktarım yöntemleriyle de desteklenmelidir. Ayrıca bu pasaportun, diğer AB mevzuatları çerçevesinde bilgi paylaşım aracı olarak da kullanılması mümkündür³²¹. Ürünlerin özgün bir şekilde tanımlanması, tedarik zincirinde etkin takip açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle dijital ürün pasaportu, benzersiz ürün kimliği ile ilişkilendirilmelidir. Uygun görüldüğü hallerde, üretici veya tesisleri tanımlayan benzersiz operatör ve tesis kimlikleri de bu sisteme dahil edilmelidir. İzlenebilirliği destekleyen veri taşıyıcıları ve tanımlayıcıların, uluslararası kabul görmüş standartlara uygun şekilde belirlenmesi gerekmektedir³²².

³¹⁸ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı *Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü*, Gerekçe 19.

³¹⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı *Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü*, md. 5, Gerekçe 28.

³²⁰ Dijital ürün pasaportu hakkında detaylı bilgi için bkz. 2024/1781 sayılı *Sürdürülebilir Ürünler İçin Ekotasarım Tüzüğü* md. 9-11.

³²¹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı *Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü*, Gerekçe 32.

³²² AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı *Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü*, Gerekçe 36.

9. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2024-2853 Sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi

Avrupa Konseyi tarafından 10 Ekim 2024 tarihinde kabul edilen 2024/2853 Sayılı Ürün Sorumluluğu Direktifi, 18 Ekim 2024 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği Resmî Gazetesinde yayımlanmış ve 09 Aralık 2024 tarihi itibarıyla da yürürlüğe girmiştir. Üye devletlerin söz konusu direktifi ulusal hukuklarına entegre etmeleri adına iki yıllık süre öngörülmüş; yeni direktifin yürürlüğe girmesi ile 85/374/EEC Sayılı Kusurlu Ürünler için Sorumluluk Direktifi yürürlükten kalkmıştır³²³.

Direktif'in başlıca amacı, ürün sorumluluğuna ilişkin mevcut kuralları günümüzün teknolojik gelişmeleri, döngüsel ekonomi modelleri ve küresel tedarik zincirleri ışığında yeniden yapılandırmak ve özellikle dijital ürünlerin sebep olduğu zararlara ilişkin tazminat süreçlerini daha işlevsel hale getirmektir. Direktif aynı zamanda, tüketiciye yönelik tazminat taleplerinde karşılaşılan usuli ve maddi hukuka ilişkin engelleri bertaraf etmeyi hedeflemektedir³²⁴.

Direktif, gerçek kişilere zarar veren kusurlu ürünlerden kaynaklanan zararların tazmini amacıyla, üretici ve şirketlerin sorumluluğuna dair ortak yasal kuralları ortaya koymaktadır. Böylece hem tüketicilere hem de diğer gerçek kişilere yüksek düzeyde koruma sağlarken, Avrupa iç pazarının istikrarlı ve etkin işleyişine katkı sunmaktadır³²⁵.

Direktif kapsamında düzenlenen kusurlu ürün sorumluluğu rejiminin daha kapsamlı biçimde uyumlaştırılması, yalnızca tüketicilerin değil, tüm gerçek kişilerin sağlık ve mülkiyet güvenliğinin güçlendirilmesi açısından gereklidir. Bu yaklaşım, aynı zamanda söz konusu hedeflere ulaşmada daha etkili bir katkı sunmaktadır³²⁶.

85/374/EEC sayılı Direktif, işlevsel ve etkili bir yasal araç olarak görev yapmış olsa da yapay zekâ uygulamaları, döngüsel ekonomi odaklı yeni iş modelleri ve küreselleşen tedarik zincirleri gibi teknolojik gelişmeler, “ürün” kavramının yorumlanmasında çeşitli belirsizlik ve çelişkilere yol açmıştır. Direktif'in uygulanmasına ilişkin edinilen tecrübeler, mağdurların tazminat taleplerinde

³²³ SÖNMEZ, s. 66.

³²⁴ TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*, Erişim tarihi: 19 Temmuz 2025, <https://www.taylorwessing.com/en/insights-and-events/insights/2025/01/di-new-product-liability-directive>

³²⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi, md. 1.

³²⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi, Gereke 1.

karşılaştığı delil sunma güçlüklerini ve özellikle bilimsel/teknolojik karmaşıklık nedeniyle sorumluluğun ispatında yaşanan zorlukları ortaya koymuştur. Bu durum, yeni teknolojilerin neden olduğu zararların tazmin edilmesi bakımından da geçerlidir. Dolayısıyla, bu Direktif’in güncellenmesi hem yenilikçi teknolojilerin benimsenmesini kolaylaştıracak hem de tüm bireylerin ve şirketlerin eşit düzeyde hukuki korumadan ve öngörülebilirlikten faydalanmasını sağlayacaktır³²⁷. Direktif ile getirilen en dikkat çekici yenilik; ürün tanımının, yazılımı ve yapay zekâ içeren sistemleri de kapsayacak şekilde genişletmesidir. Buna bağlı olarak, Direktif’te yer alan şu düzenlemeler dikkat çekmektedir: Veri kaybı ve veri bozulması gibi dijital nitelikli zararlar da tazminat kapsamına dahil edilmiştir. Ürünlerin siber güvenlik açıkları veya güncellemelerinin eksikliği nedeniyle ortaya çıkan zararlar, üretici sorumluluğu kapsamına alınmaktadır. Veri kaybı ve veri bozulması gibi dijital nitelikli zararlar da tazminat kapsamına dahil edilmiştir. Üründe “esaslı bir değişiklik” yapan kişi veya kurumlar da üretici gibi doğrudan sorumlu sayılabilecektir. Sorumluluk yalnızca üretici ile sınırlı olmayıp; yazılım geliştiricileri, yetkili temsilciler, paketleme/lojistik hizmet sağlayıcıları ve belirli koşullarda çevrimiçi pazar yeri operatörleri de kapsam altına alınmaktadır³²⁸.

Direktif uyarınca, maddi olmayan varlıkların günümüzde taşıdığı artan önem göz önünde bulundurularak, örneğin sabit diskten silinmiş dijital dosyaların yok olması veya bozulması gibi durumlar da zarar kapsamında değerlendirilmelidir. Bu tür zararların tazminine, dosyaların kurtarılması veya yeniden yüklenmesi için yapılan masraflar da dâhildir. Tazminat, sadece fiziksel yaralanmalar, ölüm veya maddi mülk kaybı gibi geleneksel zarar unsurlarına değil; aynı zamanda dijital veri kayıplarına da yönelik olmalıdır. Bununla birlikte veriler, mağdur tarafından ücretsiz şekilde yeniden elde edilebiliyorsa –örneğin bir yedek kopya üzerinden veya tekrar indirerek– bu durumda maddi bir kayıp olduğu varsayılmamalıdır³²⁹.

Ulusal mevzuat çerçevesinde, zarar gören kişilerin tazminat hakkı, doğrudan zarara uğrayan kişilerle sınırlı kalmamalı; aynı zamanda bu zarar nedeniyle dolaylı biçimde etkilenen kişileri de kapsamalıdır³³⁰.

³²⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekeçe 3.

³²⁸ TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*.

³²⁹ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekeçe 20.

³³⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekeçe 27.

Direktif, ürün sorumluluğuna ilişkin rejimin kusura dayalı değil, kusursuz sorumluluk esasına göre işlemesi şartını muhafaza etmektedir. Buna göre, bir üreticinin veya ithalatçının sorumluluğunun doğması için ürünün kusurlu olması, zarar görenin bir zarar yaşaması ve kusur ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması yeterlidir. Şirketin ihmal veya kasıtlı hareket ettiğinin ispat edilmesi gerekmemektedir. Bu durum, özellikle tüketiciler bakımından ispat kolaylığı sağlamaktadır³³¹. Bir ürünün kusurlu olup olmadığının belirlenmesinde, ürünün kullanım amacına uygunluğu değil, kişilerin makul şekilde beklediği güvenlik düzeyi esas alınmalıdır. Bu değerlendirme, objektif ölçütlere dayanmalı ve bireysel beklentilerden ziyade toplum genelinin güvenlik beklentisine odaklanmalıdır. Bu bağlamda, teknik veya bilimsel olarak karmaşık ürünler söz konusu olduğunda, zarar görenin kusur ve illiyet bağını ispatlaması “aşırı ölçüde zor” ise ve bu unsurlar “olasılık dahilinde” kabul edilebiliyorsa, mahkeme kusur ve illiyet varsayımı yapabilecektir³³². Diğer taraftan, kusurluluk değerlendirmesinde ürünün piyasaya sunulma şekli dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte, ürünle sağlanan uyarılar ya da bilgilendirmeler, ürünün güvenli kabul edilmesi için yeterli değildir. Kamuoyunun genel güvenlik beklentileri doğrultusunda kusurluluk değerlendirmesi yapılmalıdır. Bu bağlamda, yalnızca potansiyel yan etkileri listelemek suretiyle üretici sorumluluktan kaçınamaz³³³. Diğer taraftan Direktif’te, kusurluluğun belirlenmesinde, ürün güvenliği düzenlemeleriyle daha sıkı bir ilişki kurulmuştur. Örneğin, bir ürünün idari otorite tarafından piyasadan çekilmesi, ürünün kusurlu olduğuna ilişkin güçlü bir emaredir³³⁴.

Bir ürünün kusurlu olduğu ve bu kusurun meydana gelen zararlar tipik olarak ilişkilendirilebildiği durumlarda, mağdurun illiyet bağını ispat etmesine gerek kalmaksızın nedensellik varsayılmalıdır³³⁵. Adil risk paylaşımı ilkesi gereğince üreticiler, belirli istisnai durumlarda sorumluluktan muaf tutulabilmelidir. Örneğin, üretim sürecine dış müdahaleler sonucu ürünün kusurlu hale geldiği veya ürünün, geçerli yasal düzenlemelere tamamen uygun şekilde üretildiği kanıtlandığında sorumluluk yüklenmemelidir³³⁶.

³³¹ TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*.

³³² TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*.

³³³ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekeçe 31.

³³⁴ TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*.

³³⁵ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekeçe 47.

³³⁶ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekeçe 49.

Zamanla ürünlerin doğal olarak eskimesi ve bilimsel, teknolojik gelişmelerle birlikte daha yüksek güvenlik standartlarının ortaya çıkması dikkate alındığında, üreticilerin süresiz olarak sorumlu tutulmaları makul değildir. Bu nedenle, üreticilerin sorumluluğu, ürünün piyasaya arz edilmesinden itibaren 10 yıllık bir süreyle sınırlanmalıdır. Bununla birlikte, özellikle sağlık zararlarının geç ortaya çıkabildiği durumlarda mağduriyetin önlenmesi adına, dava zamanaşımı süresi 25 yıla kadar uzatılabilir³³⁷.

Direktif, AB pazarında faaliyet gösteren üretici ve dağıtıcı şirketler açısından daha geniş kapsamlı ve tüketici dostu bir sorumluluk rejimi getirmektedir. Özellikle teknik karmaşıklığı yüksek ürünlerde dava açma sürecinin kolaylaşması, şirketlerin maruz kalabileceği sorumluluk risklerini artırmaktadır. Bu nedenle, şirketlerin 2025 yılı içerisinde şu hazırlıkları yapmaları önerilmiştir: Ürün sorumluluğu risk analizlerinin güncellenmesi, mevzuata uygunluk denetimlerinin gerçekleştirilmesi, tedarik zinciri ve dağıtım sözleşmelerinin yeni sorumluluk hükümlerine uygun olarak revize edilmesi, ürün izleme ve geri çağırma mekanizmalarının güçlendirilmesi, sigorta teminatlarının gözden geçirilmesi³³⁸.

10. Omnibus Yasa Teklifi

Avrupa Birliği nezdinde gerçekleştirilen kurumsal sürdürülebilirlik alanındaki düzenlemeler, bir taraftan AB üyesi ülkelerdeki şirketler üzerinde özellikle sermaye aktarımı bakımından ağır yükler getirdiğinden son yıllarda önemli seviyelerde eleştirilere maruz kalmıştır. Avrupa Komisyonu, 11 Şubat 2025 tarihi itibarıyla yayımladığı bildiri ile; CSRD, CSDDD ile CBAM kapsamına giren şirketlerin sayısını azaltma ve bunların yükümlülüklerini erteleme yönünde gündemler oluşturmuştur³³⁹. Devamında ise 26 Şubat 2025 tarihi itibarıyla Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Omnibus Yasa Teklifi gündemi meşgul etmeye başlamıştır. Söz konusu tartışmaların esas çıkış noktası, Avrupa Birliği'nin geçmiş on yıl içerisinde büyümeye ilişkin olarak yaşadığı ivme kaybının, sürdürülebilirlik mevzuatı kapsamında

³³⁷ AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı *Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi*, Gerekçe 57.

³³⁸ TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*.

³³⁹ Detaylı bilgi için bkz. A Simpler and Faster Europe: Communication on Implementation and Simplification, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, https://commission.europa.eu/document/download/8556fc33-48a3-4a96-94e8-8ecacef1ea18_en?filename=250201_Simplification_Communication_en.pdf

şirketlerin üzerinde oluşan yük ve çelişkili düzenlemelere bağlanmasıdır³⁴⁰. AB'nin rekabetçi gücünü artırmak için bir araya gelen AB liderleri, 2024 yılı Kasım ayı itibarıyla bir araya gelerek Budapeşte Deklarasyonu'nu açıklamışlardır. Söz konusu deklarasyonda KOBİ'ler üzerindeki raporlama yükümlülüklerinin azaltılması gerekliliği başta olmak üzere Draghi Raporu'nda haklı bulunan tespitler ortaya konmuştur³⁴¹.

Omnibus Yasa Teklifi tartışmaya açılmakla birlikte, söz konusu tartışmaların ve bildirgelerin neticesinde düzenlemelerin kapsamına aldığı şirketleri daraltmak ve ilgili düzenlemelere uyulması adına şirketlere tanınan süreleri uzatmak için 2025/794 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi kabul edilmiştir. Direktif ile CSRD kapsamındaki şirketlerin raporlama yükümlülükleri iki yıl süre ile, CSDDD'nin AB üye devletleri için iç hukuk süreçlerine aktarımı ise bir yıl süre ile ertelenmiştir³⁴².

Omnibus Yasa Teklifi, CSRD çerçevesinde şirketlerin raporlama yükümlülüklerini yeniden şekillendiren düzenlemeler içermektedir. Yapılan değişiklik teklifleri ile, raporlama yükümlülüğü olan şirket sayısında yaklaşık %80 oranında bir azalma öngörülmektedir. Bu kapsamda, 1.000'den az çalışanı bulunan ve 450 milyon Avro ciro eşiğinin altında kalan şirketlerin ve AB piyasalarında işlem gören KOBİ'lerin zorunlu raporlama yükümlülüğünden muaf tutulması öngörülmektedir. Ayrıca, raporlama yükümlülüğüne daha sonraki aşamalarda dahil olacak şirketler için yükümlülüklerin başlangıç tarihi iki yıl ileriye ötelenmiştir. Bu durum, şirketlerin sürdürülebilirlik raporlamasını kademeli ve daha yönetilebilir bir şekilde hayata geçirmelerine olanak tanımaktadır. Yeni Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS) seti ile birlikte veri noktalarında sadeleşmeye gidilmiştir. Bu değişiklik, raporlama sürecinin hem maliyetini hem de idari zorluklarını azaltmayı hedeflemektedir³⁴³.

³⁴⁰ AVRUPA BİRLİĞİ, *Draghi Raporu*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059, Bölüm B, Kısım 1, s. 318.

³⁴¹ Budapeşte Deklarasyonu metni için bkz. AVRUPA BİRLİĞİ, *Budapest Declaration on the New European Competitiveness Deal*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/11/08/the-budapest-declaration/pdf/>

³⁴² AVRUPA BİRLİĞİ, *2025/794 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi*.

³⁴³ YEŞİL BÜYÜME, *Omnibus Paketi'nin Getirdikleri: Yeni Düzenlemeler ve Etkileri*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://yesilbuyume.org/omnibus-paketinin-getirdikleri-2/>

Omnibus Yasa Teklifi kapsamında CSDDD'nin yürürlüğe giriş tarihi 2028 yılına ertelenmiştir. Bu erteleme, özellikle büyük ölçekli şirketleri etkilemektedir. Yeni belirlenen eşikler, en az 5.000 çalışanı ve 1,5 milyar Avro cirosu bulunan şirketler için geçerli olacaktır. Dolaylı iş ortaklarına yönelik yükümlülükler ise daraltılarak, uygulamanın kapsamının daha yönetilebilir hale getirilmesi hedeflenmiştir³⁴⁴.

Omnibus Yasa Teklifi, bir taraftan özellikle KOBİ'ler üzerindeki yükü azaltacak olması ile diğer taraftan AB şirketlerinin sürdürülebilirlik yükümlülükleri nedeniyle uluslararası arenada rekabet açısından dezavantajlı hale gelmesine engel olacak düzenlemeler içermesi sebebiyle olumlu karşılanırken bir taraftan da oldukça fazla eleştiriye maruz kalmıştır. Söz konusu eleştiriler uyarınca, Avrupa Komisyonunun önerdiği değişiklikler, AB'nin başta CSDDD ve CSRD olmak üzere sürdürülebilirlikle ilgili düzenlemelerinin kapsamını daraltarak düzenlemenin işlevselliğini önemli ölçüde zayıflatmaktadır. Diğer taraftan önerilen düzenlemeler, şirketlerin yalnızca doğrudan tedarikçilerine ilişkin sorumluluk üstlenmesini öngörmekte, böylece hammaddelerin çıkarımı ve taşıma işçiliğinin yoğun olduğu alt tedarik zincirlerinde meydana gelen insan hakları ihlalleri ve çevresel zararların göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Bu yaklaşım, kurumsal hesap verebilirliği azaltmakta; işçi haklarının korunmasına yönelik bağlayıcı yükümlülüklerin kaldırılması, güvencesiz çalışma koşulları risklerini artırmaktadır. Ayrıca sivil sorumluluk mekanizmalarının ortadan kaldırılması, mağdurların ve yakınlarının adalete erişim imkânlarını fiilen ortadan kaldırarak, şirketlerin insan hakları ve çevresel ihlallerden doğrudan sorumlu tutulmasını engellemektedir³⁴⁵.

³⁴⁴ YEŞİL BÜYÜME, *Omnibus Paketi'nin Getirdikleri: Yeni Düzenlemeler ve Etkileri*.

³⁴⁵ BUSINESS-HUMANRIGHTS, *EU: Commission's Omnibus proposal is full-scale deregulation designed to dismantle corporate accountability, says ECCJ*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/eu-commissions-omnibus-proposal-is-full-scale-deregulation-designed-to-dismantle-corporate-accountability-says-eccj>; GRANTTHORNTON, *The Omnibus Package – European Commission Releases Significant Proposals to Simplify EU Regulations*, Erişim Tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.grantthornton.global/en/insights/articles/the-omnibus-package-ec-releases-proposals>

III. BÖLÜM

KURUMSAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN TÜRKİYE’DEKİ HUKUKİ BOYUTU İLE AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU’NA KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

I. Türk Hukuku’nda Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri

A. Türk Hukuku Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerinin Gelişimi

Sermaye Piyasası Kurulu, piyasanın değişen koşulları sebebiyle 2020 yılında II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği’nde değişiklikler yaparak söz konusu Tebliğ’e kurumsal sürdürülebilirlikle ilgili temel düzenlemeleri kazandırmıştır³⁴⁶. Bu değişiklik kapsamında “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” uygulamaya alınmış ve söz konusu düzenleme, Kurul’un yayımladığı basın duyurusu ile kamuoyuna ilan edilmiştir. Sermaye Piyasası Kanunu’nun 1. ve 128/e maddeleri uyarınca hazırlanan ve SPK’nın 128.18 sayılı İlke Kararı ile yürürlüğe giren “Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi” ile sürdürülebilirlik esasları ile sürdürülebilir borçlanma araçlarına ilişkin konular ön plana çıkmıştır. Bu ilkeler, yatırımcılar açısından şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim performansları hakkında şeffaf bilgi alma imkânı sağlar. Sürdürülebilir şirketler açısından ise, yatırımcıların güveninin artmasını ve uzun vadede sermaye çekme potansiyelini yükseltir³⁴⁷. Sonrasında SPK tarafından 06.09.2024 tarihinde yayımlanan “Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı” ve “Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı” ise Türkiye’de sermaye piyasalarında sürdürülebilir finansmanı teşvik etmek, yatırımcı güvenini artırmak ve bu alandaki uluslararası standartlarla uyum sağlamak amacıyla yayımlanmış rehber taslaklardır³⁴⁸.

³⁴⁶ SÖNMEZ, s. 74.

³⁴⁷ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*.

³⁴⁸ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı (Basın Duyurusu)*, 2024, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/duyurular/basin-duyurulari/2024/yesil-surdurulebilir-ve-sosyal-sermaye-piyasasi-arac-lari-rehber-taslagi-ve-surdurulebilirlik-baglantili-sermaye-piyasasi-arac-lari-rehber-taslagi-basin-duyurusu>

Diğer taraftan Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KKG) tarafından alınan 27.12.2023 tarihli Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarının Belirlenmesine Yönelik Karar ile 05.01.2024 tarihli Sürdürülebilirlik Raporlamasına Tabi Şirketlerin Belirlenmesine Yönelik Karar da sürdürülebilirlik uygulamaları açısından önem arz eden düzenlemelerdir³⁴⁹.

Bunlara ek olarak her ne kadar Türk şirketlerinin Avrupa Birliği nezdindeki sürdürülebilirlik düzenlemelerine direkt olarak uyma yükümlülükleri olmasa da dolaylı olarak, söz konusu düzenlemelere uyma yükümlülükleri söz konusu olabilmektedir. Örneğin CSRD, yalnızca Birlik içerisinde kurulu şirketlerle sınırlı olmayıp belirli koşullar altında AB dışındaki şirketleri de doğrudan yükümlü kılmaktadır. Nitekim söz konusu Direktif'e göre, Avrupa Birliği dışında kurulmuş olmakla birlikte Birlik içinde iki ardışık mali yıl boyunca toplam 150 milyon Avro üzerinde ciroya ulaşan şirketler, eğer AB'de bulunan bağlı ortaklıkları veya şubeleri yıllık 40 milyon Avronun üzerinde ciro elde ediyorsa, doğrudan CSRD kapsamına girmektedir. Bu durumda ilgili şirketlerin sürdürülebilirlik raporu hazırlaması ve söz konusu raporun güvence denetiminden geçirilmesi zorunlu hale gelmektedir. Dolayısıyla, Türkiye'de kurulu bir şirketin de bu finansal eşikleri aşması durumunda, CSRD bağlamında asli raporlama yükümlüsü olması mümkündür. Bunun yanı sıra, AB sermaye piyasalarında işlem gören menkul kıymetlere sahip şirketler için de CSRD doğrudan uygulanmaktadır. Burada şirketin AB içi ya da dışı menşeli olması herhangi bir ayrım yaratmamaktadır. Bununla birlikte bu kapsamda mikro işletme olarak nitelendirilmeyen şirketlerin raporlama yükümlülüğü bulunduğu özellikle belirtilmelidir. Dolayısıyla, menkul kıymetleri AB piyasalarında işlem gören bir Türk şirketi de CSRD uyarınca sürdürülebilirlik raporu düzenlemekle yükümlü olacaktır³⁵⁰.

Öte yandan, Türk şirketlerinin CSRD kapsamında doğrudan rapor yayımlama sorumluluğu olmasa da dolaylı yükümlülüklerle tabi olması mümkündür. Örneğin, CSRD kapsamına giren AB merkezli bir grubun parçası olan Türk şirketi, grubun konsolide sürdürülebilirlik raporuna veri sağlamak durumundadır. Zira grup raporlaması, tüm bağlı şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetim etkilerini, risklerini ve fırsatlarını kapsayacak şekilde hazırlamak zorundadır. Bu nedenle Türk şirketleri kendi

³⁴⁹ SÖNMEZ, s. 75.

³⁵⁰ CERAN, Şölen, *Yönetim Kurulu Üyelerinin Görev ve Yükümlülükleri Bağlamında Avrupa Birliği Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri ve Türk Hukuku Perspektifi*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2025, s. 85.

faaliyetlerinin sürdürülebilirlik bağlamındaki etkilerini ve risk yönetimi süreçlerine entegrasyonunu, raporlama süreçlerine dâhil etmek durumundadır. Ayrıca, Türk şirketleri doğrudan CSRD'nin muhatabı olmasalar dahi, raporlama yükümlüsü bir AB şirketinin tedarik zinciri veya değer zinciri içinde yer almaları halinde dolaylı olarak raporlama sürecine dâhil edilmektedir. Bu durumda Türk şirketleri, kendi adlarına rapor yayımlamasalar bile, AB'de raporlama yükümlülüğü bulunan şirketin ihtiyaç duyduğu sürdürülebilirlik verilerini sağlamakla sorumlu olacaklardır³⁵¹.

Diğer taraftan CSDDD kapsamında, Birlik sınırları içerisinde elde ettiği ciro itibarıyla Direktif'te öngörülen finansal eşikleri aşan Türk şirketleri, ister doğrudan söz konusu kriterleri sağlayarak isterse bu eşikleri aşan bir şirketler topluluğunun ana şirketi sıfatıyla, faaliyetlerinde insan haklarını ve çevresel sürdürülebilirliği gözetmek ve bu yaklaşımı kurumsal politikalarına yansıtmakla yükümlü olacaklardır³⁵².

Bunların yanı sıra CSDDD özen yükümlülüğünü, yalnızca ilgili şirketin kendi faaliyetleriyle sınırlı tutmayıp, tedarik zinciri ve değer zincirinin belirli boyutlarını da kapsayacak şekilde genişlettiği için, Direktif'in doğrudan muhatabı olmayan Türk şirketler de dolaylı olarak etki altına girecektir. Bu tür şirketler, CSDDD'ye tabi olan iş ortaklarının insan hakları ile çevrenin korunmasına yönelik özen yükümlülüklerini yerine getirme biçimlerini düzenleyen kurumsal politikalara uyum sağlamak zorunda kalabileceklerdir. Bu bağlamda, Türk şirketlerin çeşitli sözleşmesel yükümlülükler üstlenmesi veya taahhütlerde bulunması da gerekebilecektir³⁵³. Nitekim Almanya başta olmak üzere Avrupa Birliği ülkeleri ile tedarik ilişkileri yoğun olan Türk şirketleri, tedarik zinciri süreçlerinden doğrudan etkilenmektedir. Yerinde denetimlerde insan hakları ve çevre bilinci gibi unsurlar dikkate alındığından, bu alanlarda eksikliği bulunan şirketlerin tedarik zincirinden dışlanma riski söz konusu olacaktır. Türkiye, ILO sözleşmeleri gibi ulusal ve bölgesel düzenlemelere taraf olduğundan, Çin ve ABD'ye kıyasla daha avantajlı bir konumda yer almaktadır. Bununla birlikte bu avantajın sürdürülebilir olması, Türkiye'deki şirketlerin elindedir. Bu kapsamda, şirketlerin uluslararası standartlarla uyumlu olacak şekilde risk

³⁵¹ CERAN, s. 85-86.

³⁵² CERAN, s. 124.

³⁵³ CERAN, s. 124.

yönetimi, iyileştirici önlemler, şikâyet süreçleri ve iş akışlarına dair mekanizmaları tanımlaması ve olası denetimlere karşı hazırlıklı olması gerekmektedir³⁵⁴.

Tezin bu bölümünde, Avrupa Birliği'ndeki düzenlemelerin de etkisiyle son yıllarda daha yoğun bir şekilde Türk Hukuk sistemine entegre olmaya başlayan sürdürülebilirlik uygulamalarına ilişkin düzenlemeler detaylı bir şekilde incelenerek AB Hukuku ile karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirilecektir.

1. II.17.1 Sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik

Kurumsal Yönetim Tebliği'nin 1. ve 8. maddelerine yapılan ilave ile sürdürülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına ilişkin yükümlülüklerin kapsamı ve raporlanma şekli daha açık hale getirilmiştir. Bu çerçevede; Tebliğin 1. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen bazı şirketler (örneğin, borsada işlem görmeyen halka açık şirketler veya belirli pazar dışı platformlarda işlem görenler) bu kapsamın dışında bırakılmıştır. Bu sayılanlar dışında kalan tüm şirketler için ise Kurumsal Yönetim İlkelerine Uyum Raporlaması kapsamında, Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi'ne ilişkin açıklamalara yer verilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak, şirketlerin yıllık faaliyet raporlarında, sürdürülebilirlik ilkelerine uyulup uyulmadığı açıkça belirtilmelidir. Uygulama yapılmayan durumlarda, uyumsuzluk gerekçeleri kamuoyuna açıklanmalı; ayrıca, bu ilkelere tam olarak uyulmamasının, çevresel ve sosyal risklerin yönetimine etkileri de somut şekilde raporlanmalıdır³⁵⁵. Bu düzenleme, şirketlerin yalnızca finansal performanslarını değil, aynı zamanda çevreye ve topluma olan etkilerini de şeffaf ve sorumlu bir şekilde paylaşmalarını amaçlamaktadır. Açıklamalar, yatırımcılar ve paydaşlar için sürdürülebilirlik performansının değerlendirilmesinde önemli bir araç olarak işlev görecektir.

2. Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi

Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi, halka açık şirketlerin çevresel, sosyal, kurumsal yönetim çalışmalarını yürütürken açıklamaları beklenen temel

³⁵⁴ ÖZBOYACI, s. 240.

³⁵⁵ SPK, *Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1)'nde Değişiklik (Basın Duyurusu)*, 2025, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/duyurular/basin-duyurulari/2020/kurumsal-yonetim-tebliği-ii-17-1nde-degisiklik>

ilkeleri içermektedir. Bu ilkelerin uygulanması gönüllü olmakla birlikte, uygulanıp uygulanmadığının “Uy ya da Açıkla” prensibiyle raporlanması zorunlu tutulmaktadır.

Çerçeve kapsamında, sürdürülebilir şirket politikaları, bu politikaların uygulanması, uygulama süreçlerinin izlenmesi ile raporlanmasına dair genel ilkeler belirlenmiş; devamında ise çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim başlıkları altında ilkeler düzenlenmiştir. Genel ilkeler başlığı altında, yönetim kurulu tarafından şirket politikalarının çevresel, sosyal ve kurumsal yönetim konularına ilişkin durum tespiti yapılması, bunlarla ilgili uzun ve kısa vadeli hedeflerin ortaya konması ve kamu ile paylaşılması öngörülmüştür. Diğer taraftan şirketlerin, söz konusu politikalardan sorumlu birimler kurarak bunları kamuya açıklaması öngörülmüştür³⁵⁶.

Çerçevede “Çevresel İlkeler” başlığı altında şirketlerin, çevredeki olumsuz etkilerini azaltmaya ilişkin hedefler belirlemesi ve bunların kamuya açıklanmasına ilişkin ilkeler yer almaktadır. Şirketlerin bu bağlamda toplam enerji tüketimi ile yenilenebilir enerji üretim ve kullanım verileri ve iklim kriziyle mücadele ile enerji verimliliği gibi alanlardaki projelerini kamuya açıklaması gerekmektedir. Örneğin şirket, çevre politikaları kapsamında, çevre üzerindeki etkilerini ne şekilde izlediğini ve yönettiğini ele alabilir. Çevre üzerinde olumsuz etkilerini azaltmak adına kirliliğin engellenmesi, atık yönetimi ve geri dönüşüm gibi konularda ne gibi projeler geliştirdiğini, hangi miktarda su ve enerji tükettiğini ya da hangi oranda yenilenebilir enerjiden faydalandığını açıklayabilir. Söz konusu politikalar oluşturulduktan sonra düzenli bir şekilde gözden geçirilmeli ve güncel gelişmeler halinde revize edilmelidir³⁵⁷. “Sosyal İlkeler” kapsamında ise şirketler etik politikalar oluşturmalı; sürdürülebilirlik alanında tüm menfaat sahiplerinin öncelik ve ihtiyaçlarını dikkate alarak politikalar üretmeli; işe alımlarda fırsat eşitliği sağlamalı, ayrımcılık yapmama, çalışma şartlarının iyileştirilmesi gibi konulara ağırlık vererek genel anlamda insan hakları ve iş hayatını düzenleyen hukuki düzenlemelere tam uyum kapsamında hareket ederek bunları kamuya açıklamalıdır³⁵⁸.

³⁵⁶ ÖZER, Işık, *Anonim Şirketlerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 175-176.

³⁵⁷ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 41.

³⁵⁸ ÖZER, s. 176.

a. Genel Esaslar

Çerçeve uyarınca yönetim kurulu, ÇSY öncelikli konularını, risklerini ve fırsatlarını belirler ve buna uygun ÇSY politikalarını oluşturur ve bu bağlamda uzun ve kısa vadeli hedeflerini belirler; söz konusu politikaların etkin bir biçimde uygulanması bakımından; şirket içi yönerge, iş prosedürleri vb. hazırlanması önem arz eder. Nihayetinde oluşturulan politikalar için, yönetim kurulu tarafından karar alınarak kamuya açıklanır³⁵⁹.

Diğer taraftan çerçeve uyarınca şirket, ÇSY politikalarının yürütülmesinden sorumlu komiteleri/birimleri belirleyerek bunları kamuya açıklar. Sorumlu komite/birim, politikalar kapsamında gerçekleştirilen faaliyetleri yılda en az bir kez ve her halükârda Kurul'un ilgili düzenlemelerinde yıllık faaliyet raporlarının kamuya açıklanması için belirlenen azami süreler içerisinde kalacak şekilde yönetim kuruluna raporlar. Şirket ayrıca ÇSY Kilit Performans Göstergelerini (KPG) belirler ve yıllar bazında karşılaştırmalı olarak açıklar. Teyit edilebilir nitelikteki verilerin varlığı halinde, KPG'leri yerel ve uluslararası sektör karşılaştırmalarıyla birlikte sunar. Bunlara ek olarak şirket, iş süreçlerine veya ürün ve hizmetlere yönelik sürdürülebilirlik performansını iyileştirici inovasyon faaliyetlerini de açıklar³⁶⁰.

Şirket tarafından şeffaflık ve güvenilirlik konularına azami özen gösterilir. Bu bağlamda Çerçeve uyarınca şirket, sürdürülebilirlik performansını, hedeflerini ve eylemlerini yılda en az bir kez raporlar ve kamuya açıklar. Şirket tarafından, paydaşlar için ortaklığın konumu, performansı ve gelişiminin anlaşılabilmesi açısından önemli nitelikteki bilgilerin, doğrudan ve özlü bir anlatımla paylaşılması esastır. Sürdürülebilirlik faaliyetlerine ilişkin bilgiler faaliyet raporu kapsamında açıklanır; şirket ayrıntılı bilgi ve verileri kurumsal internet sitesinde ayrıca açıklayabilir, farklı paydaşların ihtiyaçlarını doğrudan karşılayan ayrı raporlar da hazırlayabilir³⁶¹. Diğer taraftan bağımsız üçüncü taraflara doğrulatıldığı takdirde şirket, sürdürülebilirlik performans ölçümlerini kamuya açıklar ve söz konusu doğrulama işlemlerinin artırılması yönünde gayret gösterir³⁶².

³⁵⁹ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, 2020, s. 1, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/63a17b1a8f95db0fa40e3309/s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20ilkeleri%20uyum%20cercevesi.pdf>

³⁶⁰ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 1.

³⁶¹ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 2.

³⁶² SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 2.

b. Çevresel İlkeler

Çevresel meseleler; iklim krizi, plastik atık kirliliği, yaşam alanlarının daralması, türlerin yok olması ve biyoçeşitliliğin bozulması gibi geri dönüşü zor, yıkıcı etkiler doğurabilecek sorunları kapsamaktadır. Bu çerçevede özellikle iklim değişikliği, insanlık açısından en acil ve hayati tehditlerden biri olarak öne çıkmakta ve sürdürülebilirlik başlıkları arasında öncelikli konumda yer almaktadır. Şirketlerin öncelikle sera gazı salınımları, doğal kaynak kullanımı, atık yönetimi politikaları ve enerji tüketimi gibi çevresel etkilerini analiz etmeleri büyük önem taşır. Faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerini göz ardı eden şirketler yalnızca yasal yaptırımlarla karşılaşmakla kalmaz; aynı zamanda kamuoyunda itibar kaybı yaşama ve uzun vadede finansal performanslarının olumsuz etkilenmesi gibi ciddi risklerle de karşı karşıya kalabilirler. Bu durum doğrudan şirket değerini ve hissedarların kazançlarını etkileyebilir. Bu nedenle, “Çevresel İlkeler” başlığı altında hem şirketlerin çevresel uygulamalarını geliştirmelerini teşvik edecek hem de yatırımcıların ihtiyaç duydukları çevresel bilgilere erişimini kolaylaştıracak kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir³⁶³.

Çerçeve uyarınca şirket, çevre ile ilgili yürürlükteki mevzuat ve diğer düzenlemelere tam uyum sağlamayı taahhüt eder. Bu kapsamda, çevresel yönetim sistemleri, çevre politikaları, uygulamalar, programlar ve eylem planlarını belirleyerek kamuoyuyla paylaşır. Sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda hazırlanan çevresel raporda; raporun kapsamı, dönemi, yayımlanma tarihi, veri toplama süreci ve varsa raporlamaya ilişkin kısıtlar ayrıntılı şekilde açıklanır³⁶⁴.

Çerçeve uyarınca, çevre ve iklim değişikliğiyle ilgili olarak şirket içinde en üst düzeyde sorumlu yönetici tanımlanır; bu alanda görevli komitelerin yapısı ve işlevleri net biçimde belirlenir ve kamuya açıklanır. Ayrıca, çevresel hedeflerin gerçekleştirilmesi için uygulanan teşvik mekanizmaları da raporlamalar kapsamında yer alır. Çevresel risk ve fırsatlar, şirketin genel stratejilerine ve iş hedeflerine entegre edilirken; ürün ve hizmetlerdeki sürdürülebilirlik performansı düzenli olarak izlenir ve bu performansı artırmaya yönelik çeşitli iyileştirme çalışmaları yürütülür. Şirket, yalnızca kendi doğrudan operasyonlarında değil, tüm değer zinciri boyunca çevresel

³⁶³ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 42.

³⁶⁴ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 2.

konuları dikkate alır. Bu bağlamda, tedarikçiler ve müşterilerle yürütülen ilişkilerde de çevre dostu uygulamalar teşvik edilir. Sektörel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeyde çevre politikalarının oluşturulmasına katkı sağlayıp sağlamadığını; ilgili dernekler, kuruluşlar ve sivil toplum örgütleriyle geliştirdiği iş birliklerini, varsa bu kapsamda üstlendiği aktif görevleri ve çeşitli faaliyetleri açıklar³⁶⁵.

Su yönetimi konusunda, yer altı ve yer üstü kaynaklardan çekilen, kullanılan, geri dönüştürülen ve deşarj edilen su miktarları detaylı olarak raporlanır ve kamuoyu ile paylaşılır. Karbon yönetimi kapsamında ise şirketin herhangi bir karbon fiyatlandırma sistemine, örneğin Emisyon Ticaret Sistemi, Karbon Vergisi veya Cap & Trade gibi, tabi olup olmadığı açıklanır. Uygulanmakta olan kurum içi karbon fiyatlandırması bulunuyorsa, bu sistemin işleyişine dair ayrıntılar paylaşılır. Diğer taraftan raporlama döneminde biriken ya da satın alınan karbon kredilerine ilişkin bilgiler de şeffaf bir şekilde sunulur³⁶⁶.

Üretim sektörü ya da hizmet sektöründe faaliyet göstermesi fark etmeksizin, tüm şirketlerden çevresel etkilerini en aza indirmeye yönelik politika ve uygulamalar geliştirmeleri beklenmektedir. Bu politika ve uygulamaların yalnızca şirket içi süreçlerle sınırlı kalmayıp, tüm değer zincirini kapsayacak şekilde tasarlanması önemlidir. Dolayısıyla üretim, dağıtım ve hizmet süreçlerinin yanı sıra; tedarikçiler, taşeronlar, bayiler gibi iş ortaklarını da içeren geniş bir etki alanı gözetilmelidir. CDP tarafından yapılan bir araştırmaya göre, şirketlerin tedarik zincirinden kaynaklanan karbon salımları, doğrudan kendi operasyonları sonucu oluşan emisyonlardan ortalama 11 kat daha fazladır. Bu durum, çevresel sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için yalnızca şirket içi uygulamaların değil, tedarik zinciri boyunca bütünsel bir yaklaşımın gerekliliğini ortaya koymaktadır³⁶⁷.

c. Sosyal İlkeler

Sürdürülebilirliğin sosyal yönü, şirketlerin çalışanlarına, müşterilerine ve faaliyet gösterdikleri topluluklara olan etkilerini kapsamaktadır. Bu kapsamda; eşitlik, kapsayıcılık, insan haklarına saygı gibi temel ilkeler ön plana çıkar. Özellikle Covid-19 pandemisi süresince sosyal konuların şirket gündemlerinde daha fazla yer bulduğu

³⁶⁵ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 2.

³⁶⁶ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 2-3.

³⁶⁷ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 42.

ve bu boyutun öneminin belirgin şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Pandemi dönemiyle birlikte sürdürülebilir tedarik zinciri yaklaşımları araştırmalara konu olmuş; çalışanların sosyal güvenlik koşulları, tedarik zinciri içerisindeki temel bir unsur haline gelmiştir. Bu süreçte, özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde çalışan kadınların, krizin etkilerini en ağır şekilde yaşayan gruplar arasında yer aldığı vurgulanmıştır. İnsan hakları alanında geçmişe kıyasla önemli ilerlemeler kaydedilmiş olsa da hâlen bazı sektörlerde zorla çalıştırma gibi ciddi ihlaller yaşanmaktadır. Bu nedenle şirketlerin yalnızca kendi faaliyet alanlarıyla sınırlı kalmayıp, tedarikçileri ve iş ortaklarıyla ilgili sorumluluk da üstlenmeleri beklenmektedir³⁶⁸.

Bu doğrultuda Çerçeve uyarınca şirket, insan haklarına ve çalışma hayatına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelere tam uyum sağlamayı taahhüt eder. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Türkiye'nin taraf olduğu ILO sözleşmeleri ve yürürlükteki yasal düzenlemeler doğrultusunda Kurumsal İnsan Hakları ve Çalışan Hakları Politikasını oluşturur ve bu politikaların uygulanmasına ilişkin roller ile sorumlulukları şeffaflıkla kamuoyuna açıklar³⁶⁹.

Çerçeve uyarınca işe alım süreçlerinde fırsat eşitliği temel prensip olarak benimsenir; dil, din, ırk, cinsiyet, yaş, engellilik durumu, etnik köken ya da mülteci statüsü gibi ayrımlar gözetilmeksizin kapsayıcı ve adil bir yaklaşım benimsenir. Kadın istihdamının desteklenmesi, çalışma standartlarının iyileştirilmesi ve değer zinciri boyunca bu ilkelerin gözetilmesi için tedarikçilerle ilişkiler de dahil olmak üzere gerekli düzenlemeler hayata geçirilir³⁷⁰. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından kadınların özellikle şirketlerin yönetim kurullarında temsili büyük önem arz etmektedir. Kadınların ekonomik karar alma süreçlerinde etkin olabilmeleri, büyük ölçüde şirket yönetimlerinde, özellikle de anonim şirket yönetim kurullarında yer almalarına bağlıdır. Burada hedef, kadınların yalnızca yönetim kurulunda bulunmaları değil, şirketin ticari kararlarını doğrudan etkileyen icracı pozisyonlarda da temsil edilmeleridir. Karşılaştırmalı hukukta cinsiyet kotası ve teşvik mekanizmaları kullanılmakta iken, Türk Hukuku'nda yönetim kurulunda kadın üye bulunmasına engel olmamakla birlikte zorunlu bir düzenleme yer almamaktadır. SPK'nın uyulması zorunlu olmayan kurumsal yönetim ilkelerinde ise şirketlerin %25 kadın üye hedefi

³⁶⁸ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 43.

³⁶⁹ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 4.

³⁷⁰ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 4.

belirleyerek buna yönelik politika oluşturmaları tavsiye edilmektedir. Mevcut yapı, kadınların yönetim kurullarında yer alması için teşvik edici olmakla birlikte, ekonomik karar alma mekanizmalarına etkin katılımlarını sağlamak için yeterli değildir. Bu nedenle düzenlemenin hem borsaya kote şirketler hem de halka kapalı anonim şirketler açısından ele alınması önem arz etmektedir. Borsa şirketleri için zorunlu kurumsal yönetim ilkeleri getirilerek, halka kapalı şirketler için ise TTK'da asgari kadın temsil oranı belirlenip, bu oranı sağlayan şirketlere vergi avantajı, kamu ihalelerinde öncelik veya finansman kolaylıkları gibi teşvikler uygulanarak kadınların şirket yönetimlerine etkin şekilde katılımı sağlanabilir³⁷¹.

Çocuk işçiliğin önlenmesine yönelik tedbirler ile birlikte, ayrımcılık ve eşitsizlik karşıtı politikalar yürürlüğe konulur; zorla çalıştırma gibi insan hakları ihlallerine karşı önleyici ve düzeltici mekanizmalar geliştirilir ve söz konusu uygulamalara ilişkin ilerlemeler düzenli biçimde raporlanır. Çalışanların gelişimi ve refahı önemli bir odak alanı olup; bu çerçevede eğitim ve yetenek yönetimi politikaları yürütülür, çalışanlara yönelik tazminat ve yan haklar sunulur, sendikalaşma özgürlüğü güvence altına alınır. İş ve yaşam dengesi gözetilerek geliştirilen uygulamalar sayesinde çalışan memnuniyeti hedeflenir. Diğer taraftan, şikâyetlerin ve anlaşmazlıkların adil biçimde çözümlenmesine yönelik etkili iç mekanizmalar tesis edilir³⁷².

İş sağlığı ve güvenliği konusu öncelikli alanlardan biridir. Bu doğrultuda hazırlanan politika çerçevesinde iş kazalarının önlenmesi ve çalışan sağlığının korunması için alınan önlemler ile kaza istatistikleri kamuya açıklanır. Kişisel verilerin korunması ve bilgi güvenliği de benzer şekilde titizlikle ele alınır; veri güvenliğini sağlamak adına geliştirilen politikalar kamuoyu ile paylaşılır. Bunlara ek olarak, etik yönetim anlayışı doğrultusunda iş etiği, uyum süreçleri, reklam ve pazarlama uygulamalarına ilişkin etik kurallar tanımlanır ve kamuya açık hale getirilir³⁷³.

Çerçeve uyarınca şirket, sürdürülebilirlik alanındaki tüm çalışmalarını, çalışanlardan müşterilere, tedarikçilerden kamu kurumlarına, sivil toplum kuruluşlarından hissedarlara kadar tüm paydaşlarının beklentilerini dikkate alarak yürütür. Bu yaklaşım doğrultusunda, paydaşlarla kurulan iletişim sürekli, şeffaf ve

³⁷¹ Detaylı bilgi için bkz. ÖZCANLI, Fatma Beril, Yönetim Kurulunda Kadınların Temsilini Sağlamaya Yönelik Araçlar, *MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2022, Sayfa: 277-313.

³⁷² SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 4.

³⁷³ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 4.

karşılıklı etkileşime dayalı olarak sürdürülür. Hangi paydaş grubuyla hangi sıklıkta, hangi konularda ve ne amaçla iletişime geçildiği ile sürdürülebilirlik alanında elde edilen gelişmeler kamuoyu ile açık şekilde paylaşılır. Müşteri memnuniyeti de bu sürecin önemli bir bileşenidir. Bu nedenle, müşteri şikâyetlerinin ele alınması ve çözümlenmesine yönelik ilkeleri içeren bir müşteri memnuniyeti politikası hazırlanır ve şeffaflık esasıyla kamuya sunulur³⁷⁴.

Uluslararası düzeyde kabul görmüş sürdürülebilirlik raporlama standartlarına bağlılık, şirketin hesap verebilirlik ve şeffaflık anlayışının bir parçasıdır. Bu kapsamda, CDP, GRI, IIRC, SASB ve TCFD gibi standartların benimsendiği ve bu standartlara uygun raporlama süreçlerinin işletildiği açıkça belirtilir³⁷⁵.

Şirket, sürdürülebilirlik performansının ölçülmesi ve uluslararası düzeyde tanınması adına Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi başta olmak üzere Dow Jones Sürdürülebilirlik Endeksi, FTSE4Good ve MSCI, ESG Endeksleri gibi küresel sürdürülebilirlik endekslerine dâhil olmak için somut adımlar atılır ve bu yönde sürekli çaba gösterilir³⁷⁶.

d. Kurumsal Yönetim İlkeleri

Çerçeve uyarınca şirket, II-17.1 sayılı Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim Tebliği kapsamında uyulması zorunlu olan Kurumsal Yönetim İlkeleri'ne tam uyum sağlamanın yanı sıra, tüm ilkelerin hayata geçirilmesi için azami gayret gösterir. Kurumsal yönetim stratejisini oluştururken sürdürülebilirlik konusunu, faaliyetlerin çevresel etkilerini ve bu alandaki temel ilkeleri dikkate alır. Bu anlayış doğrultusunda, şirketin sürdürülebilirlik yaklaşımı yalnızca çevresel değil, aynı zamanda sosyal ve yönetim boyutlarıyla da kurumsal yapıya entegre edilir³⁷⁷.

Menfaat sahiplerinin haklarının korunması ve katılımcı bir yönetim anlayışının benimsenmesi amacıyla, Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde belirtilen hususlar doğrultusunda gerekli adımlar atılır. Sürdürülebilirlik stratejilerinin ve uygulamalarının belirlenmesinde çalışanlar, müşteriler, yatırımcılar ve diğer menfaat sahiplerinin görüşleri dikkate alınır; bu paydaşlarla kurulan iletişim kanalları sürekli

³⁷⁴ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 5.

³⁷⁵ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 5.

³⁷⁶ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 5.

³⁷⁷ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 5.

olarak güçlendirilir. Aynı zamanda şirket, sürdürülebilirlik bilincini artırmak amacıyla sosyal sorumluluk projeleri yürütme, çeşitli farkındalık etkinlikleri ve eğitim programlarıyla toplumu ve çalışanlarını bilgilendirmeye yönelik çalışmalar yapma konusunda etkin adımlar atar.

Çerçeve uyarınca şirket, küresel düzeyde geçerliliği bulunan sürdürülebilirlik standartlarına ve inisiyatiflerine katılım sağlamak için çaba gösterir. Tüm bu süreçlerde etik iş yapış biçimi temel alınır. Özellikle rüşvet ve yolsuzlukla mücadele ile vergi konuları, şirket politikalarının ayrılmaz bir parçası olarak kamuoyu ile paylaşılır³⁷⁸.

3. Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi

Rehber 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun md. 1 ve md. 128 f.1-e maddelerine dayanılarak düzenlenmiş olup Rehber’de yer alan hususlar Kurul kararı hükmündedir³⁷⁹. Bu bağlamda, Rehber’de yer alan hükümlerden bağlayıcı nitelikte olanlara uyulmaması, Kurul Kararı’na aykırılık teşkil edecek ve bu durumda ilgili kişiler, 6362 sayılı SPKn’nin md. 103 f.1 ve md. 103 f.2 maddeleri uyarınca idari para cezasına tâbi tutulabilecektir. Bununla birlikte, Rehber kapsamındaki düzenlemelerin tümü aynı düzeyde yükümlülük getirmemektedir. Bazı hükümler zorunlu kurallar niteliğinde iken, bir kısmı ise yalnızca tavsiye ve yol gösterici mahiyettedir. Dolayısıyla, tavsiye niteliği taşıyan kurallara aykırı davranılması, Kurul Kararı ihlali olarak değerlendirilmeyecek ve bu tür durumlarda idari yaptırım uygulanmayacaktır³⁸⁰.

Bu Rehber ile sürdürülebilir finansman araçları ve yeşil finansman araçları ile ilgili, sürdürülebilir kira sertifikaları ve yeşil kira sertifikaları da dahil olmak üzere bu tür sürdürülebilirlik araçlarının iç ve dış piyasalarda ihraç edilmesi sırasında riayet edilmesi gereken temel koşullar ile diğer koşulların ana hatları çizilmiş ve bunların

³⁷⁸ SPK, *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, s. 5.

³⁷⁹ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 3.

³⁸⁰ DELİKTAŞ, Ali Emre. Avrupa Birliğinin Sürdürülebilir Finans Düzenlemeleri Perspektifinden Sermaye Piyasası Kurulu Tarafından Yayımlanan ‘Yeşil Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberine’ Bakış, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2023, Cilt: 1, s. 962-963.

detayları düzenleme altına alınmıştır³⁸¹. Rehber'in amacı, söz konusu borçlanma aracı ve kira sertifikaları için yurt içi ve yurt dışı ihraçlarında uluslararası finansal piyasalara uyum ile sürdürülebilirlik ve yeşil projelerin finanse edilmesinde şeffaf, dürüst, tutarlı ve karşılaştırılabilir uygulamaların sağlanmasıdır. Bu amaçla, yeşil projelerin finansmanı sürecinde uyulacak temel ilkeler ve Rehber kapsamında hazırlanması gereken çerçeve belgesinin asgari unsurları belirlenmektedir. Rehber, finansal piyasalarda en fazla kabul gören ICMA ve GBP esas alınmak suretiyle hazırlanmıştır³⁸².

Rehber kapsamında ihraççı için belirtilen yükümlülükler bakımından varlık kiralama şirketi ve/veya fon kullanıcısının sorumlu olduğu konular çerçeve belgesinde belirlenerek, Kurul'a başvuru yapılması gerekir. Varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlığa ve ipoteğe dayalı menkul kıymetler ve projeye dayalı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikası gibi sermaye piyasası araçlarının da bu Rehber'de belirtilen nitelikleri taşıması ve Rehber'de belirtilen yükümlülüklerin ihraççılar tarafından yerine getirilmesi şartıyla, bu araçlar yeşil/sürdürülebilir temalı sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilebilir³⁸³.

a. Genel Esaslar

Yeşil borçlanma aracı ihraçlarında, ihraç sürecinin şeffaf, güvenilir ve sürdürülebilir finansman ilkelerine uygun şekilde yürütülmesi büyük önem taşımakta olup bu çerçevede, belirli koşulların sağlanması gerekmektedir. Öncelikle, ihraççının yeşil borçlanma aracı çerçeve belgesi kapsamında gerçekleştireceği ihraçların, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Rehber'de belirtilen esaslara uygun olacağını açık bir şekilde çerçeve belgesinde taahhüt etmesi beklenmektedir. Söz konusu taahhüt, ihraç sürecinin temel dayanağını oluşturmakta ve yatırımcıların güvenini artırmaktadır.

İkinci olarak önem arz eden bir konu ise, ihraçtan elde edilen fonların kullanım alanıdır. Söz konusu fonlar, yalnızca çerçeve belgesinde belirtilen şekilde ve Rehber'in ilgili bölümünde tanımlanan yeşil proje kriterlerine uygun projelerin finansmanında

³⁸¹ SÖNMEZ, s. 79.

³⁸² ÖZER, s. 178.

³⁸³ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 2.

ya da yeniden finansmanında kullanılmalıdır. Bu kapsamda hem yeni projeler hem de mevcut projeler desteklenebilir ancak her durumda fon kullanımı, yeşil nitelik taşıyan faaliyetlerle sınırlı olmalıdır. Bu şart, finansmanın çevresel sürdürülebilirliğe katkısını teminat altına almayı amaçlar. Diğer taraftan, hazırlanan yeşil borçlanma aracı çerçeve belgesinin, Rehber ile uyumlu olup olmadığının, bağımsız ve uzman bir kuruluş tarafından verilen ikinci taraf görüşü ile incelenip değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu görüş, ihraç sürecine dışarıdan bir denetim ve güvence mekanizması sağlayarak, yatırımcılara ve paydaşlara, ihraç edilen aracın gerçekten “yeşil” olduğuna dair güven verir. Böylece, yeşil finansman araçlarının piyasadaki itibarı korunur ve sürdürülebilir yatırımlar teşvik edilmiş olur³⁸⁴.

İhraççılar, çerçeve belgesinin Rehber’in dört temel bileşeniyle uyumlu olduğuna ilişkin ikinci taraf görüşünü, yeşil borçlanma araçlarıyla ilgili diğer bilgi ve belgelerle birlikte ihraç tavanına ilişkin ihraç belgesi veya izahname onay başvurusu sırasında Kurul’a iletir. Çerçeve belgesi ve ikinci taraf görüşü, ihraç tavanına ilişkin ihraç belgesi veya izahname ile birlikte ihraççının KAP üyesi olması durumunda KAP’ta ve ihraççının internet sitesinde kamuya açıklanır³⁸⁵.

Rehber kapsamında yapılacak ihraçlarda, Kurul’dan ayrı bir ihraç tavanı alınması gerekmektedir. İhraççı bir çerçeve belgesi ve buna ilişkin ikinci taraf görüşünü, aynı çevresel amaçlara dayalı yeşil projelerin finansmanında kullanılması kaydıyla farklı ihraç tavanı başvurularında kullanabilir³⁸⁶.

b. Yeşil Borçlanma Aracına İlişkin Temel Bileşenler

Rehber’in dört temel bileşeni olup bunlar; ihraçtan elde edilen fonun kullanımı, proje değerlendirme ve seçme süreci, ihraçtan elde edilen fonun yönetimi ve raporlama şeklindedir³⁸⁷.

³⁸⁴ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 4.

³⁸⁵ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 5.

³⁸⁶ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 6.

³⁸⁷ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 6.

aa. İhraçtan Elde Edilen Fonun Kullanım Şekli

Yeşil borçlanma aracı ihracından elde edilen fonun en kısa sürede yeşil projeler için kullanılması ve bunun için öngörülen süreye çerçeve belgesinde yer verilmesi zorunludur. Çerçeve belgesinde belirlenen tüm elverişli yeşil projeler, ihraççı tarafından çevresel faydalar sağlaması bakımından değerlendirilmeli ve çevresel faydalar ölçülebilir şekilde sunulmalıdır.

İhraçtan elde edilen fonun tamamının veya bir kısmının yeşil projelerin yeniden finansmanı için kullanılacak olması veya kullanılma ihtimalinin bulunması halinde, fonun projelerin finansmanı ile yeniden finansmanı arasındaki dağılımı hakkında bir tahminde bulunulması ve uygun olduğu ölçüde hangi yatırımların veya proje portföylerinin yeniden finanse edilebileceğinin çerçeve belgesinde açıklanması gerekir³⁸⁸.

bb. Projenin Değerlendirilmesi ve Proje Seçme Süreci

Rehber kapsamında, yeşil borçlanma aracı ihraççıların yatırımcılara sunacakları çerçeve belgelerde yer vermeleri gereken unsurlar açık şekilde tanımlanmıştır. Bu çerçevede, öncelikle ihraççıların, Rehber'in Ç.1 bölümünde belirtilen elverişli yeşil proje türlerinin, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Paris İklim Anlaşması gibi uluslararası taahhütlerle ilişkisini ortaya koymaları beklenmektedir. Böylece yatırımcılar, finansman sağlanan projelerin yalnızca yerel değil, aynı zamanda küresel sürdürülebilirlik hedeflerine olan katkısını da değerlendirme imkânı bulmaktadır. Ayrıca, ihraç edilen yeşil borçlanma aracına konu olan projenin, Rehber'de örneklenen yeşil proje türlerinden hangisi kapsamında değerlendirildiği ve bu değerlendirmenin hangi esaslara dayandığı hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi gerekmektedir. Bu açıklama, projenin “yeşil” niteliğini gerekçelendirme ve şeffaflık sağlama açısından kritik öneme sahiptir. Bununla birlikte, yeşil projelerle ilişkili çevresel ve sosyal risklerin belirlenmesi ve yönetilmesi sürecinde uygulanan yöntemlerin de yatırımcılara sunulması gerekmektedir. Söz konusu bilgiler, projelerin yalnızca olumlu çevresel etkilerini değil, aynı zamanda potansiyel olumsuz etkilerine karşı alınan önlemleri de içermelidir. Bu sayede

³⁸⁸ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 6; Elverişli yeşil proje türleri için bkz. *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 7.

yatırımcılar, projenin bütüncül bir risk yönetimi yaklaşımıyla ele alındığını görme şansına sahip olur. Çerçeve belgede yer verilmesi gereken bir diğer önemli unsur ise projelerin seçiminde kullanılan ölçütlerdir. Bu kapsamda, her bir projenin çevresel amaçlara olan katkısını göstermek amacıyla hangi niteliksel ve niceliksel etki ölçütlerinin kullanılacağı açıklanmalıdır. Bu etki ölçütleri, projelerin izlenebilirliğini ve değerlendirilebilirliğini sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır³⁸⁹.

Diğer taraftan, Rehber’de yeşil borçlanma aracı ihraççılarına yönelik olarak çerçeve belgelerde yer verilmesi tavsiye edilen bazı unsurlar da bulunmaktadır. Bu unsurlar, yatırımcılara daha geniş bir perspektif sunarak, ihraççının sürdürülebilirlik anlayışını ve uygulama kapasitesini daha iyi değerlendirebilmelerine olanak tanır. Bu bağlamda, ihraççının çevresel sürdürülebilirlikle ilgili genel hedefleri, stratejisi, politikaları ve/veya süreçleri ile yeşil borçlanma araçlarının bu bütünsel yapı içindeki konumu hakkında bilgi verilmesi önem arz eder. Böylece yatırımcılar, ihraççının sürdürülebilirlik konusundaki kurumsal yaklaşımını ve uzun vadeli taahhütlerini daha açık bir şekilde görebilirler.

Ayrıca, ihraççının yeşil proje seçiminde dikkate aldığı etiketler, sertifikalar, resmi veya piyasa temelli taksonomiler ile uyum veya dışlama kriterleri hakkında bilgi paylaşması da şeffaflık açısından değerli görülmektedir. Bu tür bilgiler, projelerin uluslararası ya da yerel sürdürülebilirlik standartlarına ne ölçüde uyulduğunu göstermesi açısından önemli bir gösterge niteliği taşır.

Son olarak, çerçeve belgede yer alması tavsiye edilen bir diğer unsur da elverişli proje türlerine özgü olarak belirlenmiş kilit performans göstergeleridir. Bu göstergeler, projelerin çevresel etkilerinin izlenmesini ve ölçülmesini mümkün kılarak, yatırımcılara daha bilinçli kararlar alma imkânı sunar. Performans göstergelerinin açıklanması, aynı zamanda hesap verebilirliği ve etki odaklı yatırım anlayışını da güçlendirmektedir³⁹⁰.

³⁸⁹ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 8.

³⁹⁰ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 8.

cc. İhraçtan Elde Edilen Fonun Yönetim Şekli

Yeşil borçlanma aracı tedavülde olduğu sürece net fon bakiyesi, ilgili dönemde elverişli yeşil projelere tahsis edilmek suretiyle yönetilir. İhraççı, fonun henüz kullanılmamış kısmını ilgili yeşil projelere tahsis edene kadar nasıl yönetmeyi planladığına ilişkin bilgiyi (kısa vadeli finansal araçlarda ve likit varlıklarda nemalandırma esaslarını) çerçeve belgesinde kamuya açıklar³⁹¹.

Yeşil borçlanma aracı ihracından elde edilen fon, her bir ihraç bazında ya da birden fazla yeşil borçlanma aracı için toplulaştırılarak yönetilebilir³⁹². İhraççı tarafından yeşil borçlanma aracı ihracından elde edilen fonun kullanım yerlerinin münhasıran her bir yeşil borçlanma aracı ihracı için ayrı muhasebe hesabı açılarak veya birden çok yeşil borçlanma aracı ihracı için ayrı bir toplu hesap açılarak veya diğer uygun bir usulde izlenerek takip edilmesi, bu hesaplara yapılacak her türlü kaydın güvenli bir şekilde izlenmesi ve elverişli yeşil projelere özgü söz konusu borçlanma ve yatırım süreçleri ile ihraçtan elde edilen fondan toplam proje tutarı kadar tutar düşüldükten sonra kalan tutarın başka amaçlarla kullanılmadığına yönelik takibin ihraççı tarafından yazılı hale getirilmiş dahili izleme yöntemi ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir³⁹³.

dd. Raporlama Süreci

İhraççılar, ihraç tarihinden itibaren yılda bir defa ve her durumda ihraçtan elde edilen fonun tamamı kullanıldıktan sonra, fon kullanımına dair güncel bilgileri ve ayrıca varsa önemli gelişmeleri fon kullanımı raporu kapsamında; Kurul'un özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde ve ihraççının KAP üyesi olması durumunda KAP ile ihraççının internet sitesinde kamuya açıklar. Raporlamalar, projelerin kısa bir tanımını, projeler için kullanılan tutarı ve projelerin tahmin edilen etkilerini, yeşil borçlanma aracı ihracından elde edilen fonu ve bu fonun tahsis edildiği projelerin bir listesini içerir. Gizlilik anlaşmaları, rekabet hususları veya

³⁹¹ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 9.

³⁹² SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 9.

³⁹³ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 9.

çok sayıda alt projenin olması gibi durumların söz konusu olması halinde, bilgi genel terimlerle veya toplu kalemler bazında sunulabilir³⁹⁴.

Etki raporlamasında şeffaflığın sağlanması amacıyla projelerin tahmini ve/veya gerçekleşen olumlu ve/veya olumsuz etkisinin toplu şekilde açıklanmasında, niteliksel performans göstergelerinin ve mümkün olduğunda, niceliksel performans ölçütlerinin³⁹⁵ kullanılması, niceliksel tayinde kullanılan temel metodolojinin ve/veya varsayımların açıklanması, niceliksel performans ölçütlerinin bulunmaması halinde, bu durumun açıklanması ve diğer değerlendirmelerle desteklenmesi gerekir. İhraççı ya da dış değerlendirme hizmeti sunan kuruluş, etki raporlaması için uluslararası standartların önerdiği şablonlardan yararlanabilir³⁹⁶.

ee. Dış Değerlendirme

ICMA Dış Değerlendirme Rehberi'nde yeşil borçlanma aracı ihracı sürecinde ihraççıların alabileceği dış değerlendirme hizmeti türleri açıklanmaktadır. Söz konusu hizmet türleri aşağıda dört temel grupta sunulmaktadır³⁹⁷.

1. İkinci Taraf Görüşü: Çevre ile ilgili konularda uzmanlaşmış bağımsız bir kuruluş, ikinci taraf görüşü verebilir. Bu kuruluş, ihraççının yeşil borçlanma aracı çerçeve belgesine ilişkin danışmanlık aldığı kuruluştan bağımsız olur. İkinci taraf görüşü, ihracın varsa düzenleyici çerçeve ve/veya varsa ihraççının uygun gördüğü yurt dışı standartlarla uyumlu olup olmadığını değerlendirir ve ayrıca ihraççıların çevresel sürdürülebilirlikle ilgili temel hedefleri, stratejileri, politikaları ve fonun kullanılacağı öngörülen proje türlerini, proje ile hedeflenen fayda ve etkileri ile varsa çevresel riskleri hakkında inceleme ve değerlendirmelerini içerebilir.

2. Doğrulama: İhraççı, iş süreçlerine, çevresel ölçütlere, kilit performans göstergelerine ve/veya sürdürülebilirlik performans hedeflerine yönelik olarak belirlenen koşulları sağladığına dair bağımsız bir doğrulama hizmeti alabilir. Doğrulama, ihracın varsa düzenleyici çerçeve ve/veya varsa ihraççının uygun gördüğü

³⁹⁴ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 9.

³⁹⁵ Örnek vermek gerekirse; enerji kapasitesi, elektrik üretimi, azaltılan/önlenen sera gazı emisyonları, temiz enerjiye erişim sağlanan kişi sayısı, su kullanımında azalma, araba sayısındaki azalma vb.

³⁹⁶ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 10.

³⁹⁷ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 11-12.

yurt dışı standartlarla uyumlu olup olmadığını inceler. İhraççının fonun kullanımına dair dahili izleme yöntemi, yeşil borçlanma aracından elde edilen fonun kullanımına, çevresel etki beyanı veya raporlamanın standartlar ile uyumuna ilişkin verilen güvence veya tasdik de doğrulama olarak kabul edilmektedir.

3. Sertifikasyon: İhraççı, yeşil borçlanma aracını, ilgili çerçeve belgesini, ihraçtan elde edilen fonun kullanım koşullarını veya kilit performans göstergeleri ile sürdürülebilirlik performans hedeflerini, varsa ihraççının uygun gördüğü kabul görmüş bir yeşil standarda veya etikete uygun olduğunu sertifikalandırabilir. Sertifikasyon hizmetinde, bu standart veya etiketlerde belirlenen ölçütlere uyum, nitelikli ve listelenmiş üçüncü taraflar tarafından test edilir ve doğrulanır.

4. Yeşil Borçlanma Aracı Puanlama/Derecelendirme: İhraççı, yeşil borçlanma aracı, ilgili çerçeve belgesi, ihraç gelirlerinin kullanım koşulları, kilit performans göstergelerinin seçimi veya sürdürülebilirlik performans hedeflerinin iddia seviyesi ölçümü gibi ihracın temel kısımlarını, puanlama/derecelendirme metodolojisi kullanan, konusunda uzmanlaşmış, araştırma hizmeti veren kuruluşlar veya derecelendirme kuruluşları gibi nitelikli üçüncü taraflardan puanlama/derecelendirme hizmeti alabilir. Bu tür puanlama/derecelendirmeler, önemli çevresel riskleri yansıtan kredi derecelendirmelerinden farklıdır³⁹⁸.

Rehber uyarınca, çerçeve belgesi hazırlanmasına dair danışmanlık hizmeti alınan kuruluştan dış değerlendirme hizmeti alınamaz³⁹⁹.

ff. Yurt dışı ihraçlar

Yeşil borçlanma araçlarının yurtdışı ihraç başvurularında, ihracın yapıldığı/tâbi olduğu yabancı yeşil borçlanma/yeşil sukuk standartları uyarınca hazırlanan ve yönetim kurulu tarafından onaylanan çerçeve belgesinin ve söz konusu belgenin esas alınan yabancı standartlar ile uyumlu olduğuna ilişkin ikinci taraf görüşünün Kurul'a sunulması ve ihraç belgesi ile birlikte ihraççının KAP üyesi olması durumunda KAP'ta

³⁹⁸ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 12.

³⁹⁹ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 14.

ve ihracının internet sitesinde ilan edilmesi gerekir. Rehber kapsamında yurt dışında yapılacak yeşil ihraçlarda da Kurul'dan ayrı bir ihraç tavanı alınması gerekmektedir⁴⁰⁰.

4. Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı

Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası araçları ile bu araçların yurt içi ve Rehber'in VI. bölümü ile sınırlı olmak üzere yurt dışı ihraçlarında uyulması gereken esas ve ilkeleri düzenlemektedir. Rehber Taslağı ile yeşil, sürdürülebilir ve sosyal ihraçların uluslararası finansal piyasalardaki en iyi uygulamalar ve standartlarla uyumlu şekilde yürütülmesi, sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilecek yeşil ve sosyal projelerin finansmanında, şeffaflık, dürüstlük, tutarlılık ve karşılaştırılabilirliğin artırılması amaçlanmaktadır⁴⁰¹.

Rehber Taslağı yeşil, sürdürülebilir ve sosyal borçlanma araçları, kira sertifikaları, varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlığa ve ipoteye dayalı menkul kıymetler ve projeye dayalı menkul kıymetler, gayrimenkul sertifikası gibi yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası araçlarını ve bunların ihracını kapsamaktadır. Mavi sermaye piyasası araçları da yeşil sermaye piyasası aracı olup, söz konusu araçların ihracı da bu Rehber kapsamındadır⁴⁰².

a. Genel Esaslar

Yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası aracı ihraçlarında, yatırımcı güveninin sağlanması, şeffaflık ilkesinin korunması ve finansmanın amacına uygun kullanımı açısından belirli temel koşulların sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda ihraççıların, gerçekleştirecekleri ihraçların Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yayımlanan Rehber Taslağı'nda belirtilen esaslara uygun şekilde yürütüleceğini çerçeve belgelerinde açıkça belirtmeleri zorunludur. Bu taahhüt, ihraç sürecinin temelini oluşturmakta ve sürdürülebilir finansmanın kurumsal güvenilirliğini

⁴⁰⁰ SPK, *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, s. 14.

⁴⁰¹ SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, 2024, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/66db09fa8f95db2bd8f20032/Ye%C5%9Fil%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir%20ve%20Sosyal%20Rehber%20Tasla%C4%9F%C4%B1.pdf>, s. 3.

⁴⁰² SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 3.

pekiştirmektedir. İhraçtan elde edilen fonların kullanım alanı da bu sürecin en kritik unsurlarından biridir. Fonların, çerçeve belgede belirtilen biçimde, münhasıran Rehber Taslağı'nın ilgili bölümünde tanımlanan yeşil ve/veya sosyal projelere tahsis edilmesi gerekmektedir. Bu projeler ister yeni başlatılmış ister mevcut projeler olsun, kısmen ya da tamamen finansman ya da yeniden finansman amacıyla fonlanabilir. Bununla birlikte bu kaynakların kullanımı, Rehber Taslağı'nda yer alan proje tanımlarıyla uyumlu olmak zorundadır; böylece yatırımın çevresel ve/veya sosyal etkisinin doğrudan ve ölçülebilir şekilde ortaya konması sağlanır. Bunun yanı sıra, ihraç sürecinde hazırlanan çerçeve belgenin Rehber Taslağı ile ne ölçüde uyumlu olduğunun, bağımsız bir kuruluş tarafından verilen ikinci taraf görüşü aracılığıyla incelenmesi ve değerlendirilmesi beklenmektedir. Söz konusu dış değerlendirme hem ihraç sürecinin şeffaflığını artırmakta hem de yatırımcılara güvenilirlik sağlamaktadır. İhraççılar, çıkaracakları sermaye piyasası aracının yeşil, sosyal ya da sürdürülebilir niteliğini ise projenin temel hedefini esas alarak belirlemelidir. Bu yaklaşım, aracın hangi sürdürülebilirlik odağına hizmet ettiğinin net bir şekilde tanımlanmasını sağlar ve yatırımcıların beklentileriyle örtüşen doğru ürünlere yönlendirilmesine yardımcı olur. Öte yandan, yeşil, sosyal ve sürdürülebilir nitelik taşıyan kira sertifikaları, varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlığa ve ipotek dayalı menkul kıymetler ile projeye dayalı menkul kıymetler gibi araçların ihracında, dayanak varlık olarak yalnızca Rehber Taslağı'nın 1.1. ve 1.2. bölümlerinde yer alan yeşil ve sosyal proje tanımlarına uygun faaliyetlere yönelik varlıkların kullanılması gerekmektedir. Bu şart, ihraç edilen araçların içeriği ile tanımlanan sürdürülebilirlik nitelikleri arasında tam bir tutarlılık sağlanmasına yönelik önemli bir güvence mekanizmasıdır⁴⁰³. Rehber Taslağı uyarınca yeşil proje türleri Rehber Taslağı'nda yer alanlarla sınırlı olmamakla birlikte örneklendirilmiştir⁴⁰⁴.

⁴⁰³ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 6-7.

⁴⁰⁴ Rehber Taslağı'nın 9 ve 10. sayfalarında yeşil projeler şu şekilde örneklendirilmiştir: Yenilenebilir enerji (üretim, iletim, cihazlar ve ürünler dâhil); Enerji verimliliği (yeni ve yenilenmiş binalar, enerji depolama, merkezi ısıtma, akıllı şebekeler, cihazlar ve ürünler gibi); Kirliliğin önlenmesi ve kontrolü (hava emisyonlarının azaltılması, sera gazı kontrolü, toprak iyileştirme, atık önleme, atık azaltma, atık geri dönüşümü ve enerji/emisyon verimli atıklardan enerjiye dönüşüm dahil); Yaşayan doğal kaynaklar ve arazi kullanımının çevresel sürdürülebilir yönetimi (çevresel sürdürülebilir tarım, çevresel sürdürülebilir hayvancılık, biyolojik bitki koruma veya damla sulama gibi iklimsel akıllı çiftlik girdileri, çevresel sürdürülebilir balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği, çevresel sürdürülebilir ormancılık, doğal peyzajların korunması veya restorasyonu dâhil); Karasal ve su biyoçeşitliliğinin korunması (kıyı, deniz

Rehber Taslağı uyarınca, Türkiye Ulusal “Yeşil Taksonomisi” oluşturulana kadar⁴⁰⁵, yukarıda belirtilen sınıfların yanı sıra yeşil projelerin elverişliliğinin belirlenmesine dair başta Avrupa Birliği Taksonomisi olmak üzere, uluslararası kabul görmüş diğer taksonomilerin de ihraççılar tarafından kullanılması tavsiye edilmiştir. Ayrıca, ihraççılar Paris İklim Anlaşması hedefleri ile uyumlu net sıfır emisyon stratejisini uygulamaya dönük projeleri finanse ediyorsa, ihraççılar kamuyu aydınlatma esasları ve iklim dönüşüm stratejileri bakımından ICMA İklim Dönüşümü Finansmanı El Kitabı’ndan yararlanabilirler⁴⁰⁶.

Rehber Taslağı uyarınca, sosyal proje türleri yine Rehber Taslağı’nda belirlenen listeye sınırlı olmamak üzere örneklendirilmiş olup⁴⁰⁷ hedef kitleye ilişkin olarak da yine Rehber Taslağı’ndakilerle sınırlı olmamak üzere örnekler verilmiştir⁴⁰⁸.

ve havza ortamlarının korunması dâhil); Temiz ulaşım (elektrikli, hibrid, kamu, demiryolu, motorlu olmayan, çok türlü ulaşım, temiz enerji araçlarına yönelik altyapı ve zararlı emisyonun azaltılması gibi); Sürdürülebilir su ve atık su yönetimi (temiz ve/veya içme suyu, atık su arıtımı, sürdürülebilir kentsel drenaj sistemleri ve nehir ıslahı ve diğer sel azaltma biçimleri için sürdürülebilir altyapı dâhil); İklim değişikliğine uyum (iklim gözlemi ve erken uyarı sistemleri gibi bilgi destek sistemleri ve altyapıların iklim değişikliği etkilerine karşı daha dayanıklı hale getirilmesi çabaları dahil); Eko-verimli ve/veya döngüsel ekonomiye uyulanmış ürünler, üretim teknolojileri ve süreçleri (eko-etiket veya çevre sertifikası, kaynak verimli ambalajlama ve dağıtım ile çevresel bağlamda sürdürülebilir ürünler geliştirilmesi ve tanıtılması gibi); Bölgesel, ulusal veya uluslararası kabul görmüş standartlar veya sertifikaların gerekliliklerini karşılayan yeşil binalar.

⁴⁰⁵ Her ne kadar 7552 Sayılı İklim Kanunu’nda “Taksonomi” tanımına yer verilmiş olsa da bu kanunda sınıflandırma sistemine ilişkin detaylara yer verilmemiştir. Dolayısıyla Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği yürürlüğe girene kadar AB ve uluslararası mevzuattaki taksonomi düzenlemelerinin esas alınmaya devam etmesi öngörülmektedir.

⁴⁰⁶ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 10-11.

⁴⁰⁷ Rehber Taslağı’nın 11. sayfasında sosyal proje türleri şu şekilde örneklendirilmiştir: Erişilebilir alt yapı (temiz içme suyu ve sanitasyon, kanalizasyon, ulaşım ve enerji); temel hizmetlere erişim (eğitim, sağlık, mesleki eğitim, bakım, finansman ve finansal hizmetler); erişilebilir barınma; sosyoekonomik krizlerden, iklim geçiş projelerinden ve/veya “adil geçiş”e yönelik diğer hususlardan kaynaklanan işsizliği önlemek ve/veya hafifletmek için tasarlanmış istihdam yaratma projeleri ve programları (bu tür bir tedarik ve/veya teşvik, KOBİ finansmanını ve mikrofinansı içerebilir); gıda güvenliği ve sürdürülebilir gıda sistemleri (örneğin, beslenme ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini karşılayan güvenli, besleyici ve yeterli gıdaya fiziksel, sosyal ve ekonomik erişim; dayanıklı tarım uygulamaları; gıda kaybı ve israfının azaltılması ve küçük ölçekli üreticilerin üretkenliğinin artırılması); sosyoekonomik ilerleme ve güçlendirme (örneğin varlıklara, hizmetlere, kaynaklara ve fırsatlara adil erişim ve bunlar üzerinde kontrol; gelir eşitsizliğinin azaltılması da dahil olmak üzere piyasaya ve topluma adil katılım ve entegrasyon)

⁴⁰⁸ Rehber Taslağı’nın 11 ve 12. sayfalarında hedef kitle şu şekilde örneklendirilmiştir: Yoksulluk sınırının altında yaşayanlar; dışlanmış nüfuslar ve/veya topluluklar; engelli insanlar; göçmenler ve/veya yerinden edilmiş kişiler; az eğitimli kişiler; temel ürün ve hizmetlere kaliteli erişim eksikliği nedeniyle yetersiz hizmet alan kişiler; iklim geçişinden etkilenen işsizler ve/veya işçiler; kadınlar; yaşlanan nüfus ve korunmasız gençler; doğal afetler, iklim değişikliği ve/veya iklim geçiş projeleri nedeniyle sosyoekonomik eşitsizliği yaşayanlar veya var olan sosyoekonomik eşitsizliği artıranlar dahil diğer hassas gruplar.

b. Projenin Değerlendirilmesi ve Proje Seçme Süreci

Rehber Taslağı uyarınca, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası aracı ihraççıları, yatırımcılara sunacakları çerçeve belgelerde belirli temel unsurları açıklamakla yükümlüdürler. Bu kapsamda, öncelikle projelerin taşıdığı sosyal ve çevresel amaçların açık ve anlaşılır şekilde ifade edilmesi gerekmektedir. Bu açıklamalar, yatırımcıların fon sağladıkları projelerin hangi sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkıda bulunduğunu değerlendirebilmeleri açısından büyük önem taşır. Bunun yanı sıra, projelerin yeşil ve/veya sosyal proje kategorilerinden hangisi kapsamında yer aldığının nasıl belirlendiğine dair süreçlerin de ayrıntılı şekilde açıklanması beklenmektedir. Özellikle sosyal projeler açısından, hedef kitlelerin kimler olduğu ve bu kitlelere sağlanması amaçlanan faydaların nasıl ortaya konulduğu da söz konusu süreç içerisinde yer almalıdır. Söz konusu bilgiler, projelerin sosyal etki açısından ne derece planlı ve kapsayıcı bir yaklaşımla tasarlandığını göstermesi bakımından kritik öneme sahiptir. İhraççılar ayrıca, yeşil veya sosyal proje türlerine ilişkin olası çevresel ve sosyal riskleri tanımlamak ve bu riskleri etkin şekilde yönetmek amacıyla uygulamayı planladıkları süreçleri de çerçeve belgede kamuya açıklamalıdır. Bu sayede, yatırımcılar yalnızca olumlu etkileri değil, aynı zamanda projelerin potansiyel olumsuz etkileri karşısında nasıl bir risk yönetimi mekanizmasının devrede olduğunu da görebilmektedir. Tüm bu hususlara ek olarak, yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası aracı çerçeve belgelerinde yer alması gereken asgari unsurlar Rehber Taslağı'nın Ek-1 bölümünde detaylı olarak sıralanmıştır. Bu bölüm, ihraççıların uyması gereken temel standartları belirleyerek hem içerik bütünlüğünü hem de piyasa uygulamalarında tutarlılığı sağlamayı amaçlamaktadır⁴⁰⁹.

⁴⁰⁹ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı* s. 3; Rehber Taslağı'nın 11 ve 12. sayfalarında ayrıca İhraççıların çerçeve belgesinde şu hususlara da yer vermesi tavsiye edilir: İhraççının çevresel veya sosyal sürdürülebilirlikle ilgili kapsayıcı hedefleri, stratejisi, politikası ve/veya süreçleri çerçevesindeki yeri; varsa yeşil veya sosyal proje seçiminde esas alınan etiket, sertifika, resmi ya da piyasa temelli taksonomi, standart ile uygunluk ve dışlama ölçütleri; yeşil veya sosyal projelerin bilinen önemli sosyal ve/veya çevresel olumsuz etkilerini azaltabilecek nitelikteki uygulamaların belirlenmesine yönelik süreçleri (Söz konusu etkileri azaltıcı uygulamalar, yapılacak açık ve anlamlı fayda-maliyet analizlerini ve potansiyel risklerin anlamlı olduğu durumlar için risklerin takibini içerir.).

c. İhraçtan Elde Edilen Fon Yönetimi ve Raporlama

Yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası araçlarından elde edilen net fonlar, Rehber Taslağı'nda belirtilen alanlara uygun olarak ilgili dönemlerde çevresel ve/veya sosyal projelere yönlendirilir. İhraççı, henüz kullanılmamış fonları geçici olarak nasıl değerlendireceğini (örneğin kısa vadeli araçlar ve likit varlıklar üzerinden nemalandırma esaslarını) çerçeve belgesinde kamuya açıklar. Fonlar, her bir ihraç için ayrı ayrı veya birden fazla ihraç için toplu şekilde (portföy yaklaşımıyla) yönetilebilir⁴¹⁰.

Rehber Taslağı uyarınca, fonun hangi projelere tahsis edildiği, ihraççı tarafından her bir ihraç özelinde veya toplulaştırılmış biçimde açılacak hesaplar ya da uygun başka izleme yöntemleriyle takip edilir. Fonun projeler için ayrılan kısmı dışında kalan tutarların başka amaçlarla kullanılması mümkün değildir. İhraççılar, yılda en az bir kez fonun kullanımına ilişkin güncel bilgileri içeren bir rapor hazırlayıp kamuya açıklamakla yükümlüdürler. Bu açıklama, Kurul'un özel durumlara ilişkin düzenlemeleri çerçevesinde ihraççının internet sitesinde ve KAP üyeliği varsa KAP'ta yapılır. Önemli bir değişiklik olduğunda revize rapor yayımlanır; ayrıca fonun tamamen kullanılması sonrasında nihai fon kullanım raporu da kamuya duyurulur. Raporlama yükümlülüğü, aynı ihraç tavanı kapsamındaki ilk tertip ihraç tarihi itibarıyla başlar ve fon tamamen kullanılana kadar devam eder. Aynı ihraç tavanı altındaki tertipler için toplu raporlama yapılabilir. Fon kullanım raporunda tahsis edilen projelerin listesi, kısa tanımları, kullanılan tutarlar ve oranlar yer alır. Gizlilik, rekabet veya çok sayıda alt proje bulunması gibi durumlarda bilgiler daha genel başlıklar veya toplu dağılımlar hâlinde sunulabilir. Fonun tamamen kullanılması sonrasında hazırlanan nihai fon kullanım raporu ve fonun izlenmesine ilişkin yöntemin bağımsız doğrulaması alınır ve bu doğrulama görüşü de ihraççının internet sitesinde ve varsa KAP'ta kamuya açıklanır. Nihai rapor ile doğrulama görüşünün, fon kullanımının tamamlandığı tarihten itibaren 20 iş günü içinde yayımlanması gerekmektedir⁴¹¹.

⁴¹⁰ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 13-14.

⁴¹¹ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 14.

d. Dış Değerlendirme

Yurt içinde gerçekleştirilecek ihraçlar için dış değerlendirme hizmet türleri, dış değerlendirme şirketinin taşıması gereken özellikler ve bu kapsamda uyulması gereken usul ve esaslar, Rehber Taslağı'nda ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, çerçeve belgenin Rehber Taslağı ile uyumlu olduğuna ilişkin ikinci taraf görüşü alınmalı ve bu görüş ilgili belgelerle birlikte Kurul başvurusunda sunulmalıdır. İkinci taraf görüşü, ihracın Rehber Taslağı'na uygunluğunu değerlendirmenin yanı sıra, ihraççının çevresel, sürdürülebilirlik ve sosyal konulara ilişkin hedeflerini, stratejilerini ve politikalarını; fonun yönlendirileceği proje türlerini; bu projelerle sağlanması amaçlanan fayda ve etkileri ile mevcutsa çevresel ve sosyal risklere dair inceleme ve değerlendirmeleri de içerebilir⁴¹².

e. Yurt Dışı İhraçlar

Yurt dışında yapılacak yeşil, sürdürülebilir ve sosyal sermaye piyasası aracı ihraçlarında, ilgili yabancı standartlara göre hazırlanıp yönetim kurulu tarafından onaylanan çerçeve belgesi ile bu belgenin söz konusu standartlarla uyumlu olduğuna dair ikinci taraf görüşünün Kurul'a sunulması gerekir. Bu belgeler, ihraç tavanına ilişkin Kurul onayı alındıktan sonra, Kurulca onaylanan ihraç belgesiyle birlikte ihraççının internet sitesinde ve KAP üyeliği varsa KAP'ta ilan edilir⁴¹³.

Yabancı standartlara göre hazırlanan fon kullanım raporları ve varsa etki raporlarının, düzenlenmelerinden itibaren 20 iş günü içinde Türkçe çevirisiyle birlikte yine ihraççının internet sitesinde ve (üyelik varsa) KAP'ta kamuya açıklanması zorunludur. İhraççılar; çerçeve belgesini, bu belgenin esas alındığı yabancı standartlarla uyumuna ilişkin ikinci taraf görüşünü ve diğer gerekli bilgi ve belgeleri, ihraç tavanı veya izahname onayı için yaptıkları başvuru sırasında Kurul'a iletirler. Yurt dışında yapılacak bu tür ihraçlar için ayrıca Kurul'dan ayrı bir ihraç tavanı onayı alınması gerekir. Aynı çevresel veya sosyal amaçlara hizmet eden projelerin finansmanında kullanılmak kaydıyla, ihraççılar aynı çerçeve belgesini ve ikinci taraf görüşünü farklı ihraç tavanı başvurularında yeniden kullanabilir. Grup şirketleri için hazırlanmış çerçeve belgesinin, ihraççı yönetim kurulunca onaylandığı takdirde

⁴¹² SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 15-16.

⁴¹³ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 19.

ihraççı tarafından da kullanılabilmesi mümkündür. Ancak her ihraç tavanı başvurusunda çerçeve belgesinin güncel bir yönetim kurulu kararıyla yeniden onaylanması zorunludur⁴¹⁴.

5. Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı

Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı, sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının hem yurt içi hem de yalnızca VI. bölüm kapsamında olmak üzere yurt dışı ihraçlarında uyulması gereken temel ilke ve kuralları düzenlemektedir. Bu düzenleme ile hedeflenen; söz konusu ihraçların, uluslararası piyasalarda benimsenmiş iyi uygulama örnekleri ve standartlarla uyumlu şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak, sürdürülebilirlik alanında katkı sağlayan şirketlerin finansmana erişimini kolaylaştırmak ve sermaye piyasalarının bu süreçteki rolünü güçlendirmektir. Aynı zamanda, ihraççının ÇSY alanlarında ileriye dönük kazanımlarının dikkate alınması, piyasalarda şeffaflık, dürüstlük, tutarlılık ve karşılaştırılabilirliğin artırılması da Rehber Taslağı'nın amaçları arasında yer almaktadır⁴¹⁵.

Rehber Taslağı kapsamında, sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının ihracında dikkate alınacak temel esaslar ile hazırlanması gereken çerçeve belgesine ilişkin yurt içi ihraçlar için belirlenen asgari içerik standartları⁴¹⁶ ve performans değerlendirme raporlarında bulunması gereken unsurlar⁴¹⁷ detaylı şekilde tanımlanmıştır. Rehber Taslağı'nın kapsamı; sürdürülebilirlik bağlantılı borçlanma araçları, kira sertifikaları, varlık ve ipotek teminatlı menkul kıymetler, varlığa ve ipoteye dayalı menkul kıymetler, projeye dayalı menkul kıymetler ile gayrimenkul sertifikası gibi çeşitli sermaye piyasası araçları ve bunların ihracını içermektedir⁴¹⁸.

⁴¹⁴ SPK, *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 19-20.

⁴¹⁵ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 2.

⁴¹⁶ Detaylı bilgi için bkz. SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, 2024, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/66db09fa8f95db2bd8f20032/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20B%C4%9Flant%C4%B1%C4%B1%20Rehber%20Tasla%C4%9F%C4%B1.pdf>, Ek 1.

⁴¹⁷ Detaylı bilgi için bkz. *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, Ek. 2.

⁴¹⁸ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 2.

a. Genel Esaslar

Rehber Taslağı uyarınca, sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası aracı ihraç etmek isteyen kuruluşlar, Rehber Taslağı'nda yer alan ilkelere uygun biçimde, önceden belirlenmiş bir zaman çizelgesi kapsamında ulaşılması öngörülen sürdürülebilirlik kazanımlarını çerçeve belgede açık şekilde taahhüt etmelidir. Bu süreçte belirlenen sürdürülebilirlik performans hedeflerinin, ihraççının genel çevresel, sosyal ve yönetim politikalarıyla uyumlu, gerçekçi ancak iddialı, içerik bakımından ilgili ve mümkün olduğunca karşılaştırılabilir nitelikte olması gerekmektedir⁴¹⁹.

Hazırlanan çerçeve belgesinin, bağımsız bir ikinci taraf görüşü ile değerlendirilerek Rehber Taslak'a uygunluğu teyit edilmelidir. İhraççılar, bu çerçeve belge ile birlikte ikinci taraf görüşünü ve sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarına ilişkin diğer bilgi ve belgeleri, ihraç belgesi ya da izahname onayı başvurusu esnasında Kurul'a sunmakla yükümlüdür. Kurul tarafından ihraç tavanı onaylandıktan sonra, söz konusu çerçeve belge ve ikinci taraf görüşü, onaylanan ihraç belgesi ya da izahname ile birlikte ihraççının internet sitesinde ve KAP üyesi ise KAP'ta kamuoyuna açıklamalıdır. Bu düzenleme kapsamında gerçekleştirilecek ihraçlar için, Kurul'dan ayrı bir ihraç tavanı onayı alınması ve bu tavan altında yalnızca sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının ihracının yapılması şarttır. İhraççılar, aynı temel performans göstergeleri ile sürdürülebilirlik performans hedeflerini korumak kaydıyla, aynı çerçeve belgeyi ve ona ait ikinci taraf görüşünü farklı ihraç tavanı başvurularında da kullanabileceklerdir⁴²⁰.

Sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının yapısını oluşturan bu Rehber Taslağı, beş ana başlık etrafında şekillenmektedir: Temel performans göstergelerinin belirlenmesi, sürdürülebilirlik performans hedeflerinin oluşturulması, ihraç edilecek sermaye piyasası araçlarının özellikleri, raporlama süreçleri ve bu süreçlerin doğrulanması⁴²¹.

b. Temel Performans Göstergelerinin Seçimi

Sürdürülebilirlik bağlantılı ihraçların güvenilirliği, temel performans göstergelerinin doğru ve yerinde seçilmesine bağlıdır. Bu göstergeler, ihraççının

⁴¹⁹ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 5.

⁴²⁰ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 5.

⁴²¹ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 6.

sürdürülebilirlik alanındaki performansının ölçülmesinde esas alınacağından, güvenilir olmayan ya da konu ile ilgisiz göstergelerden kaçınılması gerekir. Temel performans göstergeleri, ihraççının sürdürülebilirlik stratejisi ve genel iş stratejisi açısından belirleyici bir rol oynamalı, faaliyet gösterilen sektördeki çevresel, sosyal ve yönetim konuları ile doğrudan ilişkili olmalı ve ihraççının yönetim kontrolü altında bulunan alanlara dayanmalıdır. Ayrıca bu göstergelerin, ihraççının faaliyet alanının bütününe yansıtacak şekilde temel ve önemli konuları içermesi, mevcut ya da gelecekteki operasyonları açısından stratejik değer taşıması, tutarlı bir metodolojiye dayanarak ölçülebilir ya da hesaplanabilir olması, dışarıdan doğrulanabilir olması ve sektör içinde kıyaslanabilir nitelikte bulunması beklenmektedir⁴²².

c. Sürdürülebilirlik Performans Hedeflerinin Ayarlanması

Her bir temel performans göstergesi için bir veya birden fazla sürdürülebilirlik performans hedefi belirleme süreci, sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının etkin şekilde yapılandırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Söz konusu hedefler aracılığıyla ihraççının ne ölçüde iddialı olduğu ve hangi hedefleri gerçekçi bulduğu ortaya konulmuş olur. Hedefler, iyi niyet kuralları çerçevesinde belirlenmeli; ayrıca ihraççılar bu hedeflerin başarısını doğrudan etkileyebilecek stratejik nitelikteki bilgileri açık şekilde kamuoyu ile paylaşmalıdır. Belirlenen sürdürülebilirlik performans hedefleri, gerçek anlamda iddialı olmalı, dolayısı ile yalnızca mevcut iş süreçlerinin doğal ilerleyişini yansıtmamalı, bunun ötesinde kayda değer bir gelişimi ortaya koymalıdır. Mümkünse bu hedefler, belirli bir kıstas veya dışsal bir referansla karşılaştırılabilir şekilde sunulmalıdır. Aynı zamanda, ihraççının genel sürdürülebilirlik stratejisi ve uzun vadeli iş planları ile uyum içinde olmalı; sermaye piyasası aracının ihraç tarihinden önce ya da en geç eş zamanlı olarak tanımlanmış bir zaman çizelgesine bağlanmış olmalıdır⁴²³.

d. Sermaye Piyasası Araçları Özellikleri

Sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası araçlarının ayırt edici yönü, belirlenmiş temel performans göstergelerine bağlı olarak önceden belirlenen

⁴²² SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 6-7.

⁴²³ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 8.

sürdürülebilirlik performans hedeflerine ulaşılmasına göre bu araçların finansal ve/veya yapısal niteliklerinde değişiklik meydana gelmesidir. Bu doğrultuda, sürdürülebilirlik bağlantılı ihraçlar, tetikleyici olayları da içerecek şekilde finansal ya da yapısal sonuçlar doğurabilecek özellikler taşınmalıdır. Çerçeve belgede, temel performans göstergeleri ile bunlara bağlı sürdürülebilirlik hedeflerine, bu hedeflerin nasıl hesaplanacağına ilişkin metodolojilere ve hedeflere ulaşılması ya da ulaşamaması durumunda sermaye piyasası aracının hangi yönlerinin nasıl değişeceğine açık biçimde yer verilmelidir. Ayrıca, hedeflerin ölçülememesi ya da değerlendirilememesi gibi durumlara karşı alternatif bir yol haritası da bu belgeye dahil edilmelidir⁴²⁴.

e. Raporlama

İhraççılar, her yıl en az bir kez olmak üzere, sürdürülebilirlik performans hedeflerine ulaşma durumlarına ilişkin gelişmeleri içeren bir performans değerlendirme raporu hazırlamakla yükümlüdür. Bu rapor, Sermaye Piyasası Kurulunun özel durum açıklamalarına ilişkin düzenlemeleri doğrultusunda, ihraççının internet sitesinde ve eğer KAP üyesiye KAP'ta kamuoyuna sunulmalıdır. Ayrıca, sürdürülebilirlik hedeflerinin başarı düzeyinde önemli bir değişikliğe neden olabilecek ya da sermaye piyasası aracının yapısal veya finansal özelliklerini etkileyebilecek bir gelişme yaşanması durumunda, bu değişikliği açıklayan ek raporlamaların da gerçekleştirilmesi zorunludur. Performans değerlendirme raporlarında; referans değerleri ile karşılaştırmalı olarak temel performans göstergelerinin güncel durumu, hedeflere ulaşıp ulaşılmadığına dair bilgiler, bu durumun sermaye piyasası aracının koşullarına etkileri ile bunların gerçekleşme zamanlaması gibi unsurlar yer almalıdır. Ayrıca, yatırımcıların hedeflerin ne ölçüde iddialı olduğunu değerlendirebilmelerine imkân tanıyacak nitelikte açıklayıcı bilgiler sunulmalıdır⁴²⁵.

f. Dış Değerlendirme

Yurt içinde gerçekleştirilecek sürdürülebilirlik bağlantılı ihraçlar için dış değerlendirme hizmet türleri, dış değerlendirme şirketinin taşıması gereken özellikler

⁴²⁴ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 10.

⁴²⁵ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 10-11.

ve bu kapsamda uyulması gereken usul ve esaslar, Rehber Taslağı'nda ayrıntılı olarak tanımlanmıştır⁴²⁶. Bu çerçevede, çerçeve belgenin Rehber Taslağı ile uyumlu olduğuna ilişkin ikinci taraf görüşü alınmalı ve bu görüş ilgili belgelerle birlikte Kurul başvurusunda sunulmalıdır.

g. Yurt Dışı İhraçlar

Yurt dışında yapılacak sürdürülebilirlik bağlantılı sermaye piyasası aracı ihraçlarında, ihraç edilecek ülkenin geçerli standartlarına göre hazırlanmış ve şirketin yönetim kurulu tarafından onaylanmış çerçeve belgesi ile bu belgenin ilgili standartlara uygunluğunu gösteren ikinci taraf görüşünün Kurul'a iletilmesi gerekmektedir. Kurul onayının ardından, bu belgelerin ihraç belgesiyle birlikte ihraççının internet sitesinde ve KAP'a üyeyse KAP'ta duyurulması zorunludur. Yabancı standartlara uygun olarak hazırlanmış performans değerlendirme raporlarının Türkçe'ye çevrilerek, en geç 20 iş günü içinde kamuya açıklanması gerekmektedir. İhraççılar, aynı temel performans göstergeleri ve sürdürülebilirlik hedeflerini içermek koşuluyla, bir kez hazırlanan çerçeve belgesini ve ilgili ikinci taraf görüşünü farklı ihraç tavanı başvurularında yeniden kullanabilirler. Şirketin bağlı bulunduğu grup için hazırlanmış bir çerçeve belgesi, ihraççının yönetim kurulu tarafından onaylanmak kaydıyla kendi ihracı için de geçerli olabilir. Bununla birlikte, her yeni ihraç tavanı başvurusunda bu belgenin güncellenmiş yönetim kurulu kararı ile ilişkilendirilmesi zorunludur⁴²⁷.

6. TSRS-1: Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler

2022 yılında 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yapılan düzenleme ile birlikte, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nın (TSRS) belirlenmesi ve yayımlanması konusunda yetkili kurum haline gelmiş ve Türkiye Raporlama Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı 29 Aralık 2023 tarih ve 32414 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 1 Ocak 2024 tarihi itibarıyla

⁴²⁶ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 11-14.

⁴²⁷ SPK, *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, s. 15.

yürürlüğe girmiştir⁴²⁸. TSRS-1, şirketlerin yatırımcılara ve diğer paydaşlara karar alma süreçlerinde ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. TSRS-2 ise özellikle iklimle ilgili konularda yapılması gereken açıklamalara odaklanmakta olup, TSRS-1 ile birlikte tamamlayıcı bir şekilde uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Tüm şirketler için geçerli olan genel açıklamaların yanı sıra, faaliyet alanına özgü ek raporlama yükümlülüklerini içeren sektörel bazlı açıklama gereklilikleri de bulunmaktadır. TSRS-2'nin ise sektör özelinde nasıl uygulanacağına dair rehber doküman, KGK'nın resmi internet sitesinde yayımlanarak erişime sunulmuştur⁴²⁹.

TSRS-1, şirketlerin kısa, orta ve uzun vadede nakit akışlarını, finansmana erişimlerini ve sermaye maliyetlerini etkileyebilecek olası risk ve fırsatları tanımlayıp kamuoyuna açıklanmasını zorunlu hale getirir. Böylece şirketlerin finansal performanslarına etki edebilecek sürdürülebilirlik faktörlerinin şeffaf biçimde ortaya konması sağlanır. Bu çerçevede TSRS-1, şirketlerin sürdürülebilirlik kaynaklı risk ve fırsatların finansal performans üzerindeki etkilerini detaylı biçimde analiz etmesini öngörür. Bununla birlikte yalnızca risklerin tanımlanması değil, bunların yönetim süreçlerine nasıl entegre edildiği de büyük önem taşır⁴³⁰.

Diğer yandan TSRS-2, şirketlerin iklim değişikliğine bağlı risk ve fırsatları nasıl raporlamaları gerektiğine ilişkin daha kapsamlı bir yol haritası sunar. Bu Standart, iklim bağlantılı açıklamaları dört temel başlıkta ele alır: yönetim, strateji, risk yönetimi ve metrikler ile hedefler. Bu yapı, şirketlerin iklim değişikliğinin finansal ve operasyonel sonuçlarını sistematik biçimde değerlendirmelerini zorunlu kılar. TSRS-2 kapsamında şirketlerden, iklim değişikliğinden kaynaklanabilecek fiziksel riskleri (örneğin, yoğun hava olaylarının üretim süreçlerini sekteye uğratması) ve geçiş risklerini (örneğin, mevzuat değişikliklerinin veya karbon düzenlemelerinin iş modellerine etkisi) dikkate almaları ve bunları açık biçimde raporlamaları beklenir. Bu durum, şirketlerin yalnızca çevresel etkileri değil, aynı zamanda bu etkilerin ekonomik yansımalarını da değerlendirmelerini gerektirir⁴³¹.

⁴²⁸ R.G., 29 Aralık 2023 Tarih 32414 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete ile Yürürlüğe Giren Türkiye Raporlama Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı. 2025, 2024, Erişim tarihi: 1 Ekim 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2023-12-29&mukerrer=1>

⁴²⁹ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 46.

⁴³⁰ KOÇ, KATANALP, TEPEGÖZ, ZOR, s. 171-172.

⁴³¹ KOÇ, KATANALP, TEPEGÖZ, ZOR, s. 172.

Bu bağlamda sürdürülebilirliğe ilişkin finansal veriler, bir şirketin genel performansını daha bütüncül şekilde değerlendirmeye olanak tanır. Bu sayede, şirketin pazardaki rekabet gücü ile gelecekte ortaya çıkabilecek fırsatlara ne ölçüde hazır olduğu, yatırımcılar açısından daha şeffaf ve anlaşılır hale gelir. Söz konusu raporlama standartlarının temel hedef kitlesi; mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç veren kuruluşlar ile diğer finansal kaynak sağlayıcılar olarak belirlenmiştir. Bu gruplar genellikle “genel amaçlı finansal raporların birincil kullanıcıları” şeklinde tanımlanır. Bu bağlamda şirketlerin, sürdürülebilirlik odaklı açıklamalarını yatırımcıların bilgi gereksinimlerini karşılayacak şekilde hazırlayabilmeleri için hem yatırımcı profillerini hem de mevcut kaynak yapılarını dikkatli bir şekilde analiz etmeleri beklenmektedir⁴³².

Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin açıklanmasına ilişkin genel hükümlerin amacı; bir şirketin genel amaçlı finansal raporların asli kullanıcıları açısından şirkete kaynak sağlama kararı verirken, faydalı olacak sürdürülebilirlikle ilgili risklerine ve fırsatlara ilişkin bilgileri açıklamasını zorunlu kılmaktır⁴³³. Avrupa Birliği’nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi doğrultusunda Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin de doğrudan ya da dolaylı yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları, şirketler için hem önemli bir fırsat hem de harekete geçirici bir araç olarak değerlendirilebilir. Uluslararası standartlarla uyumlu bir raporlama yaklaşımının benimsenmesi, şirketlerin tek bir kapsamlı raporla, hem ulusal hem de uluslararası düzenlemelere uyum sağlamasına olanak tanır. Sürdürülebilirlik raporlamasını belirli şirketler açısından zorunlu hale getiren bu düzenleme, şirketlerin çevresel, sosyal ve ekonomik performanslarını daha şeffaf bir biçimde ortaya koymalarını hedeflemektedir. Bu şeffaflık sayesinde, şirketlerin yeşil finansman kaynaklarına daha

⁴³² BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 46.

⁴³³ KAMU GÖZETİMİ KURUMU (KGK), *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, 2023, s. 4, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/TSRS%201.pdf>

kolay erişebilmesi ve özellikle Avrupa Birliği ile iş ilişkisi içinde olan firmaların rekabet avantajlarını koruyup geliştirebilmesi beklenmektedir⁴³⁴.

Bu Standart bir şirketin kısa, orta veya uzun vadede nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek, sürdürülebilirlikle ilgili tüm risk ve fırsatlara ilişkin bilgileri açıklamasını zorunlu kılar. Bu Standart'ın amaçları doğrultusunda, söz konusu risk ve fırsatlar toplu hâlde “şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlar” olarak anılır⁴³⁵.

Şirket, sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'na uygun olarak hazırlar ve raporlarken bu Standardı uygular⁴³⁶. TSRS-1'e göre şirket ekosistemindeki ilişkiler üç temel halkada incelenmektedir⁴³⁷.

1. Temel faaliyet halkası: Bu halkada şirkete doğrudan katkı sağlayan ana paydaşlar yer alır. Bunlar arasında birincil tedarikçiler, dağıtım ağları ve doğrudan değer oluşturan diğer aktörler bulunur. Bu gruptaki unsurlar, şirketi ve faaliyetlerini kısa vadede doğrudan etkileyebilir.
2. Genişletilmiş faaliyet halkası: Bu halkada, müşterilerin müşterileri, tamamlayıcı ürün sağlayıcıları ve standartları belirleyen kuruluşlar gibi aktörler yer alır. Bu grupta yaşanabilecek değişiklikler, şirket üzerinde orta vadede etkili olabilir.
3. Ekosistem halkası: İşçi sendikaları, kamu kurumları, yatırımcılar ve ticaret birlikleri gibi daha geniş çevresel paydaşlar bu çemberde bulunur. Bu unsurlar, uzun vadede şirketin sosyal yapısını ve çevreyle olan dengesini etkileyebilir.

2021 yılında H&M, Çin'in Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde zorla çalıştırma iddialarına tepki olarak bu bölgeden pamuk alımını durduracağını açıklamıştır. Bu karar, markanın Çin'deki ana pamuk tedarik zincirini ve dolayısıyla ülkedeki operasyonlarını doğrudan etkilemiştir. Kararın ardından Çin'de H&M'e karşı boykot

⁴³⁴ YEŞİL BÜYÜME, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları*, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2025, <https://yesilbuyume.org/turkiye-surdurulebilirlik-raporlamasi-standartlari/>

⁴³⁵ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 4.

⁴³⁶ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 4.

⁴³⁷ KOÇ, KATANALP, TEPEGÖZ, ZOR, s. 173.

kampanyaları başlamış, şirketin ürünleri yerel e-ticaret sitelerinden kaldırılarak mağazalarının konumları haritalardan silinmiş ve tüketiciler arasında ciddi bir tepki oluşmuştur. Yaşanan bu durum, sadece birkaç gün içerisinde H&M'in satışlarında ve hisse değerlerinde dalgalanmalara yol açmış; bu etki hızla şirketin finansal raporlarına da yansımıştır. Görüleceği üzere, tedarik zincirinde yaşanan etik ya da sürdürülebilirlik temelli bir sorun (özellikle birincil tedarikçileri etkileyen türden sorunlar) şirketin genel faaliyetlerine ve mali performansına çok kısa sürede büyük ölçüde yansiyabilmektedir⁴³⁸.

Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilgilerin faydalı olması için; bu bilgilerin ihtiyaca uygun olması ve sunmayı amaçladığı hususu gerçeğe uygun bir şekilde ortaya koyması gerekir. Bunlar sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilginin temel niteliksel özellikleridir. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal bilginin karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, zamanında sunulmuş ve anlaşılabilir olması durumunda, söz konusu bilginin faydası artar⁴³⁹.

Gerçeğe uygun sunum, şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin, ihtiyaca uygun bilgilerin açıklanmasını ve bunların bu Standart'ta belirtilen ilkelere uygun olarak gerçeğe uygun şekilde sunulmasını zorunlu kılar. Gerçeğe uygun sunumun sağlanması için şirket, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların tam, tarafsız ve doğru bir betimlemesini sunar⁴⁴⁰.

Şirket, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin olarak, şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek önemli bilgileri açıklar. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalar bağlamında bilgi; bilginin verilmemesinin, yanlış verilmesinin veya gizlenmesinin; genel amaçlı finansal raporların asli kullanıcılarının, finansal tablolar ve sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları içeren raporlara dayanarak verecekleri kararları etkilemesi makul ölçüde

⁴³⁸ KOÇ, KATANALP, TEPEGÖZ, ZOR, s. 173.

⁴³⁹ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 4-5.

⁴⁴⁰ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 5.

bekleniyorsa önemlidir. Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları, ilgili finansal tabloları raporlayan, aynı şirket için olmalıdır⁴⁴¹.

Başka bir TSRS belirli durumlarda aksine izin vermedikçe veya aksini gerektirmedikçe, şirket aşağıdakilere ilişkin açıklama sunar⁴⁴²:

1. Yönetişim: Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları izlemek ve yönetmek için kullandığı yönetim süreçleri, kontrolleri ve prosedürleridir⁴⁴³.

2. Strateji: Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları yönetmek için kullandığı yaklaşımdır⁴⁴⁴.

3. Risk yönetimi: Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları belirlemek, değerlendirmek, önceliklendirmek ve izlemek için kullandığı süreçlerdir⁴⁴⁵.

4. Metrikler ve hedefler: Şirketin; kendi belirlediği veya mevzuat uyarınca ulaşması gereken hedeflere yönelik ilerlemeler de dâhil olmak üzere, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatlarla ilgili performansdır⁴⁴⁶.

Şirket, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının aşağıdaki parametreleri anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar⁴⁴⁷:

1. Mevcut finansal etkileri ortaya koymak üzere; ilgili raporlama dönemi için, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların şirketin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları üzerindeki etkileri⁴⁴⁸ ve

⁴⁴¹ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 5.

⁴⁴² KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 6.

⁴⁴³ TSRS-1 Standartları uyarınca, yönetime ilişkin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları izlemek, yönetmek ve denetlemek için kullandığı yönetim süreçlerini, kontrollerini ve prosedürlerini anlamalarını sağlamaktır.

⁴⁴⁴ TSRS-1 Standartları uyarınca, stratejiye ilişkin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları yönetme stratejisini anlamalarını sağlamaktır.

⁴⁴⁵ TSRS-1 Standartları uyarınca şirket, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar.

⁴⁴⁶ TSRS-1 Standartları uyarınca şirket, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların şirket stratejisi ve karar alma mekanizması üzerindeki etkilerini anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar.

⁴⁴⁷ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 8.

⁴⁴⁸ TSRS-1 Standartları uyarınca, Risk yönetimine ilişkin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaç finansal raporların kullanıcılarının; (a)Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatları belirleme, değerlendirme, önceliklendirme ve izleme süreçlerinin şirketin genel risk yönetimi sürecine entegre edilip edilmediği, edildiyse nasıl entegre edildiği ve genel risk yönetimi sürecine nasıl

2. Öngörülen etkileri ortaya koymak üzere; sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların şirketin finansal planlamasına ne şekilde dâhil edildiği de dikkate alınmak suretiyle, sürdürülebilirlikle ilgili risk ve fırsatların kısa, orta ve uzun vadede şirketin finansal durumu, finansal performansı ve nakit akışları üzerindeki öngörülen etkileri⁴⁴⁹.

Şirket ayrıca, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin sürdürülebilirlikle ilgili risklerden kaynaklanan belirsizliklere uyum sağlama kapasitesini anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar. Şirket, stratejisinin ve iş modelinin sürdürülebilirlikle ilgili risklere karşı dirençliliğine dair niteliksel ve mümkünse niceliksel bir değerlendirmeyi (değerlendirmenin nasıl yapıldığı ve değerlendirmenin zaman dilimi de dâhil) açıklar. Nicel bilgi sağlarken, şirket münferit bir tutarı veya bir tutar aralığını açıklayabilir⁴⁵⁰.

Şirket, genel amaçlı finansal raporların bir parçası olarak TSRS'lerin gerektirdiği açıklamaları sağlamak zorundadır. Şirket, sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamalarını, ilgili finansal tablolarla aynı zamanda raporlar. Şirketin sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları, ilgili finansal tablolarla aynı raporlama dönemini kapsar. Başka bir TSRS aksine izin vermedikçe veya aksini gerektirmedikçe, şirket raporlama döneminde açıklanan tüm tutarlar için önceki dönemle ilgili karşılaştırmalı bilgileri açıklar. Bu tür bilgilerin, raporlama dönemindeki sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların anlaşılması açısından faydalı olması durumunda şirket, sürdürülebilirlikle ilgili açıklayıcı ve tanımlayıcı finansal bilgiler için de karşılaştırmalı bilgileri açıklar. Sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaları TSRS'lerin tüm hükümleriyle uygunluk sağlayan bir şirket, açık ve koşulsuz bir uygunluk beyanında bulunur. Şirket, TSRS'lerin tüm hükümlerine uymadığı

bilgi verdiği de dâhil olmak üzere, söz konusu süreçleri anlamalarını sağlamak ve (b) Şirketin genel risk profili ile genel risk yönetimi süreçlerini değerlendirmelerini sağlamaktır.

⁴⁴⁹ TSRS-1 Standartları uyarınca, İşletme, gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenen sürdürülebilirlikle ilgili her bir risk ve fırsat için aşağıdakileri açıklar: (a) İlgili TSRS tarafından zorunlu kılınan metrikler ve (b) Şirketin aşağıdakileri ölçmek ve izlemek için kullandığı metrikler: Sürdürülebilirlikle ilgili risk veya fırsat ve şirketin kendi belirlediği hedeflere ve mevzuat uyarınca ulaşması gereken hedeflere yönelik ilerlemeleri dâhil, sürdürülebilirlikle ilgili söz konusu risk veya fırsata ilişkin performansı.

⁴⁵⁰ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 9.

müddetçe, sürdürülebilirlikle ilgili finansal açıklamaların, TSRS'lerle uygunluk sağladığını belirtmez⁴⁵¹.

7. TSRS-2: İklimle İlgili Açıklamalar

TSRS-2 İklimle İlgili Açıklamaların amacı; bir şirketin genel amaçlı finansal raporların aslî kullanıcıları açısından şirkete kaynak sağlama kararı verirken faydalı olacak, iklimle ilgili riskler ve fırsatlara ilişkin bilgilerin açıklamasını zorunlu kılmaktır. Bu Standart, bir şirketin kısa, orta veya uzun vadede nakit akışlarını, finansmana erişimini veya sermaye maliyetini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek iklimle ilgili risk ve fırsatlara ilişkin bilgileri açıklamasını zorunlu kılar. Bu Standart'ın amaçları doğrultusunda, söz konusu risk ve fırsatlar toplu hâlde “şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek iklimle ilgili risk ve fırsatlar” olarak anılır⁴⁵². Şirketlerin iklimle bağlantılı bilgileri raporladığı TSRS-2, TSRS-1 üzerine inşa edilerek uygulanmalıdır. Bunun nedeni, TSRS-1'in, TSRS-2 kapsamında sunulması gereken veriler için de geçerli olan temel ilke, kavram ve raporlama esaslarını içermesidir. Dolayısıyla, TSRS-2'nin doğru ve tutarlı bir şekilde uygulanabilmesi için, TSRS-1'de belirtilen genel çerçevenin esas alınması gerekmektedir⁴⁵³.

Standart, şirketin iklimle bağlantılı olarak karşı karşıya kaldığı fiziksel ve geçiş riskleri ile iklim kaynaklı fırsatları kapsayacak şekilde uygulanır⁴⁵⁴.

Bir şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenemeyecek iklimle ilgili risk ve fırsatlar, bu Standart'ın kapsamı dışındadır.

Yönetişime ilişkin iklimle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin iklimle ilgili risk ve fırsatları izlemek, yönetmek ve denetlemek için kullandığı yönetim süreçlerini, kontrollerini ve prosedürlerini anlamalarını sağlamaktır. Standart'ta stratejiye ilişkin iklimle ilgili

⁴⁵¹ KGK, *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, s. 12-13.

⁴⁵² KAMU GÖZETİMİ KURUMU (KGK), *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, 2023, s. 4, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/Duyuru/Turkiye_Surdurulebilirlik_Raporlama_Standartlari_ve_TSRSlerin_Uygulama_Kapsami_Resmi_Gazetede_Yayimlanmistir.pdf

⁴⁵³ BİST, *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, s. 47.

⁴⁵⁴ KGK, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, s. 4.

finansal açıklamaların amacı ise genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin iklimle ilgili risk ve fırsatları yönetme stratejisini anlamalarını sağlamak olarak belirlenmiştir⁴⁵⁵.

Standart uyarınca şirket, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının şirketin gelecekteki finansal yeterliliğini etkilemesi makul ölçüde beklenebilecek iklimle ilgili risk ve fırsatları anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar. Diğer taraftan şirket, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, iklimle ilgili risk ve fırsatların şirketin iş modeli ve değer zinciri üzerindeki mevcut ve öngörülen etkilerini anlamalarını sağlayan bilgileri de açıklar. Bu kapsamda şirket, özellikle şirketin, genel amaçlı finansal raporlarının kullanıcılarının, iklimle ilgili risk ve fırsatların, şirketin stratejisi ve karar alma mekanizması üzerindeki etkilerini anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar. Buna ek olarak şirket, şirketin stratejisi ile iş modelinin iklimle ilgili değişiklik, gelişme ve belirsizliklere karşı dirençliliğini, şirketin iklimle ilgili belirlenmiş risk ve fırsatlarını da dikkate alarak, anlamalarını sağlayan bilgileri açıklar. Şirket, içinde bulunduğu şartlarla orantılı bir yaklaşım kullanarak, iklim dirençliliğini değerlendirmek amacıyla iklimle ilgili senaryo analizini kullanır⁴⁵⁶.

Risk yönetimine ilişkin iklimle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin iklimle ilgili risk ve fırsatlarını belirleme, değerlendirme, önceliklendirme ve izleme süreçlerinin şirketin genel risk yönetimi sürecine entegre edilip edilmediği, edildiyse nasıl entegre edildiği ve genel risk yönetimi sürecine nasıl bilgi verildiği de dâhil olmak üzere, söz konusu süreçleri anlamalarını sağlamaktır. Metrikler ve hedeflere ilişkin iklimle ilgili finansal açıklamaların amacı, genel amaçlı finansal raporların kullanıcılarının, şirketin iklimle ilgili kendi belirlediği hedeflere ve mevzuat uyarınca ulaşması gereken hedeflere yönelik ilerlemeleri de dâhil olmak üzere, iklimle ilgili risk ve fırsatlarla ilgili olarak şirketin performansını anlamalarını sağlamaktır⁴⁵⁷.

Diğer taraftan Standart uyarınca iklimle ilgili metrikler bakımından şirket tarafından raporlanması gereken unsurlar detaylandırılmıştır⁴⁵⁸.

⁴⁵⁵ KGK, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, s. 4-5.

⁴⁵⁶ KGK, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, s. 5-7.

⁴⁵⁷ KGK, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, s. 8-9.

⁴⁵⁸ TSRS-2 Standartları uyarınca iklimle ilgili metrikler bakımından şirket tarafından raporlanması gereken unsurlar şu şekilde detaylandırılmıştır: 1.Brüt sera gazı emisyonları 2. İklimle ilgili geçiş

Standart uyarınca şirket, sera gazı emisyonu hedefleri de dâhil olmak üzere, stratejik amaçlarına ulaşma konusundaki ilerlemeyi izlemek üzere belirlediği iklimle ilgili nicel ve nitel hedefler ile mevzuat uyarınca ulaşması gereken tüm hedefleri açıklar⁴⁵⁹.

8. İklim Kanunu

İklim kanunları, devletlerin iklim değişikliğiyle mücadele politikalarını hukuki bir çerçeveye oturtan kapsamlı düzenlemeler olarak tanımlanmaktadır. Bu düzenlemelerin temel amacı, iklim değişikliğinin başlıca nedeni olan sera gazı emisyonlarının azaltılmasını sağlamak, iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı uyum kapasitesini geliştirmek ve ulusal ölçekte belirlenen iklim hedeflerine ulaşmak için bir yol haritası oluşturmaktır. Bu çerçevede iklim kanunları, uzun vadeli hedefler ortaya koymakta, kurumsal yapıları düzenlemekte ve söz konusu hedeflere ulaşmak için kullanılacak araçları belirlemektedir. Küresel ölçekte iklim krizinin etkilerinin giderek artması, bu tür yasal düzenlemeleri zorunlu kılmaktadır. Paris Anlaşması gibi uluslararası iklim rejimlerinde verilen taahhütlerin iç hukuka aktarılması, bu hedeflerin bağlayıcılığını güçlendirmekte ve uygulamaya ilişkin güvenceler sağlamaktadır. Böylece iklim değişikliğiyle mücadelede tutarlı, kapsamlı ve uzun vadeli politikaların sürdürülmesi mümkün hale gelmektedir. İklim kanunlarının en önemli işlevlerinden biri, iklim hedeflerini yasal olarak bağlayıcı kılarak hükümetlerin hesap verebilirliğini artırmasıdır. Bu durum, aynı zamanda toplumun verilen taahhütleri takip edebilmesine olanak tanımakta ve iklim politikalarının şeffaflığını güçlendirmektedir. Ayrıca söz konusu kanunlar, yalnızca sera gazı emisyonlarının azaltımına odaklanmamakta; sel, kuraklık ve aşırı sıcaklıklar gibi iklim kaynaklı afetlere karşı uyum ve direnç geliştirilmesini de hukuki zemine taşımaktadır⁴⁶⁰.

riskleri (İklimle ilgili geçiş risklerine karşı kırılgan varlıkların veya şirket faaliyetlerinin miktarı ve yüzdesi) 3. İklimle ilgili fiziksel riskler (İklimle ilgili fiziksel risklere karşı kırılgan varlıkların veya şirket faaliyetlerinin miktarı ve yüzdesi) 4. İklimle ilgili fırsatlar (İklimle ilgili fırsatlarla uyumlu hâle getirilmiş varlıkların veya şirket faaliyetlerinin miktarı ve yüzdesi) 5. Sermaye dağıtımı (İklimle ilgili risk ve fırsatlara yönelik dağıtılan sermaye harcaması, finansman veya yatırım miktarı) (i) İç karbon fiyatları (İşletmenin karar verme sürecinde bir karbon fiyatı uygulayıp uygulamadığına ve ne şekilde uyguladığına dair bir açıklama (örneğin; yatırım kararları, transfer fiyatlandırması ve senaryo analizi) ve şirketin, sera gazı emisyonlarının maliyetlerini değerlemek için kullandığı her bir metrik ton sera gazı emisyonunun fiyatı (ii) bu kapsamda yapılacak ücretlendirme politikaları

⁴⁵⁹ KGK, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, s. 11.

⁴⁶⁰ GREENPEACE TÜRKİYE, *10 Soruda Dünyada ve Türkiye’de İklim Kanunu*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.greenpeace.org/turkey/blog/10-soruda-dunyada-ve-turkiyede-iklim-kanunu>

Nitekim İklim Kanunu gerekçe metninde; iklim değişikliğinin, günümüzde küresel ölçekte etkisini giderek artıran en önemli çevresel tehditlerden biri olduğu belirtilmiş, bunun ülkelerin ekonomik, sosyal ve hukuksal önceliklerini köklü biçimde dönüştürdüğü vurgulanmıştır. Ülkemizin Akdeniz Havzası'nda yer almasının, coğrafi konumunun ve gelişmekte olan ülke statüsünün, Türkiye'nin iklim değişikliğinin etkilerine karşı yüksek hassasiyet gösteren ülkeler arasında konumlandırılmasına sebebiyet verdiği ortaya konmuştur. Bu nedenle, düşük karbon ekonomisine geçişin hızlandırılması, sera gazı emisyonlarının azaltılması, yeşil dönüşümün tüm sektörlerde yaygınlaştırılması ve uyum kapasitesinin artırılmasının kritik öneme sahip olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, artan kuraklık, afetler, gıda güvenliği riskleri ve olağanüstü hava olaylarının iklim değişikliğinin oluşturduğu varoluşsal tehditleri güçlendirdiği, bu nedenle gecikmeden somut önlemler alınmasının elzem olduğu da gerekçe metninde ifade edilmiştir. İklim değişikliğinin yol açtığı kayıp ve zararların azaltılması, iş birliklerinin güçlendirilmesi ve bu sürecin iklim adaleti perspektifiyle yürütülmesi de vurgulanan temel unsurlar arasında yer almaktadır⁴⁶¹.

9 Temmuz 2025 tarihinde 32951 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7552 No'lu İklim Kanunu, esasen aynı yılın Nisan ayında Türkiye Büyük Millet Meclisi gündemine alınmış, ancak gerek yasama organındaki tartışmalar gerek kamuoyu ve sosyal medya platformlarında ortaya çıkan yoğun eleştiriler sonucunda geri çekilmiştir. Buna karşın, kısa bir süre sonra söz konusu düzenlemenin kapsamlı eleştirilere yanıt vermeksizin kabul edilmesinde belirleyici faktörlerden biri Avrupa Yeşil Mutabakatı olmuştur. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile yürüttüğü uyum sürecinden kaynaklanan yükümlülükleri ile Birliğin kendi içinde iklim politikaları alanında kaydettiği gelişmeler, özellikle 1 Ocak 2026 itibarıyla başlayacak değerlendirme süreçleri dikkate alındığında, İklim Kanunu'nun kabulünü kaçınılmaz hale getirmiştir⁴⁶².

⁴⁶¹ TBMM, *İklim Kanunu Teklifi*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/WebOnergeMetni/c0986a6f-d636-4c89-a92f-5db951eeeb09.pdf>; TBMM, *İklim Kanunu Teklifi (2/2927) ve Çevre Komisyonu Raporu*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/d929e28a-cafd-472b-a1a7-21fc0232ac33.pdf>

⁴⁶² KARACAN, Pınar, *7552 sayılı İklim Kanunu ve Avrupa Yeşil Mutabakatı*, Erişim Tarihi: 22 Eylül 2025, <https://blog.lexpera.com.tr/7552-sayili-iklim-kanunu-ve-avrupa-yesil-mutabakati>

Türkiye'nin iklim değişikliğiyle mücadelesi ve uluslararası mevzuatlardaki uyum süreçlerine yönelik olarak hazırlanan İklim Kanunu, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum faaliyetlerinin temel esaslarını belirlemektedir. Kanun; planlama, uygulama, finansman, izin ve denetim süreçlerine ilişkin düzenlemelerle birlikte bu alanların yasal ve kurumsal çerçevesini tanımlamaktadır. Ayrıca İklim Kanunu ile “adil geçiş”, “birincil piyasa”, “denkleştirme”, “emisyon ticaret sistemi”, “gömülü sera gazı emisyonları”, “gönüllü karbon piyasaları” ve “iklim adaleti” “taksonomi” gibi kavramlara da hukuki bir zemin oluşturulmuştur. İklim Kanunu’na göre Türkiye, iklim değişikliğiyle mücadelede “ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve göreceli kabiliyetler” ilkesini dikkate alarak hareket edecek; eşitlik, iklim adaleti, ihtiyatlılık, katılım, entegrasyon, sürdürülebilirlik, şeffaflık, adil geçiş ve ilerleme gibi temel yaklaşımlar esas alınacaktır. Kamu kurumları ile özel sektör, kamu yararı doğrultusunda belirlenen tedbir ve düzenlemelere zamanında uyum sağlamak ve bunları uygulamakla yükümlü olacaktır. Ulusal Katkı Beyanı kapsamında ise Türkiye’nin net sıfır emisyon hedefi, kalkınma öncelikleri ve ülkenin özel koşulları gözetilerek şekillendirilecektir. Bu doğrultuda alınacak önlemler hem ekonomik büyümenin hem de çevresel sürdürülebilirliğin dengelenmesini amaçlayacaktır⁴⁶³.

İklim Kanunu’nun amacı, birinci maddede, ‘yeşil büyüme yaklaşımı ve net sıfır emisyon hedefi çerçevesinde iklim değişikliğiyle etkin bir şekilde mücadele etmektir’ şeklinde tanımlanmıştır. Kanun; iklim değişikliğiyle mücadelede temel ilke olan sera gazı emisyonlarının azaltılması ile uyum çalışmalarını, bu kapsamda yürütülecek planlama ve uygulama süreçlerini, gelir kaynaklarını, izin ve denetim mekanizmalarını ve bunlara ilişkin yasal ile kurumsal düzenlemelerin esaslarını kapsar⁴⁶⁴.

İklim Kanunu kapsamında İklim Değişikliği Başkanlığının görev ve sorumluluk alanları açık bir biçimde tanımlanmıştır⁴⁶⁵. Başkanlık, kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, iklim politikalarına ilişkin faaliyetleri yönlendirmek ve bu alanlarda uygulanacak standartları belirlemekle görevlendirilmiştir. Ayrıca, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ve iklim değişikliğine uyum çalışmalarına yönelik

⁴⁶³ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI, *İklim Kanunu Yasalaştı*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, <https://iklim.gov.tr/turkiyenin-ilk-iklim-kanunu-tbmm-genel-kurulu-nda-kabul-edilerek-yasalasti-haber-4508>

⁴⁶⁴ R.G., 9 Temmuz 2025 Tarih 32951 Sayılı Resmi Gazete ile Yürürlüğe Giren 7552 Sayılı İklim Kanunu, Erişim tarihi: 9 Eylül 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/07/20250709-1.htm>, md. 1.

⁴⁶⁵ R.G., *İklim Kanunu*, md. 10. f.3-c.

ilerlemelerin izlenmesi de Başkanlığın sorumluluğundadır. Karbon fiyatlandırmasına ilişkin piyasa temelli mekanizmaların oluşturulması ve düzenlenmesi yetkisi de Başkanlığa verilmiştir⁴⁶⁶. Bu çerçevede, Emisyon Ticaret Sistemi, Başkanlık tarafından kurulacak ve sistem kapsamında tahsisatların dağıtımı gerçekleştirilecektir. İklim Kanunu'na göre, doğrudan sera gazı salımına neden olan faaliyetleri yürüten şirketlerin, bu faaliyetleri sürdürebilmeleri için İklim Değişikliği Başkanlığından emisyon izni almaları zorunlu hale getirilmektedir. Söz konusu izinlerin verilmesine ilişkin esas ve usuller ise çıkarılacak yönetmelikle belirlenecektir⁴⁶⁷.

İklim Değişikliği Başkanlığı, iklim politikalarının etkinliğini değerlendirmek amacıyla ulusal, sektörel ve tematik düzeylerde raporlar hazırlayacaktır. Ayrıca, finansal kaynakların iklim dostu yatırımlara yönlendirilmesini sağlamak üzere çeşitli teşvik mekanizmaları geliştirilecek ve bu kapsamda Türkiye Yeşil Taksonomisi oluşturularak uygulanacaktır. Döngüsel ekonomi anlayışı ve sıfır atık politikaları çerçevesinde; ürünlerin yeniden kullanımı, atıkların yan ürün veya alternatif hammadde olarak değerlendirilmesi ile geri dönüşüm ve geri kazanım yoluyla elde edilen ürünlerin kullanım oranlarına ilişkin zorunluluklar belirlenecektir. Bu düzenlemeler, kaynak verimliliğini artırmayı ve sürdürülebilir üretim-tüketim modellerini yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır⁴⁶⁸. İklim Kanunu'nda Türkiye Yeşil Taksonomisi'nin oluşturulacağı ve yürütüleceği belirtilmesine karşın, bu taksonominin hangi ölçütler, göstergeler veya sektör sınıflandırmaları temelinde şekilleneceğine dair bir çerçevenin sunulmaması, İklim Kanunu'nun uygulanabilirliği açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Taksonomi, temelde hangi ekonomik faaliyetlerin çevresel olarak sürdürülebilir kabul edileceğini belirleyen bir sınıflandırma sistemi olup açık ve ölçülebilir kriterler olmadan finansal piyasalarda rehberlik işlevi görmesi oldukça zordur. Bu belirsizlik, özellikle özel sektör yatırımlarının yönlendirilmesi ve finansal kuruluşların iklim dostu projeleri destekleme süreçlerinde öngörülebilirliği azaltabilir. Ayrıca, Avrupa Birliği Yeşil Taksonomisi gibi uluslararası örneklerle uyumun sağlanamaması durumunda, Türkiye'nin yeşil finansman piyasalarında rekabet avantajı kaybı yaşaması da olasıdır. Dolayısıyla, İklim Kanunu'nda taksonomi tanımına yer verilmesi olumlu bir adım

⁴⁶⁶ R.G., *İklim Kanunu*, md. 9 f.1.

⁴⁶⁷ R.G., *İklim Kanunu*, md. 9 f.3., f.4.

⁴⁶⁸ R.G., *İklim Kanunu*, md. 8 f.1-c.

olmakla birlikte, bu yapının bilimsel, şeffaf ve sektörler arası uyumlu bir sınıflandırma mekanizmasıyla desteklenmemesi, uygulamada belirsizlik ve yorum farklılıklarına neden olabilecek bir durum ortaya çıkartabilir.

İklim Kanunu kapsamında, Karbon Piyasası Kurulunun ne şekilde oluşturulacağı ile görev, yetki ve sorumlulukları da açık bir şekilde tanımlanmıştır. Karbon Piyasası Kurulu, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı'nın başkanlığında oluşturulacaktır. Karbon Piyasası Kurulu; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nı temsilen birer bakan yardımcısı; ayrıca Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkan Yardımcısı, Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu Başkanı ve İklim Değişikliği Başkanı'ndan oluşacaktır. Karbon Piyasası Kurulunun sekretarya hizmetleri İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından yürütülecektir. Karbon Piyasası Kurulu, Ulusal Tahsisat Planı'nı onaylamak, Emisyon Ticaret Sistemi kapsamında ücretsiz tahsisatların dağılımına karar vermek ve birincil piyasada satışa çıkarılacak tahsisat miktarını belirlemekle yetkilidir. Ayrıca, ETS çerçevesinde denkleştirme işlemlerinin kullanılabileceği oranları saptamak, sistemle ilgili plan, politika, strateji ve eylemleri oluşturmak Karbon Piyasası Kurulunun görevleri arasındadır. Bunun yanında, uluslararası karbon piyasalarında değerlendirilebilecek sektör, proje ve faaliyetleri belirlemek, bu alanlara ilişkin sınırlamaları ve ithalat-ihracat politikalarını tanımlamak da Karbon Piyasası Kurulu'nun sorumluluk alanına girmektedir⁴⁶⁹.

İklim Kanunu'nda ayrıca iklim değişikliğiyle mücadelede teknolojik kapasitenin artırılması, temiz ve yenilikçi teknolojilerin geliştirilmesi ile kullanımının teşvik edilmesi hedeflenmiştir⁴⁷⁰. Eğitim alanında, iklim değişikliği ve yeşil dönüşüm konularının müfredatlara entegre edilmesi öngörülmüş; bu sayede toplumsal farkındalık ve yeşil iş gücü kapasitesinin güçlendirilmesi amaçlanmıştır⁴⁷¹. Ayrıca, afetlere karşı erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi⁴⁷², gıda güvenliği ve doğa temelli

⁴⁶⁹ R.G., *İklim Kanunu*, md. 10 f.1-a.

⁴⁷⁰ R.G., *İklim Kanunu*, md. 5 f.4, md. 13 f.1

⁴⁷¹ R.G., *İklim Kanunu*, md. 8 f.3-c.

⁴⁷² R.G., *İklim Kanunu*, md. 6 f.7.

çözümlerin yaygınlaştırılması, su kaynaklarının etkin yönetimi⁴⁷³ ve karbon yutağı alanlarının korunması da yasanın önemli bileşenleri arasında yer almaktadır⁴⁷⁴.

Görüleceği üzere, İklim Kanunu'nda genel itibarıyla iklim değişikliğiyle mücadele sürecinde benimsenmesi gereken temel ilkeler, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik politikaların uygulanması ve bu kapsamda yetkili kurum ve kuruluşların görev alanları ile emisyon ticaret sisteminin işleyişine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Avrupa Birliği, Paris Anlaşması çerçevesinde 2050 yılına kadar iklim nötr olma hedefi doğrultusunda, 2030 yılı itibarıyla sera gazı emisyonlarını 1990 seviyelerine kıyasla en az %55 oranında azaltmayı taahhüt etmiştir. Bu taahhüdün devamında, İklim Kanunu'nun bir parçası olan Avrupa Yeşil Mutabakatı kabul edilmiştir. Türkiye bakımından ise yalnızca Paris Anlaşması'ndan doğan yükümlülükler değil, aynı zamanda Avrupa Birliği düzenlemelerine uyum süreci çerçevesinde belirli konularda uyumlaştırma yükümlülüğü de söz konusudur⁴⁷⁵. Bu nedenle, Türkiye'de AB ile uyumlu bir iklim yasasının benimsenmesi hukuksal bir zorunluluk olarak ortaya çıkmış; özellikle emisyon ticaret sistemi ile sınırda karbon düzenlemesi mekanizmasına ilişkin düzenlemelerin hayata geçirilmesi gereklilik arz etmiştir. Avrupa Birliği içerisinde yaşanan gelişmeler dikkate alındığında, 1 Ocak 2026 tarihinde yürürlüğe girmesi öngörülen düzenlemeler de sürecin hızlandırılmasında etkili olmuştur. Diğer taraftan, söz konusu düzenlemelerin kabul edilmesi tek başına yeterli olmayacak; öngörülen dönüşümün gerçekleşebilmesi için kamu kurumlarının, özel sektörün ve ilgili tüm aktörlerin mevzuata tam anlamıyla hâkimiyet sağlamaları gerekecektir⁴⁷⁶.

Bununla birlikte, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen mevcut İklim Kanunu'nun, bu gereksinimi karşılamaktan uzak olduğu görülmektedir. İklim Kanunu'nda, iklim politikaları açısından kritik öneme sahip olan mutlak azaltım hedefi, fosil yakıtlardan çıkış planı ve adil geçiş mekanizması gibi unsurlar yer almamaktadır. İklim kriziyle mücadelenin temel adımı, sera gazı emisyonlarının bağlayıcı hedefler doğrultusunda azaltılmasıdır. Bununla birlikte İklim Kanunu'nda 2053 net sıfır hedefi dışında, bu hedefe ulaşmayı kolaylaştıracak ara dönem hedefleri

⁴⁷³ R.G., *İklim Kanunu*, md. 6, f.4, f.5, f.6.

⁴⁷⁴ R.G., *İklim Kanunu*, md. 5 f.5.

⁴⁷⁵ TBMM, *İklim Kanunu Teklifi*; TBMM, *İklim Kanunu Teklifi (2/2927) ve Çevre Komisyonu Raporu*.

⁴⁷⁶ KARACAN, 7552 sayılı *İklim Kanunu ve Avrupa Yeşil Mutabakatı*

tanımlanmamıştır. Özellikle kömür başta olmak üzere fosil yakıtlardan çıkışa ilişkin bir yol haritasının bulunmaması önemli bir eksikliktir. Ayrıca, fosil yakıtların aşamalı olarak terk edilmesi sürecinde işçilerin ve iklim değişikliğine karşı daha kırılgan toplumsal grupların korunabilmesi için adil geçiş mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte mevcut kanunda bu doğrultuda somut bir düzenlemeye rastlanmamaktadır. Kanun görüşmeleri sırasında emisyon ticaret sistemi gelirlerinin %10'unun adil geçiş için ayrılması öngörülse de mekanizmanın tanımlanmamış olması bu düzenlemeyi işlevsiz hale getirmektedir⁴⁷⁷.

Biyçeşitliliğin korunması ve korunan alanların genişletilmesi, iklim değişikliğine uyum stratejilerinde merkezi bir role sahiptir. Buna rağmen, mevcut kanunda biyçeşitliliğe ilişkin herhangi bir hedef veya politika bulunmamaktadır. Aynı şekilde, hedeflerin belirlenmesi, politikaların geliştirilmesi ve uygulamaların izlenmesi süreçlerinde kritik bir rol üstlenecek bağımsız bir bilimsel danışma kuruluna da yer verilmemiştir. Son olarak, İklim Kanunu'nun öne çıkan düzenlemelerinden biri olan emisyon ticaret sistemi, emisyonların azaltılmasına yönelik bağlayıcı hedefler ortaya koymak yerine büyük ölçüde piyasa işleyişine odaklanmaktadır. Bu durum, İklim Kanunu'nun iklim kriziyle mücadele açısından beklenen etkinliği göstermesini engellemektedir⁴⁷⁸.

9. Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukuku Kapsamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Düzenlemelerine Karşılaştırmalı Bakış

Kurumsal sürdürülebilirlik, günümüzde hem Avrupa Birliği hem de Türkiye'de şirketlerin çevresel, sosyal ve yönetişimsel yükümlülüklerini yerine getirmelerini gerektiren önemli bir alan haline gelmiştir. Avrupa Birliği bu dönüşümde öncü rol üstlenirken, Türkiye de hem iç hukukunda hem de AB üyelik hedefleri doğrultusunda kurumsal sürdürülebilirlik alanında düzenlemeler yapmaktadır. Avrupa Birliği, özellikle Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi gibi düzenlemelerle bu alandaki yükümlülük ve zorunlulukları artırırken; Türkiye'de de benzer yönde adımlar atılmaya başlanmıştır. Diğer taraftan çalışmamızda bahsetmiş olduğumuz, Omnibus Yasa

⁴⁷⁷ GREENPEACE TÜRKİYE, *10 Soruda Dünyada ve Türkiye'de İklim Kanunu*

⁴⁷⁸ GREENPEACE TÜRKİYE, *10 Soruda Dünyada ve Türkiye'de İklim Kanunu*

Teklifi'nin henüz tamamen yürürlüğe girmemiş olması ve öneri aşamasında olması sebebiyle; söz konusu teklif kapsamındaki önerilerin yürürlüğe girmesi halinde, yükümlülükler kapsamında oluşabilecek azalmayı da ayrıca değerlendirmek gerekecektir.

Bununla birlikte her iki hukuk sisteminde de sürdürülebilirlik ilkeleri gün geçtikçe önem kazansa da düzenlemelerin niteliği, kapsamı ve bağlayıcılığı bakımından önemli farklılaşmalar söz konusudur. Türkiye'de kurumsal sürdürülebilirlik ilkeleri büyük ölçüde "uy ya da açıkla" esasına dayanmaktadır. Bu nedenle şirketlerin söz konusu ilkelere fiilen uymaları zorunlu olmayıp yalnızca uyumsuzluk hâlinde bunların gerekçelerini kamuya açıklamaları yeterli görülmektedir. Bu durum da uygulamada çevresel, sosyal ve yönetim alanındaki sürdürülebilirlik kriterlerine tam anlamıyla entegre olunmasının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Avrupa Birliği hukukunda kurumsal sürdürülebilirlik konusundaki düzenlemeler, özellikle Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi ve Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi aracılığıyla oldukça ayrıntılı ve bağlayıcı hale gelmiştir. Söz konusu düzenlemeler, şirketlere yalnızca kendi faaliyetlerini değil, aynı zamanda tedarik zincirleri boyunca insan haklarına ve çevresel etkilere uygunluklarını da değerlendirme zorunluluğu getirmektedir. Özellikle CSRD ile şirketler, çevresel, sosyal, yönetim alanında somut ve doğrulanabilir verilerle raporlama yapmaya mecbur bırakılmaktadır. Her ne kadar TSRS-1 ve TSRS-2'nin yürürlüğe girmesi sürdürülebilirlik raporlamaları bakımından önemli bir gelişme olsa da bu standartlarda da önemli eksiklikler bulunmaktadır. TSRS-1, sürdürülebilirlik standartlarına ilişkin bir çerçeve sunmakla birlikte, şirketlere raporlamanın nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin ayrıntılı yönlendirmeler sağlamamaktadır. Özellikle sektörel düzeyde örnek uygulamaların ve detaylı rehber dokümanlarının eksikliği, farklı ölçek ve sektördeki şirketler arasında raporlama uygulamalarının bütünlüğünü ve karşılaştırılabilirliğini azaltmaktadır. Buna ek olarak söz konusu standartlar, şirketlerden kapsamlı sürdürülebilirlik verilerinin raporlanmasını beklemektedir ancak Türkiye'de birçok şirkette bu verilerin düzenli ve güvenilir bir biçimde toplanmasını sağlayacak kurumsal altyapılar henüz yeterince gelişmemiştir. Veri toplama ve doğrulama mekanizmalarındaki bu yetersizlik, TSRS-1'e uyum sürecini önemli ölçüde zorlaştırabilecektir. AB uygulamalarında olduğu gibi sektör bazlı rehberlerin bulunmaması da önemli bir eksikliktir. IFRS tabanlı

sürdürülebilirlik standartlarında sektörlere özgü detayların geliştirilmesine yönelik açık bir beklenti bulunurken, TSRS-1’de bu tür sektörel ayrıntıların henüz yer almaması şirketlerin raporlama süreçlerinde belirsizlik yaratabilecektir.

TSRS-2 kapsamında ise şirketlerden iklimle ilgili risk ve fırsatları değerlendirmeleri, ayrıca iklim senaryolarına dayalı analizler sunmaları beklenmektedir. Bununla birlikte söz konusu standart, senaryo analizinin hangi modeller, varsayımlar veya veri kaynakları kullanılarak yapılacağına ilişkin açık, metodolojik yönlendirmeler içermemektedir. Bu durum, uygulamada şirketten şirkete önemli ölçüde farklılaşan raporlama yaklaşımlarına ve tutarsızlıklara neden olabilmektedir. TSRS-2’nin büyük ölçüde IFRS S2’nin uyarlaması niteliğinde olması, Türkiye’nin ulusal iklim politikaları, sektörel öncelikleri ve geçiş riskleri ile sınırlı ölçüde uyumlanabilmesine neden olmaktadır. Standart ile ulusal iklim stratejileri arasındaki bu uyum eksikliği, raporlamanın uluslararası uygulamalarla bağlantısını zayıflatmaktadır. Ayrıca şirketlerden iklim değişikliğinin finansal etkilerini açıklamaları beklenmesine rağmen, bu etkilerin hangi tahmin yöntemleri kullanılarak hesaplanacağı veya nakit akışlarına ne şekilde yansıtılması gerektiği konusunda standartta yeterli açıklık bulunmamaktadır. Finansal modelleme süreçlerindeki bu belirsizlik, TSRS-2’nin uygulama tutarlılığını ve finansal bilgilerle entegrasyonunu sınırlayan bir başka önemli eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Diğer taraftan CSDDD, şirketlere geniş bir alanda özen yükümlülüğü getirerek insan hakları ihlalleri ve çevresel zararların önlenmesini amaçlamakta ve bu düzenlemelere uyulmaması durumunda yaptırımlar öngörerek uygulamada bağlayıcı sonuçlar doğurmaktadır. Türkiye’de ise şirketlere tedarik zincirleri boyunca insan haklarına saygı, çevresel etkilerin yönetimi ve etik ilkelere uyum konusunda açık ve bağlayıcı özen yükümlülüğü getiren benzer bir düzenleme bulunmamaktadır.

Avrupa Birliği’nin kurumsal sürdürülebilirliğe ilişkin düzenlemeleri arasında bir sınıflandırma sistemi getiren 2020/852 Sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü yeşil yatırımları tanımlayarak gerek finansal gerek finansal olmayan kuruluşlar bakımından yatırımların çevresel sürdürülebilirlik açısından sınıflandırılmasını sağlar ve bu bağlamda önemli bilimsel kriterler getirerek şirketlerin bu sınıflandırmaya uygun biçimde faaliyetlerine dair bilgi raporlamalarını zorunlu kılar. Böylece şeffaflık ve hesap verilebilirlik uygulamalarını artırarak yeşil aklama uygulamalarının önlenmesini sağlar. Türk Hukuku’nda ise sürdürülebilir finans açısından bir sınıflandırma sistemi

mevcut değildir; bunun yerine Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü başta olmak üzere bu kapsamda kabul edilmiş uluslararası sınıflandırma sistemlerinden faydalanılabileceği yönünde düzenlemelere yer verilmiştir⁴⁷⁹. Her ne kadar 7552 Sayılı İklim Kanunu’nda “Taksonomi” tanımına yer verilmiş olsa da bu kanunda sınıflandırma sistemine ilişkin detaylara yer verilmemiştir. Dolayısıyla taslak halindeki Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği⁴⁸⁰ yürürlüğe girene kadar AB ve uluslararası mevzuattaki taksonomi düzenlemelerinin esas alınmaya devam etmesi öngörülmektedir. Diğer taraftan taslak halindeki Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği’nde de özellikle AB Taksonomi Tüzüğü ile karşılaştırıldığında birtakım eksiklik ve belirsizlikler göze çarpmakta olup taslak yönetmelik yürürlüğe girmeden önce söz konusu eksikliklerin giderilmesi ve yürürlüğe girdikten sonra da yönetmeliğin ivedilikle rehber dokümanlarla desteklenmesi önem arz etmektedir. AB Taksonomi Tüzüğü’nde, “önemli zarar vermeme” ilkesine ilişkin kriterlerin çevresel hedefler temelinde ayrıntılı biçimde tanımlandığı, her bir hedef için özgül performans göstergeleri, kontrol mekanizmaları ve uygulamaya dönük rehber belgelerin yayımlandığı görülmektedir⁴⁸¹. Buna karşılık, Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı’nda yer alan kriterlerdeki belirsizlikler ve faaliyet listesinin çok geniş biçimde düzenlenmiş olması, uygulamada yorum farklılıklarının ortaya çıkmasına ve uyumluluk hesaplamalarında tutarlılığın sağlanamamasına neden olabilecek bir boşluk yaratacaktır. Türkiye’nin Yeşil Taksonomi çerçevesinin etkinliği, özellikle “önemli zarar vermeme” ilkelerinin açıklığı, yaşam döngüsü analizlerinin bütüncül biçimde uygulanması, döngüsel ekonomi ve atık yönetimi kriterlerinin işlevsel hale getirilmesi ile biyoçeşitlilik ve ekosistem koruma önlemlerinin bilimsel temellere dayandırılması arasındaki uyumla doğrudan ilişkilidir. Bu alanlarda yaşanan belirsizlikler, çevresel sürdürülebilirliğin ölçülmesini güçleştirdiği gibi yeşil sınıflandırma mekanizmasının güvenilirliğini de zayıflatmaktadır. Bu çerçevede, Başkanlık tarafından “önemli zarar vermeme” ilkesinin uygulanmasına yönelik sektör ve faaliyet bazında ayrıntılı metodolojiler, kontrol listeleri ve örnek uygulamaları içeren bir “Önemli Zarar

⁴⁷⁹ SÖNMEZ, s. 117.

⁴⁸⁰ İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI, Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2025,

https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/Turkiye_Yesil_Taksonomi_Yonetmeliği_Taslagi.pdf

⁴⁸¹ Detaylı bilgi için bkz. AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, md. 17, md. 18, md. 19.

Vermeme Uygulama Rehberi” hazırlanması; söz konusu rehberin taslak hâlinin kamuoyunun görüş ve önerilerine açılması ve belirli aralıklarla güncellenmesi, uygulamada birlik ve öngörülebilirlik açısından önemli katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan, Türkiye’nin belirgin coğrafi ve ekolojik çeşitliliği dikkate alındığında—iklim rejimleri, su stresi düzeyleri, biyoçeşitlilik yoğunluğu ve kara/su ekosistemlerinin kırılganlığı arasındaki güçlü bölgesel farklılıklar nedeniyle—tek tip ve standartlaştırılmış kriterler hem çevresel etkilerin doğru değerlendirilmesini engelleyecek niteliktedir hem de bazı bölgelerde istenmeyen ekolojik sonuçlara yol açma potansiyeli taşımaktadır. Bu nedenle, taksonomi çerçevesinin bölgesel duyarlılıkları içeren, yerelleştirilmiş ve ekosistem temelli değerlendirme metotlarıyla desteklenmesi önem arz etmektedir.

Öte yandan, uluslararası yatırımcılar ve finansal kuruluşlar, başta AB Taksonomisi olmak üzere küresel ölçekte yaygınlaşan çevresel, sosyal ve yönetim standartlarına uyumlu, tutarlı ve karşılaştırılabilir kriterler talep etmektedir. Türkiye’de uygulanacak taksonominin bu beklentileri karşılaması, hem ülkeye yönelik sürdürülebilir finans akışının güvence altına alınması hem de yatırımcıların çevresel risk algısının azaltılması açısından kritik bir rol oynayacaktır. Bu kapsamda şeffaf, ölçülebilir ve denetlenebilir teknik eşiklerin oluşturulması; uluslararası uyumluluk haritalarının hazırlanması ve doğrulama-yaptırım mekanizmalarının işletilmesi, finansal piyasaların güveni açısından stratejik bir zorunluluktur.

Taksonomi düzenlemelerinde kritik bir rol üstlenen teknik tarama kriterleri (TSC) bakımından performans eşikleri ile göstergelerin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi ve bilimsel veya teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı durumlarda özellikle ara dönem güncellemelerinin yapılabilmesine imkân tanınması, TSC’lerin güncelliğini korumasını sağlayacaktır. Her halükârda ara dönem güncellemeleri için de şirketlere uyum süreçleri için süre tanınması ve bu sürelerin yönetmelikte açıkça düzenleme altına alınması yerinde olacaktır. TSC’lerin doğru şekilde anlaşılmasını ve uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla sektör bazlı rehberler, hesaplama yöntemleri, raporlama şablonları ve örnek dokümanların Başkanlık tarafından yayımlanması, raporlama ve doğrulama süreçlerinde standartlaşmayı destekleyecek ve uygulayıcıların karşılaştıkları belirsizlikleri azaltacaktır.

Raporlama hükümleri bakımından da taslak yönetmeliğin uluslararası uygulamalarla uyumunu artıracak bazı ek düzenlemelere ihtiyaç duyduğu göze

çarpmaktadır. Her şeyden önce, raporlamanın çerçevesini oluşturan format, hesaplama yöntemleri ve açıklama şablonlarının Başkanlıkça hazırlanacak “Taksonomi Raporlama Rehberi” ile uyumlu şekilde belirlenmesine yönelik bir hüküm eklenmesi, raporlamada bütünlük ve karşılaştırılabilirliği sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, raporlamada kullanılan veri kaynaklarının, varsayımların ve hesaplama yöntemlerinin açık biçimde belirtilmesine ilişkin bir zorunluluk getirilmesi hem şeffaflığı artıracak hem de doğrulama süreçlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesine katkıda bulunacaktır. Taslak metinde TSRS’ye yapılan atıf dikkate alındığında, söz konusu standartların kapsamının da henüz tam olarak oturmamış olması sebebiyle, veri ve yöntem konusundaki muhtemel belirsizlikleri artıracaktır.

İhraç süreçleriyle ilgili yükümlülükler bakımından değerlendirildiğinde, Türk hukuk sistemi ile Avrupa Birliği hukuki düzenlemeleri paralellik gösterse de Avrupa Birliği hukuk sistemi, zaman içerisinde bu süreçte hazırlanması gereken raporları şablonlar vasıtası ile sistematik ve yeknesak bir hale getirmiştir. 2020/852 Sayılı Taksonomi Tüzüğü ve 2023/2631 Sayılı Avrupa Yeşil Tahvil Standardı Tüzüğü, fon kullanım ve etki raporlaması açısından örnek tablo ve şablonlar sunarken Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi’nde örnek tablo ve şablonlar yerine uluslararası düzenlemelerdeki tablo ve şablonlara atıf yapılmaktadır. Oysaki raporlamada standardizasyon sağlanması, şeffaflığın artması ve böylece yatırımcı güvenini artırması itibarıyla önem arz etmektedir; bu sebeple SPK nezdinde standart hale getirilmiş raporlama formatları oluşturulması ve bunların zorunlu hale getirilmesi önem arz etmektedir⁴⁸².

Dış Değerlendirme Kuruluşları bakımından, Avrupa Yeşil Borçlanma Araçları Tüzüğü’nde, dış değerlendirme kuruluşlarının yalnızca ESMA nezdinde oluşturulacak bir sicile kayıt yaptırımları halinde faaliyet gösterebilecekleri öngörülmektedir. Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi’nde ise benzer bir sicil sistemi oluşturulmamış, bunun yerine çeşitli uluslararası kuruluşların yayımladığı listelere kayıtlı olmanın yeterli sayılacağı belirtilmiştir. Bu durum ise Türkiye’de farklı kriterlere göre oluşturulmuş listelerde yer alan çeşitli kuruluşların, dış değerlendirme hizmeti

⁴⁸² SÖNMEZ, s. 117.

sunabilmesinin önünü açmakta ve uygulamada farklılıklar doğurabilecek bir zemin oluşturmaktadır⁴⁸³.

Yaptırımlar açısından değerlendirildiğinde Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi'nde yer alan düzenlemelerin Kurul Kararı niteliğinde olduğu ve bu kurallara aykırı hareket eden kişilere, SPK m. 103/1 ve m. 103/2 uyarınca idari para cezası uygulanacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte Rehber'deki hükümlerin bir kısmı yükümlülük olarak düzenlenmiş iken bir kısmı ise tavsiye niteliğindedir. Dolayısı ile tavsiye niteliğindeki kurallara uyulmaması durumunda herhangi bir yaptırım söz konusu olmayacaktır. Buna karşılık, Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü'nün tamamı bağlayıcı düzenlemeler içerdiğinden, bu hükümlere aykırılık durumunda yetkili makamlar tarafından çeşitli idari yaptırımlar uygulanabilecektir. Ayrıca, dış değerlendirme kuruluşları yükümlülüklerini yerine getirmezse, ESMA tarafından sicilden çıkarma, geçici faaliyet yasağı, para cezası gibi denetim önlemleri devreye sokulabilecektir. Rehber'de ise dış değerlendirme hizmeti sunan kuruluşlara yönelik yalnızca idari para cezası öngörülmekte, tavsiye kararlarına uyulmaması halinde herhangi bir yaptırım uygulanmamaktadır⁴⁸⁴.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği Hukuku'nda kurumsal sürdürülebilirlik düzenlemeleri daha açık, sistematik ve yaptırım gücü olan bir hukuki çerçevede şekillenirken; Türkiye'de ise daha çok gönüllülük esasına dayalı, rehber dokümanlarla yönlendirilen bir gelişim süreci içerisinde. Türk Hukuku'nda da sürdürülebilirliğe ilişkin düzenlemelerin bağlayıcılığının artırılması, raporlamaların daha yeknesak ve zorunlu hale getirilmesi, denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, yaptırımların uygulanma alanlarının belirgin hale getirilmesi ve dış değerlendirme kuruluşları için şeffaf bir sicil sistemi oluşturulması, bu alandaki uygulamaların etkinliğini ve güvenilirliğini artıracaktır.

⁴⁸³ DELİKTAŞ, s. 961.

⁴⁸⁴ DELİKTAŞ, s. 962-963.

SONUÇ

Küresel çevre krizleri, iklim değişikliği, kaynakların tükenmesi ve sosyal eşitsizlik gibi sorunlar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin sadece devletlerin değil, şirketlerin de sorumluluk alanına dâhil edilmesine sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda, kurumsal sürdürülebilirlik, şirketlerin sadece kâr amaçlı hareket etme yönündeki bakış açılarını değiştirerek ekonomik faaliyetlerini çevresel ve sosyal etkilerle birlikte değerlendirmelerini zorunlu kılan çok boyutlu bir yaklaşım olarak ön plana çıkmıştır.

Tez kapsamında incelenen karbon ayak izi, karbon telafisi, karbon borsası, karbon kredisi, karbon fiyatlandırması, karbon vergisi, döngüsel ekonomi, emisyon ticaret sistemi, sınırda karbon düzenlemesi mekanizması, yeşil borçlanma araçları ve yeşil tahviller gibi kavramlar, sürdürülebilirliğin yalnızca çevresel duyarlılık temelli bir kavram olmaktan çıktığını, mali ve teknik boyutları olan, hukukla iç içe geçen bir boyut kazandığını ortaya koymaktadır. Sürdürülebilirliğe yön veren bu kavramlar; şirketlerin çevre üzerindeki etkilerini ölçmelerini, bunları raporlamalarını ve söz konusu etkiler doğrultusunda ne tür sorumluluklar üstlenmeleri gerektiğini ortaya koyan kavramlar halini almıştır.

Avrupa Birliği, bu alandaki en kapsamlı düzenleyici çerçeveleri oluşturmuş; özellikle sürdürülebilirlik ve finansal piyasaların bir araya gelmesi adına yeni hukuki düzenlemeler yapılmış ve mevcut hukuki düzenlemelerde değişikliğe gidilmiştir. Böylece finansal piyasa oyuncularının ortak kavramlar üzerinde anlaşması sağlanarak piyasalardaki hukuki öngörülebilirliğin oluşturulması hedeflenmiştir. Böylelikle, piyasalardaki şeffaflığın artırılarak yeşil aklama uygulamalarının büyük oranda önüne geçilmesi sağlanmıştır. Bunlara ek olarak, Avrupa Birliği bu alanda yaptığı düzenlemelerle, kurumsal faaliyetlerin tüm aşamalarında sürdürülebilirlik ilkelerine uyumu hukuki bir yükümlülük haline getirmiş; bu düzenlemelerin yalnızca AB üyesi devletleri değil, Birlik ile ekonomik ilişkileri bulunan tüm ülkeleri doğrudan etkilemesini sağlayarak global düzeyde etkiler yaratmıştır.

Türkiye açısından ise, özellikle ekonomik açıdan rekabet gücünün korunması ve dış ticaretle ilgili sürdürülebilir süreçler oluşturulabilmesi adına sürdürülebilirlik politikalarının Avrupa Birliği ile uyumlaştırılması büyük önem arz etmektedir. Türkiye’de son yıllarda Sermaye Piyasası Kurulu ve Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından yapılan hukuki düzenlemeler çerçevesinde

başta halka açık şirketler olmak üzere belirli büyüklükteki şirketlerin sürdürülebilirlik uygulamaları ve raporlamaları konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte bu adımlar hâlen parçalı, sektörel olarak dengesiz bir şekilde dağılmış ve uygulama açısından da sınırlı niteliktedir.

Türkiye’de kurumsal sürdürülebilirliğe ilişkin mevcut düzenlemeler “uy ya da açıkla” yaklaşımına dayandığı için şirketlerin, söz konusu ilkelere fiilen uyumunu sağlamada sınırlı kalmaktadır. Avrupa Birliği’nde olduğu gibi, özellikle büyük ve orta ölçekli şirketler için bağlayıcı raporlama ve uyum yükümlülüklerinin getirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar TSRS-1 ve TSRS-2’nin yürürlüğe girmesi sürdürülebilirlik raporlamaları bakımından önemli bir gelişme olsa da bu standartlarda da önemli eksiklikler bulunmaktadır. TSRS-1, genel bir çerçeve sunsa da uygulamaya yönelik ayrıntılı yönlendirmeler ve sektörel rehberler içermediğinden şirketler arasındaki tutarlılığı ve kıyaslanabilirliği azaltmaktadır. Türkiye’de sürdürülebilirlik verilerinin düzenli ve güvenilir bir şekilde toplanmasını sağlayacak kurumsal altyapıların yetersizliği de uyum sürecini zorlaştırmaktadır. TSRS-2’de ise iklim riskleri, fırsatları ve senaryo analizleri istenmesine rağmen kullanılacak modeller, varsayımlar ve veri kaynaklarına ilişkin metodolojik açıklık bulunmamaktadır. Standart büyük ölçüde IFRS S2’ye dayanmasına rağmen ulusal iklim stratejileriyle sınırlı uyum göstermekte ve finansal etkilerin nasıl hesaplanacağı konusunda netlik sunmadığı için uygulamada tutarsızlıklara yol açmaktadır.

Avrupa Birliği’nin 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi tedarik zincirleri boyunca insan hakları ve çevresel etkiler açısından kapsamlı yükümlülükler öngörürken Türk Hukuku’nda bu alanda bağlayıcı bir çerçeve bulunmamaktadır. Bu nedenle, şirketlerin tedarik zincirlerinin tüm aşamalarında gerekli özeni göstermesini zorunlu kılan düzenlemelerin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca, AB’nin 2020/852 sayılı Taksonomi Tüzüğü ile sürdürülebilir faaliyetler ayrıntılı biçimde tanımlanmışken Türkiye’de henüz tamamlanmış bir ulusal taksonomi düzenlemesi mevcut değildir. Taslak halindeki Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği’ndeki eksiklikler kamuoyu görüşü de alınarak tamamlanmalı, teknik konulara ilişkin eksiklikler giderilmeli ve yönetmelik, rehberlerle desteklenmelidir. Böyle bir taksonominin oluşturulması, sürdürülebilir finansman uygulamalarının güçlenmesi ve piyasa şeffaflığının artırılması açısından büyük öneme sahiptir.

Diğer taraftan Türkiye'nin Paris Anlaşması ve 2053 net sıfır hedefi doğrultusunda kabul edilen İklim Kanunu oldukça önemli bir adım olsa da uygulama, denetim ve yaptırım mekanizmalarına ilişkin detaylar net değildir. Bu mekanizmaların oluşturulması, sürdürülebilirlik politikalarının ulusal iklim hedefleriyle bütünleşmesi açısından zorunludur. İklim Kanunu'nun vakit kaybetmeksizin ikincil mevzuatla desteklenmesi de büyük önem arz etmektedir. Sonuç olarak, Türkiye'deki sürdürülebilirlik düzenlemeleri, her ne kadar uluslararası normlara uyum sağlama çabası taşısa da AB mevzuatının dinamik ve stratejik yapısı karşısında Türk hukuk sistemi mevcut durumda, daha çok tepki veren ve uyum sağlamaya çalışan bir konumdadır. Bu sebeple Türkiye'de öncelikle sürdürülebilirlikle ilgili bağlayıcı nitelikte bütüncül bir yasal çerçeve oluşturulmalı, kurumsal sürdürülebilirliğe ilişkin kavramlar net bir şekilde tanımlanmalı ve bu kapsamdaki yükümlülükler açıkça belirlenip ikincil mevzuatla desteklenerek, sistematik ve yaptırım gücü olan bir hal almalıdır. Avrupa Birliği mevzuatına uyum süreci, yalnızca mevzuatı aynen aktarma ya da söz konusu düzenlemelere referans verme yoluyla değil; veri şeffaflığı, hesap verebilirlik ve denetim uygulamaları ile desteklenmelidir. Diğer taraftan şirketlerin sürdürülebilirlik raporlama yükümlülükleri, belirli ciro veya çalışan sayısının üzerindeki tüm şirketleri kapsayacak şekilde genişletilmelidir. Dış değerlendirme kuruluşları için şeffaf bir sicil sistemi oluşturulmalı ve böylece yatırımcı güveni artırılmalıdır. Kamu kurumları, sürdürülebilirlik süreçlerine yeşil kamu alımları, çevresel etki değerlendirme ve iklim bütçelemesi gibi mekanizmalarla öncülük etmeli; bu bağlamda özel sektör de bu yönde teşvik edilmelidir. Emisyon ticaret sistemi ve karbon fiyatlandırma mekanizmaları kapsamlı ve sistematik bir şekilde uygulamaya geçirilmeli, karbon vergisi gibi araçlar ile şirketlerin faaliyetlerinin neticelerine katlanma noktasında bilinçlenmeleri sağlanmalıdır. Nihayetinde Türk hukuk sistemi, Türkiye'de sürdürülebilirliğe ilişkin dönüşümün yapıtaşı olmalı; şirketler, çevresel, finansal ve sosyal etkilerinin sorumluluğunu üstlenerek sadece bugünü değil, gelecek nesilleri de dikkate alan iş modellerini benimsemelidirler. Türkiye'nin bu süreçte vakit kaybetmeksizin ve kararlılıkla hareket etmesi, gerek global düzeydeki rekabet gücünü koruması gerek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşabilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Her halükârda gerek Avrupa Birliği Hukuku'nda gerek Türk Hukuku'nda söz konusu düzenlemelerin şirketlerin rekabet gücünü azaltacak maddi külfetler getirmemesi ve bu bağlamda bir denge kurulması büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSOY HAZIR, Çağrı, *Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilirlik Performansının Ölçümü*, İstanbul, Sürdürülebilirlik Akademisi Yayınları, 2018.
- ALTAY, Sıtkı Anlam, *Sürdürülebilirlik Kuramının Anonim Ortaklıklar Hukukuna Etkisi*, Erişim tarihi: 21 Eylül 2025, https://www.tbb.org.tr/sites/default/files/soneklenenler/ticaret_hukuku_acisinda_n_surdurulebilirlik.pdf.
- ALTUNBAŞ, Mehmet, Ekolojik Dengenin Korunmasında Ekolojik Vergilerinin Etkisi, *Vergi Sorunları Dergisi*, Sayı: 272, 2011, s. 129-140.
- ARARAT, Melisa; EROĞLU, Muzaffer, Hukuk ve Piyasalar Açısından Sürdürülebilirlik (Birinci Bölüm), *Sabancı Üniversitesi Kurumsal Yönetim Forumu Politika Notu*, Sayı: 1, 2020.
- ARAS, Güler; SARIOĞLU, Gaye Uğur, *Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama*, İstanbul, Yöneticinin Kitaplığı Yayınları, 2015.
- ARKAN Sabih, *Ticari İşletme Hukuku*, 31. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2025.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2014/95/EU sayılı Finansal Olmayan Raporlama Direktifi, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2019/2088 sayılı Sürdürülebilir Finans Hizmetleri için Kamuyu Aydınlatma Tüzüğü (SFDR), Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2019/2088/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2020/852/EU sayılı Avrupa Birliği Taksonomi Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/1288 sayılı Düzenleyici Teknik Standartları Belirleyen Avrupa Komisyonu Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, https://eur-lex.europa.eu/eli/reg_del/2022/1288/oj/eng.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2022/2464 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD), Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2023/2631 sayılı Avrupa Yeşil Tahvilleri Standardı Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/2631/oj/eng>.

- AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1760 sayılı Kurumsal Sürdürülebilirlik Özen Yükümlülüğü Direktifi (CSDDD), Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/1781 sayılı Sürdürülebilir Ürünler için Ekotasarım Tüzüğü, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1781/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2024/2853 sayılı Yeni Ürün Sorumluluğu Direktifi, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, 2025/794 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2025/794/oj/eng>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, *Budapest Declaration on the New European Competitiveness Deal*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/11/08/the-budapest-declaration/pdf/>.
- AVRUPA BİRLİĞİ, *Draghi Raporu*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059.
- AVRUPA BİRLİĞİ, *Omnibus I COM (2025) 81*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, https://commission.europa.eu/publications/omnibus-i_en.
- AVRUPA KOMİSYONU, *Ecodesign for Sustainable Products Regulation*, Erişim tarihi: 19 Temmuz 2025, https://commission.europa.eu/energy-climate-change-environment/standards-tools-and-labels/products-labelling-rules-and-requirements/ecodesign-sustainable-products-regulation_en.
- AYDIN, Devrim, Dolandırıcılık Suçu, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2021, s. 649-705.
- AYTÖRE, Faruk, *Çevresel Düzenlemeler: Karbon Ticareti ve Karbon Borsası*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2013.
- BAHTİYAR, Mehmet; AYLİ, Ali; ŞUA, Mehmet; KARAMANLIOĞLU, Argun, *Ticari İşletme Hukuku*, 2. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2025.
- BALBAY, Şenay; SARIHAN, Adem; AVŞAR, Edip, Circular Economy / Industrial Sustainability Approach in the World and in Turkey, *European Journal of Science and Technology*, Sayı: 27, 2021, 557-569.

- BANSAL, Pratima, Evolving sustainably: A Longitudinal Study of Corporate Sustainable Development, *Strategic Management Journal*, Sayı: 26, 2005, s. 197-218.
- BAŞAR, Ayşe Banu; BAŞAR, Mehmet, Sosyal Sorumluluk Raporlaması ve Türkiye'deki Durumu, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 10, 2006, s. 129-152.
- BAUMÜLLER, Josef; GRBENIC, Stefan, Moving from Non-Financial to Sustainability Reporting: Analyzing the EU Commission's Proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), *Facta Universitatis Economics and Organization*, Cilt: 18, Sayı: 4, 2021, s. 369-381.
- BBC NEWS, *What is Greenwashing?*, Erişim tarihi: 1 Mart 2025, <https://www.bbc.com/news/business-59119693>.
- BİRKAN, İbrahim, *Küresel Isınma ve Karbon Ayak İzimiz*, Ankara, İkinci Sayfa Yayınları, 2014.
- BORSA İSTANBUL (BİST), *Şirketler için Sürdürülebilirlik Rehberi*, Erişim tarihi: 1 Mart 2025, <https://borsaistanbul.com/files/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>.
- BOZER, Ali; GÖLE, Celal, *Ticari İşletme Hukuk*, 8. Baskı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2023.
- BUENO, Nicolas; BERNAZ, Nadia; HOLLY, Grace; MARTIN-ORTEGA, Olga, The EU Directive on Sustainability Due Diligence (CSDDD): The Final Political Compromise, *Business and Human Rights Journal*, Cilt: 9, Sayı: 2, 2024, s. 289-299.
- BUSCH, Danny, EU Sustainable Finance Disclosure Regulation, *Capital Markets Law Journal*, Cilt: 18, Sayı: 1, 2023, s. 77-96.
- BUSINESS-HUMANRIGHTS, *EU: Commission's Omnibus Proposal is Full-scale Deregulation Designed to Dismantle Corporate Accountability, Says ECCJ*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/eu-commissions-omnibus-proposal-is-full-scale-deregulation-designed-to-dismantle-corporate-accountability-says-eccj>.
- CDP, *Nearly Half of World's Biggest Companies Factoring Cost of Carbon into Business Plans*, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2025, <https://www.cdp.net/en/insights/nearly-half-of-worlds-biggest-companies-factoring-cost-of-carbon-into-business-plans>.

- CERAN, Şölen, *Yönetim Kurulu Üyelerinin Görev ve Yükümlülükleri Bağlamında Avrupa Birliği Sürdürülebilirlik Düzenlemeleri ve Türk Hukuku Perspektifi*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2025.
- CLINTON-DAVIS, Stanley, *Statement at the Public Hearing of the World Commission on Environment and Development (WCED)*, Oslo, 1985.
- COCHU, Annica; GLENTING, Carsten; HOGG, Duncan; GEORGIEV, Ivo, SKOLINA; Justina, EISINGER, Florian; JESPERSEN, Morten; AGSTER, Rolf; FAWKES, Steven; CHOWDHURY, Toufiq, *Study on the Potential of Green Bond Finance for Resource-Efficient Investments*, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2016. Erişim tarihi: 8 Temmuz 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/234777>.
- CREMASCO, Chiara; BONI, Leonardo, Is the European Union (EU) Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) Effective in Shaping Sustainability Objectives? An Analysis of Investment Funds' Behaviour, *Journal of Sustainable Finance & Investment*, Cilt: 14, Sayı: 4, 2024, s. 1018–1036.
- ÇETİN, Nusret; TÖREMİŞ, Hatice Ebru; CANTİMUR, Zeynep, *6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun Sistematiik Analizi*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2014.
- DANCAKOVÁ, Darya; SOPKOİ, Jakub; GLOVA, Jozef; ANDREJOVSKÁ, Alena, The Impact of Intangible Assets on the Market Value of Companies: Cross-Sector Evidence, *Mathematics*, Cilt: 10, Sayı: 20, 2022. <https://doi.org/10.3390/math10203819>.
- DEDE, Mazhar, KARĞIN, Mahmut, *Kurumsal Yönetim ve Sürdürülebilirlik Kapsamında Performans Ölçümü (BIST 100 Endeksi İşletmelerinde Bir Uygulama)*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2024.
- DEEGAN, Craig, Introduction: The Legitimising Effect of Social and Environmental Disclosures – A Theoretical Foundation, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, Cilt: 15, Sayı: 3, 2002, s. 282–311.
- DELİKTAŞ, Ali Emre, Avrupa Birliğinin Sürdürülebilir Finans Düzenlemeleri Perspektifinden Sermaye Piyasası Kurulu Tarafından Yayımlanan ‘Yeşil Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberine’ Bakış, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2023, s. 899-973.

- DESIMONE, Livio D., POPOFF, Frank, *Eco-Efficiency: The Business Link to Sustainable Development*, Cambridge, MA, The MIT Press, 2000.
- DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI, *Paris Anlaşması*, Erişim tarihi: 25 Eylül 2025, <https://www.mfa.gov.tr/paris-anlasmasi.tr.mfa>.
- DİNÇER, Caner; DİNÇER, Banu; KESKİN, İrem Ayşe, Sürdürülebilirlik ve Finansal Performans Arasındaki İlişkinin BİST100 ve BİST Sürdürülebilirlik Şirketleri Aracılığıyla İncelenmesi, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi*, Sayı: 658, 2021, s. 157-180.
- DOĞUŞ ÜNİVERSİTESİ, *Karbon Ayak İzi*, Erişim tarihi: 1 Mart 2025, <http://endustri.dogus.edu.tr/lib/doc/12132/em356/06-karbon-ayakizi.pdf>.
- DOZEN, Büşra, BAŞKAN, Tuba Derya, Firma Performansının Kâr Dağıtımına Etkisi: Sürdürülebilirlik Endeksine Tabi Firmalarda Değerlendirme, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı: 85, 2020, s. 257-268.
- DYLLICK, Thomas, HOCKERTS, Kai, Beyond the Business Case for Corporate Sustainability, *Business Strategy and the Environment*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2002, s. 130-141.
- ECOLITHIC, *Greenwashing için Türkçe Karşılık Ne Olmalı?*, Erişim tarihi: 10 Mart 2025, <https://ecolithic.com.tr/greenwashing-icin-turkce-karsilik-ne-olmali/>.
- ELKINGTON, John, *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Oxford, Capstone Publishing, 1997.
- EPSTEIN, Marc J.; BUHOVAC, Adriana Rejc., *Making sustainability work: Best practices in managing and measuring corporate social, environmental, and economic impacts*, London, Routledge, 2014.
- ERDEM, Nuri, İklim Değişikliği Düzenlemeleri Çerçevesinde Emisyon Ticareti Sisteminin Ticari İşletmelere Etkileri Üzerine Bir İnceleme, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 19, Sayı: 223, 2024, s. 1197-1240.
- FISCHER, Thomas M., SAWCZYN, A., BRAUCH, B., Nachhaltigkeit and Sustainability Controlling, *Controlling zwischen Shareholder Value and Stakeholder Value*, ed. F. Wall ve R. Schröder, München, Franz Vahlen Verlag, 2009, s. 261-307.
- FISK, Philip, *Sürdürülebilir Büyüme: İnsan, Gezegen, Kar*, İstanbul, Optimist Yayınları, 2010.

- GORTSOS, Christos V., KYRIAZIS, Dimitrios, The Taxonomy Regulation and Its Implementation, *European Banking Institute Working Paper Series*, 2024, s. 1-30.
- GRANTTHORNTON, *The Omnibus Package – European Commission Releases Significant Proposals to Simplify EU Regulations*, Erişim Tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.grantthornton.global/en/insights/articles/the-omnibus-package-ec-releases-proposals>.
- GREEN BUSINESS BUREAU, *What is Greenwashing and How to Spot It*, Erişim tarihi: 12 Mart 2025, <https://greenbusinessbureau.com/green-practices/what-is-greenwashing-and-how-to-spot-it/>.
- GREENPEACE TÜRKİYE, *10 Soruda Dünyada ve Türkiye’de İklim Kanunu*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://www.greenpeace.org/turkey/blog/10-soruda-dunyada-ve-turkiyede-iklim-kanunu>.
- GÜVENİR, Dudu Derya, Kurumsal Sosyal Sorumluluk, İnsan Hakları ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi’ne (CSDDD) Kavramsal ve Hukuki Bir Bakış, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 20, Sayı: 224, 2025, s. 343-425.
- HELVACI, Mehmet; CANKAT, Rıfat, *Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- HOCKERTS, Kai, The Sustainability Radar – A Tool for Innovation of Sustainable Products and Services, *Greener Management International*, Sayı: 25, 1999, s. 33-47.
- HUMMEL, Katrin, JOBST, Dominik, An Overview of Corporate Sustainability Reporting Legislation in the European Union, *Accounting in Europe*, Cilt: 21, Sayı: 3, 2024, s. 370-385.
- ICMA (International Capital Market Association), *Green Bond Principles: Voluntary Process Guidelines for Issuing Green Bonds*, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Sustainable-finance/2021-updates/Green-Bond-Principles-June-2021-100621.pdf>.
- ISAKSSON, Raine, STEIMLE, Ulf, What Does GRI Reporting Tell Us About Corporate Sustainability?, *The TQM Journal*, Cilt: 21, Sayı: 2, 2009, s. 168-185.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI, *İklim Kanunu Yasalaştı*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, <https://iklim.gov.tr/turkiyenin-ilk-iklim-kanunu-tbmm-genel-kurulu-nda-kabul-edilerek-yasalasti-haber-4508>.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAŞKANLIĞI, *Türkiye Yeşil Taksonomi Yönetmeliği Taslağı*, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2025, https://iklim.gov.tr/db/turkce/icerikler/files/Turkiye_Yesil_Taksonomi_Yonetmeli_Taslagi.pdf.

JONES, Thomas M., “Instrumental Stakeholder Theory: A Synthesis of Ethics and Economics”, *Academy of Management Review*, Cilt: 20, Sayı: 2, 1995, s. 404-437.

KADIBEŞEGİL, Salim, Küresel Değerler ve Etik, *İç Denetim Dergisi*, Sayı: 25, 2010, s. 48-52.

KAMINSKI, Rafał, *Directive (EU) 2022/2464 on Corporate Sustainability Reporting*, Erişim tarihi: 16 Temmuz 2025, <https://www.researchgate.net/publication/370629395>.

KAMU GÖZETİMİ KURUMU (KGK), *Sürdürülebilirlikle İlgili Finansal Bilgilerin Açıklanmasına İlişkin Genel Hükümler (TSRS-1)*, 2023, s. 4, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/RaporlamaStandarti/TSRS%201.pdf>.

KAMU GÖZETİMİ KURUMU (KGK), *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (TSRS-2)*, 2023, Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Surdurulebilirlik/Duyuru/Turkiye_Surdurulebilirlik_Raporlama_Standartlari_ve_TSRSlerin_Uygulama_Kapsami_Resmi_Gazetede_Yayimlanmistir.pdf.

KANDEMİR, Hatice Kübra, *Sürdürülebilir Şirketler ve Hukuki Çerçevesi*, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, Cilt: 20, Sayı: 41, 2021, s. 853-876. doi: 10.46928/iticusbe.949544.

KARACAN, Pınar, *7552 sayılı İklim Kanunu ve Avrupa Yeşil Mutabakatı*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://blog.lexpera.com.tr/7552-sayili-iklim-kanunu-ve-avrupa-yesil-mutabakati>.

- KARAMANLIOĞLU, Argun, *Haksız Rekabet Boyutuyla Yeşil Aklama (Greenwashing)*, Erişim Tarihi: 1 Ekim 2025, <https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/108>.
- KOÇ, Abdüssamed; KATANALP, Bilge; TEPEGÖZ, Şükrü Mete; ZOR, Ümmügülsüm, *Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlaması TSRS Uygulama Rehberi*, İstanbul, Vakıfbank Kültür Yayınları, 2025.
- LIN, Wen-Lin, *Corporate Social and Environmental Disclosure in Emerging Markets: China as a Case Study* (Doktora Tezi), University of Illinois at Urbana-Champaign, 2008.
- LOVINS, Amory B., LOVINS, L. Hunter, HAWKEN, Paul, A Road Map for Natural Capitalism, *Harvard Business Review*, Cilt: 77, Sayı: 3, 1999, s. 145-158.
- MENGİ, Bilge T., ÖZGÜL, Betül, *Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Güvencesi: İç Denetim: BIST Sürdürülebilirlik Endeksine Tabi Şirketlerde Anket Çalışması*, İstanbul, İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yayınları, 2016.
- MÖLLERS, Thomas J.; TEMEL, Erhan, Avrupa Yeşil Mutabakatı: Yeşil Yıkama, Bilgi Taşkınlığı ve İyi Kurumsal Vatandaş Özelliği Unutulan Yatırımcı, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 73, Sayı: 3, 2024, s. 2119-2180.
- OECD, *Mobilising Bond Markets for a Low-Carbon Transition*, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, https://www.oecd.org/en/publications/mobilising-bond-markets-for-a-low-carbon-transition_9789264272323-en.html.
- OECD, *Pricing Greenhouse Gas Emissions 2024*, Erişim tarihi: 10 Mart 2025, https://www.oecd.org/en/publications/pricing-greenhouse-gas-emissions-2024_b44c74e6-en.html.
- ÖZBOYACI, Alper, Alman Tedarik Zincirleri Özen Yükümlülüğü Yasası ve Avrupa Birliği Özen Yükümlülüğü Yönerge Taslağı Kapsamında Şirketlerin Sorumluluğu, *Regesta Ticaret Hukuku Dergisi*, 2023, Cilt: 8, Sayı: 2, s. 201-244.
- ÖZCANLI, Fatma Beril, Yönetim Kurulunda Kadınların Temsilini Sağlamaya Yönelik Araçlar, *MEF Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2, 2022, s. 277-313.
- ÖZÇELİK, Feyza, Sürdürülebilirlik Performans Karnesi, *Journal of Yaşar University*, Cilt: 8, Sayı: 30, 2013, s. 5208-5227.
- ÖZER, Işık, *Anonim Şirketlerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2022.

- PULAŞLI, Hasan, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Bağlamında Uluslararası İnsan Hakları ve Çevre Standartlarının Çok Uluslu Şirketlerin Merkez Yönetim Organının Hukuki Sorumluluğuna Etkisi, *BATIDER*, Cilt: 36, Sayı: 4, 2020, s. 5-37.
- RAIMO, Nicola, L'ABATE, Valerio, SICA, Donato, VITOLLA, Francesco, Integrated Reporting and the Corporate Sustainability Reporting Directive: Bridging the Gap or Growing Apart?, *Management Decision*, Cilt: 63, Sayı: 5, 2025, s. 1393-1413.
- RESMÎ GAZETE, 29 Aralık 2023 Tarih 32414 Sayılı Mükerrer Resmi Gazete ile Yürürlüğe Giren Türkiye Raporlama Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı., Erişim Tarihi: 1 Ekim 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/12/20231229M1.pdf>
- RESMÎ GAZETE, 9 Temmuz 2025 Tarih 32951 Sayılı Resmî Gazete ile Yürürlüğe Giren 7552 Sayılı İklim Kanunu, Erişim tarihi: 9 Eylül 2025, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2025/07/20250709-1.htm>.
- ROCKSTRÖM, Johan, STEFFEN, Will, NOONE, Kevin ve diğerleri, A Safe Operating Space for Humanity, *Nature*, Cilt: 461, Sayı: 7263, 2009, s. 472-475.
- SARIKAYA, Muammer, “Sürdürülebilirlik ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk”, *Yönetimde Güncel Yaklaşımlar*, ed. Senem Besler, H. Zümrüt Tonus, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 147-172.
- SCHALTEGGER, Stefan, BURRITT, Roger, Corporate Sustainability, *The International Yearbook of Environmental and Resource Economics 2005/2006 – A Survey of Current Issues*, ed. Henk Folmer, Tom Tietenberg, Northampton, Edward Elgar Publishing, 2006, s. 185-195.
- SCHALTEGGER, Stefan, WAGNER, Marcus, Managing and Measuring the Business Case for Sustainability: Capturing the Relationship Between Sustainability Performance, Business Competitiveness, and Economic Performance. *International Journal of Productivity and Performance Management*, Cilt: 55, Sayı: 4, 2006, s. 95-119.
- SEMERCİ VURALOĞLU, Tuğba, *Kocaeli Üniversitesi Sorumlu Yatırım İlkeleri Açısından Yeşil Tahviller, Sermaye Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Kayıtları Sempozyumu (Bildiri Özetleri)*, ed. Doç. Dr. Levent Biçer ve ark., İstanbul, 2025.

SEMERCİ VURALOĞLU, Tuğba, Kocaeli Üniversitesi Sorumlu Yatırım İlkeleri Açısından Yeşil Tahviller, *Sermaye Şirketlerinde Sürdürülebilirlik Kayıtları Sempozyumu (Bildiri Özetleri)*, 2025, s. 1-128.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1)'nde Değişiklik (Basın Duyurusu)*, 2025, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/duyurular/basin-duyurulari/2020/kurumsal-yonetim-tebliği-ii-17-1nde-degisiklik>.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehberi Taslağı*, 2024, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/66db09fa8f95db2bd8f20032/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20Ba%C4%9Flant%C4%B1%C4%B1%20Rehber%20Tasl%C4%9F%C4%B1.pdf>

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Sürdürülebilirlik İlkeleri ve Uyum Çerçevesi*, 2020. Erişim tarihi: 1 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/63a17b1a8f95db0fa40e3309/s%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilirlik%20ilkeleri%20uyum%20cercevesi.pdf>.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Yeşil Borçlanma Aracı, Sürdürülebilir Borçlanma Aracı, Yeşil Kira Sertifikası, Sürdürülebilir Kira Sertifikası Rehberi*, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/6231ce881b41c612808a3a1c/b2d06c64099c9e7e8877743afc7d2484.pdf>.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı ve Sürdürülebilirlik Bağlantılı Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı (Basın Duyurusu)*, 2024, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/duyurular/basin-duyurulari/2024/yesil-surdurulebilir-ve-sosyal-sermaye-piyasasi-araclari-rehber-taslagi-ve-surdurulebilirlik-baglantili-sermaye-piyasasi-araclari-rehber-taslagi-basin-duyurusu>.

SERMAYE PİYASASI KURULU (SPK), *Yeşil, Sürdürülebilir ve Sosyal Sermaye Piyasası Araçları Rehber Taslağı*, 2024, Erişim tarihi: 2 Temmuz 2025, <https://spk.gov.tr/data/66db09fa8f95db2bd8f20032/Ye%C5%9Fil%20S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir%20ve%20Sosyal%20Rehber%20Tasl%C4%9F%C4%B1.pdf>

- SEZGİN, Cüneyt, İç Denetimin İtibarı Yönetmesi, *İç Denetim Dergisi*, Sayı: 40, 2014, s. 43-46.
- SJÅFJELL, Beate, Conceptualising Corporate Sustainability Law, *University of Oslo Faculty of Law Legal Studies Research Paper Series*, Cilt: 13, 2024, s. 1-48.
- SOLAK, Ekrem, Yeşil Aklamanın (Greenwashing) Haksız Rekabet ve Reklam Hukuku Boyutuyla Türk ve Avrupa Birliği Hukukları Kapsamında Değerlendirilmesi, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 31, Sayı: 1, 2025, s. 959-989.
- SÖNMEZ, Melih, *Kurumsal Sürdürülebilirliğin Önemi: Güncel Değişiklikler Işığında Avrupa Birliği Hukuku ve Türk Hukukunda Karşılaştırmalı Perspektif*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- SPIELBERGER, Lukas, EIB Policy Entrepreneurship and the EU's Regulation of Green Bonds, *Journal of Economic Policy Reform*, Cilt: 28, Sayı: 1, 2025, s. 37–54.
- SUCHMAN, Mark C., Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches, *Academy of Management Review*, Cilt: 20, Sayı: 3, 1995, s. 571–610.
- SULU, Muhammet, *Anonim Ortaklıklarda Şirket Menfaati Kavramı*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2019.
- SUSTAINABLE CARBON, *Understanding Carbon Offsetting: Mechanisms, Benefits and Emerging Trends*, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2025, <https://sustainablecarbon.com/en/understanding-carbon-offsetting-mechanisms-benefits-and-emerging-trends/>.
- ŞAHİN, Ayşe, How To Incorporate Corporate Social Responsibility Into DNA of The Companies?, *Revistia Publishing and Research, European Journal of Marketing and Economics*, Cilt: 5, Sayı: 1, 2018, s. 128-139.
- TAYLOR WESSING, *New Product Liability Directive*, Erişim tarihi: 19 Temmuz 2025, <https://www.taylorwessing.com/en/insights-and-events/insights/2025/01/di-new-product-liability-directive>.
- TBMM, *İklim Kanunu Teklifi (2/2927) ve Çevre Komisyonu Raporu*, Erişim tarihi: 19 Ekim 2025, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D28/Y3/T2/DosyaKomisyonRaporunuVerdi/d929e28a-eafd-472b-a1a7-21fc0232ac33.pdf>.

- WHITE, Gwendolen, How to Report a Company's Sustainability Activities, *Management Accounting Quarterly*, Cilt: 7, Sayı: 1, 2005, s. 1-13.
- WIEDMANN, Thomas, MINX, Jan, A Definition of 'Carbon Footprint', *Ecological Economics Research Trends*, ed. C. C. Pertsova, New York, Nova Science Publishers, 2008, s. 1-11.
- WISE, Amanda, Corporate Law and the Business Roundtable: Adding to the Debate on Shareholder Primacy vs. Stakeholder Theory, *Capital University Law Review*, Sayı 49, 2021, s. 499-526.
- WORLD COMMISSION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT (WCED), *Ortak Geleceğimiz (Brundtland Raporu)*, Oxford, Oxford University Press, 1987.
- WORLD COMMISSION ON ENVIRONMENT AND DEVELOPMENT (WCED), *Our Common Future: Towards Sustainability*, Oxford, Oxford University Press, 1987.
- YE, Bin; YANG, Kunhao, The Extraterritorial Effects of EU Law in the Context of Green Transition: Comments on CBAM and the Proposed CSDDD, *Chinese Journal of European Studies*, Cilt: 41, Sayı: 6, 2021, s. 34-57.
- YEŞİL BÜYÜME, *Omnibus Paketi'nin Getirdikleri: Yeni Düzenlemeler ve Etkileri*, Erişim tarihi: 22 Eylül 2025, <https://yesilbuyume.org/omnibus-paketinin-getirdikleri-2>.
- YEŞİL BÜYÜME, *Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlaması Standartları*, Erişim tarihi: 10 Temmuz 2025, <https://yesilbuyume.org/turkiye-surdurulebilirlik-raporlamasi-standartlari/>.
- YOUNG, Alasdair R., The European Union As a Global Regulator? Context and Comparison, *Journal of European Public Policy*, Cilt: 22, Sayı: 9, 2015, s. 1233-1252.